

ATHARVA VEDA

VOLUME II

(Complete in 5 Volumes)

*Mantra in Devanagari
with English Translation and Transliteration*

DEPARTMENT OF PUBLICATION DIVISION

Edited by
Hemadri Nath Prasad Sahasrabudhi
Kalyan Var Vaidya

ATHARVA VEDA

(Volume II)

(English translation of Mantras with
Sanskrit text and transliteration)

अथर्ववेद

द्वितीयो भागः

ATHARVA VEDA

Volume II

[Kanda IV-VI]

अथर्ववेद

द्वितीयो भागः

[काण्ड 4-6]

नमोऽस्तुते श्रीगुरुभ्यो नमः
(१००) अथर्ववेदः १०० अंशः
अथर्ववेदः १०० अंशः १०० अंशः
अथर्ववेदः १०० अंशः १०० अंशः

English Translation

by

Swami Satya Prakash Saraswati

and

Udaya Vir Viraj

DAV Publication Division

Delhi-110034

About this Edition

The great reformer, Swami Dayanand who ushered in a renaissance of Indian society towards the end of 19th century had ordained that :

The vedas are the source of true knowledge. To read and understand the vedas is the supreme duty of one and all.

This is one of the ten Principles of the Arya Samaj as laid down by Swami ji. Importance and relevance of the Vedas has been succinctly said in the Upanishadas also :

वेदेन वै देवा असुराणां वित्तं वेद्यमविन्दन्त

तद् वेदस्य वेदत्वम् ।

(Taittiriya samhita : 1.7.4.6 तैत्तिरीय संहिता)

The Vedas are so called because each statement therein informs a man of the ideals of human life, called the Law of Righteousness, to understand which there is no better source.

To meet the need of a modern, easy to understand English translation of the Vedas, the Veda Pratishthan of DAV College Managing Committee, New Delhi had been publishing complete translation of the four Vedas in twenty-two volumes since 1977. The first edition was well produced and well received. Later as this important task slipped into inexperienced hands, quality of printing and paper became inferior while the price was unduly raised.

In the year 2008, the responsibility of publishing and propagating the Vedas has been taken over by the Publication Division of the DAV College Managing Committee. This new 2008 edition has far superior production values and is priced at less than one-third of the price it was being sold so far.

Our object is to make the Vedas easily affordable for every one who is interested in having a set of the four Vedas in his home for him and the family members to read and benefit by their divine message.

We propose to publish the Hindi translation of the four Vedas also in the near future and offer at a very moderate price. We seek your cooperation in this noble task.

Vishwa Nath
Vice President
DAV College Managing Committee

Contents

About this Edition

1. Kāṇḍa - IV	405
2. Kāṇḍa - V	525
3. Kāṇḍa - VI	649

Kāṇḍa IV

चतुर्थं काण्डम्

अथ चतुर्थं काण्डम् ॥

(१) प्रथमं सूक्तम्

(१-७) सप्तर्षित्वाय चतस्र्य वेन ऋषिः । बृहस्पतिपदित्यो वा वेरता । (१, १-४, १-७) प्रथमः
द्वितीयाष्टपदीस्तत्तमीमांसां विदुः, (१, ५) द्वितीयाष्टम्योश्च भुवि विदुः ॥

ब्रह्मं जज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद्दि सीमतः सुरुचो वेन जावः ।
स बुध्या उपमा अस्य विष्टाः सतश्च योनिमसंतश्च वि वः ॥१॥
इयं पित्र्या राष्ट्रयेत्वग्ने प्रथमार्यं जुनुषे भुवनेष्टाः ।
तस्मा एतं सुरुचं द्वारमक्षं घर्मं श्रीणन्तु प्रथमार्यं धास्येव ॥२॥
प्र यो जज्ञे विद्वानस्य वन्धुर्विश्वा देवानां जनिमा विवक्ति ।
ब्रह्म ब्रह्मण उज्जभार मध्यान्नीचैरुच्चैः स्वधा अभि प्र तंस्यौ ॥३॥
स हि दिवः स पृथिव्या ऋतस्या मही क्षेमं रोदसी अस्कभायत् ।
महान्मही अस्कभायद्दि जातो यां सष्ट पार्थिवं च रजः ॥४॥
स बुध्यादाष्ट जुनुषोभ्यग्रं बृहस्पतिर्देवता तस्य सम्राट् ।
अहर्ह्यच्छुक् ज्योतिषो जनिष्टाय द्युमन्तो वि वसन्तु विप्राः ॥५॥

ब्रह्मं । जज्ञानम् । प्रथमम् । पुरस्तात् । वि । सीमतः । सुरुचः । वेनः । आवः ।
सः । बुध्याः । उपमाः । अस्य । विष्टाः । सतः । च । योनिम् । अतः । च । वि । वः ॥
इयम् । पित्र्या । राष्ट्री । एतु । अग्ने । प्रथमार्यं । जुनुषे । भुवनेऽस्थाः ।
तस्मै । एतम् । सुरुचम् । द्वारम् । अद्वान् । घर्मम् । श्रीणन्तु । प्रथमार्यं । धास्येव ॥ २ ॥
प्र । यः । जज्ञे । विद्वान् । अस्य । वन्धुः । विश्वा । देवानाम् । जनिम् । विवक्ति ।
ब्रह्म । ब्रह्मणः । उत् । उज्जभार । मध्यात् । नीचैः । उच्चैः । स्वधाः । अभि । प्र । तंस्यौ ॥ ३ ॥
सः । हि । दिवः । सः । पृथिव्याः । ऋतस्याः । मही इति । क्षेमम् । रोदसी इति । अस्कभायत् ।
महान् । मही इति । अस्कभायत् । वि । जातः । यां । सष्ट । पार्थिवम् । च । रजः ॥
सः । बुध्यात् । आष्टू । जुनुषः । अभि । अग्रम् । बृहस्पतिः । देवता । तस्य । सम्राट् ।
अहः । यत् । शुक् । ज्योतिषः । जनिष्ट । अयं । द्युमन्तः । वि । वसन्तु । विप्राः ॥ ५ ॥

Brhaspati and Āditya

- IV.1.1** The supreme Lord was the first knower, pre-existing all. That beautiful one, from the summit enlightens beautiful worlds. He illuminates the regions, mid-regions, the worlds existing therein, and the womb of the existent and the non-existent. (cf. Yv. XII.3)
- IV.1.2** May this illuminating fatherly speech, present within beings, come to the fore for giving birth to her first born. For him, let them boil this delicious strength giving milk daily, so that the first-born may survive.
- IV.1.3** The learned one, who becomes his kin declares birth of all the bounties of Nature. The Lord supreme came out of the Lord supreme. In the middle, downwards and upwards extend His self-sustaining powers.
- IV.1.4** Surely He has fixed the sky. He the earth in their right places and the vast heaven and earth as an abode. The great one, having pervaded with His appearance, has steadied the vast heaven, the terrestrial abode, as well as the midspace.
- IV.1.5** He existed from the very beginning (origin), even before the first birth. The divine Lord supreme is glorious ruler of that creation. As the bright day was born out of the light, so may the luminous wise ones live happily.

नूनं तदस्य काव्यो हिनोति महो देवस्य पुर्व्यस्य धाम ।
 एष जज्ञे बृहभिः साकमित्या पूर्वं अर्धे विधिते ससन्नु ॥६॥
 योर्धर्वाणं पितरं देवबन्धुं बृहस्पतिं नमस्ताव च गच्छात् ।
 त्वं विश्वेषां जनिता यथासः कृविर्देवो न दभायत्स्वधावान् ॥७॥

नूनम् । तत् । अस्य । काव्यः । हिनोति । महः । देवस्य । पुर्व्यस्य । धाम ।
 एषः । जज्ञे । बृहद्भिः । साकम् । इत्या । पूर्वं । अर्धे । विदसिति । ससन् । नु ॥ ६ ॥
 यः । योर्धर्वाणम् । पितरम् । देवऽबन्धुम् । बृहस्पतिम् । नमसा । अर्धे । च । गच्छात् ।
 त्वम् । विदेवैषाम् । जनिता । यथा । असः । कृविः । देवः । न । दभायत् । स्वधाऽवान् ॥ ७ ॥

(१) द्वितीयं सूक्तम्

(१-८) महर्षस्यास्य सूक्तस्य वेन कविः । आत्मा देवता । (१-५, ७) यथमाविपक्षर्षो लक्ष्म्याथ
 मिदुम् । (१) महर्षाः पुरोऽनुष्णिगद्वयम्, (८) महर्ष्या योपरिहाम्योतिष्ठन्तीति ॥

य आत्मदा बलदा यस्य विश्वं उपासते प्रशिष्यं यस्य देवाः ।
 योऽस्येशं द्विपदो यश्चतुष्पदः कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥१॥
 यः प्राणतो निमिषतो महित्वैको राजा जगतो बभूव ।
 यस्य छायामृतं यस्य मृत्युः कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥२॥
 यं क्रन्दसी अर्वतश्चस्कभाने मियसानि रोदसी अहयेयाम् ।
 यस्यासौ पन्या रजसो विमानः कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥३॥
 यस्य द्यौरुर्वी पृथिवी च मही यस्याद उर्वान्तरिक्षम् ।
 यस्यासौ सूरौ विततो महित्वा कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥४॥

यः । आत्मदाः । बलदाः । यस्य । विश्वे । उपऽआसते । प्रऽशिष्यम् । यस्य । देवाः ।
 यः । अस्य । ईशे । द्विऽपदः । यः । चतुऽपदः । कस्मै । देवाय । हविषा । विधेम ॥ १ ॥
 यः । प्राणतः । निऽमिषतः । महित्वा । एकः । राजा । जगतः । बभूव ।
 यस्य । छाया । अमृतम् । यस्य । मृत्युः । कस्मै । देवाय । हविषा । विधेम ॥ २ ॥
 यम् । क्रन्दसी इति । अर्वतः । चस्कभाने इति । मियसानि इति । रोदसी इति । अहयेयाम् ।
 यस्य । असौ । पन्याः । रजसः । विऽमानः । कस्मै । देवाय । हविषा । विधेम ॥ ३ ॥
 यस्य । द्यौः । उर्वी । पृथिवी । च । मही । यस्य । अदः । उरु । अन्तरिक्षम् ।
 यस्य । असौ । सूरः । । विततः । महित्वा । कस्मै । देवाय । हविषा । विधेम ॥ ४ ॥

- IV.1.6** Verily the sage attains to that superb abode of the divinity, most ancient of all. Thus this one was born along with many. They go on sleeping when half of the east opens.
- IV.1.7** Whoever knows and bows in reverence to the unmoving, fatherly and friend of the enlightened ones, the Lord supreme, and who says unto him that you are the creator of all, such a self-controlling sage and enlightened one never gets harmed.

Ātman

- IV.2.1** Who is the bestower of spiritual power, bestower of physical strength, whom all the universe worships, whose commands the bounties of Nature comply with, and who rules over these bipeds as well as quadrupeds, to that divinity alone and none else we offer our oblations. (cf. Yv. XXV.13)(Kasmai = ekasmai)
- IV.2.2** Who by His majesty is the only sovereign of all that breathes, that blinks, and that moves; whose shade is immortality; whose shade is death as well; to that divinity alone and none else, we offer our oblations. (cf. Yv. XXV.11-variation).
- IV.2.3** Whom the two warring hosts invoke for protection; whom the terror-stricken heaven and earth call; whose yonder path measures out the midspace, that divinity alone and none else we adore with our oblations.
- IV.2.4** With whose grandeur the space has spread vast, the earth has spread wide; with whose might that vast midspace (came into existence) and with whose might this sun spreads wide, that divinity alone and none else we adore with our oblations.

यस्य विश्वे हिमवन्तो महित्वा समुद्रे यस्य रसामिदाहुः ।
 इमाश्च प्रदिशो यस्य बाहू कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥५॥
 आपो अग्ने विश्वमावन्गर्भं दधाना अमृता ऋतज्ञाः ।
 यासु देवीष्वधि देव आसीत्कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥६॥
 हिरण्यगर्भः समवर्तताग्ने भूतस्य जातः पतिरेक आसीत् ।
 स दाधार पृथिवीमुत द्यां कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥७॥
 आपो वत्स जनयन्तीर्गर्भमग्ने समैरयन् ।
 तस्योत जायमानस्योत्वं आसीद्विरण्ययः कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥८॥

यस्य । विश्वे । हिमवन्तः । महित्वा । समुद्रे । यस्य । रसाम् । इत् । आहुः ।
 इमाः । च । प्रदिशः । यस्य । बाहू इति । कस्मै । देवाय । हविषा । विधेम ॥ ५ ॥
 आपः । अग्ने । विश्वम् । आवन् । गर्भम् । दधानाः । अमृताः । ऋतज्ञाः ।
 यासु । देवीषु । अधि । देवः । आसीत् । कस्मै । देवाय । हविषा । विधेम ॥ ६ ॥
 हिरण्यगर्भः । सम् । अवर्तत । अग्ने । भूतस्य । जातः । पतिः । एकः । आसीत् ।
 सः । दाधार । पृथिवीम् । उत । द्याम् । कस्मै । देवाय । हविषा । विधेम ॥ ७ ॥
 आपः । वत्सम् । जनयन्तीः । गर्भम् । अग्ने । सम् । ऐरयन् ।
 तस्य । उत । जायमानस्य । उत्वं । आसीत् । हिरण्ययः । कस्मै । देवाय । हविषा । विधेम ॥ ८ ॥

(१) कृतीयं सूक्तम्

(१-७) तत्तत्संस्थास्य सूक्तस्यावर्णो कविः । श्वो व्याघ्रो वा देवता । (१) प्रथमर्कः पञ्चापहिरः, (२, ४-६) द्वितीयावा-
 ध्नुर्ध्वविषयस्य पादुदु, (१) कृतीयावा गायत्री, (७) तत्तत्स्याव कङ्कमतीगर्भोपरिहृयती कृतांसि ॥

उदितस्त्रयो अक्रमन्व्याघ्रः पुरुषो वृकः ।
 हिरुग्धि यन्ति सिन्धवो हिरुग्देवो वनस्पतिर्हिरुक्कमन्तु शत्रवः ॥१॥
 परेणेतु पथा वृकः परमेणोत तत्करः ।
 परेण दत्वती रज्जुः परेणाघायुरर्षतु ॥२॥

उत् । इतः । त्रयः । अक्रमन् । व्याघ्रः । पुरुषः । वृकः ।
 हिरुक् । हि । यन्ति । सिन्धवः । हिरुक् । देवः । वनस्पतिः । हिरुक् । नमन्तु । शत्रवः ॥ १ ॥
 परेण । एतु । पथा । वृकः । परमेण । उत । तत्करः ।
 परेण । दत्वती । रज्जुः । परेण । अघायुः । अर्षतु ॥ २ ॥

- IV.2.5** With whose might all the snow covered mountains take shape; with whose might rivers flow into the ocean; these quarters are whose arms; that divinity alone and none else we adore with our oblations.
- IV.2.6** In the very beginning, the elemental waters, immortal and following the eternal law, fostered all this universe, holding the embryo in their womb; within those divine waters He was the over-lording divinity. That divinity alone and none else we adore with our oblations.
- IV.2.7** Before all, the Lord having all the bright constellations in His womb, existed every-where. He was the only lord of every thing born. He holds earth as well as heaven. That alone and none else we adore with our oblations. (cf. Yv. XII.4; also Rg. X.121.1)
- IV.2.8** In the beginning, for bearing the child the elemental waters activated the embryo. When it was born even that it had a golden foetal sheath (ulba). That divinity alone and none else we adore with our oblations.

Vyāghraḥ - Tiger

- IV.3.1** Three have moved away from this place-the tiger, the high-way-man and the wolf. The floods move away out of sight. Out of sight is the lord of vegetation. May their enemies make the tiger, the high-way-man and the wolf disappear. (May the enemies move out of our sight.)
- IV.3.2** May the wolf (vṛka) go by a path other than ours. May the high-way-man go by the path even farther away. May the toothed rope (snake) move along some other path and may killer go by some distant path.

अक्ष्यौ च ते मुखं च ते व्याघ्र जम्भयामसि ।
 आत्सर्वीन्विशति नखान् ॥३॥
 व्याघ्रं दृत्वतां वयं प्रथमं जम्भयामसि ।
 आर्दुं स्तेनमथो अहिं यातुधानमथो वृकम् ॥४॥
 यो अद्य स्तेन आरयति स संपिष्टो अपायति ।
 पथामपञ्चसेनैत्विन्द्रो वज्रेण हन्तु तम् ॥५॥
 मुर्णा मृगस्य दन्ता अपिशीर्णा उ पृष्टयः ।
 निम्बुकं गोधा भवतु नीचार्यच्छशुर्मुगः ॥६॥
 यत्सयमो न वि यमो वि यमो यत्न संयमः ।
 इन्द्रजाः सोमजा आथर्वणमसि व्याघ्रजम्भनम् ॥७॥

अक्ष्यौ । च । ते । मुखम् । च । ते । व्याघ्रम् । जम्भयामसि ।
 आत् । सर्वान् । विशतिम् । नखान् ॥ ३ ॥
 व्याघ्रम् । दृत्वताम् । वयम् । प्रथमम् । जम्भयामसि ।
 आत् । ऊं इति । स्तेनम् । अथो इति । अहिम् । यातुऽधानम् । अथो इति । वृकम् ॥४॥
 यः । अद्य । स्तेनः । आऽअरयति । सः । समऽपिष्टः । अप । अयति ।
 पथाम् । अपऽञ्चसेनै । एतु । इन्द्रः । वज्रेण । हन्तु । तम् ॥ ५ ॥
 मुर्णाः । मृगस्य । दन्ताः । अपिऽशीर्णाः । ऊं इति । पृष्टयः ।
 निऽम्बुक । ते । गोधा । भवतु । नीचा । अयत् । शशुः । मुगः ॥ ६ ॥
 यत् । समऽयमः । न । वि । यमः । वि । यमः । यत् । न । समऽयमः ।
 इन्द्रऽजाः । सोमऽजाः । आथर्वणम् । असि । व्याघ्रजम्भनम् ॥ ७ ॥

(५) चतुर्थं सूक्तम्

(१-८) महर्षेऽस्यास्य सूक्तस्यापवां ऋषिः । वनस्पतिर्देवता । (१-३, ५, ८) प्रथमादितृषस्य पञ्चम्यहम्योर्ऋषो-
 रयुष्टुः, (५) चतुर्थ्यां भुरिक्पुर उष्णिह्, (१-७) षष्ठीसप्तम्योश्च भुरिगनुष्टुप् उन्वांसि ॥

यां त्वा गन्धर्वो अखनद्वरुणाय मृतभ्रजे । तां त्वा वयं खनामस्योर्पधि शेपहर्षणीम् ॥१॥

याम् । त्वा । गन्धर्वः । अखनत् । वरुणाय । मृतऽभ्रजे ।
 ताम् । त्वा । वयम् । खनामसि । ओर्पधिम् । शेपऽहर्षणीम् ॥ १ ॥

- IV.3.3** O tiger (vyāghra), we hereby destroy your two eyes, as well as your mouth, and thereafter all your twenty claws we destroy.
- IV.3.4** Out of the toothed killers, first of all we destroy the tiger; after that the thief; then the snake; then the pain-inflicter and thereafter the wolf.
- IV.3.5** Whosoever thief comes today, he will have to run away badly mauled. May he go along the path of destruction. May the resplendent one smite him with his bolt (adamantine weapon).
- IV.3.6** May the teeth of the beast be worn out; may his horns, and his ribs also be weakened. O traveller, may the alligator keep away from your view and may the beast, that sleeps in the day, pass by the path far below.
- IV.3.7** What can be captured, should not be driven away. Only that should be driven away which cannot be captured. This is the way of destroying tigers initiated by the resplendent one, the blissful one and the fire-producer (ātharvaṇa).

Vanaspati - Some divinities

- IV.4.1** You whom the agriculturists have dug up for the venerable king, who lost his virility, O medicinal herb, we dig you up, that are penis-erecting. (śepa-harsanīm or aphrodisiac).

उदुषा उदु सूर्य उद्विदं मामकं वचः । उदैजतु प्रजापतिर्वृषा शुष्मेण वाजिना ॥२॥
 यथा स्म ते विरोहतेभित्तमिवानति । ततस्ते शुष्मवत्तरमियं कृणोत्वोर्षधिः ॥३॥
 उच्छुष्मोर्षधीनां सारं ऋषभाणाम् । सं पुंसामिन्द्र वृष्ण्यमस्मिन्धेहि तनूवशिन् ॥४॥
 अपां रसः प्रथमजोथो वनस्पतीनाम् । उत सोमस्य भ्रातास्युतार्शमसि वृष्ण्यम् ॥५॥
 अद्यामे अद्य सवितरद्य देवि सरस्वति । अद्यास्य ब्रह्मणस्पते धनुर्वा तानया पसः ॥६॥
 आहं तनोमि ते पसो अधि ज्यामिव धन्वनि ।
 क्रमन्वशी इव रोहितमनवग्लायता सदा ॥७॥

उत् । उपाः । उत् । ऊं इति । सूर्यः । उत् । इदम् । मामकम् । वचः ।
 उत् । एजतु । प्रजापतिः । वृषा । शुष्मेण । वाजिना ॥ २ ॥
 यथा । स्म । ते । विरोहतः । अभितप्तम् इव । अनति ।
 ततः । ते । शुष्मवत्तरम् । इयम् । कृणोतु । ओर्षधिः ॥ ३ ॥
 उत् । शुष्मा । ओर्षधीनाम् । सारा । ऋषभाणाम् ।
 सम् । पुंसाम् । इन्द्र । वृष्ण्यम् । अस्मिन् । धेहि । तनूवशिन् ॥ ४ ॥
 अपाम् । रसः । प्रथमजः । अथो इति । वनस्पतीनाम् ।
 उत । सोमस्य । भ्राता । असि । उत । आर्शम् । असि । वृष्ण्यम् ॥ ५ ॥
 अद्य । अग्ने । अद्य । सवितः । अद्य । देवि । सरस्वति ।
 अद्य । अस्य । ब्रह्मणः । पते । धनुः इव । आ । तानय । पसः ॥ ६ ॥
 आ । अहम् । तनोमि । ते । पसः । अधि । ज्याम् इव । धन्वनि ।
 क्रमन्व । ऋशः इव । रोहितम् । अनवग्लायता । सदा ॥ ७ ॥

- IV.4.2** May the dawn raise, may the sun raise, may the speech of mine raise and may the showerer Lord of creation raise your organ up with powerful strength.
- IV.4.3** As, when you were growing up, your member used to get, as if heated up, even more powerful than may this herb make you.
- IV.4.4** O resplendent one, we have complete control over the body, may you put in this man the potency of medicinal plants, the strength of bulls and the virility of men.
- IV.4.5** You are the first born sap of waters, and of the forest-plants, you are the brother of Soma (medicinal herb) and also the virility of the stag.
-
- IV.4.6** To day O adorable Lord, to day O creator Lord, to day O speech divine, to day O Lord supreme, may you (stretch) make his male organ (pasa) taut like a bow.
- IV.4.7** I hereby stretch your male organ like a string on a bow. Mount (your woman) like a powerful bull always joyful.

अश्वस्याश्वतरस्याजस्य पेतृस्य च ।
अथ ऋषभस्य ये वाजास्तानस्मिन्धेहि तनूवशिन् ॥८॥

अश्वस्य । अश्वतरस्य । अजस्य । पेतृस्य । च ।
अथ । ऋषभस्य । ये । वाजाः । तान् । अस्मिन् । धेहि । तनूवशिन् ॥ ८ ॥

(५) पञ्चमं सूक्तम्

(१-७) सप्तर्षस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । वृषभः स्वपनञ्च देवते । (१, १-६) प्रथमर्चस्तृतीयादिवत् ।
मृणालानुदुप । (२) द्वितीयाया भुरिगनुदुप । (७) समम्याथ पुरस्ताग्भ्योतिस्त्रिदुप मन्दांसि ॥

सहस्रंशृङ्गो वृषभो यः समुद्रादुदाचरत् ।
तेना सहस्येनि वयं नि जनान्स्वापयामसि ॥१॥
न भूमिं वातो अति वाति नाति पश्यति कश्चन ।
स्त्रियश्च सर्वाः स्वापय शुनश्चेन्द्रसखा चरन् ॥२॥
प्रोष्टेऽश्यास्तल्पेऽश्या नारीर्या ब्रह्मशीवरीः ।
स्त्रियो याः पुण्यगन्धयस्ताः सर्वाः स्वापयामसि ॥३॥
एजदेजदजग्रभं चक्षुः प्राणमजग्रभम् ।
अङ्गान्यजग्रभं सर्वा रात्रीणामतिशर्वरे ॥४॥

सहस्रंशृङ्गः । वृषभः । यः । समुद्रात् । उत्-आचरत् ।
तेन । सहस्येनि । वयम् । नि । जनान् । स्वापयामसि ॥ १ ॥
न । भूमिम् । वातः । अति । वाति । न । अति । पश्यति । कः । चन ।
स्त्रियः । च । सर्वाः । स्वापय । शुनः । च । इन्द्रसखा । चरन् ॥ २ ॥
प्रोष्टेऽश्याः । तल्पेऽश्याः । नारीः । याः । ब्रह्मशीवरीः ।
स्त्रियः । याः । पुण्यगन्धयः । ताः । सर्वाः । स्वापयामसि ॥ ३ ॥
एजत्-एजत् । अजग्रभम् । चक्षुः । प्राणम् । अजग्रभम् ।
अङ्गानि । अजग्रभम् । सर्वा । रात्रीणाम् । अतिशर्वरे ॥ ४ ॥

- IV.4.8** Whatever are the (sexual) powers of the horses, the mule, the he-goat, the ram and also of the bull, O controller of body, may you put those powers in this man.

Bull-Vṛṣabhah - Dream-Slumber

- IV.5.1** The thousand-horned bull (the sun with a thousand rays) that rises out of the ocean, with him, the conqueror of adversaries, we hereby make people sleep. (Cf. Rg. VII.5.7)
- IV.5.2** May the wind not blow strong on earth; may not any one watch it closely; O friend of soul (i.e., the breath), moving slowly put all the women and dogs to sleep.
- IV.5.3** The women, who sleep in the courtyard, who sleep on beds, or who sleep on swings; the women who are pure fragrances, all of them we hereby put to sleep. (Cf. Rg. VII.5.8)
- IV.5.4** Each and everything that moves, I have seized and secured, I have seized vision and breath as well. At the dead of nights, I have seized and secured each and every limb.

य आस्ते यश्चरति यश्च तिष्ठन्विपश्यति ।
तेषां सं दध्मो अक्षीणि यथेदं हुर्म्य तथा ॥५॥

स्वप्नु माता स्वप्नु पिता स्वप्नु आ स्वप्नु विस्पतिः ।
स्वपन्त्वस्यै ज्ञातयः स्वस्वयमभितो जनः ॥६॥
स्वप्न स्वप्नाभिकरणेन सर्वं नि स्वापय जनम् ।

ओत्सुर्यमन्यान्त्स्वापयान्युषं जागृताद्दहमिन्द्र इवारिष्टो अक्षितः ॥७॥

यः । आस्ते । यः । चरति । यः । च । तिष्ठन् । विस्पश्यति ।
तेषांम् । सम् । दध्मः । अक्षीणि । यथा । इदम् । हुर्म्यम् । तथा ॥ ५ ॥
स्वप्नु । माता । स्वप्नु । पिता । स्वप्नु । आ । स्वप्नु । विस्पतिः ।
स्वपन्तु । अस्यै । ज्ञातयः । स्वप्नु । अयम् । अभितः । जनः ॥ ६ ॥
स्वप्न । स्वप्नऽभिकरणेन । सर्वम् । नि । स्वापय । जनम् । आऽउत्सुर्यम् ।
अन्यान् । स्वापय । आऽन्युषम् । जागृतात् । अहम् । इन्द्रऽइव । अरिष्टः । अक्षितः ॥ ७ ॥

(१) पठं शुक्लम्

(१-८) महर्षेस्वाप्त्य श्रुतस्य गगलादुचिः । तस्मात्सो मनोक्तोऽथ देवताः । अनुहुप् छन्दः ॥

ब्राह्मणो जज्ञे प्रथमो दशशीर्षो दशास्यः ।

स सोमं प्रथमः पपौ स चकारारसं विषम् ॥१॥

यावती यावापृथिवी वरिष्णा यावत्सुप्त सिन्धवो वितष्ठिरे ।

वाचं विषस्य दूर्षणीं तामितो निरवादिषम् ॥२॥

ब्राह्मणः । जज्ञे । प्रथमः । दशऽशीर्षः । दशऽआस्यः ।

सः । सोमम् । प्रथमः । पपौ । सः । चकार । अरसम् । विषम् ॥ १ ॥

यावती इति । यावापृथिवी इति । वरिष्णा । यावत् । सुप्त । सिन्धवः । वितस्थिरे ।

वाचम् । विषस्यै । दूर्षणीम् । ताम् । इतः । निः । अवादिषम् ॥ २ ॥

- IV.5.5** Whoever sets, whoever goes about, whoever stands and watches (us), of those we hereby shut the eyes, close, just as we shut this large house. (Cf. Rg. VII.5.6)
- IV.5.6** May the mother sleep; may the father sleep; may the watch-dog sleep; may the house-holder sleep; may her kinsfolk sleep; and may all these people around her be lulled to sleep (sleep as well). (Cf. Rg. VII.5.5)
- IV.5.7** O slumber, with your paraphernalia of sleep put all the people to deep sleep. Make all the others to sleep till sunrise, till the break of dawn. May I alone keep awake like the resplendent one, unharmed and un-exhausted.

Brāhmaṇa

- IV.6.1** The intellectual, the first and foremost, with ten heads and ten mouths, comes into being was born. He is the first to drink of the devotional bliss. He makes the poison ineffective.

Dyāvā-Prthivī - Sapta Sindhus

- IV.6.2** As far as the spacious heaven and earth extend, and as far as the seven seas (rivers) are spread, so far from here my speech, that I speak, will destroy the poison.

सुप॒र्णस्त्वा ग॒रुत्मा॒न्विष॑ प्रथ॒ममा॑वयत् ।
 ना॒मीम॒दो ना॒रुरु॑ उ॒तास्मा॑ अ॒भवः पि॒तुः ॥३॥
 यस्त॑ आ॒स्यत्प॒ञ्चाङ्गु॒रिर्व॑काच्चि॒दधि॑ ध॒न्वनः॑ ।
 अ॒प॒स्कु॒म्भस्य॑ श॒ल्यानि॑र॒वोच॑म॒हं वि॒षम् ॥४॥
 श॒ल्याद्विषं॑ नि॒रवो॑च॒ प्राञ्ज॑नादु॒त पर्ण॑धेः ।
 अ॒पा॒ष्ठाच्छृ॒ङ्गात्कु॒ल्म॒ला॒नि॒रवो॑च॒महं॑ वि॒षम् ॥५॥
 अ॒र॒सस्त॑ इ॒षो श॒ल्यो॒धो ते अ॒रसं॑ वि॒षम् ।
 उ॒ता॒र॒सस्य॑ वृ॒क्षस्य॑ ध॒नु॒ष्टे अ॒ग्मार॑सम् ॥६॥
 ये अ॒पी॒ष॒न्ये अ॒दि॒ह॒न्य आ॒स्य॒न्ये अ॒वा॒सृ॒जन् ।
 सर्वे॑ ते व॒ध्रयः॑ कृ॒ता व॒ध्रिर्वि॑ष॒गिरिः॑ कृ॒तः ॥७॥
 व॒ध्रय॑स्ते ख॒नितारो॑ व॒ध्रिस्त्व॒र्मस्यो॑प॒धे ।
 व॒ध्रिः स प॑र्व॒तो गि॒रिर्य॑नो॒ जा॒तमि॒दं वि॒षम् ॥८॥

सु॒ऽप॒र्णः । त्वा । ग॒रु॒त्मा॒न् । वि॒ष । प्र॒थ॒मम् । आ॒व॒यत् ।
 न । अ॒मीम॒दः । न । अ॒रु॒रु॒पः । उ॒त । अ॒स्मै । अ॒भ॒वः । पि॒तुः ॥ ३ ॥
 यः । ते । आ॒स्यत् । प॒ञ्चा॒ङ्गु॒रिः । व॒क्रा॒त् । चि॒त् । अ॒धि । ध॒न्वनः॑ ।
 अ॒प॒ऽस्कु॒म्भस्य॑ । श॒ल्या॒त् । निः । अ॒वो॒च॒म् । अ॒हम् । वि॒षम् ॥ ४ ॥
 श॒ल्या॒त् । वि॒षम् । निः । अ॒वो॒च॒म् । प्र॒ऽअ॒ञ्ज॑नात् । उ॒त । पर्ण॑ऽधेः ।
 अ॒पा॒ष्ठा॒त् । शृ॒ङ्गा॒त् । कु॒ल्म॒ला॒त् । निः । अ॒वो॒च॒म् । अ॒हम् । वि॒षम् ॥ ५ ॥
 अ॒र॒सः । ते । इ॒षो इति॑ । श॒ल्यः । अ॒थो इति॑ । ते । अ॒र॒सम् । वि॒षम् ।
 उ॒त । अ॒र॒सस्य॑ । वृ॒क्षस्य॑ । ध॒नुः । ते । अ॒र॒स । अ॒र॒सम् ॥ ६ ॥
 ये । अ॒पी॒ष॒न् । ये । अ॒दि॒ह॒न् । ये । आ॒स्य॒न् । ये । अ॒व॒ऽअ॒सृ॒जन् ।
 सर्वे॑ । ते । व॒ध्रयः॑ । कृ॒ताः । व॒ध्रिः । वि॒ष॒ऽगि॒रिः । कृ॒तः ॥ ७ ॥
 व॒ध्रयः॑ । ते । ख॒नितारः॑ । व॒ध्रिः । त्वम् । अ॒सि । ओ॒ष॒धे ।
 व॒ध्रिः । सः । प॑र्व॒तः । गि॒रिः । यतः॑ । जा॒तम् । इ॒दम् । वि॒षम् ॥ ८ ॥

Suparṇa or Eagle

- IV.6.3** O poison, first of all the mighty-winged eagle (the great Lord) has eaten you up. Now may you not make a person inflicted with you intoxicated and devoid of senses. On the other hand, may you become just like food to us.

Poison

- IV.6.4** The five-fingered hand, has shot you from a curved bow; from the point of that arrow, I hereby take away the poison.
- IV.6.5** I have taken away the poison from the point of the arrow, from the anointment, from the winged shaft; from the barb (apāṣṭha), from the horn and from the neck also I have exorcised the poison.
- IV.6.6** O arrow, powerless (ineffective) be your point and powerless be your poison. Moreover, your bow made out of a powerless tree, be also powerless, totally ineffective.
- IV.6.7** Those who have mashed you fine, those who have smeared, those who have hurled you, and those who have thrown you, all of them I have made impotent. The mountain, producing the poison, also has been made impotent.
- IV.6.8** May impotent become the diggers of poison; impotent (badhri) may you become O poisonous plant. May that mountain become impotent from where this poison (is produced) has come out.

(७) सतमं मृतम्

(१-७) सतमं मृतम् मृतम् मृतम् मृतम् । नृत्तमितिर्वता । (१-३, ५-७) प्रपमादितृषस्य
पञ्चम्यादितृषस्य आनुषुप । (४) अनुष्याथ स्वगदनुषुप उन्दसी ॥

वारिदं वारयातै वरणावत्यामधि । तन्नामृतस्यासिक्तं तेना ते वारये विषम् ॥१॥

अरसं प्राच्यं विषमरसं यदुदीच्यम् । अथेदमधराच्यं करम्भेण वि कल्पते ॥२॥

करम्भं कृत्वा तिर्यं पीवम्पाकमुदारथिम् ।

क्षुधा किल त्वा दुष्टनो जक्षिवान्स न रूरुपः ॥३॥

वि ते मदं मदावति शरमिव पातयामसि ।

प्र त्वा चरुमिव येपन्तं वचसा स्थापयामसि ॥४॥

परि ग्राममिवाचितं वचसा स्थापयामसि ।

तिष्ठ वृक्ष इव स्यान्निस्त्राते न रूरुपः ॥५॥

पवस्तैस्त्वा पर्यक्रीणन्दुर्शोभिर्जिनैः ।

प्रक्रीरसि त्वमोपधेन्निस्त्राते न रूरुपः ॥६॥

वाः । इदम् । वारयातै । वरणावत्याम् । अधि ।

तत्र । अमृतस्य । आसिक्तम् । तेन । ते । वारये । विषम् ॥ १ ॥

अरसम् । प्राच्यम् । विषम् । अरसम् । यत् । उदीच्यम् ।

अथ । इदम् । अप्राच्यम् । करम्भेण । वि । कल्पते ॥ २ ॥

करम्भम् । कृत्वा । तिर्यम् । पीवःऽपाकम् । उदारथिम् ।

क्षुधा । किल । त्वा । दुष्टनो इति दुःस्तनो । जक्षिवान् । सः । न । रूरुपः ॥ ३ ॥

वि । ते । मदम् । मदावति । शरमऽइव । पातयामसि ।

प्र । त्वा । चरुमऽइव । येपन्तम् । वचसा । स्थापयामसि ॥ ४ ॥

परि । ग्राममऽइव । आसिक्तम् । वचसा । स्थापयामसि ।

तिष्ठ । वृक्षऽइव । स्यान्नि । अस्त्रिऽस्त्राते । न । रूरुपः ॥ ५ ॥

पवस्तैः । त्वा । परि । अक्रीणन् । दुर्शोभिः । अजिनैः । उत ।

प्रक्रीः । असि । त्वम् । ओपधे । अस्त्रिऽस्त्राते । न । रूरुपः ॥ ६ ॥

Vanaspatih

- IV.7.1** This water, procured from a place (varaṇāvātī) where Varāṇa (Creativa Roxburghii) trees grow in abundance, wards off (the ill effects of poison). There is infusion of ambrosia in it. With this (water), I restrain your poison.
- IV.7.2** May the poison of the east become ineffective, ineffective be that of the north; also that which is of the nadir, may become ineffective by the use of Karmpha (a poisonous plant; or buttermilk).
- IV.7.3** O vicious poison, that man has eaten you, the hidden one, digesting fat and causing intense pain, taking you for buttermilk during hunger, may you not cause severe pain.
- IV.7.4** O madāvati (an intoxicating poisonous plant), hereby we hurl away your intoxication like an arrow. With our words of prayer (vacasā), we arrest you, like a secretly moving spy (or like a boiling pot-corn).
- IV.7.5** With our words of prayer (vacasā), we arrest you, collected like a troop (grāma), keep standing at your place like a tree, O herb, dug up with a spade. May you not cause severe pain and collapse.
- IV.7.6** Men barter you for pavastas (covers or winnowing fans), for woven cloth, as well as for deer-skins. O herb dug up with a spade, you are sold for a good price. May you not cause severe pain.

अनांसा ये वः प्रथमा यानि कर्माणि चक्रिरे ।
वीरान्नो अन्न मा दभन्तर्ह एतत्पुरो दधे ॥७॥

अनांसाः । ये । वः । प्रथमाः । यानि । कर्माणि । चक्रिरे ।
वीरान् । नः । अन्न । मा । दभन् । तत् । वः । एतत् । पुरः । दधे ॥ ७ ॥

(८) अष्टमं सूक्तम्

(१-७) सप्तर्षेऽस्यास्य सूक्तस्यापचांऽङ्गिरा कविः । वन्मा आपथ देवताः । (१, ७) वचनासप्तम्योर्कपोर्भुतिविभट्टपु ।
(१, ४, ६) द्वितीयाचतुर्थीचडीनामनुष्टुप्, (१) इतीयायास्त्रिष्टुप्, (५) षष्ठ्याथ विषाद मत्तापयिहस्थन्वांसि ॥

भुतो भुतेषु पय आ दधाति स भूतानामधिपतिर्वभूव ।
तस्य मृत्युश्चरति राजसूर्यं स राजा राज्यमनु मन्यतामिदम् ॥१॥
अभि प्रेहि माप वेन उग्रभेत्ता सपन्नहा ।
आ तिष्ठ मित्रवर्धन तुम्य देवा अधि भुवन् ॥२॥
आतिष्ठन्तं परि विश्वे अभूषं द्विषं वसानश्चरति स्वरोचिः ।
महत्तदृष्णो असुरस्य नामा विश्वरूपो अमृतानि तस्यौ ॥३॥
व्याघ्रो अधि वैयाघ्रे वि क्रमस्व दिशो महीः ।
विशस्त्वा सर्वा वाञ्छन्त्वापौ दिव्याः पर्यस्वतीः ॥४॥
या आपो दिव्याः पर्यसा मदन्त्यन्तरिक्ष उत वा पृथिव्याम् ।
तासां त्वा सर्वासामपामभि सिञ्चामि वर्चसा ॥५॥

भुतः । भुतेषु । पयः । आ । दधाति । सः । भूतानाम् । अधिपतिः । वभूव ।
तस्य । मृत्युः । चरति । राजसूर्यम् । सः । राजा । राज्यम् । अनु । मन्यताम् । इदम् ॥ १ ॥
अभि । प्र । इहि । मा । अप । वेनः । उग्रः । भेत्ता । सपन्नहा ।
आ । तिष्ठ । मित्रवर्धन । तुम्यम् । देवाः । अधि । भुवन् ॥ २ ॥
आतिष्ठन्तम् । परि । विश्वे । अभूषन् । द्विषम् । वसानः । चरति । स्वरोचिः ।
महत् । तत् । दृष्णः । असुरस्य । नाम । आ । विश्वरूपः । अमृतानि । तस्यौ ॥ ३ ॥
व्याघ्रः । अधि । वैयाघ्रे । वि । क्रमस्व । दिशः । महीः ।
विशः । त्वा । सर्वाः । वाञ्छन्तु । आपः । दिव्याः । पर्यस्वतीः ॥ ४ ॥
याः । आपः । दिव्याः । पर्यसा । मदन्ति । अन्तरिक्षे । उत । वा । पृथिव्याम् ।
तासाम् । त्वा । सर्वासाम् । अपाम् । अभि । सिञ्चामि । वर्चसा ॥ ५ ॥

- IV.7.7** Previously, whatever operations those unreliable quacks have performed on you, may they not harm our sons (virān) here, so I am demonstrating this cure before you.

Coronation - King's Abhiśeka

- IV.8.1** That being infuses sap in beings. He has become the overlord of all beings. The death attends his rājasūya (royal consecration). May he, the king, approve of this kingdom.
- IV.8.2** Move forward to this (kingship). Do not give it up in disdain. Formidable, discriminating, destroyer of rivals, ascend this throne, O promoter of friends. The enlightened ones have shown favour to you.
- IV.8.3** All decorate him, ascending the throne, clothed in glory, he moves about shining by himself. Great is the name of the mighty vanquisher of foes. In this various capacities he goes through his various duties earning immortality for him.
- IV.8.4** Being a tiger, move against tigér-like foe. Stride out to vast quarters. May all people like you (as their king) and so may the celestial waters, rich in milk.
- IV.8.5** The celestial waters (āpo-divyāḥ), that satisfy the beings with their sap in the midspace, as well as on the earth, with the might and lustre of all those waters, I hereby consecrate you.

अभि त्वा वचंसासिचक्षापो दिव्याः पर्यस्वनीः ।

यथासो मित्रवधेनस्तथा त्वा सधिता करत् ॥६॥

एना व्याघ्रं परिपस्वजानाः सिंहं हिन्वन्ति महते सौभगाय ।

समुद्रं न सुभुवस्तस्थिवांसं मर्मज्यन्ते द्वीपिनमपस्वन्तः ॥७॥

अभि । त्वा । वचंसा । असिचन् । आपः । दिव्याः । पर्यस्वतीः ।

यथा । असः । मित्रवधेनः । तथा । त्वा । सधिता । करत् ॥ ६ ॥

एना । व्याघ्रम् । परिपस्वजानाः । सिंहम् । हिन्वन्ति । महते । सौभगाय ।

समुद्रम् । न । सुभुवः । तस्थिवांसम् । मर्मज्यन्ते । द्वीपिनम् । अपस्वन्तः ॥७॥

(९) नवमं सूक्तम्

(१-१०) दधर्षन्मास्य सूक्तस्य सुगुह्यंभिः । वैकाकुदाञ्जनं देवताः । (१, ५-१०) धममर्षं धगुर्धर्षित्तानावागुगुप

(२) द्वितीयाया कङ्कमन्त्यनुदुर्, (३) द्वितीयाया ध पथ्यापहित्थ्यन्ति ॥

एहि जीवं त्रायमाणं पर्वतस्यास्यक्ष्यम् ।

विश्वेभिर्देवेदुत्तं परिधिर्जीवनाय कम् ॥१॥

परिपाणं पुरुषाणां परिपाणं गवामसि ।

अश्वानामर्वतां परिपाणाय तस्थिये ॥२॥

उतासि परिपाणं यातुजग्मनमाञ्जन

उतामृतस्य त्वं वेत्थाथो असि जीवभोजनमयो हरितभेषजम् ॥३॥

यस्याञ्जनं प्रसर्पस्यङ्गमङ्गं परुष्यरुः ।

ततो यक्ष्मं वि वाधसे उग्रो मध्यमशीरिव ॥४॥

आ । इहि । जीवम् । त्रायमाणम् । पर्वतस्य । असि । अक्ष्यम् ।

विश्वेभिः । देवैः । दुत्तम् । परिधिः । जीवनाय । कम् ॥ १ ॥

परिपानम् । पुरुषाणाम् । परिपानम् । गवाम् । असि ।

अश्वानाम् । अर्वताम् । परिपानाय । तस्थिये ॥ २ ॥

उत । असि । परिपानम् । यातुजग्मनम् । आऽअञ्जन् ।

उत । अमृतस्य । त्वम् । वेत् । अथो इति । असि । जीवभोजनम् । अथो इति । हरितभेषजम् ॥३॥

यस्य । आऽअञ्जन् । प्रसर्पसि । अङ्गम् । अङ्गम् । परुऽपरुः ।

ततः । यक्ष्मम् । वि । वाधसे । उग्रः । मध्यमशीऽइव ॥ ४ ॥

- IV.8.6** The celestial, sapful waters have consecrated you with lustre, May the impeller Lord (savitr) fashion you so that you shall be a promoter of friends. (Mitra-varadhana = promoter of friends).
- IV.8.7** These celestial waters embracing affectionately the tiger (like king) urge the lion (like king) to vast fortunes (great prosperity). These of good origin (besubhu ones) cleanse the leopard (like king) standing amidst the waters, as if it were an ocean.

Traikakudañjanam - Ointment

- IV.9.1** May you come to save the living being. You are of the (Trikakut) mountain, beneficial to the eyes and the other sense organs. You have been bestowed by all the bounties of Nature as a protective enclosure for a happy life.
- IV.9.2** You are all round protection (Paripāṇam) for men; all round protection for cows as well. You stand for all round protection of fleet-footed (arvatām) horses.
- IV.9.3** You are an all round protection, O ointment, killer of viruses. You give immortality. More-over you are delight (rejoicing, of living beings, as well as the remedy for jaundice).
- IV.9.4** O Ointment, whomsoever you (creep over) anoint to him limb by limb (angam-angam), and joint by joint (paruṣparū). There from you drive away the wasting disease like a formidable midhir (madhyamaśiḥ).

नेनं प्राप्नोति शयथो न कृत्वा नाभिःशोचनम् ।
 नेनं विष्कन्धमश्नुते यस्त्वा विभर्त्याञ्जन ॥५॥
 असन्मन्त्रादुप्यस्यादुष्कृताच्छर्मलादुत ।
 दुर्हार्दुश्चक्षुषो घोरात्तस्मान्नः पाह्याञ्जन ॥६॥
 इदं विद्वानाञ्जन सत्यं वक्ष्यामि नानृतम् ।
 सनेयमश्वं गामहमात्मानं तव पूरुषः ॥७॥
 त्रयो दासा आञ्जनस्य तक्मा ब्रह्मास आदहिः ।
 वर्षिष्ठः पर्वतानां त्रिकुक्कुत्तमं ते पिता ॥८॥
 यदाञ्जनं त्रैककुदं जातं हिमवतस्परि ।
 यातृश्च सर्वाञ्जम्भयत्सर्वाश्च यातुधान्यः ॥९॥
 यदि वासि त्रैककुदं यदि यामुनमुच्यसे ।
 उभे ते भद्रे नाम्नी नाभ्या नः पाह्याञ्जन ॥१०॥

न । एनम् । प्र । आप्नोति । शयथः । न । कृत्वा । न । अभिःशोचनम् ।
 न । एनम् । विऽस्कन्धम् । अश्नुते । यः । त्वा । विभर्ति । आऽअञ्जन ॥ ५ ॥
 असत्ऽमन्त्रात् । दुऽस्वप्यात् । दुऽकृतात् । शर्मलात् । उत ।
 दुऽहार्दः । चक्षुषः । घोरात् । तस्मात् । नः । पाहि । आऽअञ्जन ॥ ६ ॥
 इदम् । विद्वान् । आऽअञ्जन । सत्यम् । वक्ष्यामि । न । अनृतम् ।
 सनेयम् । अश्वम् । गाम् । अहम् । आत्मानम् । तव । पूरुष ॥ ७ ॥
 त्रयः । दासाः । आऽअञ्जनस्य । तक्मा । ब्रह्मासः । आत् । अहिः ।
 वर्षिष्ठः । पर्वतानाम् । त्रिऽकुक्कुत् । नाम । ते । पिता ॥ ८ ॥
 यत् । आऽअञ्जनम् । त्रैककुदम् । जातम् । हिमऽवतः । परि ।
 यातृन् । च । सर्वांन् । जम्भयत् । सर्वाः । च । यातुऽधान्यः ॥ ९ ॥
 यदि । वा । असि । त्रैककुदम् । यदि । यामुनम् । उच्यसे ।
 उभे इति । ते । भद्रे इति । नाम्नी इति । ताम्याम् । नः । पाहि । आऽअञ्जन ॥ १० ॥

- IV.9.5** Curse does not reach him, nor evil designs, nor the tormenting stratagems, nor the rheumatism seizes him, who applies you, O ointment.
- IV.9.6** O ointment, may you protect us from evil conspiracy, from unpleasant dreams, evil actions, sinful acts, and also from a malicious and illwilling eye.
- IV.9.7** Knowing this well, O balm, I will speak the truth and will not tell a lie. Being your man, may I be able to make use of the horse, the cow as well as, of my self.
- IV.9.8** Verily, three are the slaves of this belm-fever, consumption and also the snake. Trikakut (having three peaks), the eldest of the mountains, is your father, O ointment.
- IV.9.9** May this ointment, which has been procured from Trikakut (three peaked hill) at the high altitudes of the Himālaya (the snowy mountain), destroy all the germ-carriers.
- IV.9.10** O ointment, whether you are of the Trikakut mountain, or you are said to be of Yamuna, both of your names (Gangotrī and Yamunotrī) are excellent, with them, may you protect us.

(१०) दशमं सूक्तम्

(१-३) मन्त्रपास्य सूक्तस्यापार्वा ऋषिः । शङ्खमणिः कृशानो देवता । (१-५) प्रथमादिपञ्चमवन्तुपः,

(६) 'पद्मसः' पञ्चापङ्क्तिः, (७) मन्त्रपास्य पञ्चपञ्च पञ्चमुप शकरी उद्गमि ॥

वाताञ्जातो अन्तरिक्षाद्द्व्युतो ज्योतिष्स्परि ।

स नो हिरण्यजाः शङ्खः कृशानः पात्वंहसः ॥१॥

यो अग्रतो रोचनानां समुद्रादधि जज्ञिषे ।

शङ्खेन हत्वा रक्षांस्यत्रिणो वि पंहामहे ॥२॥

शङ्खेनामीवाममति शङ्खेनोत सदान्वाः ।

शङ्खो नो विश्वभेषजः कृशानः पात्वंहसः ॥३॥

दिवि जातः समुद्रजः सिन्धुतस्पर्धाभृतः ।

स नो हिरण्यजाः शङ्ख आयुप्रतरणो मणिः ॥४॥

समुद्राञ्जातो मणिर्वृत्राञ्जातो दिवाकरः ।

सो अस्मान्सर्वतः पातु हेत्या देवासुरेभ्यः ॥५॥

वातात् । जातः । अन्तरिक्षात् । विऽद्व्युतः । ज्योतिषः । परि ।

सः । नः । हिरण्यऽजाः । शङ्खः । कृशानः । पातु । अंहसः ॥ १ ॥

यः । अग्रतः । रोचनानाम् । समुद्रात् । अधि । जज्ञिषे ।

शङ्खेन । हत्वा । रक्षांसि । अत्रिणः । वि । संहामहे ॥ २ ॥

शङ्खेन । अमीवाम् । अमतिम् । शङ्खेन । उत । सदान्वाः ।

शङ्खः । नः । विश्वभेषजः । कृशानः । पातु । अंहसः ॥ ३ ॥

दिवि । जातः । समुद्रजः । सिन्धुतः । परि । आऽभृतः ।

सः । नः । हिरण्यऽजाः । शङ्खः । आयुऽप्रतरणः । मणिः ॥ ४ ॥

समुद्रात् । जातः । मणिः । वृत्रात् । जातः । दिवाऽकरः ।

सः । अस्मान् । सर्वतः । पातु । हेत्याः । देवऽअसुरेभ्यः ॥ ५ ॥

Śaṅkha - Maṇiḥ

IV.10.1 Born from the wind, from the midspace, from the lightening, and from the light above all; may that gold-born shell, (śaṅkha maṇi) the pearl, protect us from evil.

IV.10.2 With you the (pearl) shell, who are foremost among the glittering ones, and who are born from the ocean, having killed the germs, we over-power the flesh-eating worms (devourers).

IV.10.3 We banish disease as well as ignorance with (pearl) shell. With (pearl) shell we banish the perpetual bewailers. The (pearl) shell is all-heating panacea for us. May the pearl protect us from evil.

IV.10.4 Born in the sky, born in the ocean, brought here from the river, may this gold-born jewel, the pearl-shell, be bestower of long life for us.

IV.10.5 The (pearl) jewel is born from the ocean as the sun is born from the covering cloud. May that jewel protect us from all sides from the weapons of the enlightened ones and of the evil ones.

- IV.10.6** You are one of the golds (precious materials). You have been born out of the moon. You look beautiful on the chariot and shine on the quiver. May you prolong our days of life.
- IV.10.7** The bone of the enlightened ones becomes the pearl. That, being animated with soul, moves about within the waters. That (pearl) I tie on you for life, lustre, strength, and long life of a hundred autumns. May the pearl jewel, protect you from all sides.

Anadvān in the form of Indra

- IV.11.1** The draft-ox (the anadvān in the form of Indra) (of the cosmic cart) sustains earth as well as heaven. The draft-ox (of the cosmic cart) sustains the wide-spread midspace. The draft-ox (of the cosmic cart) sustains the six spacious regions of sky. The draft-ox (of the cosmic cart) has entered into all the beings.
- IV.11.2** The draft-ox (of the cosmic cart) is the resplendent Lord. He oversees all the creatures. He, the mighty, measures out three different pathways carefully. Milking the past, the future and the present He discharges all the eternal duties of the bounties of Nature.
- IV.11.3** The resplendent one has appeared within men. Glowing brightly He moves about like warm sunshine; who having realized the draft-ox (of the cosmic cart) does not indulge in worldly pleasures; he being blessed with good offsprings does not wander (go astray) after death.
- IV.11.4** The draft-ox (of the cosmic cart) yields satisfaction in the world of pious deeds. The devotional bliss makes him swell all around from the beginning. Rain cloud is his streams. Cloud-bearing winds are his udder. The sacrifice is his milk and the sacrificial gift is his milking vessel.

यस्य नेशो यज्ञपतिर्न यज्ञो नास्य दातेशे न प्रतिग्रहीता ।
 यो विश्वजिहिश्चभृद्विश्वकर्मा घर्म नो ब्रूत यतमश्नुत्पपात् ॥५॥
 येन देवाः स्वशिरुरुहुर्हित्वा शरीरमुमृतस्य नाभिम् ।
 तेन गेष्म सुकृतस्य लोकं घर्मस्य व्रतेन तपसा यशस्यवः ॥६॥
 इन्द्रो रूपेणामिर्वहेन प्रजापतिः परमेष्ठी विराट् ।
 विश्वानरे अक्रमत वैश्वानरे अक्रमतानुडुह्यक्रमत ।
 मोहिहयत सोधारयत ॥७॥

मध्यमेतदनुडुहो यत्रैष वह आहितः ।
 एतावदस्य प्राचीनं यावान्प्रत्यह् समाहितः ॥८॥
 यो वेदानुडुहो दोहान्त्सप्तानुपदस्वतः ।
 प्रजां च लोकं चाप्नोति तथा सप्तऋषयो विदुः ॥९॥
 पद्भिः सेदिमवक्रामन्निरां जङ्घाभिरुत्खिदन् ।
 श्रमेणानुडुह्यक्लीलालं कीनाशश्चाभि गच्छतः ॥१०॥

यस्य । न । ईशे । यज्ञऽपतिः । न । यज्ञः । न । अस्य । दाता । ईशे । न । प्रतिऽग्रहीता ।
 यः । विश्वऽजित् । विश्वऽभृत् । विश्वऽकर्मा । घर्मम् । नः । ब्रूत । यतमः । चतुऽपपात् ॥ ५ ॥
 येन । देवाः । स्वः । आऽरुरुहुः । हित्वा । शरीरम् । अमृतस्य । नाभिम् ।
 तेन । गेष्म । सुऽकृतस्य । लोकम् । घर्मस्य । व्रतेन । तपसा । यशस्यवः ॥ ६ ॥
 इन्द्रः । रूपेण । अग्निः । बहेन । प्रजाऽपतिः । परमेऽस्थी । विऽराट् । विश्वानरे । अक्रमत ।
 वैश्वानरे । अक्रमत । अनुडुहि । अक्रमत । सः । अहं हयत । सः । आधारयत ॥७॥
 मध्यम् । एतत् । अनुडुहः । यत्र । एषः । वहः । आऽहितः ।
 एतावत् । अस्य । प्राचीनम् । यावान् । प्रत्यह् । सप्तऽआहितः ॥ ८ ॥
 यः । वेद । अनुडुहः । दोहान् । सप्त । अनुपऽदस्वतः ।
 प्रऽजाम् । च । लोकम् । च । आप्नोति । तथा । सप्तऽऋषयः । विदुः ॥ ९ ॥
 पद्भिः । सेदिम् । अवऽक्रामन् । इराम् । जङ्घाभिः । उतऽखिदन् ।
 श्रमेण । अनुडुहान् । क्लीलालम् । कीनाशः । च । अभि । गच्छतः ॥ १० ॥

- IV.11.5** Who is not governed by the sacrificer nor by the sacrifice, who is not governed by the donor nor by the recipient; who is the conqueror of all, sustainer of all, and accomplisher of all; tell us, who is He the four-footed one (the sun).
- IV.11.6** Whereby the enlightened ones; having discarded the body, ascend to the world of light, the navel of the immortality, thereby may we, desirous of glory, go to the world obtainable by virtuous deeds, by fervour and by the vow of the shining one (the sun).
- IV.11.7** The resplendent Lord with His form entered all men; the adorable Lord with His drawing force entered what is beneficial to all men; and the Lord of creatures, staying in the highest abode, superbly glorious entered the draft-ox (of the cosmic cart). He made it steady. He sustained it.
- IV.11.8** This is the middle part of the draft-ox (of the cosmic cart) where this shoulder-bar (yoke) is placed, so much of Him extends towards the front as much as towards hind quarters.
- IV.11.9** He, who knows the seven inexhausting milkings (yieldings) of the draft-ox (of the cosmic cart), obtains good progeny and the (happy) world, this the seven seers (sapta-ṛṣayaḥ) know. (Seven milkings = sapta-dohan = seven cultivated plants -rice etc. or seven worlds; seven oceans, any heptad)
- IV.11.10** Subduing misery with his feet and breaking soil with his shins, the draft-ox, through his toil, supplies food to the approaching ploughman.

द्वादश वा एता रात्रीर्वत्या आहुः प्रजापतेः ।
 तत्रोप ब्रह्म यो वेद तद्वा अनुदुहो मृतम् ॥११॥
 दुहे सायं दुहे प्रातर्दुहे मध्यंदिनं परि ।
 दोहा ये अस्य संयन्ति तान्विश्वानुपदस्वतः ॥१२॥

द्वादश । वै । एताः । रात्रीः । त्र्याः । आहुः । प्रजापतेः ।
 तत्र । उप । ब्रह्म । यः । वेद । तत् । वै । अनुदुहः । मृतम् ॥ ११ ॥
 दुहे । सायम् । दुहे । प्रातः । दुहे । मध्यंदिनम् । परि ।
 दोहाः । वै । अस्य । सम्यन्ति । तान् । विश्वान् । अनुपदस्वतः ॥ १२ ॥

(१२) द्वादशं सूक्तम्

(१-७) सप्तर्षस्थास्य सूक्तस्य ऋभुर्कपिः । वनस्पतिर्द्विता । (१) षपमर्नस्त्रिपदा गायत्री, (२-५) द्वितीयादि-
 चत्वारिणामनुष्टुप्, (६) पञ्चमस्त्रिपदा षडमप्या भुरिगगायत्री, (७) सप्तम्याश्च बृहती ऊर्ध्वसि ॥

रोहण्यसि रोहण्यस्मद्भिच्छुन्नस्य रोहणी । रोहयेदमरुन्धति ॥१॥
 यत्ते रिष्टं यत्ते युत्तमस्ति पेष्टं त आत्मनि ।
 धाता तद्भद्रया पुनः सं दधत्परुषा परः ॥२॥
 सं ते मज्जा मज्जा भवतु समु ते परुषा परः ।
 सं ते मांसस्य विश्वस्तं समस्थपि रोहतु ॥३॥

रोहणी । असि । रोहणी । अरुन्धः । छिन्नस्य । रोहणी । रोहय । इदम् । अरुन्धति ॥१॥

यत् । ते । रिष्टम् । यत् । ते । युत्तम् । अस्ति । पेष्टम् । ते । आत्मनि ।
 धाता । तत् । भद्रया । पुनः । सम् । दधत् । परुषा । परः ॥ २ ॥

सम् । ते । मज्जा । मज्जा । भवतु । सम् । ऊं इति । ते । परुषा । परः ।
 सम् । ते । मांसस्य । विश्वस्तम् । सम् । अस्थि । अपि । रोहतु ॥ ३ ॥

IV.11.11 These twelve nights, they say, are meant for observing a vow to the Lord of creatures. Whoever realizes the supreme within these (nights), he indeed accomplishes the vow of the draft-ox (of the cosmic cart).

IV.11.12 I milk Him in the evening; I milk Him in the morning, I milk Him at noon. The streams of His milk that flow together, those are inexhaustible we know. (Three milkings are : pratah, madhyandina and Sayam i.e., in the morning, at the mid-day and during the evenings)

Rohaṇī Vanaspati

IV.12.1 O Rohaṇī or Rohiṇī (grower) art thou. You are healer, you are healer of blood flowing from a severed limb. May you heal it up, O unobstructing one. (Rohaṇī, so called because it grows or spreads on)

IV.12.2 Whatever of yours is injured, whatever of yours is inflamed, and whatever has been crushed in your body, may the creator Lord put that together again (limb) properly.

IV.12.3 May your marrow be joined with marrow; your limb be joined with limb. May your torn up flesh as well as your broken bone also grow up.

मुञ्जा मुञ्जा सं धीयतां चर्मणा चर्म रोहतु ।
 अस्तुक्ते अस्थि रोहतु मांसं मांसेन रोहतु ॥४॥
 लोम लोम्ना सं कल्पया त्वचा सं कल्पया त्वचम् ।
 अस्तुक्ते अस्थि रोहतु च्छिन्नं सं धेहोपधे ॥५॥
 स उत्तिष्ठु प्रेहि प्र द्रव्य रथः सुचक्रः सुगुविः सुनाभिः । प्रति निष्ठोर्ध्वः ॥६॥
 यदि कर्तुं पतित्वा सैश्वरे यदि वाश्मा प्रहृतो जघान ।
 ऋभू रथस्येवाङ्गानि सं दधत्परुषा परः ॥७॥

मुञ्जा । मुञ्जा । सम् । धीयताम् । चर्मणा । चर्म । रोहतु ।
 अस्तुक् । ते । अस्थि । रोहतु । मांसम् । मांसेन । रोहतु ॥ ४ ॥
 लोम । लोम्ना । सम् । कल्पय । त्वचा । सम् । कल्पय । त्वचम् ।
 अस्तुक् । ते । अस्थि । रोहतु । छिन्नम् । लम् । धेहि । ओपधे ॥ ५ ॥
 सः । उत् । तिष्ठ । प्र । इडि । प्र । द्रव्य । रथः । सुऽचक्रः । सुऽगुविः । सुऽनाभिः । प्रति ।
 तिष्ठ । ऊर्ध्वः ॥ ६ ॥
 यदि । कर्तुम् । पतित्वा । समऽश्वरे । यदि । वा । अश्मा । प्रहृतः । जघान ।
 ऋभूः । रथस्येऽव । अङ्गानि । सम् । दधत् । परुषा । परः ॥ ७ ॥

(१३) प्रयोदशं सूक्तम्

(१-७) सप्तचस्यास्य सूक्तस्य शान्तातिर्कर्मः । चन्द्रमा विधे देवा वा देवताः । भद्रुष्टु छन्दः ॥

उत देवा अर्वाहितं देवा उन्नयथा पुनः ।
 उतागश्चक्रुषं देवा देवा जीवयथा पुनः ॥१॥
 द्वाविमौ वातौ वात आ सिन्धोरा परावतः ।
 दक्षं ते अन्य आवातु व्यङ्ग्यो वातु यद्रपः ॥२॥

उत । देवाः । अर्वाहितम् । देवाः । उन् । नयथ । पुनः ।
 उत । आगः । चक्रुषम् । देवाः । देवाः । जीवयथ । पुनः ॥ १ ॥
 द्वौ । इमौ । वातौ । वातः । आ । सिन्धोः । आ । परावतः ।
 दक्षम् । ते । अन्यः । आवातु । वि । अन्यः । वातु । यत् । रपः ॥ २ ॥

- IV.12.4 May the marrow be joined with marrow. May the skin grow with the skin. May your sap make the broken bone grow strong. May your flesh close up with flesh.
- IV.12.5 May you join hair with hair properly. May you join skin properly with skin. May your sap make the broken bone grow strong. O plant, may you join what is severed.
- IV.12.6 Treated as such, O man, get up; run forward like a chariot with good wheels (cakṛa), good felines (pavi) and good naves (nābhi). Occupy a high and respected place (stand up firm and erect).
- IV.12.7 If a flying weapon has injured or hurled stone has struck him, may this plant join his limb with limb properly as an expert car-maker joins the parts of a chariot.

Viśvedevāḥ

- IV.13.1 O bounties of Nature, raise this man up again, even though he has gone very low. Even though he has committed sins (āgas), O gracious bounties of Nature, may you restore him to life again. (Cf. Rg. X.137.1).
- IV.13.2 These two winds (vital breaths) are moving up to the sweat-cells from far outside. May one of them breathe strength into you and the other breathe out what is evil in you. (Cf. Rg. X.137.2)

आ वात वाहि भेषजं वि वात वाहि यद्रपः ।
 त्वं हि विश्वभेषज देवानां द्रुत ईर्यसे ॥३॥
 त्रायन्तामिमं देवास्त्रायन्तां मरुतां गुणाः ।
 त्रायन्तां विश्वा भूतानि यथायमरुपा अस्तत् ॥४॥
 आ त्वागमं शंतातिभिरथो अरिष्टतातिभिः ।
 दक्षं त उग्रमाभारिषं परा यक्ष्मं सुवामि ते ॥५॥
 अयं मे हस्तो भगवानयं मे भगवत्तरः ।
 अयं मे विश्वभेषजोयं शिवाभिमर्शनः ॥६॥
 हस्ताभ्यां दशशाखाभ्यां जिह्वा वाचः पुरोगवी ।
 अनामयित्नुभ्यां हस्ताभ्यां ताभ्यां त्वाभि मृशामसि ॥७॥

आ । वात । वाहि । भेषजम् । वि । वात । वाहि । यत् । रपः ।
 त्वम् । हि । विश्वऽभेषज । देवानाम् । द्रुतः । ईर्यसे ॥ ३ ॥
 त्रायन्ताम् । इमम् । देवाः । त्रायन्ताम् । मरुताम् । गुणाः ॥
 त्रायन्ताम् । विश्वा । भूतानि । यथा । अयम् । अरुपाः । अस्तत् ॥ ४ ॥
 आ । त्वा । अगमम् । शंतातिऽभिः । अथो इति । अरिष्टतातिऽभिः ।
 दक्षम् । ते । उग्रम् । आ । अभारिषम् । परा । यक्ष्मम् । सुवामि । ते ॥ ५ ॥
 अयम् । मे । हस्तः । भगवान् । अयम् । मे । भगवत्तरः ।
 अयम् । मे । विश्वऽभेषजः । अयम् । शिवऽभिमर्शनः ॥ ६ ॥
 हस्ताभ्याम् । दशऽशाखाभ्याम् । जिह्वा । वाचः । पुरःग्री ।
 अनामयित्नुभ्याम् । हस्ताभ्याम् । ताभ्याम् । त्वा । अभि । मृशामसि ॥ ७ ॥

(१५) षतुर्दशं सूक्तम्

(१-९) नवचर्यास्य सूक्तस्य ऋगुक्तेभिः । भाग्यमग्निश्च देवते । (१, ५-९) प्रथमापञ्चमी-
 षष्ठीनाम्बुचां त्रिष्टुप्, (१, ५) द्वितीयाचतुर्थ्योरनुष्टुप्, (३) तृतीयायाः प्रस्तापङ्क्तिः, (७, ९)
 सप्तमीनवम्योर्गङ्गती, (८) अष्टम्याश्च पञ्चपदातिशङ्करी छन्दांसि ॥

अजो ह्यग्नेरजनिष्ट शोकात्सो अपश्यज्जनितारमग्ने ।
 तेन देवा देवतामग्ने आयन्तेन रोहान्बुरुहुर्मेष्यासः ॥१॥

अजः । हि । अग्नेः । अजनिष्ट । शोकात् । सः । अपश्यत् । ज्जनितारम् । अग्ने ।
 तेन । देवाः । देवताम् । अग्ने । आयन् । तेन । रोहान् । बुरुहुः । मेष्यासः ॥ १ ॥

- IV.13.3** O wind, may you blow in the remedy here. O wind, may you blow out what is evil in him. You are verily the panacea for all ills and you move about as an envoy of the bounties of Nature. (Cf. Ṛg. X.137.3)
- IV.13.4** May the enlightened ones protect and save this man. May the hosts of vital breaths save him. May all the beings save him, so that he may be cured of all ills (gets free from evil.) (Cf. Ṛg. X.137.5)
- IV.13.5** I have come to you with (tranquilizers) remedies giving rest and peace, and which prevent grave injury. I have brought formidable strength for you. I hereby drive away your wasting disease. (Cf. Ṛg. X.137.4)
- IV.13.6** This hand of mine is dispenser and this of mine is even dispenser. This hand of mine is a panacea (all healing); this has got a benevolent touch. (Cf. Ṛg. X.137.6)
- IV.13.7** For two hands, having ten branches, the tongue becomes forerunner of speech. With such hands, that cure all ills, we touch you over all your body. (Cf. Ṛg.X.137.7)

Agniḥ - Āyāma

- IV.14.1** The unborn was born out of the glow of the adorable Lord. He saw his begetter in the very beginning. In the beginning the enlightened ones attain enlightenment with his help; with his help the wise ones ascend to the heights.

कर्मध्वमग्निना नाकमुखाहस्तैषु विभ्रतः ।
 दिवन्पृष्ठं स्वर्गित्वा मिश्रा देवेभिराध्वम् ॥२॥
 पृष्ठात्पृथिव्या अहमन्तरिक्षमारुहमन्तरिक्षादिवमारुहम् ।
 दिवो नाकस्य पृष्ठात्स्वर्ग्योतिरगामहम् ॥३॥
 स्वर्ग्यन्तो नापेक्षन्त आ यां रोहन्ति रोदसा ।
 यज्ञं ये विश्वतोधारं सुविद्वांसो वितेनिरे ॥४॥
 अग्ने प्रेहि प्रथमा देवतानां चक्षुर्देवानामुत मानुषाणाम् ।
 इयक्षमाणा भृगुभिः सजोषाः स्वर्ग्यन्तु यजमानाः स्वस्ति ॥५॥
 अजमनजि पयसा घृतेन दिव्यं सुपूर्णं पयसं बृहन्तम् ।
 तेन गेष्म सुकृतस्य लोकं स्वशिरोहन्तो अभि नाकमुत्तमम् ॥६॥
 पशौदनं पश्वभिरुहलिभिर्द्वयोर्देव पश्वधेनमोदुनम् ।
 प्राच्यां दिशि शिरो अजरस्य धेहि दक्षिणायां दिशि दक्षिणं धेहि पार्श्वम् ॥७॥

कर्मध्वम् । अग्निना । नाकम् । उखाह । हस्तैषु । विभ्रतः ।
 दिवः । पृष्ठम् । स्वर्गः । गत्वा । मिश्राः । देवेभिः । आध्वम् ॥ २ ॥
 पृष्ठात् । पृथिव्याः । अहम् । अन्तरिक्षम् । आ । अरुहम् । अन्तरिक्षात् । दिवम् । आ । अरुहम् ।
 दिवः । नाकस्य । पृष्ठात् । स्वर्गः । ज्योतिः । अगाम् । अहम् ॥ ३ ॥
 स्वर्गः । यन्तः । न । अपि । ईक्षन्ते । आ । याम् । रोहन्ति । रोदसी इति ।
 यज्ञम् । ये । विश्वतोऽधारम् । सुविद्वांसः । वितेनिरे ॥ ४ ॥
 अग्ने । प्र । इहि । प्रथमः । देवतानाम् । चक्षुः । देवानाम् । उत । मानुषाणाम् ।
 इयक्षमाणाः । भृगुजभिः । सजोषाः । स्वर्गः । यन्तु । यजमानाः । स्वस्ति ॥ ५ ॥
 अजम् । अनजिम् । पयसा । घृतेन । दिव्यम् । सुपूर्णम् । पयसम् । बृहन्तम् ।
 तेन । गेष्म । सुकृतस्य । लोकम् । स्वर्गः । आशरोहन्तः । अभि । नाकम् । उत्तमम् ॥
 पञ्चओदनम् । पञ्चभिः । अङ्गुलिभिः । द्वयी । उत्त । हर । पञ्चधा । एतम् । ओदनम् ।
 प्राच्याम् । दिशि । शिरो । अजरस्य । धेहि । दक्षिणायाम् । दिशि । दक्षिणम् । धेहि । पार्श्वम् ॥ ७ ॥

- IV.14.2** With the grace of the adorable Lord, may you go to the sorrowless world (nāka), bearing sacrifices (ubhya-Akṣa) in your hands (ukhyān-hasteṣu bibhrataḥ). Having reached the top of heaven, the world of light (svah), may you sit and mix up with the enlightened ones. (nāka = na + a + ka i.e., not-not-happiness)
- IV.14.3** From the back of the earth, I have ascended to the mid-space. From the mid-space, I have ascended to the heaven. From the top of the heaven, the sorrowless world, I have reached the world of light.(Yv. XVII.67- Variation)
- IV.14.4** Those much learned ones, who have extended the sacrifice, sustainer in all respects, going to the world of light, do not pay any heed to heaven. They ascend above both, the heaven and earth.
- IV.14.5** O adorable Lord, first and foremost of the bounties of Nature, may you come here. You are the vision of men, as well as of the enlightened ones, performing sacrifice and accordant with the ascetics, may the sacrificers reach the world of light safe and secure.
- IV.14.6** I mix (anajmi) the goat, the old rich (aja) with milk and clarified butter, which is as if, a divine, strong- winged, huge bird. I anoint the goat, the heavenly huge eagle with milk and clarified butter. With his aid may we go to the world obtainable with pious deeds, ascending to the world of light, towards the best sorrowless world. (Since suparna or śyena flies to the highest distance in the midspace, we in olden days had the tradition of constructing suparna or śyena citis or fire-altars for cremation or burials)
- IV.14.7** Take this rice-mess of five constituents (pañcan dana) up with the ladle with your five fingers and divide this rice mess into five portions. Put the top part of this rice in the east, put its right portion in the south.

प्रतीच्यां दिशि भसदमस्य धेद्युत्तरस्यां दिश्युत्तरं धेहि पार्श्वम् ।
ऊर्ध्वायां दिश्यजस्यानूकं धेहि दिशि ध्रुवायां धेहि पाजस्यमिन्तरिक्षे मध्यतो मध्यमस्य ॥८॥

भृतमजं भृतया प्रोर्णुहि त्वचा सर्वैरङ्गैः संभृतं विश्वरूपम् ।
स उत्तिष्ठेतो अभि नार्कमुत्तमं पुद्भिश्चतुर्भिः प्रति तिष्ठ दिक्षु ॥९॥

प्रतीच्याम् । दिशि । भसदम् । अस्य । धेहि । उत्तरस्याम् । दिशि । उत्तरम् । धेहि । पार्श्वम् ।
ऊर्ध्वायां । दिशि । अजस्य । अनूकम् । धेहि । दिशि । ध्रुवायां । धेहि । पाजस्यम् ।
अन्तरिक्षे । मध्यतः । मध्यम् । अस्य ॥ ८ ॥

भृतम् । अजम् । भृतया । प्र । ऊर्णुहि । त्वचा । सर्वैः । अङ्गैः । सम्भृतम् । विश्वरूपम् ।
सः । उत् । तिष्ठ । इतः । अभि । नार्कम् । उत्तमम् । पत्तुभिः । चतुर्भिः । प्रति । तिष्ठ । दिक्षु ॥

(१५) पञ्चदशं सूक्तम्

- (१-१५) ऋक्सर्षस्यास्य सूक्तस्यायनां क्रमः । (१) प्रथमर्षः सर्वा दिवा; (२-३) द्वितीयातृतीययोर्वीरयः, (४) चतुर्थ्यां मातृपर्वस्याः, (५-६) पञ्चम्यादिपञ्चानां मन्त्राः, (१०) दशम्या मग्निः, (११) एकादश्याः स्तनपितृना सह प्रजापतिः, (१२) द्वादश्या वरुणः, (१३-१४) त्रयोदश्यादितृचस्य मण्डूकः पितरश्च, (१५) ऋक्सपाथ वातो देवताः ।
(१-२, ५) प्रथमाद्वितीयापञ्चमीनां विषाद्वृत्ती, (३, ६, ११, १२) कृतीयापञ्चमेकादशीयोदशीनां विद्वद्, (४) चतुर्थ्यां विषाद वृत्त्याद्वृत्ती, (७-८, १३-१४) सप्तम्यष्टमीत्रयोदशीचतुर्दशीनामनुद्वद्, (९) नवम्याः पथ्यावङ्गिः, (१०) दशम्या भुरिषिषद्वद्, (१२) द्वादश्याः पञ्चपदानुद्वद्नाम भुरिषिषद्वद्, (१५) पञ्चदश्याश्च बाहुमत्यनुद्वद् उन्दांसि ॥

समुत्पतन्तु प्रदिशो नभस्वतीः समभ्राणि वार्तजूतानि यन्तु ।
महऋषभस्य नर्दतो नभस्वतो वाश्रा आपः पृथिवीं तर्पयन्तु ॥१॥
समीक्षयन्तु तविषाः सुदानवोपां रसा ओषधीभिः सचन्ताम् ।
वर्षस्य सर्गा महयन्तु भूमिं पृथग्जायन्तामोषधयो विश्वरूपाः ॥२॥

समुत्पतन्तु । प्रदिशः । नभस्वतीः । सम् । अभ्राणि । वार्तजूतानि । यन्तु ।
महाऋषभस्य । नर्दतः । नभस्वतः । वाश्राः । आपः । पृथिवीम् । तर्पयन्तु ॥ १ ॥
सम् । ईक्षयन्तु । तविषाः । सुदानवः । अपाम् । रसाः । ओषधीभिः । सचन्ताम् ।
वर्षस्य । सर्गाः । महयन्तु । भूमिम् । पृथक् । जायन्ताम् । ओषधयः । विश्वरूपाः ॥ २ ॥

IV.14.8 Put its middle portion in the west and the left portion in north . Put the core of the rice mess, in the zenith, its vigour in the nadir, and its middle part in the midspace.

IV.14.9 With cooked cream cover the cooked old rice, complete with all its parts and having all sorts of appearances. As such, O rice, may go up towards the best sorrowless world, and with your four feet may you be firmly established in the regions of heaven.

Dik - regions

IV.15.1 May the regions full of clouds fly up together. May the wind driven clouds gather (in the sky). May the waters, the lowing cows of the huge roaring bull; the storm-cloud, gratify the earth.

Vīrudha

IV.15.2 May the mighty and bounteous rain clouds show up (look at us graciously). May the saps of waters be infused into plants. May the gushes of rain enrich (gladden) the earth. May all sorts of plants and shrubs spring up in their different varieties.

समीक्षयस्व गावतो नभोऽस्य पां वेगासः पृथगुद्विजन्ताम् ।
 वर्षस्य सर्गां महयन्तु भूमिं पृथग्जायन्तां वीरुधो विश्वरूपाः ॥३॥
 गुणास्त्वोषं गायन्तु मारुताः पर्जन्य घोषिणः पृथक् ।
 सर्गां वर्षस्य वर्षतो वर्षन्तु पृथिवीमनु ॥४॥
 उदीरयत मरुतः समुद्रतस्त्वेषो अर्को नभ उत्पातयाथ ।
 महृक्पृथमस्य नदतो नभस्वतो वाश्चा आपः पृथिवीं तर्पयन्तु ॥५॥
 अभि क्रन्द स्तनयार्दयोदधि भूमिं पर्जन्य पर्यसा समद्विध ।
 त्वया सृष्टं बहुलमेतु वर्षमाशारेपी कृशगुरेत्वस्तम् ॥६॥
 सं वोवन्तु सुदानव उत्सा अजगरा उत ।
 मरुद्भिः प्रच्युता मेघा वर्षन्तु पृथिवीमनु ॥७॥
 आशामाशां वि द्योततां वातां वान्तु दिशोदिशः ।
 मरुद्भिः प्रच्युता मेघाः सं यन्तु पृथिवीमनु ॥८॥

सम् । ईक्षयस्व । गावतः । नभोऽसि । अपाम् । वेगासः । पृथक् । उत् । विजन्ताम् ।
 वर्षस्य । सर्गाः । महयन्तु । भूमिम् । पृथक् । जायन्ताम् । वीरुधः । विश्वरूपाः ॥ ३ ॥
 गुणाः । त्वा । उषं । गायन्तु । मारुताः । पर्जन्य । घोषिणः । पृथक् ।
 सर्गाः । वर्षस्य । वर्षतः । वर्षन्तु । पृथिवीम् । अनु ॥ ४ ॥
 उत् । उदीरयत । मरुतः । समुद्रतः । त्वेषः । अर्कः । नभः । उत् । पातयाथ ।
 महृक्पृथमस्य । नदतः । नभस्वतः । वाश्चाः । आपः । पृथिवीम् । तर्पयन्तु ॥ ५ ॥
 अभि । क्रन्द । स्तनय । अर्दय । उदधिम् । भूमिम् । पर्जन्य । पर्यसा । सम् । अद्विध ।
 त्वया । सृष्टम् । बहुलम् । आ । एतु । वर्षम् । आशारऽरपी । कृशऽगुः । एतु । अस्तम् ॥ ६ ॥
 सम् । वः । अवन्तु । सुदानवः । उत्साः । अजगराः । उत ।
 मरुद्भिः । प्रच्युताः । मेघाः । वर्षन्तु । पृथिवीम् । अनु ॥ ७ ॥
 आशाम् । आशाम् । वि । द्योतताम् । वाताः । वान्तु । दिशः । दिशः ।
 मरुद्भिः । प्रच्युताः । मेघाः । सम् । यन्तु । पृथिवीम् । अनु ॥ ८ ॥

- IV.15.3** May you, O cloud bearing winds, show us, who are singing (your praises). May the torrents of waters rush up here and there. May the gushes of rain enrich (gladden) the earth. May all sorts of creepers spring up in their different varieties.

Marut - parjanya Pair

- IV.15.4** O Lord of rain, may the roaring hosts of cloud bearing winds sing your praises here and there. May the gushes of the pouring rain drench the earth through and through.

Marut

- IV.15.5** O cloud bearing winds, may you move up out of the ocean, as a bright splendour, and make the cloud fly upward. May the waters, the lowing cows of the huge roaring bull, the storm cloud, gratify the earth.

- IV.15.6** O Lord of rain, may you roar aloud; make the clouds thunder; agitate the ocean, and drench the earth with water. Generated by you, may the rain-cloud come in plenty (abundance). May the cow-herd of lean cows, longing for torrential rains, speed up for his home. (May the sun with feeble rays set down seeking refuge here.)

- IV.15.7** May the bounteous water-streams, moving like goat-swallowing pythons, please you well, O men. May the rain bearing clouds, the maruts, by stormy winds, drench the earth thoroughly.

- IV.15.8** May the lightning flash on each and every side. May the gusty winds blow from each and every direction. May the rain bearing clouds, urged by stormy winds, rush to the earth.

आपो विद्युदभ्रं वर्षं सं वोवन्तु सुदानव उत्सां अजग्रा उत ।
 मरुद्भिः प्रच्युता मेघाः प्रावन्तु पृथिवीमनु ॥९॥
 अपामग्निस्तनूभिः संविदानो य ओषधीनामधिपा बभूव ।
 स नो वर्षं वन्तुतां जातवेदाः प्राणं प्रजाभ्यो अमृतं दिवस्परि ॥१०॥
 प्रजापतिः सलिलादा समुद्रादापं ईरयन्नुदधिर्मर्दयाति ।
 प्र प्यायतां वृष्णो अश्वस्य रेतोर्वाङ्मतेन स्तनयितुनेहि ॥११॥
 अपो निषिञ्चन्नसुरः पिता नः श्वसन्तु गर्गीरा अपां वरुणाव नीचीरपः सृज ।
 वदन्तु पृश्निबाहवो मण्डूका इरिणानु ॥१२॥
 संवत्सरं शशयाना ब्राह्मणा व्रतच्चारिणः ।
 वार्षं पर्जन्यजिन्वितां प्र मण्डूका अवादिषुः ॥१३॥
 उपप्रवद मण्डूकि वर्षमा वद तादुरि ।
 मध्ये हृदस्य प्लवस्व विगृह्य चतुरः पदः ॥१४॥

आपः । विद्युत् । अभ्रम् । वर्षम् । सम् । वः । अवन्तु । सुदानवः । उत्साः । अजग्राः । उत ।
 मरुद्भिः । प्रच्युताः । मेघाः । प्र । अवन्तु । पृथिवीम् । अनु ॥ ९ ॥
 अपाम् । अग्निः । तनूभिः । सम्विदानः । यः । ओषधीनाम् । अधिपाः । बभूव ।
 सः । नः । वर्षम् । वन्तुताम् । जातवेदाः । प्राणम् । प्रजाभ्यः । अमृतम् । दिवः । परि ॥
 प्रजापतिः । सलिलात् । आ । समुद्रात् । आपः । ईरयन् । उदधिम् । अर्दयाति ।
 प्र । प्यायताम् । वृष्णः । अश्वस्य । रेतः । अर्वाद् । एतेन । स्तनयितुना । आ । इहि ॥११॥
 अपः । निषिञ्चन् । असुरः । पिता । नः । श्वसन्तु । गर्गीराः । अपाम् । वरुण । अव ।
 नीचीः । अपः । सृज । वदन्तु । पृश्निबाहवः । मण्डूकाः । इरिणा । अनु ॥ १२ ॥
 सम्वत्सरम् । शशयानाः । ब्राह्मणाः । व्रतच्चारिणः ।
 वार्षम् । पर्जन्यजिन्विताम् । प्र । मण्डूकाः । अवादिषुः ॥ १३ ॥
 उपप्रवद । मण्डूकि । वर्षम् । आ । वद । तादुरि ।
 मध्ये । हृदस्य । प्लवस्व । विगृह्य । चतुरः । पदः ॥ १४ ॥

- IV.15.9** O men, may the waters, the lightning, the rain and also the bounteous water-streams, moving like goat-swallowing pythons, please you well. May the rain bearing clouds, driven by stormy winds, flood the earth (with water).

Agni

- IV.15.10** The celestial fire, who in unison with the bodies of waters, has become the over-lord of plants, may he, the knower of all beings, bring heaven for us the rain, that would sustain the life of our off-springs.

Prajapati and thunder

- IV.15.11** May the creator Lord, moving the waters upwards from all over the spacious sea, set the ocean in agitation. May the seed of the showering horse (the cloud) over-flow. With that roar of thunder may you come down (to us).

Varuṇa

- IV.15.12** May the bestower of life, our father (the Sun) go on pouring waters down. May the gurgling sounds of waters breathe up. O venerable Lord, may you discharge waters coming towards earth. May the speckled frogs start croaking on bare plains.

Frogs (Maṇḍūkā)

- IV.15.13** The frogs, who had been lying asleep for a full year, like intellectual persons observing a vow, have started croaking in a voice, which is pleasing to the Lord of rain (cloud). (Also Ṛg. VII.103.1)

- IV.15.14** Croak up with joy O she-frog. O taduri (a she frog of particular variety), cry out welcome to rain. May you swim in the midst of the pond stretching out your all the four feet.

खप्स्वा३इ खैम्खा३इ मध्ये तदुरि ।
 वर्षं वनुध्वं पितरो मरुतां मन इच्छत ॥१५॥
 महान्तं कोशमुदन्ताभि पिञ्च सविद्युतं भवतु वातु वार्तः ।
 तन्वतां यज्ञं बहुधा विस्पृष्टा आनन्दिनीरोषधयो भवन्तु ॥१६॥

खप्स्वा३इ । खैम्खा३इ । मध्ये । तदुरि ।
 वर्षम् । वनुध्वम् । पितरः । मरुताम् । मनः । इच्छत ॥ १५ ॥
 महान्तम् । कोशम् । उत् । अच । अभि । सिञ्च । सविद्युतम् । भवतु । वातु । वार्तः ।
 तन्वताम् । यज्ञम् । बहुधा । विस्पृष्टाः । आनन्दिनीः । ओषधयः । भवन्तु ॥ १६ ॥

(१५) गोदां सुकम्

(१-५) नवर्षस्यास्य सूक्तस्य षष्ठा क्रमिः । वरुणो देवता । (१) प्रथमर्षोऽनुहुप्, (२-४, ५)
 द्वितीयादिद्वयस्य षष्ठ्याश्च त्रिदुप्, (५) षष्ठ्या भुरिविभ्रदुप्, (७) सप्तम्या वगती, (८) अष्टम्या-
 श्रियान्महाहृती, (९) नवम्याश्च विषदा विरात्रायत्री इन्दांसि ॥

बृहन्नेषामधिष्ठाता अन्तिकादिव पश्यति ।
 य स्तायन्मन्यते चरन्त्सर्वं देवा इदं विदुः ॥१॥
 यस्तिष्ठति चरति यश्च वञ्चति यो निलायं चरति यः प्रतङ्कम् ।
 द्वौ संनिषद्य यन्मन्त्रयेते राजा तद्वेदं वरुणस्तृतीयः ॥२॥
 उतेयं भूमिर्वरुणस्य राज्ञ उतासौ षोर्बृहती दूरेऽन्ता ।
 उतो समुद्रौ वरुणस्य कुक्षी उतास्मिन्नल्प उदके निलीनः ॥३॥

बृहन् । एषाम् । अधिऽस्थाता । अन्तिकात्ऽइव । पश्यति ।
 यः । स्तायत् । मन्यते । चरन् । सर्वम् । देवाः । इदम् । विदुः ॥ १ ॥
 यः । तिष्ठति । चरति । यः । च । वञ्चति । यः । निऽलायम् । चरति । यः । प्रऽतङ्कम् ।
 द्वौ । समुऽनिषद्य । यत् । मन्त्रयेते इति । राजा । तत् । वेद । वरुणः । तृतीयः ॥२॥
 उत । इयम् । भूमिः । वरुणस्य । राज्ञः । उत । असौ । द्यौः । बृहती । दूरेऽन्ता ।
 उतो इति । समुद्रौ । वरुणस्य । कुक्षी इति । उत । अस्मिन् । अल्पे । उदके । निऽलीनः ॥ ३ ॥

- IV.15.15** O Khaṇvakhā, (a variety of frogs), O Khaimakhā, and O taduri, in the middle (of the pond), may you win rain (with your croakings). O elders, may you seek favour (pleasure) of the cloud-bearing winds, (such is the roaring sound of the mist-enveloped bull, or frogs during rains).

Vāta

- IV.15.16** May you life up huge cloud (kośa or vessel) (from the ocean). May you pour it (on earth). May the mid-space become charged with lightning. May the gusty wind blow. May the waters, raining in various forms, make the sacrifice thrive. May the plants and shrubs rejoice (be gladdened).

Varuṇa - Truth and Non-Truth

- IV.16.1** The mighty overseer of these (worlds), watches as if from very close quarters. Whosoever thinks that he is acting stealthily, all that the bounties of Nature know.
- IV.16.2** Whoever stands still, whoever moves about, whoever deceives, whoever works in secret, whoever conducts defiantly, and what two persons sittings close by whisper to each other, all that the lustrous venerable Lord knows being the third one (present there in hiding).
- IV.16.3** This earth, of course, belongs to the lustrous venerable Lord also that yonder space, vast, extending far and near. The two oceans are merely the two paunches of venerable Lord; still in this spoonful of water. He is hidden.

उत यो षामतिस्पीत्युरस्तान्न स मुच्याते वरुणस्य राज्ञः ।
 दिव स्पशः प्र चरन्तीदमस्य सहस्राक्षा अति पश्यन्ति भूमिम् ॥४॥
 सर्वं तद्राजा वरुणो वि चष्टे यदन्तरा रोदसी यत्पुरस्तात् ।
 संख्याता अस्य निमिषो जनानामक्षानिव श्वघ्नी नि मिनोति तानि ॥५॥
 ये ते पाशा वरुण सप्तसप्त त्रेधा तिष्ठन्ति विषिता रुशन्तः ।
 छिनन्तु सर्वे अर्हतं वदन्तं यः सत्यवाचति तं सृजन्तु ॥६॥
 शतेन पार्श्वरुमि धेहि वरुणेन मा ते मोच्यन्तुवाद् नृचक्षः ।
 आस्ता जाल्म उदरं शंसयित्वा कोश इवावन्धः परिकृत्यमानः ॥७॥
 यः समाम्योऽं वरुणो यो व्याम्योऽं यः संदिश्योऽं वरुणो यो विदिश्यः ।
 यो देवो वरुणो यश्च मानुषः ॥८॥
 तैस्त्वा सर्वैरभि प्यामि पार्श्वरसावामुप्यायणामुप्याः पुत्र ।
 तानु ते सर्वाननुसंदिशामि ॥९॥

उत । यः । धाम् । अतिऽस्पीत् । पुरस्तात् । न । सः । मुच्याते । वरुणस्य । राज्ञः ।
 दिवः । स्पशः । प्र । चरन्ति । इदम् । अस्य । सहस्रऽअक्षाः । अति । पश्यन्ति । भूमिम् ॥४॥
 सर्वम् । तत् । राजा । वरुणः । वि । चष्टे । यत् । अन्तरा । रोदसी इति । यत् । पुरस्तात् ।
 समऽख्याताः । अस्य । निऽमिषः । जनानाम् । अक्षान्ऽइव । श्वऽघ्नी । नि । मिनोति । तानि ॥
 ये । ते । पाशाः । वरुण । सप्तऽसप्त । त्रेधा । तिष्ठन्ति । विऽसिताः । रुशन्तः ।
 छिनन्तु । सर्वे । अर्हतम् । वदन्तम् । यः । सत्यऽवादी । अति । तम् । सृजन्तु ॥ ६ ॥
 शतेन । पार्श्वः । अभि । धेहि । वरुण । एनम् । मा । ते । मोचि । अनृतऽवाक् । नृऽचक्षः ।
 आस्ताम् । जाल्मः । उदरम् । शंसयित्वा । कोशऽइव । अवन्धः । परिकृत्यमानः ॥ ७ ॥
 यः । समऽआम्यः । वरुणः । यः । विऽआम्यः । यः । समऽदेस्यः । वरुणः । यः । विऽदेस्यः ।
 यः । देवः । वरुणः । यः । च । मानुषः ॥ ८ ॥
 तैः । त्वा । सर्वैः । अभि । प्यामि । पार्श्वः । असौ । आमुप्यायण । अमुप्याः । पुत्र ।
 तान् । कुं इति । ते । सर्वान् । अनुऽसंदिशामि ॥ ९ ॥

- IV.16.4** Even if one flees across the space and beyond that, he cannot escape (the fetters of) lustrous venerable Lord. His spies move out of the space to this earth. Thousand-eyed they oversee all this world.
- IV.16.5** The lustrous venerable Lord beholds all that exists between the space and earth and even beyond that. Keeps counter-record even of the winkings of people. He fixes those things accordingly as a gambler throws dice.
- IV.16.6** O venerable Lord, may all those of your shining nooses, seven by seven, fixed up three-fold, bind him down who tells lies; may they leave him free, who always speaks truth.
- IV.16.7** O venerable Lord may you bind him with a hundred fetters; O overseer of men's conduct, may not a liar escape you. May 'the unrighteous person remain with his belly hanging loose (with water), like an unbound sheath being cut round about.
- IV.16.8** Venerable Lord's fetter, which inflicts some common (samābhya) disease, or the one which inflicts different types of diseases (vyābhya), venerable Lord's fetter, which of local origin, or the one, which is of foreign origin; venerable Lord's fetter, which pertains to the bounties of Nature of the one, which pertains to human beings.
- IV.16.9** With all those fetters, I bind you down O so and so, of such and such family, and son of such and such mother, all of them I direct towards you.

(१७) समश्नं सूक्तम्

(१-८) भएर्चन्याम्य सूक्तस्य शुक्र ऋषिः । अपामार्गवनस्पतिर्देवता । मनुष्य ऋष्यः ॥

ईशानां त्वा भेषजानामुजेष आ रमामहे ।
 चक्रे सहस्रवीर्यं सर्वस्मा ओषधे त्वा ॥१॥
 सत्यजितं शपथयावनीं सहमानां पुनःसराम् ।
 सर्वाः समह्योषधीरितो नः पारयादिति ॥२॥
 या शशाप शपनेन याघं मूरमादधे ।
 या रसस्य हरणाय जातमारिभे तोकर्मन्तु सा ॥३॥
 यां ते चक्रुरामे पात्रे यां चकुर्नीललोहिते ।
 आमे मांसे कृत्यां यां चकुस्तया कृत्याकृतौ जहि ॥४॥
 दौर्षव्यं दौर्जीवित्यं रक्षो अम्भमिराय्युः ।
 दुर्णाग्नीः सर्वा दुर्वाचस्ता अस्मन्नोशयामसि ॥५॥
 क्षुधामारं तृष्णामारमगोतामनपत्यताम् ।
 अपामार्गं त्वया वयं सर्वं तदप मृज्महे ॥६॥

ईशानाम् । त्वा । भेषजानाम् । उत्सृजेपि । आ । रमामहे ।
 चक्रे । सहस्रवीर्यम् । सर्वस्मै । ओषधे । त्वा ॥ १ ॥
 सत्यजितम् । शपथयावनीम् । सहमानाम् । पुनःसराम् ।
 सर्वाः । सम् । अहि । ओषधीः । इतः । नः । पारयात् । इति ॥ २ ॥
 या । शशाप । शपनेन । या । अधम् । मूरम् । आसृधे ।
 या । रसस्य । हरणाय । जातम् । आसरेभे । तोकम् । अन्तु । सा ॥ ३ ॥
 याम् । ते । चक्रुः । आमे । पात्रे । याम् । चक्रुः । नीललोहिते ।
 आमे । मांसे । कृत्याम् । याम् । चक्रुः । तया । कृत्याऽकृतः । जहि ॥ ४ ॥
 दौःस्वप्यम् । दौःजीवित्यम् । रक्षः । अम्भम् । अराय्युः ।
 दुःजान्त्रीः । सर्वाः । दुःश्वाचः । ताः । अस्मत् । नाशयामसि ॥ ५ ॥
 क्षुधामारम् । तृष्णामारम् । अगोताम् । अनपत्यताम् ।
 अपामार्गं । त्वया । वयम् । सर्वम् । तत् । अप । मृज्महे ॥ ६ ॥

Apāmārgaḥ - Vanaspatih

- IV.17.1** O conquering one, we take hold of you, the queen of healing remedies, O herb, I invest you with thousands of powers for all and sundry.
- IV.17.2** Surely conquering, anguish-removing, over-powering, having reverted bloom, O apāmārga, you and all other herbs have I invoked. May they save us from these diseases.
- IV.17.3** One who has cursed us (śaśūpa) with a curse or has committed a murder and kept it a secret, or has seized or kidnapped our son for his blood, why not she devour, her own child, which she bear.
- IV.17.4** Whatever device of injury they have put in an unbaked pot, or in a pot baked blue and red, or in raw meat, with that very device may you kill those who are the makers of the evil craft.
- IV.17.5** Unpleasant dreams, unwholesome living, germs (of diseases), epidemic (abhvamarayya) and wretchedness (ugly hags); all these evil-named and evil-voiced we drive away from us. (Abhva = invincible monster)
- IV.17.6** Death due to hunger, death due to thirst, want of cows and want of children – all these, O apāmārga (the wiper off; *Achyranthes aspera*) we wipe off with your aid.

तृष्णा॒मा॒रं क्षु॒धामा॒रमथो॑ अक्षपराज॒यम् ।
 अपा॑मार्गं त्वया व॒यं सर्वं॑ तदप॑ मृज्महे ॥७॥
 अपा॑मार्गं ओष॑धीनां सर्वा॑सामेक॑ इद्दु॒शी ।
 तेन॑ ते मृज्म॒ आस्थि॑तमथ॒ त्वम॑गदश्चर ॥८॥

तृष्णाऽमारम् । क्षुधाऽमारम् । अयो इति । अक्षऽपराजयम् ।
 अपा॑मार्गं । त्वया । व॒यम् । सर्व॑म् । तत् । अप॑ । मृज्महे ॥ ७ ॥
 अपा॑मार्गः । ओष॑धीनाम् । सर्वा॑साम् । एकः । इत् । व॒शी ।
 तेन॑ । ते । मृज्मः । आऽस्थितम् । अथ । त्वम् । अ॒गदः । च॒र ॥ ८ ॥

(१८) अष्टादशं सूक्तम्

(१-८) भट्टर्चन्याम्य सूक्तस्य शुक्र ऋषिः । अपामार्गवनस्पतिर्देवता । (१-५, ७-८) प्रथमादि-
 पञ्चानामृचां सप्तम्यष्टम्योश्चानुष्टुप्, (९) षष्ठ्याश्च इहतीगर्मानुष्टुप् छन्दसी ॥

स॒मं ज्योतिः॑ सूर्ये॑णा॒ह्ना रात्रीं॑ स॒माव॑ती ।
 कृ॒णोमि॑ स॒त्यमु॒तये॑साः स॒न्तु कृ॒त्वंरीः ॥१॥
 यो दे॒वाः कृ॒त्यां कृ॒त्वा ह॒राद॑वि॒दुषो॑ गृह॒म् ।
 व॒त्सो धा॒रुरि॑व मा॒तरं॑ तं प्र॒त्यगु॑प॒ पद्य॑ताम् ॥२॥
 अ॒मा कृ॒त्वा पा॒प्मानं॑ यस्तेना॒न्यं जिघाँ॑सति ।
 अश्मा॑नस्तस्या॑ दुग्धा॒यां बहु॑लाः फ॒ट्करि॑कति ॥३॥

स॒मम् । ज्योतिः॑ । सूर्ये॑ण । अ॒ह्ना । रात्रीं॑ । स॒मऽव॑ती ।
 कृ॒णोमि॑ । स॒त्यम् । उ॒तये॑ । अ॒रसाः । स॒न्तु । कृ॒त्वंरीः ॥ १ ॥
 यः । दे॒वाः । कृ॒त्याम् । कृ॒त्वा । ह॒रात् । अ॒वि॒दुषः । गृह॒म् ।
 व॒त्सः । धा॒रुऽईव॑ । मा॒तरम् । तम् । प्र॒त्यक् । उ॒प॑ । प॒द्य॒ताम् ॥ २ ॥
 अ॒मा । कृ॒त्वा । पा॒प्मानम् । यः । तेन॑ । अ॒न्यम् । जिघाँ॑सति ।
 अश्मा॑नः । तस्या॑म् । दुग्धा॒याम् । बहु॑लाः । फ॒ट् । क॒रि॒क॒ति ॥ ३ ॥

- IV.17.7** Death due to hunger, death due to thirst, as well as defeat at the dice-play – all this, O apāmārga (the wiper off), we wipe off with your aid.
- IV.17.8** Apāmārga (the wipe off) is surely the only sovereign of all the plants. With that we wipe away your chronic disease. Now you may move about free from affliction.

Apāmārgaḥ Vanaspatih

- IV.18.1** The light is constant with the sun. The night is constant with the day. I adopt truth for protection's sake. May the perpetrators of violence become impotent. (yātudhāna = low people, engaged in violence ; their wife yātudhanī)
- IV.18.2** Whosoever carry an instrument of violence, having made up his mind, to the house of the house or an unknowing person, O bounties of Nature, to him may that instrument of violence revert like a sucking calf to its mother.
- IV.18.3** Having prepared poison, when one wants to kill another with it, then if the dish (containing poison) is burnt on a fire, it will make a sound of breaking many stones-fut (phat - phat.)

सहस्रधामन्विशिखान्विर्मीवां छायाया त्वम् ।
 प्रति स्म चक्रुर्षे कृत्यां प्रियां प्रियावति हर ॥४॥
 अनयाहमोषध्या सर्वाः कृत्या अद्भुतम् ।
 यां क्षेत्रे चक्रुर्यां गोषु यां वा ते पुरुषेषु ॥५॥
 यश्चकार न शशाक कर्तुं शश्रे पादमङ्गुरिम् ।
 चकार भद्रमस्मभ्यमात्मने तर्पनं तु सः ॥६॥
 अपामार्गोऽपि मार्ष्टुं क्षेत्रियं शपथश्च यः ।
 अपाहं यातुधानीरप सर्वा अराय्यः ॥७॥
 अपमृज्य यातुधानानप सर्वा अराय्यः ।
 अपामार्गं त्वया वयं सर्वं तदप मृज्महे ॥८॥

सहस्रधामन् । विशिखान् । विर्मीवान् । शायव । त्वम् ।
 प्रति । स्म । चक्रुर्षे । कृत्याम् । प्रियाम् । प्रियवति । हर ॥ ४ ॥
 अनया । अहम् । ओषध्या । सर्वाः । कृत्याः । अद्भुतम् ।
 याम् । क्षेत्रे । चक्रुः । याम् । गोषु । याम् । वा । ते । पुरुषेषु ॥ ५ ॥
 यः । चकार । न । शशाक । कर्तुम् । शश्रे । पादम् । अङ्गुरिम् ।
 चकार । भद्रम् । स्मभ्यम् । आत्मने । तर्पनम् । तु । सः ॥ ६ ॥
 अपामार्गः । अप । मार्ष्टुं । क्षेत्रियम् । शपथः । च । यः ।
 अप । अहं । यातुधानीः । अप । सर्वाः । अराय्यः ॥ ७ ॥
 अपमृज्य । यातुधानान् । अप । सर्वाः । अराय्यः ।
 अपामार्ग । त्वया । वयम् । सर्वम् । तत् । अप । मृज्महे ॥ ८ ॥

(१९) पञ्चोपनिषत् सूक्तम्

(१-८) भद्रवत्स्यास्य सूक्तस्य शुक्र ऋषिः । अपामार्गोपनिषत्तिर्देवता । (१, ३-८) प्रथमवर्ष-
 स्तुनीयादिपुण्याधानुष्ठम्, (२) द्वितीयायाश्च पथ्यापथिद्विरुन्वर्त्ती ॥

उतो अत्यवन्धुकृदुतो असि नु जामिकृत् ।
 उतो कृत्याकृतः प्रजा नृडमिवा छिन्धि वार्षिकम् ॥१॥

उतो इति । असि । अवन्धुऽकृत् । उतो इति । अस्ति । नु । जामिऽकृत् ।
 उतो इति । कृत्याऽकृतः । प्रजाम् । नृडम् ईव । आ । छिन्धि । वार्षिकम् ॥ १ ॥

- IV.18.4** O plant on a thousand places, may you put to sleep those who cut crests (hair) and throats of others. Take the device of injury back to him who has made it, like a dear girl (priyā) to her lover. (priyāvant)
- IV.18.5** With this herb I have ruined all the vicious instruments of violence, which they had planted in the field or on kine or on men.
- IV.18.6** Whosoever has used instruments of violence against has never succeeded. He has got his foot or finger injured. Thus he has caused good to us and burning (tapana) for himself. (yātud hān - one who indulges in violence.; Arāyaah - hags.)
- IV.18.7** Let the Apāmārga (off-wiper) wipe off all the kṣethriya (hereditary), and whatever malady (there is); (wipe off/ for sooth; the yātudhāna, i.e., the inflictor of violence and all the stingy hags; arāyyaḥ - ugly old woman)
- IV.18.8** Having wiped off the indulgers in violence and all the hags, O Apāmārga with your use, we wipe off all that. (A poetic pun in the words apamṛjya and apāmārga)

Apāmārgaḥ Vanaspatih

- IV.19.1** O herb, whether you have been applied by an enemy or you have been applied by a kinsman; may you cut off the progeny of the violent evil-doers like a reed that grows in rainy season.

ब्राह्मणेन पर्युक्तासि कण्वेन नार्पदेन ।
 सेनैवेपि त्विषीमती न तत्र भयमस्ति यत्र प्राप्नोष्योपधे ॥२॥
 अग्रमेप्योपधीनां ज्योतिषिवाभिदीपयन् ।
 उत त्रातासि पाकृत्यार्थो हुन्तासि रक्षसः ॥३॥
 यददो देवा असुरास्त्वयाग्रं निरकुर्वत ।
 तत्स्त्वमध्योपधेपामागो अजाययाः ॥४॥
 विभिन्दती शतशाखा विभिन्दन्नाम ते पिता ।
 प्रत्यग्वि भिन्धि त्वं तं यो अस्मां अभिदासति ॥५॥
 असन्नूम्याः समभवत्तयामेति महद्यच्चः ।
 तद्वै ततो विधूपायत्प्रत्यक्कर्तारमृच्छतु ॥६॥
 प्रत्यद् हि संवभूविथ प्रतीचीनफलस्त्वम् ।
 सर्वान्मच्छपथौ अधि वरीयो यावया वृधम् ॥७॥

ब्राह्मणेन । परिउक्ता । असि । कण्वेन । नार्पदेन ।
 सेनाइव । एषि । त्विषिमती । न । तत्र । भयम् । अस्ति । यत्र । प्राप्नोष्योपधे । ओपधे ॥
 अग्रम् । एषि । ओपधीनाम् । ज्योतिषाइव । अभिदीपयन् ।
 उत । त्राता । असि । पाकृत्य । अग्रो इति । हुन्ता । असि । रक्षसः ॥ ३ ॥
 यत् । अदः । देवाः । असुरान् । त्वया । अग्रे । निःऽअकुर्वत ।
 ततः । त्वम् । अधि । ओपधे । अपामागः । अजाययाः ॥ ४ ॥
 विभिन्दती । शतशाखा । विभिन्दन् । नाम । ते । पिता ।
 प्रत्यक् । वि । भिन्धि । त्वम् । तम् । यः । अस्मान् । अभिदासति ॥ ५ ॥
 अस्तत् । भूम्याः । सम् । अभवत् । तत् । याम् । एति । महत् । व्यचः ।
 तत् । वै । ततः । विधूपायत् । प्रत्यक् । कर्तारम् । मृच्छतु ॥ ६ ॥
 प्रत्यद् । हि । सम्वभूविथ । प्रतीचीनफलः । त्वम् ।
 सर्वान् । मत् । शपथान् । अधि । वरीयः । युवय । वृधम् ॥ ७ ॥

- IV.19.2** O herb, you have been told of by an intellectual learned person, a Brāhmana, respected among men, you come like an army of archers, there is no danger wherever you are available, O herb.
- IV.19.3** You come at the head of the herbs as if illuminating with light. You are protector from sepsis and also the killer of germs.
- IV.19.4** As then, in the olden times, the enlightened ones threw out the indulgent ones with your help, there-after, O herb, you were born as apāmārga (one that wipes off).
- IV.19.5** You are a cleaver with your thousand branches, cleaver by name is your father, so, turning back, may you cleave him thoroughly who wants to enslave us.
- IV.19.6** The evil is born out of earth, but spreading out, it reaches up to the sky. Certainly it reverts from there. May it turn back and fall on the very maker of it.
- IV.19.7** Indeed you are born reverting with your fruit turned backwards. May you turn all the curses and weapons of murder far away from me.

शतेन मा परि पाहि सहस्रेणाभि रक्षा मा ।
इन्द्रस्ते वीरुधां पत उग्र ओज्मानमा दधत् ॥८॥

शतेन । मा । परि । पाहि । सहस्रेण । अभि । रक्ष । मा ।
इन्द्रः । ते । वीरुधाम् । पते । उग्रः । ओज्मानम् । आ । दधत् ॥ ८ ॥

(२०) विंशं सूक्तम्

(१-९) नवर्षस्यास्य सूक्तस्य मातृनामा कविः । मातृनामोपधिर्देवता । (१) प्रथमर्षेः स्वराहमुहुप् ।

(२-८) द्वितीयादिसप्तःशोममुहुप्, (९) नवम्याश्च भुरिगमुहुप् उन्दांसि ॥

आ पश्यति प्रति पश्यति परा पश्यति पश्यति ।

दिवमन्तरिक्षमाभूमि सर्वं तदेवि पश्यति ॥१॥

तिस्त्रो दिवस्त्रिस्त्रः पृथिवीः षट् चेमाः प्रदिशः पृथक् ।

त्वयाहं सर्वा भूतानि पश्यानि देव्योषधे ॥२॥

दिव्यस्य सुपूर्णस्य तस्य हासि कुनीर्निका ।

सा भूमिमा रुरोहिय वृक्षं श्रान्ता वधूरिव ॥३॥

तां मे सहस्राक्षो देवो दक्षिणे हस्त आ दधत् । तयाहं सर्वं पश्यामि यच्च शुद्र उतार्यः ॥४॥

आ । पश्यति । प्रति । पश्यति । परा । पश्यति । पश्यति ।

दिवम् । अन्तरिक्षम् । आत् । भूमिम् । सर्वम् । तत् । देवि । पश्यति ॥ १ ॥

तिस्त्रः । दिवः । तिस्त्रः । पृथिवीः । षट् । च । इमाः । प्रदिशः । पृथक् ।

त्वया । अहम् । सर्वा । भूतानि । पश्यानि । देवि । ओषधे ॥ २ ॥

दिव्यस्य । सुपूर्णस्य । तस्य । ह । असि । कुनीर्निका ।

सा । भूमिम् । आ । रुरोहिय । वृक्षम् । श्रान्ता । वधूः । इव ॥ ३ ॥

ताम् । मे । सहस्राक्षः । देवः । दक्षिणे । हस्ते । आ । दधत् ।

तया । अहम् । सर्वम् । पश्यामि । यः । च । शुद्रः । उत । आर्यः ॥ ४ ॥

- IV.19.8** Protect me all round with a hundred and save me from all the sides with a thousand. O lord of plants, may the resplendent Lord infuse you with tremendous vigour.

Cure and Medicine

- IV.20.1** You see in front. You see behind. You see afar. You see all. Whatever is in the sky, in the midspace and also on this earth, O glorious one, you see all of it.

- IV.20.2** Three skies, three earths, and these six different regions of heaven; with your aid, O glorious herb, may I see all the beings.

- IV.20.3** Surely you are the eye-pupil of the divine bird having beautiful wings. As such, you have alighted on earth, just as a weary bride sits on a litter.

- IV.20.4** May the thousand-eyed Lord lay that herb on my right hand. With that may equally I see through all, whether a sūdra (labourer) or an arya (master; employer). (See. Rg.X.90.12 for four classes or four varnas of Aryan social structure in the Purusa Sūkta of the Yajurveda, Chapter XXXI)

आविष्कृणुष्व रूपाणि मात्मानमपं गूह्याः ।

अथो सहस्रचक्षो त्वं प्रति पश्याः किमीदिनः ॥५॥

दर्शय मा यातुधानान्दर्शय यातुधान्यः । पिशाचान्तसर्वान्दर्शयेति त्वा रभ ओषधे ॥६॥

कश्यपस्य चक्षुरसि शुन्याश्च चतुरश्याः । वीधे सूर्यमिव सर्पन्तं मा पिशाचं तिरस्करः ॥७॥

उदग्रभं परिपाणायातुधानं किमीदिनम् । तेनाह सर्वं पश्याम्युत शूद्रमुतार्यम् ॥८॥

यो अन्तरिक्षेण पतति दिवं यश्चातिसर्पति ।

भूमिं यो मन्यते नाथं तं पिशाचं प्र दर्शय ॥९॥

आविः । कृणुष्व । रूपाणि । मा । आत्मानम् । अपं । गूह्याः ।

अथो इति । सहस्रचक्षो इति सहस्रऽचक्षो । त्वम् । प्रति । पश्याः । किमीदिनः ॥ ५ ॥

दर्शय । मा । यातुधानान् । दर्शय । यातुधान्यः ।

पिशाचान् । सर्वान् । दर्शय । इति । त्वा । आ । रभे । ओषधे ॥ ६ ॥

कश्यपस्य । चक्षुः । अस्ति । शुन्याः । च । चतुःऽअश्याः ।

वीधे । सूर्यम्ऽइव । सर्पन्तम् । मा । पिशाचम् । तिरः । कुरः ॥ ७ ॥

उत् । अग्रभम् । परिऽपानात् । यातुऽधानम् । किमीदिनम् ।

तेन । अहम् । सर्वम् । पश्यामि । उत । शूद्रम् । उत । आर्यम् ॥ ८ ॥

यः । अन्तरिक्षेण । पतति । दिवं । यः । च । अतिऽसर्पति ।

भूमिम् । यः । मन्यते । नाथम् । तम् । पिशाचम् । प्र । दर्शय ॥ ९ ॥

(२१) एकविंशं सूक्तम्

(१-७) सप्तर्ष्यास्य सूक्तस्य प्रश्ना कविः । गावो देवता । (१, ५-७) प्रथमर्षेः पञ्चम्यादितृषस्य
च षिष्टम्, (२-४) द्वितीयादितृषस्य च अगती ऋग्वरी ।

आ गावो अगमन्नत भद्रमकृन्त्सीदन्तु गोष्ठे रणयन्त्वस्मे ।

प्रजावतीः पुरुरूपा इह स्युरिन्द्राय पूर्वीरुषसो दुहानाः ॥१॥

आ । गावः । अगन् । उत । भद्रम् । अकृन् । सीदन्तु । गोऽस्थे । रणयन्तु । अस्मे इति ।

प्रजावतीः । पुरुऽरूपाः । इह । स्युः । इन्द्राय । पूर्वीः । उषसः । दुहानाः ॥ १ ॥

- IV.20.5** Make the forms of things manifest. Do not hide their true selves. And then, O thousand-eyed one, may you see the robbers face to face. (kimīdin=robbers and plunderers; see Av.I.VII.1; low class of the Aryan Society – dirty and malignant. According to the Nirukta, VI.2, the word originally means one who goes about crying, kimidānīm, Quid nine, meaning what now or kim idam.
- IV.20.6** Enable me to see the he-torturers (yātudhāna). Enable me to see also the she-tortures (yātudhānī). Enable me to see all the blood-suckers. For this purpose, O herb, I take hold of you.
- IV.20.7** You are the sight of Kaśyapa (one who sees clearly), and of the four-eyed she-hound (caturākṣya śunyā). May you not conceal the blood-sucker; make it manifest like the sun crawling in the sky.
- IV.20.8** I have dragged the torturer robber out of his shelter. With him (under my control) now I see through all, whether a sūdra (labourer) or an arya (master; employer).
- IV.20.9** May you enable me to see clearly the blood-sucker, whbever flies about in the mid-space, and whoever goes beyond the sky and whoever thinks the earth as his refuge.

Brahmā

- IV.21.1** May cows come and bring us good fortune; let them stay in our cowsheds and enjoy in our company. May many coloured cows bring here prolific milk for offerings to the resplendent Lord at many dawns. (Also Rg. VI.28.1)

इन्द्रो यज्वने गृणते च शिष्यते उपेददाति न स्वं मुषायति ।
 मूयोभूयो रयिमिदस्य वर्धयन्नभिन्ने खिल्ये नि दधाति देवयुम् ॥२॥
 न तानशन्ति न दधाति तत्करो नासामामित्रो व्यधिरादधर्षति ।
 देवांश्च याभिर्यजते ददाति च ज्योगित्ताभिः सचते गोपतिः सह ॥३॥
 न ता अवीं रेणुककाटोश्नुते न संस्कृतत्रसुपं यन्ति ता अभि ।
 उरुगायममयं तस्य ता अनु गावो मर्तस्य वि चरन्ति यज्वनः ॥४॥
 गावो भगो गाव इन्द्रो म इच्छाद्गावः सोमस्य प्रथमस्य भक्षः ।
 इमा या गावः स जनासु इन्द्र इच्छामि हृदा मनसा चिदिन्द्रम् ॥५॥
 युयं गावो मेदयथा कृशं चिदश्रीरं चित्कृणुथा सुप्रतीकम् ।
 भद्रं गृहं कृणुथ भद्रवाचो बृहद्वो वयं उच्यते सुभासु ॥६॥
 प्रजावतीः सुयवसे रुशन्तीः शुद्धा अपः सुप्रपाणे पिबन्तीः ।
 मा व स्तेन ईशत माघशीसः परि वो रुद्रस्य हेतिर्वृणक्तु ॥७॥

इन्द्रः । यज्वने । गृणते । च । शिष्यते । उपे । इत् । ददाति । न । स्वम् । मुषायति ।
 मूयःऽभूयः । रयिम् । इत् । अस्य । वर्धयन् । अभिन्ने । खिल्ये । नि । दधाति । देवयुम् ॥ २ ॥
 न । ताः । नशन्ति । न । दधाति । तत्करोः । न । आसाम् । आमित्रः । व्यधिः । आ । दधर्षति ।
 देवान् । च । याभिः । यजते । ददाति । च । ज्योक् । इत् । ताभिः । सचते । गोऽपतिः । सह ॥
 न । ताः । अवीं । रेणुककाटः । अनुते । न । संस्कृतत्रम् । उपं । यन्ति । ताः । अभि ।
 उरुगायम् । अर्भयम् । तस्य । ताः । अनु । गावः । मर्तस्य । वि । चरन्ति । यज्वनः ॥ ४ ॥
 गावः । भगः । गावः । इन्द्रः । मे । इच्छात् । गावः । सोमस्य । प्रथमस्य । भक्षः ।
 इमाः । याः । गावः । सः । जनासुः । इन्द्रः । इच्छामि । हृदा । मनसा । चित् । इन्द्रम् ॥
 युयम् । गावः । मेदयथ । कृशम् । चिन् । अश्रीरम् । चित् । कृणुथ । सुप्रतीकम् ।
 भद्रम् । गृहम् । कृणुथ । भद्रवाचः । बृहत् । वः । वयं । उच्यते । सुभासु ॥ ६ ॥
 प्रजावतीः । सुयवसे । रुशन्तीः । शुद्धाः । अपः । सुप्रपाणे । पिबन्तीः ।
 मा । वः । स्तेनः । ईशत । मा । अघशीसः । परि । वः । रुद्रस्य । हेतिः । वृणक्तु ॥ ७ ॥

- IV.21.2** The resplendent Lord bestows affluence on devotee who offers worship and oblations. He takes not what belongs to the worshipper and gives him more; thereby increasing his wealth more and ever-more; he places the devotee in fortified positions, free from danger. (Also Rg. VI.28.2)
- IV.21.3** Let not the cows run away from us, let no thief carry them away; let no hostile weapon fall upon them. May the master of the cattle be long possessed of them, with the milk products of which he makes offerings and with which he serves the godly men. (Also Rg. VI.28.3)
- IV.21.4** Let not the cows fall a victim to the arrogant, dust-spurning war-horse. Let them not fall in the hands of a butcher or his shop. Let the cattle of the man, the householder, move about free and graze out of fear. (Also Rg. VI.28.4)
- IV.21.5** May the cows be our affluence (Bhaga); may the resplendent Lord (Indra) grant us cattle; may the cows yield food (milk and butter) of the first libation (Soma). These cows, O men, are sacred as the Lord resplendent Himself, the Lord whose blessings we crave for, with head and heart.
- IV.21.6** O cows, even when worn out and wasted, you fatten (in due course); you from ugly appearance, become beautiful to look on. May you make my home prosperous; may you have auspicious voices. Your power and position is magnified in our assemblies and associations (sabhāsu).
- IV.21.7** May you, O cows, have many calves grazing upon good pastures and drinking pure water at accessible ponds. May no thief be your master. May no beast of prey assail you and may the dart of vital Lord (rudrasya hetih) never fall on you:

(२२) द्वाविंशं सूक्तम्

(१-७) तमर्चस्यास्य सूक्तस्य वसिष्ठ भगवां वा ऋषिः । इन्द्रो देवता । विष्णु उच्यते ॥

इममिन्द्र वर्धय क्षत्रियं मे इमं विशामेकवृषं कृणु त्वम् ।
 निरमित्रानक्षुण्णस्य सर्वास्तान्धयास्मा अहमुत्तरेषु ॥१॥
 एमं भञ्ज ग्रामे अश्वेषु गोषु निष्टं भञ्ज यो अमित्रो अस्य ।
 वर्ष्म क्षत्राणामयमस्तु राजेन्द्र शत्रुं रन्धय सर्वमस्मै ॥२॥
 अयमस्तु धनपतिर्धनानामयं विशां विस्पतिरस्तु राजा ।
 अस्मिन्निन्द्र महि वर्चांसि धेह्यवर्चसं कृणुहि शत्रुमस्य ॥३॥
 अस्मै चावापृथिवी भूरि वामं दुहाथां घर्मदुधे इव धेनू ।
 अयं राजा प्रिय इन्द्रस्य भूयालियो गवामोषधीनां पशूनाम् ॥४॥
 युनजिम त उत्तरावन्तमिन्द्रं येन जयन्ति न पराजयन्ते ।
 यस्त्वा करदेकवृषं जनानामुत राज्ञामुत्तमं मानवानाम् ॥५॥
 उत्तरस्त्वमधरे ते सपत्ना ये के च राजन्प्रतिशत्रवस्ते ।
 एकवृष इन्द्रसखा जिगीवां छत्रयुतामा भरा भोजनानि ॥६॥

इमम् । इन्द्र । वर्धय । क्षत्रियम् । मे । इमम् । विशाम् । एकवृषम् । कृणु । त्वम् ।
 निः । अमित्रान् । अक्षुण्णि । अस्य । सर्वां । तान् । रन्धय । अस्मै । अहम् । उत्तरेषु ॥ १ ॥
 आ । इमम् । भञ्ज । ग्रामे । अश्वेषु । गोषु । निः । तम् । भञ्ज । यः । अमित्रः । अस्य ।
 वर्ष्म । क्षत्राणाम् । अयम् । अस्तु । राजा । इन्द्र । शत्रुम् । रन्धय । सर्वम् । अस्मै ॥ २ ॥
 अयम् । अस्तु । धनपतिः । धनानाम् । अयम् । विशाम् । विस्पतिः । अस्तु । राजा ।
 अस्मिन् । इन्द्र । महि । वर्चांसि । धेहि । अवर्चसम् । कृणुहि । शत्रुम् । अस्य ॥ ३ ॥
 अस्मै । चावापृथिवी इति । भूरि । वामम् । दुहाथाम् । घर्मदुधे इवेति । घर्मदुधे इव । धेनू इति ।
 अयम् । राजा । प्रियः । इन्द्रस्य । भूयात् । प्रियः । गवाम् । ओषधीनाम् । पशूनाम् ॥
 युनजिम । ते । उत्तरावन्तम् । इन्द्रम् । येन । जयन्ति । न । पराजयन्ते ।
 यः । त्वा । करत् । एकवृषम् । जनानाम् । उत । राज्ञाम् । उत्तमम् । मानवानाम् ॥
 उत्तरः । त्वम् । अधरे । ते । सपत्नाः । ये । के । च । राजन् । प्रतिशत्रवः । ते ।
 एकवृषः । इन्द्रसखा । जिगीवान् । शत्रुयुताम् । आ । भर । भोजनानि ॥ ६ ॥

Indra - Kṣatriya King

- IV.22.1 O resplendent Lord, may you exalt this ruling prince of mine, make him the unrivalled strong man among people; disintegrate his adversaries, and put all of them under his control in the struggles for superiority.
- IV.22.2 Bestow on this prince the possession of village (grāma), of horses and of cows. Dispossess him who is enemy of this prince, O resplendent Lord, may this prince become the embodiment of ruling powers. May you put all his enemies under his subjugation.
- IV.22.3 May this man become master of immense riches, (dhanānām dhanapatiḥ). May he become glorious (rājā) master of the people, popular among them, O resplendent Lord, may you bestow great lustre of his enemies also on him and make his foes lustreless.
- IV.22.4 O heaven and earth, like two cows yielding milk for sacrificial purposes, may you grant to this prince in plenty whatever is desirable. May this prince gain the affection of the resplendent Lord, of the cattle, of the plants, and of all the animals as well.
- IV.22.5 I put in league with (or I am on the sides of) the resplendent Lord, always superior to all, with whose help men conquer and are never conquered. May He make you unrivalled strong man among people, and even among princes and the best (man) among human beings.
- IV.22.6 You are superior and inferior are your rivals, as well as those, whoever, O king, are your opponents. Unrivalled in power, friendly to the resplendent Lord, and victorious, may you take away the wealth of those, who behave as enemy.

सिंहप्रतीको विशो अद्दि सर्वा व्याघ्रप्रतीकोव बाधस्व शत्रून् ।
एकवृष इन्द्रसखा जिगीवां छत्रयतामा खिद्रा भोजनानि ॥७॥

सिंहऽप्रतीकः । विशः । अद्दि । सर्वाः । व्याघ्रऽप्रतीकः । अवे । बाधस्व । शत्रून् ।
एकऽवृषः । इन्द्रऽसखा । जिगीवान् । छत्रुऽयताम् । आ । खिद्र । भोजनानि ॥७॥

(२३) अथर्ववेदं सूक्तम्

(१-७) सप्तर्चस्यास्य सूक्तस्य घृगार ऋषिः । प्रचेता अग्निदेवता । (१-३, ५, ७) प्रथमाद्वितीयापञ्चमीसप्तमीनामृषां
त्रिष्टुप्, (१) कृतीपाषाः पुष्पाग्नेय्योत्तिष्मती त्रिष्टुप्, (५) यदुभ्यां भनुष्टुप्, (६) षष्ठ्याथ अस्तारपङ्क्तिः छन्दोऽसि ॥

अग्नेर्मन्त्रे प्रथमस्य प्रचेतसः पाञ्चजन्यस्य बहुधा यमिन्धते ।
विशोविशः प्रविशिवांसमीमहे स नो मुखत्वंहंसः ॥१॥
यथा हव्यं वहसि जातवेदो यथा यज्ञं कल्पयसि प्रजानन् ।
एवा देवेभ्यः सुमतिं न आ वह स नो मुखत्वंहंसः ॥२॥
यामन्यामनुपयुक्तं वहिष्ठं कर्मन्कर्मन्नाभंगम् ।
अग्निमीडे रक्षोहर्षं यज्ञवृधं घृताहुतं स नो मुखत्वंहंसः ॥३॥
सुजातं जातवेदसमग्निं वैश्वानुरं विभुम् ।
हव्यवाहं हवामहे स नो मुखत्वंहंसः ॥४॥

अग्नेः । मन्त्रे । प्रथमस्य । प्रचेतसः । पाञ्चजन्यस्य । बहुधा । यम् । इन्धते ।
विशऽविशः । प्रविशिऽवांसम् । ईमहे । सः । नः । मुञ्चतु । अंहंसः ॥ १ ॥
यथा । हव्यम् । वहसि । जातवेदः । यथा । यज्ञम् । कल्पयसि । प्रजानन् ।
एव । देवेभ्यः । सुमतिम् । नः । आ । वह । सः । नः । मुञ्चतु । अंहंसः ॥ २ ॥
यामन्ऽयामन् । उपऽयुक्तम् । वहिष्ठम् । कर्मन्ऽकर्मन् । आऽभंगम् । अग्निम् । ईडे ।
रक्षऽइहर्षम् । यज्ञऽवृधम् । घृताऽहुतम् । सः । नः । मुञ्चतु । अंहंसः ॥ ३ ॥
सुजातम् । जातवेदसम् । अग्निम् । वैश्वानुरम् । विभुम् ।
हव्यवाहम् । हवामहे । सः । नः । मुञ्चतु । अंहंसः ॥ ४ ॥

- IV.22.7** Just like a lion, eat up all the clans. Just like a tiger defeat and drive away the enemies. Unrivalled in power, friendly to the resplendent Lord, and victorious may you snatch away the wealth of those who behave as enemy.

Agni

- IV.23.1** I meditate on the fire-divine, the first of all in rank, and extra-ordinary wise, belonging to five classes of people. Him they kindle on various occasions. We beg of him, who has entered each and every creature. As such, may he release us from sin.
- IV.23.2** O knower of all, as you carry the oblations and as you arrange the sacrifice knowing every detail, so may you convey the favour of the enlightened ones to us. As such, may he free us from sin.
- IV.23.3** I adore the fire-divine, that is put to use at each and every time, the best of the carriers, worshipped at each and every rite, the destroyer of evil ones, fosterer of sacrifice, receiver of the oblation of clarified butter. As such, may he free us from sin.
- IV.23.4** We invoke the fire-divine, nobly born, the knower of all, benefactor of all men, the mighty, and carrier of oblations. As such, may he free us from sin.

येन ऋषयो बलमघोतयन्पुजा येनासुराणामयुवन्त मायाः ।
 येनाग्निना पूर्णानिन्द्रो जिगाय स नो मुखत्वंहंसः ॥५॥
 येन देवा अमृतमन्वर्विन्दन्येनोषधीर्मधुष्मतीरकृष्वन् ।
 येन देवाः स्वर्गारभरन्त स नो मुखत्वंहंसः ॥६॥
 यस्येदं प्रदिशि यहिरोचते यज्ञातं जनितव्यं च केवलम् ।
 स्तोम्यग्निं नायितो जोहवीमि स नो मुखत्वंहंसः ॥७॥

येन । ऋषयः । बलम् । अघोतयन् । पुजा । येन । असुराणाम् । अयुवन्त । मायाः ।
 येन । अग्निना । पूर्णान् । इन्द्रः । जिगाय । सः । नः । मुञ्चतु । अंहसः ॥ ५ ॥
 येन । देवाः । अमृतम् । अनुऽअर्विन्दन् । येन । ओषधीः । मधुष्मतीः । अकृष्वन् ।
 येन । देवाः । स्वर्गः । आऽअभरन् । सः । नः । मुञ्चतु । अंहसः ॥ ६ ॥
 यस्य । इदम् । प्रऽदिशि । यत् । विप्रोचते । यत् । ज्ञातम् । जनितव्यम् । च । केवलम् ।
 स्तोमि । अग्निम् । नायितः । जोहवीमि । सः । नः । मुञ्चतु । अंहसः ॥ ७ ॥

(२४) षष्ठ्यिमां सूक्तम्

(१-७) सप्तर्ष्यास्य सूक्तस्य घृणार कविः । इन्द्रो देवता । (१) प्रथमर्षेः शाकरीगमां
 पुरन्धरी विष्णुः, (२-७) द्वितीयादिपञ्चाश विष्णुः कम्पती ॥

इन्द्रस्य मन्महे शश्वदिदस्य मन्महे वृत्रघ्न स्तोमा उप मेम आगुः ।
 यो दाशुषः सुकृतो हवमेति स नो मुखत्वंहंसः ॥१॥
 य उग्रीणामुग्रबाहुर्ययुर्यो दानवानां बलमारुरोज ।
 येन जिताः सिन्धवो येन गावः स नो मुखत्वंहंसः ॥२॥

इन्द्रस्य । मन्महे । शश्वत् । इत् । अस्य । मन्महे । वृत्रघ्नः । स्तोमाः । उप । मा । इमे । आ । अगुः ।
 यः । दाशुषः । सुकृतः । हवम् । एति । सः । नः । मुञ्चतु । अंहसः ॥ १ ॥
 यः । उग्रीणाम् । उग्रबाहुः । ययुः । यः । दानवानाम् । बलम् । आऽरुरोज ।
 येन । जिताः । सिन्धवः । येन । गावः । सः । नः । मुञ्चतु । अंहसः ॥ २ ॥

IV.23.5 With whom as a friend the seers (the Ṛṣis) showed their strength; with whom the enlightened ones broke through the wiles (māyā) of the self-seekers; with whom, the fire-divine, the resplendent self wins over the barterers (paṇi). As such, may he free us from sin.

IV.23.6 With whom as an aid, the enlightened ones obtain immortality; with whom they make the seasonal plants full of sweet sap; with whose aid enlightened ones attain the world of light; as such may he (the fire-divine) free us from sin.

IV.23.7 Under whose sole command lies all this that shines, and whatever is born and whatever is yet to be born. I, a suppliant, praise the fire divine and invoke him again and again. As such may he free us from sin.

Indra

IV.24.1 We meditate on the resplendent Lord, surely we meditate on Him, the killer of the evil. These praise-verses have come to me. He, who comes at the call of the donor and the virtuous. As such may He free us from sin. (amīhasaḥ)

IV.24.2 He, who Himself of formidable arms, is the subduer of the formidable ones; who shatters the strength of the mighty self-seekers; who has conquered the oceans and the lands (gāvah). As such may He free us from sin. (go = earth; land).

यध्वर्षणिप्रो वृषभः स्वर्विचस्मे ग्रावाणः प्रवदन्ति नृम्णम् ।
 यस्याध्वरः सप्तहोता मर्दिष्ठः स नो मुखत्वंहसः ॥३॥
 यस्य वृशासं ऋषभासं उक्षणो यस्मै मीयन्ते स्वरवः स्वर्विदे ।
 यस्मै शुक्रः पर्वते ब्रह्मशुम्भितः स नो मुखत्वंहसः ॥४॥
 यस्य जुष्टिं सोमिनः कामयन्ते यं हवन्त इषुमन्तं गर्विष्ठो ।
 यस्मिन्नूर्कः शिश्रिये यस्मिन्नोजः स नो मुखत्वंहसः ॥५॥
 यः प्रथमः कर्मकृत्याय जज्ञे यस्य वीर्यं प्रथमस्यानुबुद्धम् ।
 येनोच्यते वज्रोभ्यायुताहिं स नो मुखत्वंहसः ॥६॥
 यः समग्रामान्यति संयुधे वृशी यः पुष्टानि संसृजति द्रव्यानि ।
 स्तोमीन्द्र नाधितो जोहवीमि स नो मुखत्वंहसः ॥७॥

यः । चर्षणिप्रः । वृषभः । स्वःऽवित् । यस्मै । ग्रावाणः । प्रऽवदन्ति । नृम्णम् ।

यस्य । अध्वरः । सप्तहोता । मर्दिष्ठः । सः । नः । मुखत्तु । अंहसः ॥ ३ ॥

यस्य । वृशासः । ऋषभासः । उक्षणः । यस्मै । मीयन्ते । स्वरवः । स्वःऽविदे ।
 यस्मै । शुक्रः । पर्वते । ब्रह्मशुम्भितः । सः । नः । मुखत्तु । अंहसः ॥ ४ ॥

यः । प्रथमः । कर्मकृत्याय । जज्ञे । यस्य । वीर्यम् । प्रथमस्य । अनुबुद्धम्
 येन । उत्तर्यतः । वज्रः । अभिऽआर्यत । अहिम् । सः । नः । मुखत्तु । अंहसः ॥ ६ ॥

यः । समग्रामान् । नयति । सम् । युधे । वृशी । यः । पुष्टानि । समऽसृजति । द्रव्यानि
 स्तोमि । इन्द्रम् । नाधितः । जोहवीमि । सः । नः । मुखत्तु । अंहसः ॥ ७ ॥

यस्य । जुष्टिम् । सोमिनः । कामयन्ते । यम् । हवन्ते । इषुमन्तम् । गोर्द्विष्टौ
 यस्मिन् । ऊर्कः । शिश्रिये । यस्मिन् । ओजः । सः । नः । मुखत्तु । अंहसः ॥ ५ ॥

(२५) पञ्चविंशं सूक्तम्

(१-७) सप्तयन्त्यास्य सूक्तस्य वृणार ऋषिः । वायुसवितारौ देवते । (१-२, ४-६) प्रथमाद्वितीययोर्ऋषोऽथनुष्यादि-
 वृषस्य च त्रिष्टुप्, (१) कृतीयाया अतिशङ्करीगर्भा जगती, (७) सप्तम्याश्च पन्थाद्द्विती इत्यादि ॥

वायोः सवितुर्विदधानि मन्महे यावात्सन्वद्विशथो यौ च रक्षयः ।

यौ विश्वस्य परिभू बभूवयुस्तौ नो मुखतमंहसः ॥१॥

वायोः । सवितुः । विदधानि । मन्महे । यौ । आत्मन्ऽवत् । विशयः । यौ । च । रक्षयः ।

यौ । विश्वस्य । परिभू इति पारेऽभू । बभूवयुः । तौ । नः । मुखत्तम् । अंहसः ॥ १ ॥

- IV.24.3** He, who makes men perfect, who is the showerer and who is the bestower of light; for whom the pressing stones make pleasing sounds; whose sacrifice with seven priests is the most delightful; as such, may He free us from sin.
- IV.24.4** He, who is the possessor of benign cows, bulls and oxen; for whom, the bestower of light, sacrificial posts are set up; for whom the devotional bliss, consecrated with prayers, is made pure; as such, may He free us from sin.
- IV.24.5** He, whose pleasure the drinks of devotional bliss desire; whom the arrow-shooter (śuman), invoke for fulfillment of their desires; in whom the worshiper seeks shelter and in whom the vigour; as such, may He free us from sin.
- IV.24.6** He, who the foremost, has come into existence for leading sacrificial work to completion; whose unrivalled power is known all around; whose lifted up weapon has cut down the mountain; as such, may He free us from sin.
- IV.24.7** He, who in over-all control, leads the hosts of men for battle; who unites the mature couples together, I praise the resplendent Lord; as suppliant, I invoke Him again and again. As such, may He free us from sin.

Vayu - Savitr Pair

- IV.25.1** We meditate on the qualities of the sun, elemental wind (vāyu) and of the impeller (savituḥ), both of whom enter the living beings and who protect them. Both of them have become the encompassers of all. As such, may both of them free us from sin.

ययोः संख्याता वरिमा पार्थिवानि याभ्यां रजो युपितमुन्तरिक्षे ।
 ययोः प्रायं नान्वानशे कश्चन तौ नो मुखतमंहसः ॥२॥
 तवं व्रते नि विशन्ते जनासस्त्वय्युदिते प्रेरते चित्रभानो ।
 युवं वायो सविता च भुवनानि रक्षयस्त्वौ नो मुखतमंहसः ॥३॥
 अपेतोवायो सविता च दुष्कृतमपरक्षांसि शिमिदां च सेधतम् ।
 सं ऋज्यां सृजयः सं बलेन तौ नो मुखतमंहसः ॥४॥
 रयि मे पोषं सवितोत वायुस्तनू दक्षमा सुवतां सुशेवम् ।
 अयक्ष्मतातिं मह इह धत्तं तौ नो मुखतमंहसः ॥५॥
 प्र सुमतिं सवितर्वाय ऊतये महस्वन्तं मत्सरं मादयायः ।
 अर्वाग्वामस्यं प्रवतो नि यच्छतं तौ नो मुखतमंहसः ॥६॥
 उप श्रेष्ठा न आशिषो देवयोर्धर्मन्नस्थिरन् ।
 स्तौमि देवं सवितारं च वायुं तौ नो मुखतमंहसः ॥७॥

ययोः । सम्ख्याता । वरिमा । पार्थिवानि । याभ्याम् । रजः । युपितम् । अन्तरिक्षे ।
 ययोः । प्रअयम् । न । अनुआनशे । कः । चन । तौ । नः । मुखतम् । अंहसः ॥ २ ॥
 तवं । व्रते । नि । विशन्ते । जनासः । त्वयि । उत्इते । प्र । ईरते । चित्रभानो इति चित्रभानो ।
 युवम् । वायो इति । सविता । च । भुवनानि । रक्षयः । तौ । नः । मुखतम् । अंहसः ॥ ३ ॥
 अप । इतः । वायो इति । सविता । च । दुःकृतम् । अप । रक्षांसि । शिमिदाम् । च । सेधतम् ।
 सम् । हि । ऊर्ज्या । सृजयः । सम् । बलेन । तौ । नः । मुखतम् । अंहसः ॥ ४ ॥
 रयिम् । मे । पोषम् । सविता । उत । वायुः । तनू इति । दक्षम् । आ । सुवताम् । सुशेवम् ।
 अयक्ष्मतातिम् । महः । इह । धत्तम् । तौ । नः । मुखतम् । अंहसः ॥ ५ ॥
 प्र । सुमतिम् । सवितः । वायो इति । ऊतये । महस्वन्तम् । मत्सरम् । मादयायः ।
 अर्वाक् । वामस्यं । प्रवतः । नि । यच्छतम् । तौ । नः । मुखतम् । अंहसः ॥ ६ ॥
 उप । श्रेष्ठाः । नः । आशिषः । देवयोः । धर्मन् । अस्थिरन् ।
 स्तौमि । देवम् । सवितारम् । च । वायुम् । तौ । नः । मुखतम् । अंहसः ॥ ७ ॥

- IV.25.2** These two, whose physical expanses have been counted up; by whom the cloud is held up in the midspace; whose speed none-so-ever has reached; as such, may both of them free us from sin.
- IV.25.3** O Lord of beauteous lustre, in conformity with your course, men go in (for rest) and at your rising they move about. Both of you, O sun and O wind, protect all the beings. As such, may both of you free us from sin.
- IV.25.4** May the elemental wind and the impeller sun remove the evil action from here; may both of them drive away the killers and the torturers. May they endow us with vigour and strength. May both of them free us from sin.
- IV.25.5** May the impeller sun and the elemental wind grant to me the enjoyable riches and nourishment, an excellent body, and dexterity. May both of them grant me complete freedom from consumption. As such, may both of you free us from sin.
- IV.25.6** O impeller sun, O elemental wind, may both of you grant wisdom to us for our preservation. May you enable us to enjoy the bright and exhilarating (soma), the sap of a creeper available at great heights on mountains. As such, may both of you free us from sin.
- IV.25.7** In the domain of these two bounties of Nature, the best of the blessings have unto us. I praise the divine impeller the sun and the elemental wind. As such, may both of them free us from sin.

(२१) अङ्गिनां सूक्तम्

(१-७) सप्तमस्तस्य सूक्तस्य सप्तार क्रमः । द्यावापृथिवी देवते । (१) अथर्वनां पुरोऽद्विर्वेगाती,

(२-९) विलोपादिपञ्चानां विदुषः, (७) सप्तम्याश्च शाङ्कर्यमोतिमन्वेतिविदुषः अन्विति ।

मन्वे वा द्यावापृथिवी सुभोजसौ सचेतसौ ये अप्रयेधामभिता योजनानि ।

प्रतिष्ठे ह्यमवतं वसूनां ते नो सुव्रतमंहसः

॥१॥

प्रतिष्ठे ह्यमवतं वसूनां प्रवृद्धे देवी सुभगे उरूची ।

द्यावापृथिवी भवतं मे स्योने ते नो सुव्रतमंहसः ॥२॥

असंतापे सुतपसौ ह्रवेहमुर्वी गम्भीरे कविभिर्नमस्ये ।

द्यावापृथिवी भवतं मे स्योने ते नो सुव्रतमंहसः ॥३॥

ये अमृतं विभूयो ये हवींषि ये स्रोत्या विभूयो ये मनुष्यानि ।

द्यावापृथिवी भवतं मे स्योने ते नो सुव्रतमंहसः ॥४॥

ये उस्त्रियां विभूयो ये वनस्पतीन्ययोर्वा विश्वा भुवनान्यन्तः ।

द्यावापृथिवी भवतं मे स्योने ते नो सुव्रतमंहसः ॥५॥

ये कीलालेन तर्पयथो ये घृतेन याम्यामृते न किं चन शक्नुवन्ति ।

द्यावापृथिवी भवतं मे स्योने ते नो सुव्रतमंहसः ॥६॥

मन्वे । वाम् । द्यावापृथिवी इति । सुभोजसौ । सचेतसौ । ये इति । अप्रयेधाम् । अभिता । योजनानि । प्रतिष्ठे इति प्रतिष्ठ्ये । हि । अमवतम् । वसूनाम् । ते इति । नः । मुञ्चतुम् । अंहसः ॥ १ ॥

प्रतिष्ठे इति प्रतिष्ठ्ये । हि । अमवतम् । वसूनाम् । प्रवृद्धे इति प्रवृद्धे । देवी इति । सुभगे इति सुभगे । उरूची इति । द्यावापृथिवी इति । भवतम् । मे । स्योने इति । ते इति । नः । मुञ्चतुम् । अंहसः ॥ २ ॥

असंतापे इत्यसम्तापे । सुतपसौ । ह्रवे । अहम् । उर्वी इति । गम्भीरे इति । कविभिः । नमस्येते इति । द्यावापृथिवी इति । ०० ॥ ३ ॥

ये इति । अमृतम् । विभूयः । ये इति । हवींषि । ये इति । स्रोत्याः । विभूयः । ये इति । मनुष्यानि । द्यावापृथिवी इति । भवतम् । मे । स्योने इति । ते इति । नः । मुञ्चतुम् । अंहसः ॥ ४ ॥

ये इति । उस्त्रियाः । विभूयः । ये इति । वनस्पतीन् । ययोः । वाम् । विश्वा । भुवनानि । अन्तः । द्यावापृथिवी इति । भवतम् । मे । स्योने इति । ते इति । नः । मुञ्चतुम् । अंहसः ॥ ५ ॥

ये इति । कीलालेन । तर्पयथः । ये इति । घृतेन । याम्याम् । ऋते । न । किम् । चन । शक्नुवन्ति । द्यावापृथिवी इति । भवतम् । मे । स्योने इति । ते इति । नः । मुञ्चतुम् । अंहसः ॥ ६ ॥

Dyāva - Pṛthivī Pair

- IV.26.1** I meditate on both of you, O heaven and earth, good providers of food, and sympathetic, who are extended up to innumerable leagues. You two have become the permanent seat of goodly treasures. As such, may both of you free us from sin.
- IV.26.2** You two have become permanent seat of goodly treasures. You two are very ancient, divine, full of glory and far-extended. O heaven and earth, may you two be gracious to me. As such, may both of you free us from sin.
- IV.26.3** I invoke both of you, who cause no pain, who give proper warmth, who are far-extended, fathomless, and worthy of adoration by the omnivisioned seers. O heaven and earth, may you two be gracious to me. As such, may both of you free us from sin.
- IV.26.4** You two, who possess immortality, who possess offerings, who possess rivers and who possess men; O heaven and earth, may you two be gracious to me. As such, may both of you free us from sin.
- IV.26.5** You two, who support ruddy cows, who support vegetation (vanaspati, forest trees), and within whom you two are all the beings contained, O heaven and earth, may you two be gracious to me. As such, may both of you free us from sin.
- IV.26.6** You two, who gratify with delicious drink, and with clarified butter; without whom, you two, one cannot do anything whatsoever; O heaven and earth, may you two be gracious to me. As such, may both of you free us from sin.

यन्मेदमभिःशोचन्ति येनयेन वा कृतं पौरुषेयात् देवात् ।
स्तौमि चावापृथिवी नाधितो जोहवीमि ते नो मुखतमहंसः ॥७॥

यत् । मा । इदम् । अभिऽशोचन्ति । येनऽयेन । वा । कृतम् । पौरुषेयात् । न । देवात् ।
स्तौमि । चावापृथिवी इति । नाधितः । जोहवीमि । ते इति । नः । मुखतम् । अहंसः ॥ ७ ॥

(१७) सप्तविंशं सूक्तम्

(१-७) सप्तविंशत्यस्य सूक्तस्य वृत्तान्तराणि । मरुतो वेदताः । विदुषः प्रजाः ।

मरुतां मन्वे अधि मे भुवन्तु प्रेमं वाजं वार्जसाते अवन्तु ।
आशूनिव सुयमानाः ऊतये ते नो मुखन्त्वहंसः ॥१॥
उत्समक्षितं व्यचन्ति ये सदा य आसिञ्चन्ति रसमोषधीषु ।
पुरो दधि मरुतः पृथिमातृस्ते नो मुखन्त्वहंसः ॥२॥
पयो धेनुनां रसमोषधीनां जवमर्वतां कवयो य इन्वय ।
शग्मा भवन्तु मरुतां नः स्योनास्ते नो मुखन्त्वहंसः ॥३॥
अपः समुद्रादिवमुहन्ति दिक्स्पृथिवीमभि ये सृजन्ति ।
ये अद्विरीशाना मरुतभरन्ति ते नो मुखन्त्वहंसः ॥४॥
ये कीलालेन तर्पयन्ति ये घृतेन ये वा कयो मेदसा संसृजन्ति ।
ये अद्विरीशाना मरुतो वर्षयन्ति ते नो मुखन्त्वहंसः ॥५॥

मरुताम् । मन्वे । अधि । मे । भुवन्तु । प्र । इदम् । वाजम् । वार्जसाते । अवन्तु ।
आशून् । सुयमान् । अहं । ऊतये । ते । नः । मुखन्तु । अहंसः ॥ १ ॥
उत्सम् । अक्षितम् । विऽअचन्ति । ये । सदा । ये । आऽसिञ्चन्ति । रसम् । ओषधीषु ।
पुरः । दधे । मरुतः । पृथिमातृन् । ते । नः । मुखन्तु । अहंसः ॥ २ ॥
पर्यः । धेनुनाम् । रसम् । ओषधीनाम् । जवम् । अर्वताम् । कवयः । ये । इन्वय ।
शग्माः । भवन्तु । मरुतः । नः । स्योनाः । ते । नः । मुखन्तु । अहंसः ॥ ३ ॥
अपः । समुद्रात् । दिक् । उत । वृहन्ति । दिक् । पृथिवीम् । अभि । ये । सृजन्ति ।
ये । अतऽभिः । ईशानाः । मरुतः । चरन्ति । ते । नः । मुखन्तु । अहंसः ॥ ४ ॥
ये । कीलालेन । तर्पयन्ति । ये । घृतेन । ये । वा । कयोः । मेदसा । समऽसृजन्ति ।
ये । अतऽभिः । ईशानाः । मरुतः । वर्षयन्ति । ते । नः । मुखन्तु । अहंसः ॥ ५ ॥

- IV.26.7** This grief, which torments me, whosoever might have caused it, is not due to the bounties of Nature, but is caused by human action. To get rid of it, I praise heaven and earth. Being a suppliant, I invoke them again and again. As such, may both of them free us from sin.

Marut

- IV.27.1** I meditate on maruts (cloud-bearing winds). May they speak favourably for me. May they preserve this strength in the battle. Like well-trained swift horses, them I invoke for my protection. As such, may they free us from sin.
- IV.27.2** Who always increase the unexhausting spring of water; who pour sap into plants; those maruts (cloud-bearing winds), sons of the mother midspace, I put forward. As such, may they free us from sin.
- IV.27.3** You, O omnivisioned ones (kavayah), who pervade the milk of the cows, the sap of the plants and the speed of the coursers, the maruts, bestowers of strength, may be gracious to us. As such, may they free us from sin.
- IV.27.4** Who lift the waters from the ocean up to the sky, who from the sky pour them on the earth; the maruts, who move about lording it over waters, may they free us from sin.
- IV.27.5** Who gratify with delicious drink; who gratify with clarified butter; and who combine longevity with fat; who cause rain lording it over waters; may they free us from sin.

यदीदिदं मरुतो मारुतेन यदि देवा दैव्येनेहगारं ।
 यूयमीशिध्वे वसवस्तस्य निष्कृतेस्ते नो मुखन्त्वंहसः ॥६॥
 तिग्ममनीकं विदितं सहस्वन्मारुतं शर्धः पृतनासुग्रम् ।
 स्तौमि मरुतो नायितो जोहवीमि ते नो मुखन्त्वंहसः ॥७॥

यदि । इत् । इदम् । मरुतः । मारुतेन । यदि । देवाः । दैव्येन । ईदृक् । आरं ।
 युयम् । ईशिध्वे । वसवः । तस्य । निष्कृतेः । ते । नः । मुखन्तु । अंहसः ॥ ६ ॥
 तिग्मम् । अनीकम् । विदितम् । सहस्वत् । मारुतम् । शर्धः । पृतनासु । सुग्रम् ।
 स्तौमि । मरुतः । नायितः । जोहवीमि । ते । नः । मुखन्तु । अंहसः ॥ ७ ॥

(२८) मन्त्रविंशं सूक्तम्

(१-७) सतर्षस्वास्य सूक्तस्य षण्णारोऽयमां वा ऋक् । यथाशर्वो ध्यो वा देवता । (१) प्रथमर्थो
 ह्यपतिभागतगर्मा भूरिचिन्तुम्, (२-७) द्वितीयाविष्ण्वाय धिदुम् अन्वसी ।

भवाशर्वो मन्वे वा तस्य वित्तं ययोर्वाभिदं प्रदिशि यद्दिरोचते ।
 यावत्प्रेशाये द्विपदो यौ चतुष्पदस्तौ नो मुखन्त्वंहसः ॥१॥
 ययोर्भ्यश्च उत यदुरे चिद्यौ विदिताविष्णुधृतामसिधौ ।
 यावत्प्रेशाये द्विपदो यौ चतुष्पदस्तौ नो मुखन्त्वंहसः ॥२॥
 सहस्राक्षौ वृत्रहणा हुवेह दुरेगव्यूती स्तुवन्भ्यग्नौ ।
 यावत्प्रेशाये द्विपदो यौ चतुष्पदस्तौ नो मुखन्त्वंहसः ॥३॥
 यावरिभार्थे बहु साकमग्रे प्र चेदस्राष्ट्रमभिमां जनेषु ।
 यावत्प्रेशाये द्विपदो यौ चतुष्पदस्तौ नो मुखन्त्वंहसः ॥४॥

भवाशर्वो । मन्वे । वाम् । तस्य । वित्तम् । ययोः । वाम् । इदम् । प्रदिशि । यत् । विद्दिरोचते ।
 यौ । अस्य । ईशाये इति । द्विपदः । यौ । चतुःपदः । तौ । नः । मुखन्तुम् । अंहसः ॥ १ ॥
 ययोः । अभिऽअश्वे । उत । यत् । दुरे । चित् । यौ । विदितौ । इदुऽधृताम् । असिधौ ।
 यौ । अस्य । ००॥ २ ॥

सहस्रऽअक्षौ । वृत्रहना । हुवे । अहम् । दुरेगव्यूती इति दुरेऽगव्यूती । स्तुवन् । एभि ।
 उग्रौ । यौ । ००॥ ३ ॥

यौ । आरेभाये इत्याऽरेभाथे । बहु । साकम् । अग्रे । प्र । च । इत् । अस्त्राष्ट्रम् । अभि-
 ऽआम् । जनेषु । यौ । ००॥ ४ ॥

IV.27.6 This plight of mine, which surely has come, O maruts, due to some offence committed to maruts, or O bounties of Nature, due to some offence against the bounties of Nature, O rehabilitators, you are capable of removing it. As such, may they free us from sin.

IV.27.7 The fierce army of maruts (storm-troopers) is well-known as overpowering, mighty and formidable against invaders. I praise the maruts. Being a suppliant, I invoke them again and again. As such, may they free us from sin.

Bhavā - Śarva Pair

IV.28.1 O Bhavā (the creator) and Śarva (the destroyer), I meditate on you two. May both of you know this. You two, under whose control lies all this, that shines; and who are the masters of all these bipeds and of the quadrupeds; may those both of you free us from sin.

IV.28.2 To whom you two belongs all that is quite close on the way or that is afar; who are well-known as best shooters among archers (arrow-bearers); who are the masters of all these bipeds and of the quadrupeds; may those both of you free us from sin.

IV.28.3 I invoke you two, the thousand-eyed and killers of nescience. I come forward praising you two, the formidable ones, of wide domination, who are the masters of all these bipeds and of the quadrupeds; may those both of you free us from sin.

IV.28.4 You two, who in the beginning performed many deeds jointly and created ambition (yāvārebhathe) or a desire for superiority (yāvāsyēsāthe), among people; who are the masters of all these bipeds and of the quadrupeds; may those both of you free us from sin.

ययोर्वधाभापपयति कश्चनान्तर्देवेषुत मानुषेषु ।
 यावत्स्येशाथे द्विपदो यो चतुष्पदस्तौ नो सुखतमंहसः ॥५॥
 यः कृत्याकृत्यमूलकृत्यानुधानो नि तस्मिन्धत्तां वज्रमुग्रौ ।
 यावत्स्येशाथे द्विपदो यो चतुष्पदस्तौ नो सुखतमंहसः ॥६॥
 अधि नो ब्रूतं पृतनासुग्रौ सं वज्रेण सृजतं यः किमीदी ।
 स्तौमि भवाशुर्वो नायितो जोहवीमि तौ नो सुखतमंहसः ॥७॥

ययोः । वधात् । न । अपऽपयति । कः । चन । अन्तः । देवेषु । उत । मानुषेषु । यौ । ०० ॥
 यः । कृत्याऽकृत्य । मूलऽकृत्य । यातुऽधानः । नि । तस्मिन् । धत्तम् । वज्रम् । उग्रौ ।
 यौ । अत्य । ईशाथे इति । द्विपदः । यौ । चतुऽपदः । तौ । नः । मुञ्चतम् । अंहसः ॥ ६ ॥
 अधि । नः । ब्रूतम् । पृतनासु । उग्रौ । सग् । वज्रेण । सृजतम् । यः । किमीदी ।
 स्तौमि । भवाशुर्वो । नायितः । जोहवीमि । तौ । नः । मुञ्चतम् । अंहसः ॥ ७ ॥

(१९) पक्षोर्मिषां सूक्तम्

(१-७) सप्तर्षत्यास्य सूक्तस्य दृगात् ऋषिः । मित्रावरुणौ देवते । (१-९) प्रथमारिषदृषां
 मित्रेषु, (७) सप्तम्यास्य राक्षसीगर्भां वगती इत्यसी ॥

मन्वे वा मित्रावरुणावृतावृधौ सचेतसौ द्रुहणो यौ नुदेथे ।
 प्र सत्यावानमवयो भरेषु तौ नो सुखतमंहसः ॥१॥
 सचेतसौ द्रुहणो यौ नुदेथे प्र सत्यावानमवयो भरेषु ।
 यो गच्छथो नृचक्षसौ बभ्रुणा सुतं तौ नो सुखतमंहसः ॥२॥
 यावद्भिरसमवयो यावगस्ति मित्रावरुणा जमदग्निमग्निम् ।
 यो कश्यपमवयो यो वसिष्ठ तौ नो सुखतमंहसः ॥३॥

मन्वे । वाम् । मित्रावरुणौ । ऋतुऽवृधौ । सऽचेतसौ । द्रुहणः । यौ । नुदेथे इति ।
 प्र । सत्यऽवानम् । अवयः । भरेषु । तौ । नः । मुञ्चतम् । अंहसः ॥ १ ॥
 सऽचेतसौ । द्रुहणः । यौ । नुदेथे इति । प्र । सत्यऽवानम् । अवयः । भरेषु ।
 यौ । गच्छथः । नृऽचक्षसौ । बभ्रुणा । सुतम् । तौ । नः । मुञ्चतम् । अंहसः ॥ २ ॥
 यौ । अद्भिरसम् । अवयः । यौ । अगस्तिम् । मित्रावरुणा । जमदऽग्निम् । अत्रिम् ।
 यौ । कश्यपम् । अवयः । यौ । वसिष्ठम् । तौ । नः । मुञ्चतम् । अंहसः ॥ ३ ॥

- IV.28.5** You two, from whose weapons of destruction no one, whether among men or even among the enlightened ones, can ever escape; who are the masters of all these bipeds and of the quadrupeds; may those both of you free us from sin.
- IV.28.6** May you two, O formidable ones, hurl your adamantine weapon on the torturer, who is a violent injurer and cuts at the root. May you two, who are the masters of all these bipeds and of the quadrupeds, free us from sin.
- IV.28.7** May you two, formidable against the invaders (kimīdin), speak favourably for us. Strike him with your bolt, who is a robber. I praise Bhava and Śarva. Being a suppliant, I invoke them again and again. May both of them free us from sins.

Mitra - Varuṇā Pair

- IV.29.1** I meditate on you O Mitra (the friendly Lord), (friendliness) and Varuṇa (the venerable Lord), who are augmenters of righteousness, and who, with one mind, drive away the treacherous; who protect the truthful in struggles. As such, may both of you free us from sin.
- IV.29.2** You two, who, with one mind, drive away the treacherous; who carefully protect the truthful in struggles; who, the overseers of men, go to the sacrifice full of nourishment, as such, may both of you free us from sin.
- IV.29.3** You two, O Mitra (friend) and O Varuṇa (venerable), who protect angiras (bright as a piece of burning coal), agasti (repeller of sin), jamadagni (who keeps his fires burning), and atri (free from three types of sin); who protect kasyapa (who sees the reality), and vasistha (richest in wisdom); as such, may both of you free us from sin.

यौ इयावाश्मवययो वध्यश्च मित्रावरुणा पुरुमीदमत्रिम् ।
 यौ विमदमवयः सप्तवध्रिं तौ नो मुखतमंहसः ॥४॥
 यौ भरद्वाजमवयो यौ गर्विष्ठिरं विश्वामित्रं वरुण मित्रं कुत्सम् ।
 यौ कृशीर्वन्तमवयः प्रोत कर्ष्वं तौ नो मुखतमंहसः ॥५॥
 यौ मेघातिथिमवयो यौ त्रिशोकं मित्रावरुणावुशानां काव्यं यौ ।
 यौ गोतममवयः प्रोत मुद्रंलं तौ नो मुखतमंहसः ॥६॥
 ययो रयः सत्यवर्त्मजुर्ऽस्मिन्मिषुया चरन्तमभियातिं दूषयन् ।
 स्तौमि मित्रावरुणौ नायितो जोहवीमि तौ नो मुखतमंहसः ॥७॥

यौ । इयावऽअश्मम् । अवयः । कृषिऽअश्मम् । मित्रावरुणा । पुरुऽमीदम् । अत्रिम् ।
 यौ । विऽमदम् । अवयः । सप्तऽवध्रिम् । तौ । नः । मुखतम् । अंहसः ॥ ४ ॥
 यौ । भरद्वाजम् । अवयः । यौ । गर्विष्ठिरम् । विश्वामित्रम् । वरुण । मित्र । कुत्सम् ।
 यौ । कृशीर्वन्तम् । अवयः । प्र । उत । कर्ष्वम् । तौ । नः । मुखतम् । अंहसः ॥ ५ ॥
 यौ । मेघऽअतिथिम् । अवयः । यौ । त्रिशोकम् । मित्रावरुणौ । उशानाम् । काव्यम् । यौ ।
 यौ । गोतमम् । अवयः । प्र । उत । मुद्रंलम् । तौ । नः । मुखतम् । अंहसः ॥ ६ ॥
 ययोः । रयः । सत्यवर्त्म । श्रुजुऽस्मिन् । मिषुया । चरन्तम् । अभियातिं । दूषयन् ।
 स्तौमि । मित्रावरुणौ । नायितः । जोहवीमि । तौ । नः । मुखतम् । अंहसः ॥ ७ ॥

(१०) विंशं सूक्तम्

(१-८) ऋधर्वस्यास्य सूक्तस्यापरां कपिः । सर्वरूपा सर्वात्मिका सर्ववैभवमयी वाग्देवता । (१-५, ७-८) प्रथमादि-
 पञ्चमी सप्तम्यष्टम्योश्च त्रिषुः (९) षड्वाच्य अगती उन्वती ॥

अहं रुद्रेभिर्वसुभिश्चराम्यहमादित्यैरुत विश्वदेवैः ।
 अहं मित्रावरुणोभा विभर्म्यहमिन्द्राग्नी अहमश्विनोभा ॥१॥

अहम् । रुद्रेभिः । वसुऽभिः । चरामि । अहम् । आदित्यैः । उत । विश्वऽदेवैः । अहम् ।
 मित्रावरुणा । उभा । विभर्मि । अहम् । इन्द्राग्नी इति । अहम् । अश्विना । उभा ॥ १ ॥

IV.29.4 You two, O Mitra and Varuṇa, who protect śyavāśva (one with restless horses), vadhryaśva (one with calm and still horses), purumīḍha (one with great riches), and atri (seeker of progress by travelling widely); who protect vimada (free from arrogance and saptavadhri (one with seven horses); as such, may both of you free us from sin.

IV.29.5 You two, O Varuṇa and O Mitra, who protect bharadvāja (full of strength), gaviṣṭhira (well-versed in speech), viśvamiṭra (friend of all), and kutsa (reviler of evil); who protect kaksīvān (one who holds the reins of his horses), and also kaṇva (skilled in science of sound); as such, may both of you free us from sin.

IV.29.6 You two, O Mitra and Varuṇa, who protect medhatithi (one who has attained wisdom), triśōka (one who inquires into three types of sorrows), and uśanas (love-poet) the son of the poet; who protect gotama (always active), and also mudgala (ever-happy); as such, may both of you free us from sin.

IV.29.7 I praise you two, O Mitra and Varuṇa, whose chariot, moving along the path of truth, with straight reins, proceeds on ruining those who act fraudulently. Being a suppliant, I invoke you again and again. As such, may both of you free us from sin.

Vak or Speech (multiform)

IV.30.1 I associate with all the learned men called as Vasu (young preceptors), and Āditya (the matured professors). I support all nature's bounties such as the sun, ocean, fire, lightning, and the pair of twin divines. (Also Rg. X.125.1).

अहं राष्ट्रीं संगमनी वसूनां चिकितुषीं प्रथमा यज्ञियांनाम् ।
 तां मा देवा व्यदधुः पुरुत्रा भूरिस्त्रात्रा भूर्यविशयन्तः ॥२॥
 अहमेव स्वयमिदं वदामि जुष्टं देवानामुत मानुषाणाम् ।
 यं कामये तंतमुग्रं कृणोमि तं ब्रह्माणं तमृषिं तं सुमेधाम् ॥३॥
 मया सोन्नमन्ति यो विपश्यति यः प्राणति य ई भूणोत्पुक्तम् ।
 अमन्तवो मां न उप क्षियन्ति श्रुधि श्रुत श्रद्धेयं ते वदामि ॥४॥
 अहं रुद्राय धनुरा तनोमि ब्रह्मद्विषे शरवे हन्त्वा उ ।
 अहं जनाय समदं कृणोम्यहं द्यावापृथिवी आ विवेश ॥५॥
 अहं सोममाहनसं विभर्म्यहं त्वष्टारमुत पुषणं भगम् ।
 अहं दधामि द्रविणा हविष्मते सुप्रान्याद् यजमानाय सुन्वते ॥६॥
 अहं सुवे पितरमस्य मूर्धन्मम योनिरप्स्वन्तः समुद्रे ।
 ततो वि तिष्ठे भुवनानि विश्वोताम् द्यां वर्ष्मणोप स्पृशामि ॥७॥

अहम् । राष्ट्रीं । समङ्गमनी । वसूनाम् । चिकितुषीं । प्रथमा । यज्ञियांनाम् ।
 ताम् । मा । देवाः । वि । अदधुः । पुरुत्रा । भूरिस्त्रात्राम् । भूरि । अद्वेशयन्तः ॥२॥
 अहम् । एव । स्वयम् । इदम् । वदामि । जुष्टम् । देवानाम् । उत । मानुषाणाम् ।
 यम् । कामये । तम् । तम् । उग्रम् । कृणोमि । तम् । ब्रह्माणम् । तम् । ऋषिम् । तम् । सुमेधाम् ॥
 मया । सः । अन्नम् । अन्ति । यः । विपश्यति । यः । प्राणति । यः । ईम् । भूणोति । पुक्तम् ।
 अमन्तवः । माम् । ते । उप । क्षियन्ति । श्रुधि । श्रुत । श्रुतश्चयेम् । ते । वदामि ॥ ४ ॥
 अहम् । रुद्राय । धनुः । आ । तनोमि । ब्रह्मद्विषे । शरवे । हन्त्वै । कुं इति ।
 अहम् । जनाय । समदम् । कृणोमि । अहम् । द्यावापृथिवी इति । आ । विवेश ॥ ५ ॥
 अहम् । सोमम् । आहनसम् । विभर्मि । अहम् । त्वष्टारम् । उत । पुषणम् । भगम् ।
 अहम् । दधामि । द्रविणा । हविष्मते । सुप्रान्याद् । यजमानाय । सुन्वते ॥ ६ ॥
 अहम् । सुवे । पितरम् । अस्य । मूर्धन् । मम । योनिः । अप्सु । अन्तः । समुद्रे ।
 ततो । वि । तिष्ठे । भुवनानि । विश्वा । उत । अम् । द्याम् । वर्ष्मणा । उप । स्पृशामि ॥ ७ ॥

- IV.30.2** I support the foe-destroying herbs, the sun, the strength-giving food and the riches; I bestow wealth upon the institutor of worship offering the oblation and deserving careful protection, and upon those, who perform selfless noble deeds.(Also Rg. X.125.2)
- IV.30.3** I am the sovereign queen (the supreme speech) of the state, who collects treasure; (I am) full of wisdom, first among those who deserve reverence; and as such, learned people honour me under all circumstances, in many problems and in numerous functions.(Also Rg. X.125.3)
- IV.30.4** Through me alone, whosoever eats, eats food. It is through me that one sees, breathes, hears, and speaks; those who are ignorant of me are sure to perish; may all hear, one and all, I tell you the truth, and you have to accept it. (Also Rg. X.125.4)
- IV.30.5** I verily of myself announce the truth, that is approved of by both, the divine ones and men; I make him formidable, a sage, a seer, and wise, whomsoever I choose. (Also Rg. X.125.5)
- IV.30.6** I bend the bow of the Lord, so that His arrow may strike and destroy enemy of learned and pious devotees. I wage war against the hostiles (or infidels). I pervade heaven and earth. (Also Rg. X. 125.6).
- IV.30.7** I establish the father, the heaven, at the summit of the world, my birth place is in the midst of the celestial waters; thence I spread through all beings, and touch even yonder heaven with my glory. (Also Rg. X.125.7)

अहमेव वात इव प्र वाग्यारभमाणा भुवनानि विश्वा ।
पुरो दिवा पर एना पृथिव्यैतावती महिम्ना सं बभूव ॥८॥

अहम् । एव । वातः । इव । प्र । वाग्मि । आरभमाणा । भुवनानि । विश्वा ।
पुरः । दिवा । परः । एना । पृथिव्या । एतावती । महिम्ना । सम् । बभूव ॥ ८ ॥

(३१) एकविंशं सूक्तम्

(१-७) सप्तर्षत्यास्य सूक्तस्य महात्मन्य ऋषिः । मन्त्रैवेता । (१, १) अग्निरग्निर्विश्वं । (१, २) अग्निरग्निर्विश्वं । (१, ३) अग्निरग्निर्विश्वं । (१, ४) अग्निरग्निर्विश्वं । (१, ५) अग्निरग्निर्विश्वं । (१, ६) अग्निरग्निर्विश्वं । (१, ७) अग्निरग्निर्विश्वं ।

त्वया मन्यो सुरयमारुजन्तो हर्षमाणा हृषितासो मरुत्वन् ।
तिग्मेष्व आयुधा संशिशाना उप प्र यन्तु नरो अभिरूपाः ॥१॥
अग्निरिव मन्यो त्विषितः सहस्व सेनानीर्नः सहुरे हत एधि ।
हत्वाय शत्रून्वि भजस्व वेद ओजो मिमानो वि मृधो नुदस्व ॥२॥
सहस्व मन्यो अभिमातिमस्यै रुजन्मृणन्मृणन्प्रेहि शत्रून् ।
उग्रं ते पाजो नुवा रुरुधे वशी वशं नयासा एकज त्वम् ॥३॥
एको बहुनामसि मन्य ईद्विता विश्विशं युदाय सं शिशाधि ।
अकृत्तरुक्ता युजा वयं द्युमन्तं घोषं विजयाय कृष्मसि ॥४॥
विजेषुकृदिन्द्र इवानवन्नवोऽस्माकं मन्यो अधिपा भवेह ।
प्रियं ते नामं सहुरे गृणीमसि विश्वा तमुत्सं यतं आबभूथ ॥५॥

त्वया । मन्यो इति । सप्तर्षम् । आरुजन्तः । हर्षमाणाः । हृषितासः । मरुत्वन् ।
तिग्मः । इव । आयुधा । सम् । शिशानाः । उप । प्र । यन्तु । नरः । अभिरूपाः ॥ १ ॥
अग्निः । इव । मन्यो इति । त्विषितः । सहस्व । सेनाऽनीः । नः । सहुरे । हतः । एधि ।
हत्वाय । शत्रून् । वि । भजस्व । वेदः । ओजः । मिमानः । वि । मृधः । नुदस्व ॥ २ ॥
सहस्व । मन्यो इति । अभिमातिम् । अस्यै । रुजन् । मृणन् । प्रमृणन् । प्र । इहि । शत्रून् ।
उग्रम् । ते । पाजः । ननु । आ । रुरुधे । वशी । वशम् । नयासै । एकज । त्वम् ॥ ३ ॥
एकः । बहुनाम् । असि । मन्यो इति । ईद्विता । विश्वं । विशम् । युदाय । सम् । शिशाधि ।
अकृत्तरुक् । त्वया । युजा । वयम् । द्युमन्तम् । घोषम् । विजयाय । कृष्मसि ॥ ४ ॥
विजेषुकृत् । इन्द्रः । इव । अनवन्नवः । अस्माकम् । मन्यो इति । अधिपाः । भव । इह ।
प्रियम् । ते । नामं । सहुरे । गृणीमसि । विश्वा । तम् । उत्सम् । यतः । आबभूथ ॥ ५ ॥

- IV.30.8** I breath a strong breath like the wind, giving form to all created worlds; beyond the heaven, beyond this earth, I become powerful in my grandeur. (Also Rg. X.125.8).

Manyu - Wrath

- IV.31.1** O Wrath or Fury (manyu), O companion of storm-troopers, infused with you may our men (move forward) impetuous and joyful, bearing pointed arrows, sharpening their weapons and bothering (the enemy) like flames of fire. (Also Rg. X.84.1)
- IV.31.2** O Wrath, flashing like fire, may you overwhelm (our enemies). Being invoked, O victorious one, may you come to us as commander of our forces. Having killed the enemies, may you divide the booty (among us). Showing forth your valour, may you scatter the malicious scorners (enemy). (Also Rg. X.84.2)
- IV.31.3** O Wrath, may you overwhelm the arrogant enemy for us. Come on breaking, killing, battering and slaughtering the foes. Formidable is your might and it can certainly be not impeded by any one. O born of one only, you are the controller and you put all others under you control. (Also Rg. X.84.3)
- IV.31.4** O Wrath, praised by us, you alone are capable of subduing many. You encourage each and every clan to fight. O one of undiminished brilliance, with your aid may we make a joyous roar for victory. (Also Rg. X.84.4)
- IV.31.5** O Wrath or fury, you are maker of victorious. Like the resplendent king, Indra, not to be talked down you lead to victory. Now may you become our master here. O conquering one, we do praise your pleasing name. We know the fount out of which you are born.

आभूत्या सहजा वज्र सायक सहो विभर्षि सहभूत उत्तरम् ।
 कृत्वा नो मन्यो सह मेघेधि महाधनस्य पुरुहूत संघर्षि ॥६॥
 संसृष्टं धनमभयं समाकृतमस्मभ्यं धत्ता वरुणश्च मन्युः ।
 भियो दधाना हृदयेषु शत्रवः पराजितासो अप नि लयन्ताम् ॥७॥

आऽभूत्या । सहऽजाः । वज्र । सायक । सहः । विभर्षि । सहऽभूते । उत्तरम् ।
 कृत्वा । नः । मन्यो इति । सह । मेघे । धि । महाऽधनस्य । पुरुहूत । समऽसृष्टि ॥ ६ ॥
 समऽसृष्टम् । धनम् । अभयम् । समऽआकृतम् । अस्मभ्यम् । धत्ताम् । वरुणः । च । मन्युः ।
 भियः । दधानाः । हृदयेषु । शत्रवः । पराऽजितासः । अप । नि । लयन्ताम् ॥ ७ ॥

(१२) द्वाभिसं सूक्तम्

(१-५) सप्तर्षेयास्य सूक्तस्य प्रथमस्कन्धः ऋषिः । मन्युर्देवता । (१) प्रथमर्षो
 वसन्ती, (२-५) द्वितीयादिषष्णाश्च मिष्टुं छन्दसी ॥

यस्ते मन्योविधहज्र सायक सह ओजः पुष्यति विश्वमानुषक् ।
 साह्याम दासमार्यं त्वया युजा वयं सहस्कृतेन सहसा सहस्वता ॥१॥
 मन्युरिन्द्रो मन्युरेवास देवो मन्युर्होता वरुणो जातवेदाः ।
 मन्युर्विश ईडते मानुषीर्याः पाहि नो मन्यो तर्पसा सजोषाः ॥२॥
 अभीहि मन्यो त्वसस्तवीयान्तर्पसा युजा वि जहि शत्रून् ।
 अमित्रहा वृत्रहा दस्युहा च विश्वा वसुन्या भरा त्वं नः ॥३॥

यः । ते । मन्यो इति । अविधत् । वज्र । सायक । सहः । ओजः । पुष्यति । विश्वम् । आनुषक् ।
 साह्याम् । दासम् । आर्यम् । त्वया । युजा । वयम् । सहऽस्कृतेन । सहसा । सहस्वता ॥१॥
 मन्युः । इन्द्रः । मन्युः । एव । आस । देवः । मन्युः । होता । वरुणः । जातवेदाः ।
 मन्युम् । विशः । ईडते । मानुषीः । याः । पाहि । नः । मन्यो इति । तर्पसा । सजोषाः ॥
 अभि । इहि । मन्यो इति । त्वसः । तवीयान् । तर्पसा । युजा । वि । जहि । शत्रून् ।
 अमित्रऽहा । वृत्रऽहा । दस्युऽहा । च । विश्वा । वसूनि । आ । भर । त्वम् । नः ॥ ३ ॥

IV.31.6 You are born along with the prosperity. O thunderbolt, O subduer, O born out of vigour, you bear even superior vigour. O fervour or wrath, invoked by many, may you come to us full of affection with your activity at the time of battle, source of vast riches. (Also Rg. X.84.6)

IV.31.7 May the wrath and the venerable Lord, grant to us the collected and mingled wealth of both the sides. May our enemies having been defeated disappear stricken with fear in their hearts. (Also Rg. X.84.7)

Manyu or Wrath

IV.32.1 O Manyu, Fury or Wrath, O thunderbolt, O subduer, whosoever cherishes you, he grows in power and vigour and he grows in all the allied matters. With your aid, who are born out of power, who are power incarnate and who are full of power, may we overwhelm the slaves as well as the masters (ārya). (Also Rg. X.83.1) (Dāsam and āryam, slaves (subordinates) and masters ; also, dāsa = infidels; āryas = virtuous)

IV.32.2 Wrath is the resplendent king. The enlightened one also is wrath personified. Wrath is the same as fervour and fervour is the venerable Lord, knower of all creatures. All the people, descendants of Manu, praise fervour. O fervour, wrath, may you protect us with your warmth and affection. (Also Rg. X.83.2)

IV.32.3 O Wrath, O mightier than the mighty, move to the fore. Full of heat, may you destroy the enemies. O slayer of unfriendly enemies, slayer of nescience, slayer of robbers, may you bring all the riches to us. (Also Rg. X.83.3)

त्वं हि मन्यो अभिभूत्योजाः स्वयंभूर्भामो अभिमातिपाहः ।
 विश्वर्चर्षणिः सहुँरिः सहीयानस्मास्वोजः पृतनासु धेहि ॥४॥
 अभगः सन्नप परेतो अस्मि तव कृत्वा तविषस्य प्रचेतः ।
 तं त्वा मन्यो अक्रतुर्जिहीवाहं स्वा तनूर्बलदावा न एहि ॥५॥
 अयं ते अस्म्युप न एष्टर्वाद् प्रतीचीनः सहुँरे विश्वदावन् ।
 मन्यो वज्रिन् अभि न आ ववृत्स्व हनाव दस्यूकृत बोध्यापेः ॥६॥
 अमि प्रेहि दक्षिणतो भवा नोधा वृत्राणि जह्वनाव भूरि ।
 जुहोमि ते धरुणं मघ्वो अग्रमुभारुपांशु प्रथमा पिबाव ॥७॥

त्वम् । हि । मन्यो इति । अभिभूतिऽओजाः । स्वयम्ऽभूः । भामः । अभिमातिऽपाहः ।
 विश्वर्चर्षणिः । सहुँरिः । सहीयान् । अस्मासु । ओजः । पृतनासु । धेहि ॥ ४ ॥
 अभगः । सन् । अप । पराऽइतः । अस्मि । तव । कृत्वा । तविषस्य । प्रऽचेतः । तम् ।
 त्वा । मन्यो इति । अक्रतुः । जिहीव । अहम् । स्वा । तनूः । बलऽदावा । नः । आ । इहि ॥
 अयम् । ते । अस्मि । उप । नः । आ । इहि । अर्वाद् । प्रतीचीनः । सहुँरे । विश्वऽदावन् ।
 मन्यो इति । वज्रिन् । अभि । नः । आ । ववृत्स्व । हनाव । दस्यून् । उत । बोधि । आपेः ॥
 अमि । प्र । इहि । दक्षिणतः । भव । नः । अर्ध । वृत्राणि । जह्वनाव । भूरि ।
 जुहोमि । ते । धरुणम् । मघ्वः । अग्रम् । उभौ । उपऽअंशु । प्रथमा । पिबाव ॥ ७ ॥

(११) अथर्ववेदः

(१-८) अथर्ववेदास्य सूक्तस्य अष्टौ कवि । अग्निर्वेत्ता । गायत्री ऋषिः ।

अप नः शोशुचदधममे शुशुग्या रयिम् । अप नः शोशुचदधम् ॥१॥
 सुशेत्रिया सुगात्रया वसूया च यजामहे । अप नः शोशुचदधम् ॥२॥

अप । नः । शोशुचत् । अधम् । अग्ने । शुशुग्धि । आ । रयिम् । अप । नः । शोशुचत् । अधम् ॥ १ ॥
 सुशेत्रिया । सुगात्रया । वसुऽया । च । यजामहे । अप । नः । शोशुचत् । अधम् ॥२॥

IV.32.4 O Wrath or Manyu you are indeed full of overpowering vigour, self-existent, furious, vanquisher of arrogant enemies, overseers of all, conqueror, still greater conqueror, may you infuse vigour in us in the battles. (Also Rg. X.83.4)

IV.32.5 O wise one, not worshipping you, due to your might I have had to run away (from the battle field). As such, O Wrath, I have enraged you with my inactivity. Now may you come to us; your own selves, infusing us with strength. (Also Rg. X.83.5)

IV.32.6 This I am yours. May you come towards us moving towards the enemy, O conquering one, granter of all the things. O Wrath (Manyu) wielder of adamantine weapon, may you turn towards us. Let both of us kill the destroyers. May you know me well as your protege. (Also Rg. X.83.6)

IV.32.7 May you move forward. Keep to the right of us. Now let both of us destroy the evil (nescience) again and again. First, offer to you the sustaining top (dharanam) of the sweet (madhu) and drink first, the initial draught (upamśu). (Others shall follow on if they so wish) (Also Rg. X.83.7)

Agni

IV.33.1 May your light, O fire divine, dispel our sins, may your wealth shine on us. May your light dispel our sins. (Also Rg. I.97.1)

IV.33.2 We worship you for good fields, for secure paths, and for riches. May your light dispel our sins. (Also Rg. I.97.2)

प्र यद्गन्दिष्ठ एषां प्रास्माकांसश्च सूरयः । अप नः शोशुचदुघम् ॥३॥
 प्र यत्ते अमे सूरयो जायेमहि प्र ते वयम् । अप नः शोशुचदुघम् ॥४॥
 प्र यद्गमेः सहस्वतो विश्वतो यन्ति भानवः । अप नः शोशुचदुघम् ॥५॥
 त्वं हि विश्वतोमुख विश्वतः परिभूरसि । अप नः शोशुचदुघम् ॥६॥
 द्विषो नो विश्वतोमुखाति नावेव पारय । अप नः शोशुचदुघम् ॥७॥
 स नः सिन्धुमिव नावाति पर्षा स्वस्तये । अप नः शोशुचदुघम् ॥८॥

प्र । यत् । भर्दिष्ठः । एषाम् । प्र । अस्माकांसः । च । सूरयः । अप । नः । शोशुचत् । अघम् ॥ ३ ॥
 प्र । यत् । ते । अग्ने । सूरयः । जायेमहि । प्र । ते । वयम् । अप । नः । शोशुचत् । अघम् ॥ ४ ॥
 प्र । यत् । अग्नेः । सहस्वतः । विश्वतः । यन्ति । भानवः । अप । नः । शोशुचत् । अघम् ॥ ५ ॥
 त्वम् । हि । विश्वतः । मुख । विश्वतः । परिभूः । असि । अप । नः । शोशुचत् । अघम् ॥ ६ ॥
 द्विषः । नः । विश्वतः । मुख । अति । नावा इव । पारय । अप । नः । शोशुचत् । अघम् ॥ ७ ॥
 सः । नः । सिन्धुम् इव । नावा । अति । पर्ष । स्वस्तये । अप । नः । शोशुचत् । अघम् ॥ ८ ॥

(१४) ऋषिणां सूक्तम्

(१-८) अहर्षस्यास्य सूक्तस्यापरां ऋषिः । ब्रह्मर्षिनं वेदता । (१-१) अथमावितृषस्य ऋषिः ।

(५) ऋष्या उक्तमा भुरिक्त्रिदुर्, (५) पञ्चम्यास्म्यवसना सप्तपदा कृतिः, (९) ऋषाः
 पञ्चपदातिशक्तरी, (७) सप्तम्या भुरिक् शक्तरी, (८) अहम्याश्च वगती कृन्तांसि ॥

ब्रह्मास्य शीर्षं बृहदस्य पृष्ठं वामदेव्यमुदरमोदुनस्य ।

छन्दांसि पृक्षौ मुखमस्य सत्यं विष्टारी जातस्तपसोधि यज्ञः ॥१॥

ब्रह्म । अस्य । शीर्षम् । बृहत् । अस्य । पृष्ठम् । वामदेव्यम् । उदरम् । ओदुनस्य ।

छन्दांसि । पृक्षौ । मुखम् । अस्य । सत्यम् । विष्टारी । जातः । तपसः । अधि । यज्ञः ॥ १ ॥

- IV.33.3** Among our people, here is the most devoted worshipper who speaks highly of you, and similarly, all our learneds pay you alone their homage. May your light gleam away our sins. (Also Rg. 1.97.3)
- IV.33.4** O adorable Lord, the fire divine, we all the learneds are your devotees and in fact, we have become yours. May your light gleam away our sins. (Also Rg. 1.97.4)
- IV.33.5** The ever-conquering beams of splendour of this fire divine are spreading in all directions. May your light gleam away our sins. (Also Rg. 1.97.5)
- IV.33.6** You, with your face turned in all directions, are circumbient from all sides. May your light flash our pain away. (Also Rg. 1.97.6)
- IV.33.7** O with your face turned in all directions, may you take us across, as on a boat, beyond the reach of our adversaries. May your light dispel our sins. (Also Rg. 1.97.8)
- IV.33.8** May you pass us over into well being as (over) a river (sindhu) with boat (nāva), gleaming away our evil. (Also Rg. 1.97.8)

Brahmodana

- IV.34.1** The intellectual (the Brahma) is its head; the great (bṛhat) (princely power) is its back; and the producer of beautiful and pleasing things (Vāmadeoya) (vaiśya) is its belly; metres are its two wings; truth is its mouth. This well-swollen rice has been born out of the heat of the sacrifice. (viṣṭārin = extensive, name of a long drawn sacrifice; also the swelling or swollen rice. Tapas = fervour; penance.)

अनुस्थाः पुताः पर्वनेन शुद्धाः शुचयः शुचिर्मापि यन्ति लोकम् ।
 नैषां शिश्रं प्र दहति जातवेदाः स्वर्गे लोके शुद्ध स्त्रैर्नमेषाम् ॥२॥
 विष्टारिणमोदुनं ये पचन्ति नैर्नानवर्तिः सचते कदा चन ।
 आस्ते यम उप याति देवान्सं गन्धर्वैर्मदते सोम्येभिः ॥३॥
 विष्टारिणमोदुनं ये पचन्ति नैर्नान्यमः परि मुष्णाति रेतः ।
 रथी ह भूत्वा रथयानं ईयते पक्षी ह भूत्वाति दिवः समेति ॥४॥
 एष यज्ञानां विततो वहिष्ठो विष्टारिणं पक्त्वा विवमा विविश ।
 आण्डीकं कुमुदं सं तनोति बिसं शाखकं शर्फको मुलाली ।
 एतास्त्वा धारा उप यन्तु सर्वाः स्वर्गे लोके मधुमत्पिन्वमाना
 उप त्वा तिष्ठन्तु पुष्करिणीः समन्ताः ॥५॥
 घृतहृदा मधुकूलाः सुरोदकाः क्षीरेण पूर्णा उदकेन दृप्ता ।
 एतास्त्वा धारा उप यन्तु सर्वाः स्वर्गे लोके मधुमत्पिन्वमाना
 उप त्वा तिष्ठन्तु पुष्करिणीः समन्ताः ॥६॥

अनुस्थाः । पुताः । पर्वनेन । शुद्धाः । शुचयः । शुचिम् । अपि । यन्ति । लोकम् । न ।
 एषाम् । शिश्रम् । प्र । दहति । जातवेदाः । स्वः । ऽऽ । लोके । शुद्ध । स्त्रैर्नम । एषाम् ॥
 विष्टारिणम् । ओदुनम् । ये । पचन्ति । न । एनान् । अवर्तिः । सचते । कदा । चन ।
 आस्ते । यमे । उप । याति । देवान् । सम् । गन्धर्वैः । मदते । सोम्येभिः ॥ ३ ॥
 विष्टारिणम् । ओदुनम् । ये । पचन्ति । न । एनान् । यमः । परि । मुष्णाति । रेतः ।
 रथी । ह । भूत्वा । रथयाने । ईयते । पक्षी । ह । भूत्वा । अति । दिवः । सम् । एति ॥
 एषः । यज्ञानाम् । विततः । वहिष्ठः । विष्टारिणम् । पक्त्वा । दिवम् । आ । विविश ।
 आण्डीकम् । कुमुदम् । सम् । तनोति । बिसम् । शाखकम् । शर्फकः । मुलाली । एताः ।
 त्वा । धाराः । उप । यन्तु । सर्वाः । स्वः । ऽऽ । लोके । मधुमत् । पिन्वमानाः । उप ।
 त्वा । तिष्ठन्तु । पुष्करिणीः । समऽअन्ताः ॥ ५ ॥
 घृतहृदाः । मधुकूलाः । सुरोऽउदकाः । क्षीरेण । पूर्णाः । उदकेन । दृप्ता । एताः । ०० ॥

- IV.34.2** Bereft of physical bodies, pure, cleansed with the wind, brilliant, they go to a brilliant world. The fire does not cause burning in their male organ. In the world of happiness they get plenty of women.
- IV.34.3** Those, who cook the swelling rice, are never visited by destitution. Such a person is comfortable at the time of death. He joins the company of the enlightened ones and rejoices with the musicians (gandharvas) tasting the devotional bliss.
- IV.34.4** Those, who cook the swelling rice, are never robbed of their virility by the death. Such a person, becoming the owner of a chariot, moves about in a chariot; becoming a bird, he soars even above or beyond the heaven.
- IV.34.5** This sacrifice, when performed is the best carrier (to the world of happiness) among the sacrifices. By cooking the swelling rice, one enters the sky. The bulb-born lotus spreads its fibre and there bloom the nenuphar and water lilies. May all these streams flow to you in the world of happiness swelling sweetly. May whole lakes full of lotuses be situated near you. (āṇḍīka-kumuda = oval lotus; śālūka, śaphaka and mulātī are other unidentified aquatic plants).
- IV.34.6** Having pools of clarified butter, stocks of sweet honey, and having exhilarating drinks for water, full of milk and curds, may all these streams flow to us in the world of happiness swelling sweetly. May our lakes full of lotuses be situated near us.

चतुरः कुम्भान् चतुर्धा ददामि क्षीरेण पूणां उदकेन दुग्धा ।
 एतास्त्वा धारा उप यन्तु सर्वाः स्वर्गे लोके मधुमत्पिन्वमाना
 उप त्वा तिष्ठन्तु पुष्करिणीः समन्ताः ॥७॥
 इममोदनं नि दधे ब्राह्मणेषु विष्टारिणं लोकजितं स्वर्गम् ।
 स मे मा क्षेष्ट स्वधया पिन्वमानो विश्वरूपा धेनुः कामदुघा मे अस्तु ॥८॥

चतुरः । कुम्भान् । चतुःऽधा । ददामि । क्षीरेण । पूर्णान् । उदकेन । दुग्धा । एताः । ००॥
 इमम् । ओदनम् । नि । दधे । ब्राह्मणेषु । विष्टारिणम् । लोकजितम् । स्वःऽगम् ।
 सः । मे । मा । क्षेष्ट । स्वधया । पिन्वमानः । विश्वरूपा । धेनुः । कामदुघा । मे । अस्तु ॥

(३५) प्रथमं सूक्तम्

(१-७) तत्तर्पस्यास्य सूक्तस्य प्रथमपतिकर्षिः । अतिमृत्युरेवता । (१-३, ५-७) प्रथमाद्वितीययोर्कपोः
 प्रथम्याद्विद्यस्य च त्रिदुषः, (१) दतीयाया भुरिबिब्रदुषः, (५) चतुर्थ्यां च वगती कन्दांसि ।

यमोदनं प्रथमजा ऋतस्य प्रजापतिस्तर्पसा ब्रह्मणेपचत् ।
 यो लोकानां विष्टतिर्नाभिरेपात्तेनोदनेनाति तराणि मृत्युम् ॥१॥
 येनातरन्भूतकृतोति मृत्युं यमन्वविन्दुन्तर्पसा श्रमेण ।
 यं पपाच ब्रह्मणे ब्रह्म पूर्वं तेनोदनेनाति तराणि मृत्युम् ॥२॥
 यो दाधार पृथिवीं विश्वभोजसं यो अन्तरिक्षमापृणादसेन ।
 यो अस्तन्नादिवमूर्ध्वो महिम्ना तेनोदनेनाति तराणि मृत्युम् ॥३॥

यम् । ओदनम् । प्रथमजाः । ऋतस्य । प्रजापतिः । तर्पसा । ब्रह्मणे । अपचत् ।
 यः । लोकानाम् । विष्टतिः । न । अभिरेपात् । तेन । ओदनेन । अति । तराणि । मृत्युम् ॥ १ ॥
 येन । अतरन् । भूतकृतः । अति । मृत्युम् । यम् । अनुऽअविन्दन् । तर्पसा । श्रमेण ।
 यम् । पपाच । ब्रह्मणे । ब्रह्म । पूर्वं । तेन । ओदनेन । अति । तराणि । मृत्युम् ॥ २ ॥
 यः । दाधार । पृथिवीम् । विश्वभोजसम् । यः । अन्तरिक्षम् । आऽअपृणात् । रसेन ।
 यः । अस्तन्नात् । दिवम् । ऊर्ध्वः । महिम्ना । तेन । ओदनेन । अति । तराणि । मृत्युम् ॥ ३ ॥

IV.34.7 I give four vessels (pitchers) full of milk, water and curd at four places. May all these streams flow to us in the world of happiness swelling sweetly. May whole lakes full of lotuses be situated near you.

IV.34.8 I serve to the intellectuals this well swollen odana (cooked rice), winner of world and carrier to the world of happiness. Swelling with abundant supply, may it never exhaust with me. May it be for me a cow having all forms and fulfilling all my desires.

Prajāpati

IV.35.1 The rice, which the Lord of creatures, the first offspring of the righteousness, cooked with austerity for the sake of knowledge, and which is the main sustenance of people and which never does any harm; with that odana (cooked rice) may I cross over death.

IV.35.2 With which the creators of beings swim across death; which they obtain with austerity and hard work; which in the olden times the intellectuals cooked for sake of knowledge; with that odana (cooked rice-mess) may I cross over death.

IV.35.3 Which sustains the all-feeding earth; which fills the midspace with sap; which keeps the heaven steady above with its might, with that odana (cooked rice-mess) may I cross over death.

यस्मान्मासा निमितास्त्रिंशदराः संवत्सरो यस्माप्तिमितो द्वादशारः ।
 अहोरात्रा यं परिपन्तो नापुस्तेनोदनेनाति तराणि मृत्युम् ॥४॥
 यः प्राणदः प्राणदवान्बभूव यस्मै लोका घृतवन्तः क्षरन्ति ।
 ज्योतिष्मतीः प्रदिशो यस्य सर्वास्तेनोदनेनाति तराणि मृत्युम् ॥५॥
 यस्मात्पक्वादमृतं संबभूव यो गायत्र्या अधिपतिर्बभूव ।
 यस्मिन्वेदा निर्हिता विश्वरूपास्तेनोदनेनाति तराणि मृत्युम् ॥६॥
 अत्र बाधे द्विपन्तं देवपीयुं सपत्न्या ये मेऽप ते भवन्तु ।
 ब्रह्मोदन् विश्वजितं पचामि शृण्वन्तु मे श्रद्धाधनस्य देवाः ॥७॥

यस्मात् । मासाः । निऽमिताः । त्रिंशत् । अराः । सप्तऽवत्सरः । यस्मात् । निऽमितः । द्वादशऽअरः ।
 अहोरात्राः । यम् । परिपन्तः । न । आपुः । तेन । ओदनेन । अति । तराणि । मृत्युम् ॥४॥
 यः । प्राणदः । प्राणदऽवान् । बभूव । यस्मै । लोकाः । घृतवन्तः । क्षरन्ति ।
 ज्योतिष्मतीः । प्रदिशः । यस्य । सर्वाः । तेन । ओदनेन । अति । तराणि । मृत्युम् ॥५॥
 यस्मात् । पक्वात् । अमृतम् । सप्तऽवत्सरः । यः । गायत्र्याः । अधिपतिः । बभूव ।
 यस्मिन् । वेदाः । निर्हिताः । विश्वरूपाः । तेन । ओदनेन । अति । तराणि । मृत्युम् ॥६॥
 अत्र । बाधे । द्विपन्तम् । देवऽपीयुम् । सऽपत्न्याः । ये । मे । अप । ते । भवन्तु ।
 ब्रह्मऽओदन्म् । विश्वजितम् । पचामि । शृण्वन्तु । मे । श्रद्धाधनस्य । देवाः ॥ ७ ॥

(११) ऋद्धिं सूक्तम्

(१-१०) दशार्चस्यास्य सूक्तस्य धातुन क्रमः । सत्योवा अभिर्वेवता । (१-८, १०) प्रथमा-
 यथावा दशम्याभ्यानुदुर्, (९) नवम्याभ्य भुविगनुदुर् ऋद्धिंसी ।

तान्तसत्योजाः प्र दहत्वभिर्वैश्वानरो वृषा ।
 यो नो दुरस्यादिप्साच्चाथो यो नो अरातिष्यात् ॥१॥

तान् । सत्यऽओजाः । प्र । दहतु । अग्निः । वैश्वानरः । वृषा ।
 यः । नः । दुरस्यात् । दिप्सात् । च । अथो इति । यः । नः । अरातिष्यात् ॥१॥

IV.35.4 Out of which the thirty-spoked months were fashioned; out of which the twelve-spoked cycle of the year was fashioned; whom the circling days and nights could not overtake; with that odana (cooked rice-mess) may I cross over death.

IV.35.5 Which is bestower of life; which contains the life-bestowing element; for which all the worlds drip with clarified butter; with whom all the regions of midspace are illuminated; with that odana (cooked rice-mess) may I cross over death.

IV.35.6 From which, when it is cooked, the ambrosia comes into existence; which is the overlord of the Gayatri (inclination to sing); within which lies the knowledge in its all the forms; with that odana (cooked rice-mess) may I cross over death.

IV.35.7 I hereby beat off the malicious dispenser of the enlightened ones. Whoever are my adversaries, may they be away from me. Here I cook the brahman rice - mess of knowledge, conqueror of all - may all the enlightened ones listen to me, full of faith and trust.

Satyaujā Agni : Real Vigour; Fire of Real Force

IV.36.1 May the mighty adorable Lord, with truth as his vigour, and benefactor of all men, burn him down, who reviles us, who wants to injure us, or who behaves as an enemy towards us.

यो नो दिप्सददिप्सतो दिप्सतो यश्च दिप्सति ।
 वैश्वानरस्य दंष्ट्रयोऽग्नेरपि दधामि तम् ॥२॥
 य आग्ने मृगयन्ते प्रतिक्रोशेऽमावास्ये ।
 कृव्यादो अन्यान्दिप्सतः सर्वास्तान्सहसा सहे ॥३॥
 सहे पिशाचान्सहसैषां द्रविणं ददे ।
 सर्वान्दुरस्यतो हन्मि सं म आकूतिर्कथ्यताम् ॥४॥
 ये देवास्तेन हासन्ते सूर्येण मिमते ज्वम् ।
 नदीषु पर्वतेषु ये सं तैः पशुभिर्विदे ॥५॥
 तपनो अस्मि पिशाचानां व्याघ्रो गोमतामिव ।
 श्वानः सिंहमिव दृष्ट्वा ते न विन्दन्ते न्यञ्चनम् ॥६॥
 न पिशाचैः सं शक्नोमि न स्तेनैर्न वनर्गुभिः ।
 पिशाचास्तस्मान्नश्यन्ति यमहं ग्राममाविशे ॥७॥

यः । नः । दिप्सात् । अदिप्सतः । दिप्सतः । यः । च । दिप्सति ।
 वैश्वानरस्य । दंष्ट्रयोः । अग्नेः । अपि । दधामि । तम् ॥ २ ॥
 ये । आग्ने । मृगयन्ते । प्रतिऽक्रोशे । अमाऽवास्ये ।
 कृव्यऽअर्दः । अन्यान् । दिप्सतः । सर्वान् । तान् । सहसा । सहे ॥ ३ ॥
 सहे । पिशाचान् । सहसा । आ । एषाम् । द्रविणम् । ददे ।
 सर्वान् । दुरस्यतः । हन्मि । सम् । मे । आऽकूतिः । श्रच्यताम् ।
 ये । देवाः । तेन । हासन्ते । सूर्येण । मिमते । ज्वम् ।
 नदीषु । पर्वतेषु । ये । सम् । तैः । पशुभिः । विदे ॥ ५ ॥
 तपनः । अस्मि । पिशाचानाम् । व्याघ्रः । गोमताम्ऽइव ।
 श्वानः । सिंहम्ऽइव । दृष्ट्वा । ते । न । विन्दन्ते । निऽअञ्चनम् ॥ ६ ॥
 न । पिशाचैः । सम् । शक्नोमि । न । स्तेनैः । न । वनर्गुभिः ।
 पिशाचाः । तस्मात् । नश्यन्ति । यम् । अहम् । ग्रामम् । आऽविशे ॥ ७ ॥

- IV.36.2 Him, who wants to harm us, while we do not intend to harm him, and him, who harms us while we want to harm him, I throw into the jaws of the adorable Lord, benefactor of all men.
- IV.36.3 Who seek their preys at the moonless night with agreed shouts and counter-shouts, all those flesh-eaters, bent upon harming others, I overpower with my overwhelming might.
- IV.36.4 I overpower the blood-suckers. With my power I take their wealth. I stay all those who revile. May all my determinations be successful.
- IV.36.5 The gamblers who hasten with (our cattle), and run away speedily with the coming of the sun, to the rivers and mountains, I find out those cattle again.
- IV.36.6 I am a cause of distress to blood-suckers, just as a tiger to cow-farmers (breeders). Like dogs seeing a lion, they (the blood-suckers) do not find a place for respite.
- IV.36.7 I never compromise with blood-suckers, nor with thieves, nor with robbers of the forests. Blood-suckers run away from the village, which I enter in.

यं ग्राममाविशते इदमुग्रं सहो मम ।
 पिशाचास्तस्मान्नश्यन्ति न पापमुप जानते ॥८॥
 ये मा क्रोधयन्ति लपिता हस्तिनै मशका इव ।
 तानहं मन्ये दुहितुञ्जने अल्पशयूनिव ॥९॥
 अभि तं निर्व्रैतिर्धत्तामश्वमिवाश्वमिधान्या ।
 मल्वो यो मह्यं कुर्व्यति स उ पाशाज्मुच्यते ॥१०॥

यम् । ग्रामम् । आऽविशते । इदम् । उग्रम् । सहः । मम ।
 पिशाचाः । तस्मात् । नश्यन्ति । न । पापम् । उप । जानते ॥ ८ ॥
 ये । मा । क्रोधयन्ति । लपिताः । हस्तिनम् । मशकाऽइव ।
 तान् । अहम् । मन्ये । दुऽहितान् । जनै । अल्पशयून्ऽइव ॥ ९ ॥
 अभि । तम् । निऽव्रैतिः । धत्ताम् । अश्वम्ऽइव । अश्वऽअभिधान्या ।
 मल्वः । यः । मह्यम् । कुर्व्यति । सः । ऊं इति । पाशात् । न । मुच्यते ॥ १० ॥

(१७) सप्तमिषं सूक्तम्

(१-१२) दावशर्षस्यास्य सूक्तस्य पादरायभिरुक्तिः । (१-२, ६) प्रथमाद्वितीयापह्नीनामृचामवशुधोषधिः, (३-५) कृतीयादिवृचस्याप्सरसः, (७-१२) सप्तम्यादिवृष्णाञ्च गन्धर्वाप्सरसोषधयो देवताः । (१-२, ४, ९, ८-१०) प्रथमाद्वितीयापह्नीनामृचामवशुधोषधौ चानुष्टुप्, (३) कृतीयापादवृचस्याना वद्वया त्रिष्टुप्, (५) पञ्चम्याः प्रस्तारपङ्क्तिः, (७) सप्तम्याः परोष्णिक्, (११) एकादश्याः वद्वया अगती, (१२) दावशर्षा निष्टुष्टुप् छन्दांसि ॥

त्वया पूर्वमर्थवर्णो जुघ्नू रक्षीस्योषधे ।
 त्वया जघान कश्यपस्त्वया कण्वो अगस्त्यः ॥१॥
 त्वया वयमप्सरसो गन्धर्वाश्चातयामहे ।
 अजंभृङ्गयज रक्षः सर्वान्गन्धेन नाशय ॥२॥

त्वया । पूर्वम् । अर्थवर्णः । जुघ्नूः । रक्षीसि । ओषधे ।
 त्वया । जुघ्नान् । कश्यपः । त्वया । कण्वः । अगस्त्यः ॥ १ ॥
 त्वया । वयम् । अप्सरसः । गन्धर्वान् । चातयामहे ।
 अजंऽअम्भिः । अजं । गन्धः । सर्वान् । गन्धेन । नाशय ॥ २ ॥

- IV.36.8** Whatever village this awful power of mine enters, the blood-suckers run-away from there. They plan evil no more.
- IV.36.9** Those who provoke and enrage me talking abusively as stinging flies torment an elephant, then I think very badly placed, just as tiny insects lying on a crowded path.
- IV.36.10** As a horse-halter holds a horse, so may the wretchedness (perdition, misery) bind him fast. Whoever a fool gets furious with me, he is never released from fetters (of wretchedness).

Aja Śṛṅgi

- IV.37.1** With you, O herb, the fire-producers (atharvans) have killed the germs in olden times. With you Kasyapa (physician) kills and with you Agastya (medical incharge) and Kaṇva (surgeon) kill (the germs).
- IV.37.2** With you, we destroy the germs living in water (apsaras); as well as the germs living in soil (gandharva). O ajaśṛṅgī (the goat-horned herb; odina pinnata), drive away the germs of disease, and with your smell make all of them to vanish.

नदीं यन्त्वप्सरसोषां तारमवश्वसम् ।
 गुल्गुलः पीला नलघोःक्षगन्धिः प्रमन्दनी ।
 तत्परैताप्सरसः प्रतिबुद्धा अभूतन ॥३॥
 यत्राश्रत्या न्यग्रोधा महावृक्षाः शिखण्डिनः ।
 तत्परैताप्सरसः प्रतिबुद्धा अभूतन ॥४॥
 यत्र वः प्रेक्षा हरिता अर्जुना उत यत्राघाटाः कर्कर्यः सवदन्ति ।
 तत्परैताप्सरसः प्रतिबुद्धा अभूतन ॥५॥
 एयमग्नोर्षधीना वीरुधा वीर्यावती ।
 अजशृङ्गारिकी तीक्ष्णशृङ्गी व्युषितु ॥६॥
 आनृत्यतः शिखण्डिनो गन्धर्वस्याप्सरापतेः ।
 भिनषि मुष्कावपि यामि शेषः ॥७॥
 भीमा इन्द्रस्य हेतयः शतमृष्टीरयस्मयीः ।
 तामिहविरदानांघ्रवानवकादान्व्युषितु ॥८॥

नदीम् । यन्तु । अप्सरसः । अपाम् । तारम् । अवश्वसम् । गुल्गुलः । पीला । नलदी ।
 औक्षगन्धिः । प्रमन्दनी । तत् । परा । इत । अप्सरसः । प्रतिबुद्धाः । अभूतन ॥३॥
 यत्र । अश्रुत्याः । न्यग्रोधाः । महावृक्षाः । शिखण्डिनः ।
 तत् । परा । इत । अप्सरसः । प्रतिबुद्धाः । अभूतन ॥ ४ ॥
 यत्र । वः । प्रेक्षाः । हरिताः । अर्जुनाः । उत । यत्र । आघाटाः । कर्कर्यः । सवदन्ति ।
 तत् । परा । इत । अप्सरसः । प्रतिबुद्धाः । अभूतन ॥ ५ ॥
 आ । इयम् । अग्न । ओर्षधीनाम् । वीरुधाम् । वीर्यावती ।
 अजशृङ्गी । अराटकी । तीक्ष्णशृङ्गी । वि । ऋषतु ॥ ६ ॥
 आनृत्यतः । शिखण्डिनः । गन्धर्वस्य । अप्सरापतेः ।
 भिनषि । मुष्कौ । अपि । यामि । शेषः ॥ ७ ॥
 भीमाः । इन्द्रस्य । हेतयः । शतम् । मृष्टीः । अयस्मयीः ।
 तामिः । हविः । अदान् । । गन्धर्वान् । अवकादान् । वि । ऋषतु ॥ ८ ॥

Apsarasah and Gandharvāpsarasah

- IV.37.3 May the germs, living in water, having been puffed out, go to the river, gulgulu (bilellium) pīla, naladī, aukṣagandhī, and pramandani (all the five are fragrant herbs) have waken up. So O water germs, go away. (gulgulu = guggulu)
- IV.37.4 There, where are the great trees, the asvattha (the Holy Fig tree) and nyagrodha (the Indian Fig tree) with high crests, O apsaras, where do you go. You have been recognized.
- IV.37.5 There, where your swings are green and whitish, where cymbals and lutes sound together in harmony, may you go, O aquatic plants. You have been recognized.
- IV.37.6 Hither has come this herb, mighty among the creeping plants -the ajaśṛṅgī (goat-horned). May this sharp-horned and expeller of injurious ones destroy (the germs of pollution).
- IV.37.7 Of the wildly dancing and crested soil-germs, the lord of water-germs, I crush the testicles and bind the male organ.
- IV.37.8 Terrible are the weapons of the resplendent king, made of iron and striking at a hundred points. May he, with those (weapons), destroy the soil-germs that eat in the oblations and feed on avaka (Blyxa Octandra; a weed growing on water surface).

भीमा इन्द्रस्य हेतयः शतम् अष्टीः हिरण्ययीः ।
तामिह विरदाम् गन्धर्वान् वक्रादान् पितु ॥९॥

अवक्रादान् मिश्रोचान् अप्सु ज्योतय मामकान् ।

पिशाचान् सर्वानोषधे प्र मृणीहि सहस्व च ॥१०॥

ये वैकः कपिरिवैकः कुमारः सर्वकेशुकः ।

त्रियो दश इव भूत्वा गन्धर्वः संचते स्त्रियस्तमितो नाशयामसि ब्रह्मणा वीर्याविता ॥११॥

जाया इदं अप्सुरसो गन्धर्वाः पतयो युयम् ।

अप धावतामर्त्या मर्त्यान्मा संचध्वम् ॥१२॥

भीमाः । इन्द्रस्य । हेतयः । शतम् । अष्टीः । हिरण्ययीः ।

तामिः । हविःऽअदान् । गन्धर्वान् । अवक्राऽअदान् । वि । अष्टतु ॥ ९ ॥

अवक्राऽअदान् । अमिश्रोचान् । अप्सु । ज्योतया । मामकान् ।

पिशाचान् । सर्वान् । ओषधे । प्र । मृणीहि । सहस्व । च ॥ १० ॥

त्रयोऽव । एकः । कपिःऽव । एकः । कुमारः । सर्वकेशुकः । त्रियः । दशोऽव । भूत्वा ।

गन्धर्वः । संचते । स्त्रियः । तम् । इतः । नाशयामसि । ब्रह्मणा । वीर्याविता ॥ ११ ॥

जायाः । इत् । वः । अप्सुरसः । गन्धर्वाः । पतयः । युयम् ।

अप । धावत । अमर्त्याः । मर्त्यान् । मा । संचध्वम् ॥ १२ ॥

(१८) अष्टमिहं सूक्तम्

(१-०) अष्टमिहं सूक्तम् अष्टमिहं सूक्तम् । (१-०) अष्टमिहं सूक्तम् अष्टमिहं सूक्तम् । (१-०) अष्टमिहं सूक्तम् अष्टमिहं सूक्तम् ।
(१-१, २, ३) अष्टमिहं सूक्तम् अष्टमिहं सूक्तम् । (१-१, २, ३) अष्टमिहं सूक्तम् अष्टमिहं सूक्तम् । (१-१, २, ३) अष्टमिहं सूक्तम् अष्टमिहं सूक्तम् ।
(१-१, २, ३) अष्टमिहं सूक्तम् अष्टमिहं सूक्तम् । (१-१, २, ३) अष्टमिहं सूक्तम् अष्टमिहं सूक्तम् । (१-१, २, ३) अष्टमिहं सूक्तम् अष्टमिहं सूक्तम् ।
(१-१, २, ३) अष्टमिहं सूक्तम् अष्टमिहं सूक्तम् । (१-१, २, ३) अष्टमिहं सूक्तम् अष्टमिहं सूक्तम् । (१-१, २, ३) अष्टमिहं सूक्तम् अष्टमिहं सूक्तम् ।

उद्विमुती संजयन्तीमप्सरां साधुवेदिनीम् ।

ग्लहे कृतानि कृष्णानामप्सरां तामिह हुवे ॥१॥

उद्विमुतीम् । समुजयन्तीम् । अप्सराम् । साधुवेदिनीम् ।

ग्लहे । कृतानि । कृष्णानाम् । अप्सराम् । ताम् । इह । हुवे ॥ १ ॥

- IV.37.9** Terrible are the resplendent king's weapons, made of gold and striking at a hundred points. May he, with those (weapons), destroy the soil-germs, that eat into oblations and feed on avaka (Blyxa Octandra).
- IV.37.10** O herb, may you illumine all of my blood-suckers, that feed on avaka (Blyxa Octandra) and shine in the waters. May you overwhelm and destroy them.
- IV.37.11** . One like a dog, one like a monkey, youthful, having hair all over his body, looking beautiful, the soil-germ approaches a woman. Him we drive away from here with our powerful intellect (knowledge).
- IV.37.12** O soil-germs, the water-germs are your wives and you are the husbands. Run away O non-mortals; do not cling to mortals.

Apsarasah

- IV.38.1** I hereby praise the lady apsaras of the house well-versed in house-hold duties, uplifter of the family, all vanquishing excellently playful, winning distinctions in contests, and skilled in social activities.

विचिन्वतीमाकिरन्तीमप्सरां साधुदेविनीम् ।
 ग्लहे कृतानि गृह्णानामप्सरां तामिह हुवे ॥२॥
 यार्यैः परिचृत्यावदाना कृतं ग्लहात् ।
 सा नः कृतानि सीषती प्रहामाप्नोतु मायया ।
 सा नः पर्यस्वत्येतु मा नो जैषुरिदं धनम् ॥३॥
 या अक्षेपु प्रमोदन्ते शुचं क्रोधं च विभ्रती ।
 आनुन्दिनीं प्रमोदिनीमप्सरां तामिह हुवे ॥४॥

सूर्यस्य रश्मीननु याः संचरन्ति मरीचीर्वा या अनुसंचरन्ति ।
 यासामृषमो दूरतो वाजिनीवान्सुधः सर्वोक्तोक्तान्येति रक्षन् ।
 स न ऐतु होममिमं जुषाणोऽन्तरिक्षेण सह वाजिनीवान् ॥५॥
 अन्तरिक्षेण सह वाजिनीवन्कर्की वृत्तामिह रक्ष वाजिन् ।
 इमे ते स्तोका बह्वला एष्वर्वाह्यं ते कर्कीह ते मनोस्तु ॥६॥

विचिन्वतीम् । आकिरन्तीम् । अप्सराम् । साधुदेविनीम् ।
 ग्लहे । कृतानि । गृह्णानाम् । अप्सराम् । ताम् । इह । हुवे ॥ २ ॥
 या । यार्यैः । परिचृत्याति । आददाना । कृतम् । ग्लहात् ।
 सा । नः । कृतानि । सीषती । प्रहाम् । आप्नोतु । मायया ।
 सा । नः । पर्यस्वती । आ । एतु । मा । नः । जैषुः । इदम् । धनम् ॥ ३ ॥

याः [?] । अक्षेपु । प्रमोदन्ते [?] । शुचम् । क्रोधम् । च । विभ्रती ।
 आनुन्दिनीम् । प्रमोदिनीम् । अप्सराम् । ताम् । इह । हुवे ॥ ४ ॥

सूर्यस्य । रश्मीन् । अनु । याः । समुचरन्ति । मरीचीः । वा । याः । अनुसंचरन्ति ।
 यासाम् । ऋषभः । दूरतः । वाजिनीवान् । सुधः । सर्वान् । लोकान् । परिदृष्टि । रक्षन् ।
 सः । नः । आ । एतु । होमम् । इमम् । जुषाणः । अन्तरिक्षेण । सह । वाजिनीवान् ॥ ५ ॥
 अन्तरिक्षेण । सह । वाजिनीवान् । कर्कीम् । वृत्ताम् । इह । रक्ष । वाजिन् । इमे । ते ।
 स्तोकाः । बह्वलाः । आ । इहि । अर्वाह् । इयम् । ते । कर्की । इह । ते । मनः । अस्तु ॥

IV.38.2 I hereby praise the lady apsaras of the house, well-versed in house-hold duties, the one who accumulates and who distributes, excellently playful, winning prizes in contests, and skilled in social activities.

IV.38.3 She (apsaras), who dances all around with dice (ayas), taking to herself the winning stakes from the pool, may she, trying to win stakes for the wager with her skill (māyayā), obtain success. May she, rich with milk, come to us. May others not win these riches from us. (Apsaras are intimately connected with gambling with dice. - Griffith).

IV.38.4 She, who maintains happiness in her eyes even in sorrow and anger - her, the rejoicing and delighting, and well-versed in social activities, we call here.

IV.38.5 They who move about following the rays of the sun, or who move about following the radiations from the sun; whose bull, possessor of powerful rays comes from far away instantly protecting people all around. May he, the possessor of powerful rays, come to us enjoying these oblations along with the air.

IV.38.6 Along with the air, O possessor of powerful rays, O mighty one, preserve this white she-calf here. These are the abundant streams of milk and clarified butter for you. May you come hither. This is your white she-calf. May your heart (affection) lie here.

अन्तरिक्षेण सह वाजिनीवन्कूकी वत्सामिह रक्ष वाजिन् ।
अयं घासो अयं व्रज इह वत्सां नि बन्धीमः । ययाऽनाम व ईशमहे स्वाहा ॥७॥

अन्तरिक्षेण । सह । वाजिनीऽवन् । कूकीम् । वत्साम् । इह । रक्ष । वाजिन् । अयम् । घासः ।
अयम् । व्रजः । इह । वत्साम् । नि । बन्धीमः । ययाऽनाम । वः । ईशमहे । स्वाहा ॥ ७ ॥

(१९) पञ्चमेऽध्यायस्य सूक्तम्

(१-१०) वसवस्यैवायं सूक्तत्वाङ्गित्वा प्रति । (१-१) प्रथमाद्वितीयायोः पृथिव्यादी, (१-४) तृतीयापञ्चम्योर्वायव्यन्तरिक्षे,
(१-५) षष्ठ्यापञ्चम्योर्विवायव्ये, (१-६) सप्तम्यहम्योर्विषमवृषता, (१-१०) नवमीदशम्योश्च वातसेना
प्रतिर्विवाताः । (१, १, ५, ४) वसवस्यैवायं पञ्चम्योर्वायव्ये वातसेना व्यावृषती,
(१, ४, ५, ६) द्वितीयापञ्चम्योर्विषमवृषतीनां वातसेनापञ्चिः,
(१-१०) नवमीदशम्योश्च विदुषः पञ्चासि ॥

पृथिव्याममये समनमन्त आर्घोत् ।
यथा पृथिव्याममये समनमन्नेवा मह्यं संनमः सं नमन्तु ॥१॥
पृथिवी धेनुस्तस्या अमिर्वत्सः । सा मेभिना वत्सेनेषमूर्जं कामं दुहाम् ।
आयुः प्रथमं प्रजां पोषं रयि स्वाहा ॥२॥
अन्तरिक्षे वायवे समनमन्त आर्घोत् ।
यथान्तरिक्षे वायवे समनमन्नेवा मह्यं संनमः सं नमन्तु ॥३॥
अन्तरिक्षं धेनुस्तस्या वायुर्वत्सः । सा मे वायुना वत्सेनेषमूर्जं कामं दुहाम् ।
आयुः प्रथमं प्रजां पोषं रयि स्वाहा ॥४॥

पृथिव्याम् । अग्नये । सम् । अनमन् । सः । आर्घोत् । यथा । पृथिव्याम् । अग्नये ।
सम् । अनमन् । एव । मह्यम् । सम् । नमः । सम् । नमन्तु ॥ १ ॥
पृथिवी । धेनुः । तस्याः । अग्निः । वत्सः । सा । मे । अग्निना । वत्सेन । इषम् । ऊर्जम् ।
कामम् । दुहाम् । आयुः । प्रथमम् । प्रजाम् । पोषम् । रयिम् । स्वाहा ॥ २ ॥
अन्तरिक्षे । वायवे । सम् । अनमन् । सः । आर्घोत् ।
यथा । अन्तरिक्षे । वायवे । सम् । अनमन् । एव । मह्यम् । सम् । नमः । सम् । नमन्तु ॥ ३ ॥
अन्तरिक्षम् । धेनुः । तस्याः । वायुः । वत्सः । सा । मे । वायुना । वत्सेन । इषम् । ऊर्जम् ।
कामम् । दुहाम् । आयुः । प्रथमम् । प्रजाम् । पोषम् । रयिम् । स्वाहा ॥ ४ ॥

- IV.38.7** Along with the air, O possessor of powerful rays, O mighty one, may you preserve this white she-calf here. Here is this fodder. Here is this cow-pen. Here we bind this she-calf carefully. According to names, we are enriched by you. Svāhā. (Hail !).

Varieties of Pairs (Blessings)

- IV.39.1** On earth all the beings bow in homage to the fire -divine. Thus he thrives. As on earth they bow in homage to the fire-divine, so may the attainments (of my heart's desires) bow down to me.
- IV.39.2** Earth is milch-cow; the fire-divine is her calf. May she, with the fire-divine as her calf, yield milk to me as food, vigour, fulfilment of my desires, long-life (as the foremost thing), offspring, nourishment and riches. Svāhā. (Hail !)
- IV.39.3** In the midspace all the being bow in homage to the wind. Thus he thrives. As in the midspace, they bow in homage to the wind, so may the attainments (of my heart's desires) bow down to me.
- IV.39.4** The midspace is a milch-cow; the wind is her calf. May she, with wind as her calf, yield milk to me as food, vigour, fulfilment of my desires, long life as the foremost thing, offspring, nourishment and riches. Svāhā.

दिव्यादित्याय समनमन्तस आर्धोत् ।
 यथा दिव्यादित्याय समनमन्नेवा मह्यं संनमः सं नमन्तु ॥५॥
 द्यौर्धेनुस्तस्या आदित्यो वृत्सः । सा मे आदित्येन वृत्सेनेषमूर्जं कामं दुहाम् ।
 आयुः प्रथमं प्रजां पोषं रयिं स्वाहा ॥६॥
 दिक्षु चन्द्राय समनमन्तस आर्धोत् ।
 यथा दिक्षु चन्द्राय समनमन्नेवा मह्यं संनमः सं नमन्तु ॥७॥
 दिशो धेनवस्तासां चन्द्रो वृत्सः । ता मे चन्द्रेण वृत्सेनेषमूर्जं कामं दुहाम् ।
 आयुः प्रथमं प्रजां पोषं रयिं स्वाहा ॥८॥
 अमावमिध्वरति प्रविष्ट ऋषीणां पुत्रो अभिशस्तिपा उं ।
 नमस्कारेण नमसा ते जुहोमि मा देवानां मिथुया कर्म भागम् ॥९॥
 हृदा पूतं मनसा जातवेदो विश्वानि देव वयुनानि विद्वान् ।
 सप्तास्यानि तव जातवेदस्तेभ्यो जुहोमि स जुषस्व हव्यम् ॥१०॥

दिवि । आदित्याय । सम् । अनमन् । सः । आर्धोत् ।
 यथा । दिवि । आदित्याय । सम्ऽअनमन् । एव । मह्यम् । सम्ऽनमः । सम् । नमन्तु ॥ ५ ॥
 द्यौः । धेनुः । तस्याः । आदित्यः । वृत्सः । सा । मे । आदित्येन । वृत्सेन । इषम् । ऊर्जम् ।
 कामम् । दुहाम् । आयुः । प्रथमम् । प्रऽजाम् । पोषम् । रयिम् । स्वाहा ॥ ६ ॥
 दिक्षु । चन्द्राय । सम् । अनमन् । सः । आर्धोत् ।
 यथा । दिक्षु । चन्द्राय । सम्ऽअनमन् । एव । मह्यम् । सम्ऽनमः । सम् । नमन्तु ॥ ७ ॥
 दिशः । धेनवः । तासाम् । चन्द्रः । वृत्सः । ताः । मे । चन्द्रेण । वृत्सेन । इषम् । ऊर्जम् ।
 कामम् । दुहाम् । आयुः । प्रथमम् । प्रऽजाम् । पोषम् । रयिम् । स्वाहा ॥ ८ ॥
 अग्नी । अग्निः । चरति । प्रऽविष्टः । ऋषीणाम् । पुत्रः । अभिशस्तिऽपाः । उं इति ।
 नमऽकारेण । नमसा । ते । जुहोमि । मा । देवानाम् । मिथुया । कर्म । भागम् ॥ ९ ॥
 हृदा । पूतम् । मनसा । जातवेदः । विश्वानि । देव । वयुनानि । विद्वान् ।
 सप्त । आस्यानि । तव । जातवेदः । तेभ्यः । जुहोमि । सः । जुषस्व । हव्यम् ॥ १० ॥

- IV.39.5** In the space, all the beings bow in homage to the sun. Thus he thrives. As in the space, they bow in homage to the sun, so the attainments (of my heart's desires) bow down to me.
- IV.39.6** The space is a milch-cow; the sun is her calf. May she, with the sun as her calf, yield milk to me as food, vigour, fulfillment of my desires, long life as the foremost thing, offspring, nourishment and riches. Svāhā.
- IV.39.7** In the regions of heaven, all the beings bow in homage to the moon. Thus he thrives. As in the regions of heaven, they bow in homage to the moon, so may the attainments of my heart's desire bow down to me.
- IV.39.8** The regions of heaven are milch-cows. The moon is their calf. May they, with the moon as their calf, yield milk to me as food, vigour long life and riches. Svāhā.
- IV.39.9** The fire-divine moves about, enters into the sacrificial fire. He is the son of seers and also protector from ignomy. I offer oblations to you with food and reverence. May we never deprive the enlightened ones of their due share.
- IV.39.10** O knower of all beings, O Lord, you know all the actions and conducts (of men). O knower of all, seven are your mouths. To them, I offer oblations purified with heart and mind. As such, may you be pleased with and enjoy this oblation.

(४०) अन्तरिक्षं सूक्तम्

(१-८) महर्षेस्तास्य सूक्तस्य शुक्र ऋषिः । सामान्यतः सर्वासाधुषाञ्जातवेदः, विशेषतश्च—(१) वयमर्षोऽग्निः, (२) द्वितीयाया पमः, (३) कृतीयाया वरुणः, (४) अतुष्याः सोमः, (५) पञ्चम्या भूमिः, (६) षष्ठ्या वायुः, (७) सप्तम्या सूर्यः, (८) महम्याथ बह्व देवताः । (१, १-७) वयमायास्तृतीयादिपञ्चमाथ भिक्षुः, (२) द्वितीयाया अगती, (८) महम्याथ पुरोऽतिधाकरीणां पुरवगती कथ्यन्ति ॥

ये पुरस्ताजुह्वति जातवेदः प्राच्या दिशोऽभिदासन्त्यस्मान् ।
अभिमृत्वा ते परांश्चो व्यथन्तां प्रत्यर्गेनान्प्रतिसुरेण हन्मि ॥१॥
ये दक्षिणतो जुह्वति जातवेदो दक्षिणाया दिशोऽभिदासन्त्यस्मान् ।
यममृत्वा ते परांश्चो व्यथन्तां प्रत्यर्गेनान्प्रतिसुरेण हन्मि ॥२॥
ये पश्चाजुह्वति जातवेदः प्रतीच्या दिशोऽभिदासन्त्यस्मान् ।
वरुणमृत्वा ते परांश्चो व्यथन्तां प्रत्यर्गेनान्प्रतिसुरेण हन्मि ॥३॥
ये उत्तरतो जुह्वति जातवेदो उदीच्या दिशोऽभिदासन्त्यस्मान् ।
सोममृत्वा ते परांश्चो व्यथन्तां प्रत्यर्गेनान्प्रतिसुरेण हन्मि ॥४॥
येऽधस्ताजुह्वति जातवेदो ध्रुवाया दिशोऽभिदासन्त्यस्मान् ।
भूमिमृत्वा ते परांश्चो व्यथन्तां प्रत्यर्गेनान्प्रतिसुरेण हन्मि ॥५॥
येऽन्तरिक्षाजुह्वति जातवेदो व्यध्वाया दिशोऽभिदासन्त्यस्मान् ।
वायुमृत्वा ते परांश्चो व्यथन्तां प्रत्यर्गेनान्प्रतिसुरेण हन्मि ॥६॥

ये । पुरस्तात् । जुह्वति । जातवेदः । प्राच्याः । दिशः । अभिऽदासन्ति । अस्मान् ।
अग्निम् । ऋत्वा । ते । परांश्चः । व्यथन्ताम् । प्रत्यक् । एनान् । प्रतिऽसुरेण । हन्मि ॥
ये । दक्षिणतः । जुह्वति । जातवेदः । दक्षिणायाः । दिशः । अभिऽदासन्ति । अस्मान् ।
यमम् । ऋत्वा । ते । परांश्चः । व्यथन्ताम् । प्रत्यक् । एनान् । प्रतिऽसुरेण । हन्मि ॥ २ ॥
ये । पश्चात् । जुह्वति । जातवेदः । प्रतीच्याः । दिशः । अभिऽदासन्ति । अस्मान् ।
वरुणम् । ऋत्वा । ते । परांश्चः । व्यथन्ताम् ॥ प्रत्यक् । एनान् । प्रतिऽसुरेण । हन्मि ॥३॥
ये । उत्तरतः । जुह्वति । जातवेदः । उदीच्याः । दिशः । अभिऽदासन्ति । अस्मान् ।
सोमम् । ऋत्वा । ते । परांश्चः । व्यथन्ताम् । प्रत्यक् । एनान् । प्रतिऽसुरेण । हन्मि ॥ ४ ॥
ये । अधस्तात् । जुह्वति । जातवेदः । ध्रुवायाः । दिशः । अभिऽदासन्ति । अस्मान् ।
भूमिम् । ऋत्वा । ते । परांश्चः । व्यथन्ताम् । प्रत्यक् । एनान् । प्रतिऽसुरेण । हन्मि ॥ ५ ॥
ये । अन्तरिक्षात् । जुह्वति । जातवेदः । विऽअध्वायाः । दिशः । अभिऽदासन्ति । अस्मान् ।
वायुम् । ऋत्वा । ते । परांश्चः । व्यथन्ताम् । प्रत्यक् । एनान् । प्रतिऽसुरेण । हन्मि ॥ ६ ॥

Miscellaneous Divinities

- IV.40.1** O Jātavedas (knower of all), those who challenge us from the front and want to enslave us from the eastern region, may they turn back, go to the fire and suffer pain. I drive them back with my counter-attack.
- IV.40.2** O Jātavedas (knower of all), those who challenge us from right and want to enslave us from the southern region, may they turn back, go to the ordainer and suffer pain. I drive them back with my counter-attack.
- IV.40.3** O Jātavedas (knower of all), those who challenge us from left and want to enslave us from the western region, may they turn back, go to the ocean and suffer pain. I drive them back with my counter-attack.
- IV.40.4** O Jātavedas (knower of all), those who challenge us from left and want to enslave us from the northern region, may they turn back, go to the moon and suffer pain. I drive them back with my counter-attack.
- IV.40.5** O Jātavedas (knower of all), those who challenge us from nadir and want to enslave us from the downward region, may they turn back, go to the earth and suffer pain. I drive them back with my counter-attack.
- IV.40.6** O Jātavedas (knower of all), those who challenge us from the midspace and want to enslave us from the pathless region, may they turn back, go to the wind and suffer pain. I drive them back with my counter-attack.

य उपरिष्टाञ्जुहति जातवेद ऊर्वाया दिशोऽभिदासन्त्यस्मान् ।
 सूर्यमृत्वा ते पराञ्चो व्यथन्तां प्रत्यगेनान्प्रतिसुरेण हन्मि ॥७॥
 ये दिशामन्तर्देशेभ्यो जुहति जातवेदः सर्वाभ्यो विग्भ्योऽभिदासन्त्यस्मान् ।
 ब्रह्मर्त्वा ते पराञ्चो व्यथन्तां प्रत्यगेनान्प्रतिसुरेण हन्मि ॥८॥

ये । उपरिष्टात् । जुहति । जातवेदः । ऊर्वायाः । दिशः । अभिऽदासन्ति । अस्मान् ।
 सूर्यम् । ऋत्वा । ते । पराञ्चः । व्यथन्ताम् । प्रत्यक् । एनान् । प्रतिऽसुरेण । हन्मि ॥ ७ ॥
 ये । दिशाम् । अन्तःऽदेशेभ्यः । जुहति । जातवेदः । सर्वाभ्यः । दिक्ऽभ्यः । अभिऽदासन्ति ।
 अस्मान् । ब्रह्म । ऋत्वा । ते । पराञ्चः । व्यथन्तान् । प्रत्यक् । एनान् । प्रतिऽसुरेण । हन्मि ॥ ८ ॥

॥ इति पतुर्व काण्डम् ॥

[पतुर्वकाण्डे सूक्तानि ४०, श्लोकः १२४]

IV.40.7 O Jātavedas (knower of all), those who challenge us from zenith and want to enslave us from the upward region, may they turn back, go to the sun and suffer pain. I drive them back with my counter-attack.

IV.40.8 O Jātavedas (knower of all), those who challenge us from intermediate directions and who want to enslave us from all the regions, may they turn back, go to the Lord supreme and suffer pain. I drive them back with my counter-attack.

Here ends Kāṇḍa IV

Hymns 40 - Verses 324

Kānda V

पञ्चमं काण्डम्

अथ पञ्चमं काण्डम् ॥

(१) प्रथमं सूक्तम्

(१-९) नवर्चस्यास्य सूक्तस्य दृढिषोऽप्यर्वाः कविः । बन्तो देवता । (१) प्रथमर्चः परावृहती षिट्प् ।

(२-१, ८) द्वितीयादिपञ्चानामष्टम्याश्च षिट्प् । (७) सप्तम्याः पिराद् षिट्प् ।

(९) नवम्याश्च षट्पदानां षट्पदान्यद्विस्त्रयानि ॥

ऋधञ्चन्त्रो योनिं य आवभूवा॒मृता॒सुर्वर्ध॑मानः सु॒जन्मा ।
 अर्द॑व्यसु॒भ्राज॑मानो॒हेव त्रि॑तो ध॒र्ता दा॑धार॒ त्रीणि ॥१॥
 आ यो धर्मा॑णि प्रथ॒मः स॒साद॑ ततो॒ वपू॑षि कृणु॒पे पुरु॑णि ।
 धा॒स्युयो॑निं प्रथ॒म आ वि॑वेशा यो वाच॑मनु॒दितां चि॑केत ॥२॥
 यस्ते शोका॑य तन्व॑रिरेच क्षर॒द्विर॑ण्यं शुच॑योनु स्वाः ।
 अत्रा॑ दधेते अ॒मृता॑नि॒ नामा॒स्मे वस्त्रा॑णि विश॒ एर॑यन्ताम् ॥३॥
 प्र यदे॒ते प्र॑तुरं पु॒र्व्यं गुः स॒दःस॒द आ॑तिष्ठन्तो अ॒जु॒र्यम् ।
 कविः शु॒पस्य॑ मा॒तरा॑ रि॒हाणे जा॒म्यै धु॒र्यं पति॑मेरयेयाम् ॥४॥
 तद् पु ते॑ मह॒त्पृ॒थुज्म॑नमः क॒विः काव्ये॑ना कृ॒णोमि ।
 यत्स॒म्यञ्चाव॑भि॒यन्ता॑व॒भि क्षा॑मत्रा॒ मही रोध॑च॒क्रे वावृ॑धेते ॥५॥

ऋधञ्क॒ञ्चन्त्रः । योनिंम् । यः । आ॒ऽव॒भूव॑ । अ॒मृ॒त॒ऽअ॒सुः । वर्ध॑मानः । सु॒ऽज॒न्मा ।
 अर्द॑व्यऽअसुः । भ्राज॑मानः । अहः॒ऽऽव । त्रि॑तः । ध॒र्ता । दा॑धार॒ । त्रीणि ॥ १ ॥
 आ । यः । धर्मा॑णि । प्रथ॒मः । स॒साद॑ । ततः । वपू॑षि । कृणु॒पे । पुरु॑णि । धा॒स्युः ।
 योनिंम् । प्रथ॒मः । आ । वि॑वेश । आ । यः । वाच॑म् । अनु॒दिताम् । चि॑केत ॥ २ ॥
 यः । ते । शोका॑य । तन्व॑म् । रिरेच॑ । क्षर॒त् । हिर॑ण्यम् । शुच॑यः । अनु । स्वाः ।
 अत्र॑ । द॒धे॒ते इति॑ । अ॒मृ॒ता॒नि । नाम॑ । अ॒स्मे इति॑ । वस्त्रा॑णि । विशः । आ । ई॒र॒य॒न्ताम् ॥ ३ ॥
 प्र । यत् । ए॒ते । प्र॒ऽतुर॑म् । पु॒र्व्यम् । गुः । स॒दः॒ऽस॒दः । आ॒ऽति॒ष्ठ॒न्तः । अ॒जु॒र्यम् ।
 क॒विः । शु॒पस्य॑ । मा॒तरा॑ । रि॒हाणे इति॑ । जा॒म्यै । धु॒र्यम् । पति॑म् । आ । ई॒र॒ये॒याम् ॥ ४ ॥
 तत् । उँ इति॑ । सु । ते । मह॒त् । पृ॒थु॒ऽज्म॑न् । नमः॑ । क॒विः । काव्ये॑न । कृ॒णो॒मि ।
 यत् । स॒म्यञ्चौ । अ॒भि॒ऽय॒न्ता॑ । अ॒भि । क्षा॑म् । अत्र॑ । म॒ही इति॑ । रोध॑च॒क्रे इति॑ रोध॑च॒क्रे ।
 व॒वृ॒धे॒ते इति॑ ॥ ५ ॥

Varuṇaḥ

- V.1.1** He, who meditating on truth, enters the womb, full of undying life force, always growing, of noble birth, full of unsuppressible life force and shining like days, sustainer in three (Trīta) ways sustains the three
- V.1.2** He, who first obtains the qualities, and there-after adopts various forms, eager to support, enters his birth place first; he, who understands the speech yet unspoken.
- V.1.3** He, who for your brightening has delivered your body, radiant as if molten gold, according to his own brightness; here both of them bestow immortal names; may the people provide clothing for this (child).
- V.1.4** To whom, these old and ancient have gone, each occupying his-imperishable dwelling, to Him, O you broad-going one, I, a poet, pay my great homage with my poetry.
- V.1.5** May those two, who moving in the same direction, moving forward, coming to an obstructing eddy, wax mightily, here on earth, the mothers of power, full of affection (may the kissing mothers of the bards beloved), be able to find a seer and capable husband for the sister.

सप्त मर्यादाः कवयस्ततधुस्तासामिदेकामभ्यङ्गिरो गात् ।
 आयोर्हं स्कम्भ उपमस्य नीडे पथां विसर्गे धरुणेषु तस्यौ ॥६॥
 उतामृतासुवर्त एमि कृष्वन्नसुरात्मा तन्वस्तत्सुमद्गुः ।
 उत वा शक्रो रत्नं दधात्युर्जया वा यत्सचते हविदाः ॥७॥
 उत पुत्रः पितरं क्षत्रमीदि ज्येष्ठं मर्यादमह्वयन्स्वस्तये ।
 दर्शन्ता वरुण यास्तै विष्टा आवर्तततः कृणवो वर्षषि ॥८॥
 अर्धमर्धेन पर्यसा पृणक्ष्यर्धेन शुष्म वर्षसे अमुर ।
 अर्वि वृधाम शुग्मियं सखायं वरुणं पुत्रमदित्या इषिरम् ।
 कविशस्तान्यस्मै वर्षीष्यवोचाम रोदसी सत्यवाचा ॥९॥

सप्त । मर्यादाः । कवयः । ततः । धुः । तासाम् । इत् । एकां । अभि । अंहुरः । गात् ।
 आयोः । ह । स्कम्भः । उपमस्य । नीडे । पथाम् । विसर्गे । धरुणेषु । तस्यौ ॥ ६ ॥
 उत । अमृताऽअसुः । वर्तः । एमि । कृष्वन् । असुः । आत्मा । तन्वः । तत् । सुमत्सुः ।
 उत । वा । शक्रः । रत्नम् । दधाति । ऊर्जया । वा । यत् । सचते । हविः । ददाः ॥ ७ ॥
 उत । पुत्रः । पितरम् । क्षत्रम् । ईडे । ज्येष्ठम् । मर्यादम् । अह्वयन् । स्वस्तये ।
 दर्शन् । तु । ताः । वरुण । याः । ते । विऽस्थाः । आऽवर्तततः । कृणवः । वर्षषि ॥ ८ ॥
 अर्धम् । अर्धेन । पर्यसा । पृणक्षि । अर्धेन । शुष्म । वर्षसे । अमुर ।
 अर्विम् । वृधाम् । शुग्मियम् । सखायम् । वरुणम् । पुत्रम् । अदित्याः । इषिरम् ।
 कविऽशस्तानि । अस्मै । वर्षषि । अवोचाम् । रोदसी इति । सत्यवाचा ॥ ९ ॥

(२) द्वितीयं सूक्तम्

(१-२) नवर्षस्यास्य सूक्तस्य हविषोऽवर्षा ऋषिः । वरुणो वेपता । (१-८) प्रथमावहर्षा धिनुः ।

(२) नवम्याश्च भुरिष्यरातिबागता धिनुः उन्मत्सी :

तदिदाल भुवनेषु ज्येष्ठं यतौ जज्ञ उग्रस्त्वेवर्नम्याः ।

सुथो जज्ञानो नि रिणाति शत्रून्नु यदेनं मदन्ति विश्व ऊमाः ॥१॥

तत् । इत् । आसु । भुवनेषु । ज्येष्ठम् । यतः । जज्ञे । उग्रः । त्वेऽनृम्याः ।

सुथः । जज्ञानः । नि । रिणाति । शत्रून् । अनु । यत् । एनम् । मदन्ति । विश्वे । ऊमाः ॥ १ ॥

V.1.6 Men with vision (kavi) have fashioned seven ways of proper conduct. A distressed person has to follow one of them. That becomes a pillar of support for his life; it stands, where the paths divide in a nearby and firm shelter. (Also R̥g. X.5.6)

V.1.7 Observing my vows firmly, I go on with immortal spirit. Life, soul and body become of good quality by that, which the capable Lord assigns as jewels or which the offerer of oblations receives as vigour.

V.1.8 The son praises his father who protects him from injury; and they call the eldest as the arbiter for well-being. O venerable Lord, may you show us what are your revelations. You, verily, make the various forms moving in circles.

V.1.9 Half you fill with water; O wise one, with half you augment power. We exalt the venerable Lord, the protector; capable, our friend, and the lively son of the existence indivisible. O heaven and earth of true word, we have spoken of his various forms as suggested by the seers (poets).

Varunaḥ

V.2.1 That (Brahman) verily has been the best and eldest in all the worlds, where from the fiery and fierce (sun), rich in radiance, is first born. As soon as born, he overcomes the foes, he is the one in whom all creatures feel happy and delighted. (Also R̥g. X.120.1)

ववृधानः शर्वसा भूर्वीजाः शत्रुर्वासाय भियसं दधाति ।
 अव्यनष व्युनष्ट सस्मि सं ते नवन्त प्रमृता मदेषु ॥२॥
 त्वे क्रतुमपि पृथन्ति भूरि द्विर्यद्वेते त्रिर्भवन्त्युमाः ।
 स्वादोः स्वादीयः स्वादुनां सृजा समदः तु मधु मधुनामि योधीः ॥३॥
 यदि चिभु त्वा धना जयन्त रणेरणे अनुमदन्ति विप्राः ।
 ओर्जीयः शुष्मिन्स्त्रिमा तनुष्व मा त्वा दभन्दुरेवासः कुशोकाः ॥४॥
 त्वया वयं शाशग्रहे रणेषु प्रपश्यन्तो युधेन्यानि भूरि ।
 षोदयामि त आशुधा वचोभिः सं ते शिशामि ब्रह्मणा वयांसि ॥५॥
 नि तदधिषेवरे परे च यस्मिन्नाविषावसा दुरोणे ।
 आ स्थापयत मातरं जिगृभुमर्त इन्वत कर्वराणि भूरि ॥६॥
 स्तुष्व वर्ष्मन्पुरुवर्त्मनं समृन्वाणभिनर्तमनासमाप्त्यानाम् ।
 आ दर्शति शर्वसा भूर्वीजाः प्र संक्षति प्रतिमानं पृथिव्याः ॥७॥

ववृधानः । शर्वसा । भूरिऽओजाः । शत्रुः । दासाय । भियसम् । दधाति ।
 अव्यिऽअनत् । च । विऽअनत् । च । सस्मि । सम् । ते । नवन्त । प्रऽमृता । मदेषु ॥ २ ॥
 त्वे इति । क्रतुम् । अपि । पृथ्वन्ति । भूरि । दिः । यत् । एते । त्रिः । भवन्ति । ऊमाः ।
 स्वादोः । स्वादीयः । स्वादुनां । सृज । सम् । अदः । सु । मधु । मधुना । अभि । योधीः ॥ ३ ॥
 यदि । चित् । नु । त्वा । धना । जयन्तम् । रणेऽरणे । अनुऽमदन्ति । विप्राः ।
 ओर्जीयः । शुष्मिन् । स्थिरम् । आ । तनुष्व । मा । त्वा । दभन् । दुऽएवासः । कुशोकाः ॥ ४ ॥
 त्वया । वयम् । शाशग्रहे । रणेषु । प्रऽपश्यन्तः । युधेन्यानि । भूरि ।
 षोदयामि । ते । आशुधा । वचोऽभिः । सम् । त । शिशामि । ब्रह्मणा । वयांसि ॥ ५ ॥
 नि । तत् । दधिषे । अक्षरे । परे । च । यस्मिन् । आविष । अवसा । दुरोणे ।
 आ । स्थापयत । मातरम् । जिगृभुम् । अर्तः । इन्वत । कर्वराणि । भूरि ॥ ६ ॥
 स्तुष्व । वर्ष्मन् । पुरुऽवर्त्मनम् । सम् । ऋन्वाणम् । इनऽर्तमम् । आसम् । आप्त्यानाम् ।
 आ । दर्शति । शर्वसा । भूरिऽओजाः । प्र । संक्षति । प्रतिऽमानम् । पृथिव्याः ॥ ७ ॥

- V.2.2 Grown mighty in strength, with powerful vigour, our resplendent Lord implants fear in the heart of malignant. Both the worlds, inanimate and animate are readily one by him. Happy in your exhilaration, all creatures sing their praises and pay homage. (Also Rg. X.120.2)
- V.2.3 All devotees offer adoration and concentrate on you, at times, twice or thrice. May you blend a more tasteful one to the tasty and savoury. May you mix honey with honey to make it further exhilarating. (Also Rg. X.120.3)
- V.2.4 Verily, the pious sages praise you, O giver of wealth in your repeated wars and contests. O omnipotent God, may you extend your firmness; may not malignant and wicked ever harm you. (Also Rg. X.120.4)
- V.2.5 Through your help, we destroy our foes in halls; we bravely face the numerous opponents against whom we have to fight. I evoke you with my prayful words with full reliance in your weapons. I consecrate the food grains. (Also Rg. X.120.5)
- V.2.6 I praise Him, who is worthy of praise, multiform, vast, supreme, most accessible of the accessible ones; he strikes with might the seven types of clouds (or seven evil impulses). He verily subdues many opposing arts. (Also Rg. X.120.6)
- V.2.7 You bestow lower (i.e., material) and higher (i.e., the spiritual) wealth both, to the houses of your devotee, whom you love and provide protection, you maintain the two ever-revolving Mothers (Earth and the Sun) in dynamic equilibrium, and with glory, you accomplish many wondrous deeds. (Also Rg. X.120.7)

इमा ब्रह्म बृहदिवः कृणवदिन्द्राय शुषमग्निः स्वर्षाः ।
 महो गोत्रस्य क्षयति स्वराजा तुरंश्चिद्विश्वमर्णवत्तपस्वान् ॥८॥
 एवा महान्बृहदिवो अयर्वावोचत्स्वां तन्वमिन्द्रमेव ।
 स्वसारी मातरिभ्वरी अरिप्रे हिन्वन्ति चैने शर्वसा वर्धयन्ति च ॥९॥

इमा । ब्रह्म । बृहत् । इदिवः । कृणवत् । इन्द्राय । शुषम् । अग्निः । स्वः । उसाः ।
 महः । गोत्रस्य । क्षयति । स्वराजा । तुरः । चित् । विश्वम् । अर्णवत् । तपस्वान् ॥८॥
 एव । महान् । बृहत् । इदिवः । अयर्वा । अवोचत् । स्वाम् । तन्वम् । इन्द्रम् । एव ।
 स्वसारी । मातरिभ्वरी इति । अरिप्रे इति । हिन्वन्ति । च । एने इति । शर्वसा । वर्धयन्ति । च ॥

(१) क्लीपं सूक्तम्

(१-११) पञ्चदशसर्गस्यास्य सूक्तस्य बृहदिवोऽयर्वा इति । (१-२) ऋषयश्चिद्विश्वमर्णवत्तपस्वान् इति, (१-४) क्लीपा-
 यत्तुव्योदेवाः, (५) ब्रह्मन्वा इति गोदावराः, (६, ९-१०) पत्नीयपत्नीदत्तमीषां पिबे देवाः, (७) सप्तन्वा लोकः,
 (८, ११) अहन्वेदस्वोयेन्द्रो देवताः । (१, १-२, ११) ऋषयश्चिद्विश्वमर्णवत्तपस्वान् इति ।
 विष्णुः, (२) द्वितीयाया मुनिविष्णुः, (१०) दत्तन्वाय विष्णुमती इत्यादि ।

ममग्निं वर्चो विद्वेष्ट्वस्तु वयं त्वेन्धानास्तन्वम् पुषेम ।
 मह्यं नमन्तां प्रदिशुश्चतस्रस्त्वयाप्यक्षेण पृतना जयेम ॥१॥
 अग्ने मनुं प्रतिनुदन्परेषां त्वं नो गोपाः परि पाहि विश्वतः ।
 अपाञ्चो यन्तु निवता दुरस्यवोमेषां चित्तं प्रबुधां वि नेशत् ॥२॥
 मम देवा विद्वे संन्तु सर्व इन्द्रवन्तो मरुतो विष्णुरग्निः ।
 ममान्तारिक्षमुरुलोकमस्तु मह्यं वार्तः पवतां कामायास्मै ॥३॥

मम । अग्ने । वर्चः । विद्वेष्टुम् । अस्तु । वयम् । त्वा । इन्धानाः । तन्वम् । पुषेम ।
 मह्यम् । नमन्ताम् । प्रदिशः । चतस्रः । त्वया । अर्धेऽक्षेण । पृतनाः । जयेम ॥ १ ॥
 अग्ने । मनुम् । प्रतिनुदन् । परेषाम् । त्वम् । नः । गोपाः । परि । पाहि । विश्वतः ।
 अपाञ्चः । यन्तु । निवता । दुरस्यवः । अमा । एषाम् । चित्तम् । प्रबुधाम् । वि । नेशत् ॥ २ ॥
 मम । देवाः । विद्वे । संन्तु । सर्वे । इन्द्रवन्तः । मरुतः । विष्णुः । अग्निः ।
 मम । अन्तारिक्षम् । उरुलोकम् । अस्तु । मह्यम् । वार्तः । पवताम् । कामाय । अस्मै ॥ ३ ॥

V.2.8 The wisest, the foremost, the most enlightened person repeats these prayers to gratify the Lord of resplendence. He dominates over the great self-luminous folds of regions and throws open all his doors of divine knowledge and treasure. (Also R̥g. X.120.8)

V.2.9 Thus the great and most enlightened one, the divine wisdom repeats his praise to our Lord on resplendence. The spotless sisters, the streaming channels of consciousness, who are his mothers go to Lord of resplendence, speak high of Him and impel Him onward (for our support). (Also R̥g. X.120.9)

Agniḥ

V.3.1 O fire divine, may there be glory for me in battles; enkindling you, may we develop our body. May all the four mid-regions bow to me; with you as our leader, may we conquer the invading hordes. (Also R̥g. X.128.1)

V.3.2 O fire divine, diminishing the enthusiasm of (our) opponents and becoming our protector, may you guard us on all sides. May those vile persons, who deserve to be kept at distance, go down. May their thinking power be lost, even when they are awake. (Also R̥g. X.128.6)

Devāḥ

V.3.3 May all the bounties of Nature be on my side in the battle - the cloud-bearing winds led by the resplendent lightning, the sun and the fire. May the extensive mid-space be mine. May the wind blow for fulfilment of my this desire. (Also R̥g. X.128.2)

मर्क्षं यजन्तां मम यानीष्टाकृतिः सुत्या मनसो मे अस्तु ।
 एनो मा नि गी कतमश्चनाहं विश्वे देवा अभि रक्षन्तु मेह ॥४॥
 मयि देवा द्रविणमा यजन्तां मय्याशीरस्तु मयि देवहृतिः ।
 देवा होतारः सनिषन्न एतदरिष्टाः स्याम तन्वा सुवीराः ॥५॥
 देवीः षड्वीरु नः कृणोत विश्वे देवास इह मादयध्वम् ।
 मा नो विददभिभा मो अशस्तिर्मा नो विददजिना द्वेष्या या ॥६॥
 तिस्रो देवीर्महि नः शर्म यच्छत प्रजायै नस्तन्वेऽ यच्च पुष्टम् ।
 मा हास्महि प्रजया मा तनूभिर्मा रधाम द्विषते सोम राजन् ॥७॥
 उरुव्यचा नो महिषः शर्म यच्छत्वस्मिन्हवे पुरुहूतः पुरुक्षु ।
 स नः प्रजायै हर्यश्च मृदेन्दु मा नो रीरिषो मा परा दाः ॥८॥
 धाता विधाता भुवनस्य यस्पतिर्देवः सविताभिमातिषाहः ।
 आदित्या रुद्रा अश्विनोभा देवाः पान्तु यजमानं निःकृथात् ॥९॥

मह्यम् । यजन्ताम् । मम । यानि । इष्टा । आऽकृतिः । सुत्या । मनसः । मे । अस्तु ।
 एनः । मा । नि । गाम् । कतमत् । चन । अहम् । विश्वे । देवाः । अभि । रक्षन्तु । मा । इह ॥ ४ ॥
 मयि । देवाः । द्रविणम् । आ । यजन्ताम् । मयि । आऽशीः । अस्तु । मयि । देवऽहृतिः ।
 देवाः । होतारः । सनिषन् । नः । एतत् । अरिष्टाः । स्याम् । तन्वा । सुवीराः ॥ ५ ॥
 देवीः । षट् । उर्वीः । उरु । नः । कृणोत । विदेव । देवासुः । इह । मादयध्वम् ।
 मा । नः । विदत् । अभिऽभाः । मो इति । अशस्तिः । मा । नः । विदत् । वृजिना । द्वेष्या । या ॥ ६ ॥
 तिस्रः । देवीः । महि । नः । शर्म । यच्छत । प्रऽजायै । नः । तन्वे । यत् । च । पुष्टम् ।
 मा । हास्महि । प्रऽजया । मा । तनूभिः । मा । रधाम । द्विषते । सोम । राजन् ॥ ७ ॥
 उरुऽव्यचाः । नः । महिषः । शर्म । यच्छतु । अस्मिन् । हवे । पुरुहूतः । पुरुक्षु ।
 सः । नः । प्रऽजायै । हरिऽअस्तु । मृदु । इन्द्र । मा । नः । रिरिषः । मा । परा । दाः ॥ ८ ॥
 धाता । विऽधाता । भुवनस्य । यः । पतिः । देवः । सविता । अभिमातिऽसाहः ।
 आदित्याः । रुद्राः । अश्विनो । उभा । देवाः । पान्तु । यजमानम् । निःकृथात् ॥ ९ ॥

- V.3.4 Whatever are pleasing to me, let those be offered to me. Let the intense wish of my heart come true. May I not be addicted to any vice. May all the bounties of Nature protect me here from all the sides. (Also R̥g. X.128.4)

Draviṇodāḥ

- V.3.5 May the bounties of Nature bestow wealth on me. May I have the blessings of the enlightened ones and the power to invoke them. May the divine invokers grant this to us. May we be unharmed in body and have good sons. (Also R̥g. X.128.3)

Viśvedevah

- V.3.6 O divine six extensive quarters, may you make wide space for us. O all the enlightened ones, revel here. May not any defeat come to us, nor ill-fame; may not the hateful sin come to us. (Also R̥g. X.128.5)

Somaḥ

- V.3.7 O you three divinities, may you grant us great happiness and all that which is nourishing for our bodies and for our offsprings. May we not be deprived of children, our own bodies. O blissful lustrous Lord, may we not be subdued by our foes.

Indrah

- V.3.8 May the great Lord having immense power, invoked respectfully at the sacrifice, grant us happiness with plenty of food. O Lord of swift steeds, as such may you be gracious to our progeny. O resplendent Lord, may you not harass us. May you not leave us at the mercy of others. (Also R̥g. X.128.8)

- V.3.9 May the creator, the sustainer, and the inspirer Lord, who, the subduer of arrogant adversaries, is the Lord of all beings, old sages, adult sages, and both the divine healers protect (me) the sacrificer from perdition. (Also R̥g. X.128.7)

ये नः सपत्ना अप ते भवन्तिन्द्रामिभ्यामव बाधामह एनान् ।
 आदित्या रुद्रा उपरिस्पर्शो न उग्रं चेतारमधिराजमकृत ॥१०॥
 अर्वाश्चमिन्द्रमुमुतो हवामहे यो गोजिह्वनजिदश्चजिह्वः ।
 इमं नो यज्ञं विह्वे शृणोत्वस्माकमभूह्यश्च मेदी ॥११॥

ये । नः । सपत्नाः । अप । ते । भवन्तु । इन्द्राग्नेऽभ्याम् । अव । बाधामहे । एनान् ।
 आदित्याः । रुद्राः । उपरिस्पर्शः । नः । उग्रम् । चेतारम् । अधिराजम् । अकृत ॥ १० ॥
 अर्वाञ्चम् । इन्द्रम् । अमुतः । हवामहे । यः । गोजिह्व । धनजिह्व । अश्वजिह्व । यः ।
 इमम् । नः । यज्ञम् । विह्वे । शृणोतु । अस्माकम् । अभुः । हरिऽअश्व । मेदी ॥ ११ ॥

(१) ऋतुर्षं सूक्तम्

(१-१०) दशर्षस्यास्य सूक्तस्य ऋग्विजिह्वः । इन्द्रो यस्मिन्नासमज देवते । (१-४, ७-९)

ययमादिषतुर्कषां तप्तम्भादितुषस्य पातुर्दुः, (५) यजम्या भुरिगनुर्दुः, (९) यजथा
 गावमी, (१०) दसम्भाद्य ऽग्निगर्भा निह्वयुर्दुः कर्णांसि ॥

यो गिरिष्वजायथा वीरुधां बलवत्तमः । कुष्ठेहि तक्मनाशन तक्मानं नाशयन्ति ॥१॥
 सुपर्णसुवने गिरौ जातं हिमवतस्परि । धनैरभि श्रुत्वा यन्ति विदुर्हि तक्मनाशनम् ॥२॥
 अश्वत्थो देवसदनस्तृतीयस्यामितो दिवि । तत्राभृतस्य चक्षणं देवाः कुष्ठमवन्त ॥३॥

यः । गिरिषु । अजायथाः । वीरुधाम् । बलवत्तमः ।
 कुष्ठं । आ । इहि । तक्मनाशन । तक्मानम् । नाशयन् । इतः ॥ १ ॥
 सुपर्णसुवने । गिरौ । जातम् । हिमवतः । परि ।
 धनैः । अभि । श्रुत्वा । यन्ति । विदुः । हि । तक्मनाशनम् ॥ २ ॥
 अश्वत्थः । देवसदनः । तृतीयस्याम् । इतः । दिवि ।
 तत्र । अभृतस्य । चक्षणम् । देवाः । कुष्ठम् । अवन्त ॥ ३ ॥

Draviṇodā

- V.3.10** May those who are our rivals, be away from us. With the help of the resplendent king and the adorable army chief, we drive them off. Old and adult sages, who are high above us, have made our over-lord formidable and conscientious. (Also Rg. X.128.9)

Indraḥ

- V.3.11** We call the resplendent Lord from here to come hitherward, Him, who is conqueror of cows, conqueror of wealth and conqueror of horses. May he take note of our this sacrifice in the battle. O Lord of swift steeds, you have been our affectionate friend.

Cure for leprosy (Kuṣṭha—A skin disease)

- V.4.1** O kuṣṭha (costus speciosus), you, who grow on the mountains, are the most potent among plants. O banisher of fever, may you come driving the fever away from here. (kuṣṭha is a plant used for cure of Takman—a type of skin-disease) (Takman = shrinking; name of disease or of a class of diseases accompanied by skin-eruptions)
- V.4.2** Having heard that his kuṣṭha had grown on the snowy mountains, where eagles breed (or where the herbs with fine leaves grow), people throng with money, as they know for certain that this is the banisher of fever.
- V.4.3** In the third heaven from here, there is the aśvattha (the holy fig tree, *Ficus religiosa*) tree, the seat of the enlightened ones. There the enlightened ones find the kuṣṭha plant just as an embodiment of immortality.

हिरण्ययी नोरचरद्विरण्यवन्धना दिवि ।
 तन्नामृतस्य पुष्यं देवाः कुष्ठमवन्वत ॥४॥
 हिरण्ययाः पन्थान आसन्नरित्राणि हिरण्यया ।
 नावो हिरण्ययीरासन्त्याभिः कुष्ठं निरावहन् ॥५॥
 इमं मे कुष्ठं पूरुषं तमा वहु तं निष्कुरु । तमु मे अगदं कृधि ॥६॥
 देवेभ्यो अधि जातोसि सोमस्यामि सखा हितः ।
 स प्राणाय व्यानाय चक्षुषे मे अस्मै मृड ॥७॥
 उदङ् जातो हिमवतः स प्राच्यां नीयसे जनम् ।
 तत्र कुष्ठस्य नामान्युत्तमानि वि भेजिरे ॥८॥
 उत्तमो नाम कुष्ठास्युत्तमो नाम ते पिता ।
 यक्ष्मं च सर्वं नाशय तन्मानं चारसं कृधि ॥९॥

हिरण्ययी । नोः । अचरत् । हिरण्यवन्धना । दिवि ।
 तत्र । अमृतस्य । पुष्यम् । देवाः । कुष्ठम् । अवन्वत ॥ ४ ॥
 हिरण्ययाः । पन्थानः । आसन् । अरित्राणि । हिरण्यया ।
 नावः । हिरण्ययीः । आसन् । याभिः । कुष्ठम् । निःआवहन् ॥ ५ ॥
 इमम् । मे । कुष्ठं । पूरुषम् । तम् । आ । वहु । तम् । निः । कुरु ।
 तम् । ऊं इति । मे । अगदम् । कृधि ॥ ६ ॥
 देवेभ्यः । अधि । जातः । असि । सोमस्य । असि । सखा । हितः ।
 सः । प्राणाय । विऽआनाय । चक्षुषे । मे । अस्मै । मृड ॥ ७ ॥
 उदङ् । जातः । हिमवतः । सः । प्राच्याम् । नीयसे । जनम् ।
 तत्र । कुष्ठस्य । नामानि । उत्तमानि । वि । भेजिरे ॥ ८ ॥
 उत्तमः । नाम । कुष्ठ । असि । उत्तमः । नाम । ते । पिता ।
 यक्ष्मम् । च । सर्वम् । नाशय । तन्मानम् । च । अरसम् । कृधि ॥ ९ ॥

- V.4.4** There moves a golden boat with golden tackle in heaven. There the enlightened ones find the kuṣṭha plant, the flower of immortality.
- V.4.5** Golden are the (water) ways, golden are oars; golden are boats where with they carry the kuṣṭha.
- V.4.6** O kuṣṭha, may you bring off this man of mine; may you relieve him; may you make this man of mine fully free from disease.
- V.4.7** You are born from the bounties of Nature. You are a benign companion of Soma, the king of medicinal herbs. As such may you be gracious to inbreath, to through-breath and to the vision of this man of mine.
- V.4.8** Grown in the north on the snowy mountain, you are carried east-ward to the people. There the kuṣṭha medicine comes to be used under various celebrated names.
- V.4.9** O kuṣṭha, most celebrated by name you are; most celebrated by name is your father. May you drive away all wasting diseases and render fever powerless.

शीर्षामयमुपहृत्यामक्ष्योस्तन्वोऽरु रपः । कुष्ठस्तत्सर्वं निष्करद्वैवं समह वृण्यम् ॥१०॥

शीर्षाऽआमयम् । उपऽहृत्याम् । अक्ष्योः । तन्वाः । रपः ।

कुष्ठः । तत् । सर्वम् । निः । कर्तृत् । द्वैवम् । समह । वृण्यम् ॥ १० ॥

(५) पञ्चमं सूक्तम्

(१-५) नवर्षस्यास्य सूक्तस्याथर्षा ऋषिः । तारा देवता । भनुष्टुप् छन्दः ॥

रात्री माता नमः पितार्यमा ते पितामहः ।

सिलाची नाम वा असि सा देवानामसि स्वसा ॥१॥

यस्त्वा पिबति जीवति त्रायसे पुरुषं त्वम् ।

भर्त्री हि शश्वतामसि जनानां च न्यञ्जनी ॥२॥

वृक्षंवृक्षमा रोहसि वृषण्यन्तीव कन्यला ।

जयन्ती प्रत्यातिष्ठन्ती स्पर्णी नाम वा असि ॥३॥

यद्वण्डेन यदिष्वा यद्वारुहर्षसा कृतम् ।

तस्य त्वमसि निष्कृतिः सेमं निष्कृधि पूरुषम् ॥४॥

रात्री । माता । नमः । पिता । अर्यमा । ते । पितामहः ।

सिलाची । नाम । वै । असि । सा । देवानाम् । असि । स्वसा ॥ १ ॥

यः । त्वा । पिबति । जीवति । त्रायसे । पुरुषम् । त्वम् ।

भर्त्री । हि । शश्वताम् । असि । जनानाम् । च । निऽअञ्जनी ॥ २ ॥

वृक्षम् वृक्षम् । आ । रोहसि । वृषण्यन्तीऽइव । कन्यला ।

जयन्ती । प्रतिऽआतिष्ठन्ती । स्पर्णी । नाम । वै । असि ॥ ३ ॥

यत् । दण्डेन । यत् । इष्वा । यत् । वा । अरुः । हरसा । कृतम् ।

तस्य । त्वम् । असि । निऽकृतिः । सा । इमम् । निः । कृधि । पूरुषम् ॥ ४ ॥

- V.4.10** Diseases of head, defects of eyes, and maladies of the body, all that the kuṣṭha relieves, as well as it is a divine tonic. (for virility i.e., vṛṣṇyam.)

Lākṣā or Lac

- V.5.1** Night is (your) mother, cloud (your) father, and the sun of Vaiśākha month (aryaman) is your grand father. Surely your name is silāchī. As such, you are sister of the bounties of Nature.

- V.5.2** He, who drinks you, lives (long). You save man. You are sustainer of all and a secure shelter for people.

- V.5.3** You cling to each and every tree like a passionate maiden; you are conquering, standing fast and, verily, śparaṇī (the winner) by name.

- V.5.4** Whatever injury has been caused by a staff, by an arrow or by fire, you are a relief therefor. May you grant relief to this man.

भद्रात्पुक्षासिस्तिष्ठस्यश्चत्वात्खदिराद्युवात् । भद्राभ्यग्नोर्धात्पुर्णात्सा न एषरूधति ॥५॥
हिरण्यवर्णे सुभगे सूर्यवर्णे वपुष्टमे । रुतं गच्छासि निष्कृते निष्कृतिर्नाम वा असि ॥६॥

हिरण्यवर्णे सुभगे शुष्मे लोमशवक्षणे ।
अपामसि स्वसां लाक्षे वार्तो ह्यत्मा बभूव ते ॥७॥
सिलाची नाम कानीनोर्जवभ्रु पिता तव ।
अश्वो यमस्य यः श्यावस्तस्य ह्यस्नात्स्युक्षिता ॥८॥
अश्वस्यान्नः संपतिता सा वृक्षो अभि सिष्यदे ।
सुरा पतत्रिणी भूत्वा सा न एषरूधति ॥९॥

भद्रात् । पुक्षात् । निः । तिष्ठसि । अश्चत्वात् । खदिरात् । ध्रुवात् ।
भद्रात् । न्यग्गोर्धात् । पुर्णात् । सा । नः । आ । इहि । अरूधति ॥ ५ ॥

हिरण्यवर्णे । सुभगे । सूर्यवर्णे । वपुःस्तमे ।

रुतम् । गच्छासि । निःस्कृते । निःस्कृतिः । नाम । वै । असि ॥ ६ ॥

हिरण्यवर्णे । सुभगे । शुष्मे । लोमशवक्षणे ।

अपाम् । असि । स्वसां । लाक्षे । वार्तः । ह । आत्मा । बभूव । ते ॥ ७ ॥

सिलाची । नाम । कानीनः । अर्जवभ्रु । पिता । तव ।

अश्वः । यमस्य । यः । श्यावः । तस्य । ह । अस्ना । असि । उक्षिता ॥ ८ ॥

अश्वस्य । अन्नः । सम्पतिता । सा । वृक्षान् । अभि । सिष्यदे ।

सुरा । पतत्रिणी । भूत्वा । सा । नः । आ । इहि । अरूधति ॥ ९ ॥

- V.5.5** You arise from beneficent plakṣa (waved leaf fig tree, *Ficus infectoria*), aśvatha (holy fig tree, *Ficus religiosa*), khadira (*Acacia catechu*), dhava (*Grislea tomentosa*), and from beneficent nyagrodha (Banyan tree, *Ficus indica*) and parṇa (flame of the forest, *Butea Frondosa*). As such, may you come to us, O curer of injuries. (Cf. Av. IV.37.4)
- V.5.6** O gold-coloured (*hiranya varṇa*), bringer of good fortune, sun-coloured and most beneficial for body, O relieving one, may you reach the wound (or injury); verily, niṣkṛti (reliever) is your name.
- V.5.7** O gold coloured, bringer of good fortune, potent, and hairy-bodied, you are sister of waters. O lac (*lākṣā*), the wind is, verily, your soul. (*Lākṣā* = a plant on which the cochineal insect, which produces the red dye is found)
- V.5.8** *Silāchī* is your name. O goat-brown, your begetter is beneficial for eye-balls. Verily, you have been sprinkled with the blood of the fast moving horse of the ordainer Lord (Yama).
- V.5.9** Dripping horse's blood, she glided towards the trees. As such, O healer of wounds, may you come to us oozing (*patatṛiṇī*) and falling (*arundhati*).

Brahma - Aditya

- V.6.1** The supreme Lord was the first knower, pre-existing all. The beneficial one from the summit enlightens beautiful worlds. He illuminates the regions, mid-regions, the worlds existing therein and the womb of the existent and non-existent. (Also Yv. XIII.3; Av. IV.1.1)

Karma

- V.6.2** None have attained (anāpta) to those of old, those who accomplished holy acts for you. Let them not harm your young heroes here, and for this reason I set before you this. (Also Av. IV.7.7)

Group of Rudras

- V.6.3** In the thousand streamed one they resounded (samasvaran) together in the firmament (nākaḥ) of the sky (divaḥ), they, the honey-tongued (madhu-jihva), unhindered. His zealous (bhūrṇi) spies work not. In every place are they with fetters or ties (pāśāni). (Also Rg. IX.73.4)

- V.6.4** Round about, you run forward to take possession of the winning booty, round about overpowering vṛtrāṇi or adversaries. Thereafter, you proceed to suppress the haters by a sea-route (arṇava). Weakling (sanisrasa) by name, of course, you are, the thirteenth month, Indra's house (trayodaśaḥ masaḥ, indrasya gṛhaḥ).

Soma - Rudra Pair

- V.6.5** Surely with this you, so and so, have achieved success (nvetenārāt-sīrasau), Svāhā. O blissful Lord and terrible punisher, having sharpened weapons and sharpened missiles, may both of you, worthy of worship, be very kind and gracious to us here.

अ॒वे॒तेना॒रात्सीरसो॑ स्वाहा ।
 तिग्मायु॑धौ तिग्महे॒ती सु॒शेवो॑ सोमा॒ख्यावि॒ह सु मृ॒दतं नः ॥६॥
 अ॒वे॒तेना॒रात्सीरसो॑ स्वाहा ।
 तिग्मायु॑धौ तिग्महे॒ती सु॒शेवो॑ सोमा॒ख्यावि॒ह सु मृ॒दतं नः ॥७॥
 मुमु॒क्तम॒स्मान्दु॒रिता॒दव॒षाक्षु॒पेयाँ य॒ज्ञम॒मृत॑म॒स्मासु॑ धत्तम् ॥८॥
 चक्षु॑षो हे॒ते मन॑सो हे॒ते ब्र॒ह्मणो॑ हे॒ते तप॑सश्च हे॒ते ।
 मे॒न्या मे॒निर॑स्यमे॒नय॑स्ते सं॒न्तु ये॒ऽस्मौ अ॒भ्यघा॑यन्ति ॥९॥
 यो॒ऽस्मांश्चक्षु॑षा मन॑सा चित्त्वाकृ॒त्या च॒ यो अ॒घायु॑रभि॒दासा॑त् ।
 त्वं तान॑मे मे॒न्यामे॒नीन्कृ॑णु स्वाहा ॥१०॥
 इन्द्र॑स्य गृहो॑सि । तं त्वा प्र प॒द्ये तं त्वा प्र वि॒शामि॑ सर्व॒गुः सर्व॑पू॒रुषः॑
 सर्वा॑त्मा सर्व॑तनूः सु॒ह यन्मे॑स्ति तेन ॥११॥

अ॒वे । ए॒तेन॑ । ० ॥ ६ ॥

अ॒वे । ए॒तेन॑ । ० ॥ ७ ॥

मुमु॒क्तम् । अ॒स्मान् । दुः॒ऽऽता॑त् । अ॒वघा॑त् । जु॒षेयाँम् । य॒ज्ञम् । अ॒मृत॑म् । अ॒स्मासु॑ । ध॒त्तम् ॥
 चक्षु॑षः । हे॒ते । मन॑सः । हे॒ते । ब्र॒ह्मणः॑ । हे॒ते । तप॑सः । च । हे॒ते ।
 मे॒न्याः । मे॒निः । अ॒सि । अ॒मे॒नयः॑ । ते । सं॒न्तु । ये । अ॒स्मान् । अ॒भिऽअ॒घाय॑न्ति ॥ ९ ॥
 यः । अ॒स्मान् । चक्षु॑षा । मन॑सा । चित्त्वा । आ॒ऽकृ॑त्या । च । यः । अ॒घायुः॑ । अ॒भिऽदा॑सात् ।
 त्वम् । तान् । अ॒ने । मे॒न्या । अ॒मे॒नीन् । कृ॑णु । स्वाहा ॥ १० ॥
 इन्द्र॑स्य । गृ॒हः । अ॒सि । तम् । त्वा । प्र । प॒द्ये । तम् । त्वा । प्र । वि॒शामि॑ । सर्व॑ऽयुः ।
 सर्व॑ऽपुरुषः । सर्व॑ऽआत्मा । सर्व॑ऽतनूः । सु॒ह । यत् । मे । अ॒स्ति । तेन॑ ॥ ११ ॥

V.6.6 With this you, so and so, you have failed to achieve complete success (avaitenarāt-sīrasau). Svāhā. O blissful Lord (Soma) and terrible punisher (Rudra), having sharpened weapons (tigma āyudha) and sharpened missiles (tigma hetī) may both of you, worthy of worship, be kind and gracious to us here. (tigma = sharpened; āyudha = weapon , hetī = missile).

V.6.7 With this you, so and so, have committed offence (apaitenarat-sirasau). Svāhā. O blissful Lord and terrible punisher, having sharpened weapons and sharpened missiles, may both of you, worthy of worship, be kind and gracious to us here.

V.6.8 May both of you free us from reprehensible sin. May you accept our offering. My you bestow immortality on us.

Heti - Missile

V.6.9 O missile of vision, missile of mind, missile of knowledge and missile of austerities, you are the weapon of weapons. May they become weaponless who commit sins against us. (Cakṣuse hete = missile of vision; manaso hete = missile of mind; brahmaṇo hete = missile of knowledge)

Agniḥ

V.6.10 Who-so-ever sinful persons try to enslave us with eye, with mind, with thought and with design, O adorable Lord, may you make them weaponless with your weapon.

All-designating Rudraḥ

V.6.11 You are the abode of the resplendent Lord. To you as such, I approach. I enter you as such, with all my senses (gau), with all my manly activity, with all my soul, with all my body and with all whatever is mine.

इन्द्रस्य शर्मोसि । तं त्वा प्र पण्ये तं त्वा प्र विशामि सर्वगुः सर्वपूरुषः
सर्वोत्मा सर्वतनूः सुह यन्मेस्ति तेन ॥१२॥

इन्द्रस्य वर्मोसि । तं त्वा प्र पण्ये तं त्वा प्र विशामि सर्वगुः सर्वपूरुषः
सर्वोत्मा सर्वतनूः सुह यन्मेस्ति तेन ॥१३॥

इन्द्रस्य वरूपमसि । तं त्वा प्र पण्ये तं त्वा प्र विशामि सर्वगुः सर्वपूरुषः
सर्वोत्मा सर्वतनूः सुह यन्मेस्ति तेन ॥१४॥

इन्द्रस्य । शर्म । असि । ० ॥ १२ ॥

इन्द्रस्य । वर्म । असि । ० ॥ १३ ॥

इन्द्रस्य । वरूपम् । असि । ० ॥ १४ ॥

(७) सप्तमं सूक्तम्

(१-१०) इतर्यस्यास्य सूक्तस्याधर्वा क्रपिः । (१-३, १-१०) यथमादित्यस्य यथमादित्यधर्वाद्यापतयः,

(४-५) ऋषीषध्वमोश्च सरस्वती देवताः । (१) यथमाया विपद्भर्ता मस्तापहृत्, (२-३, ५,

७-१०) क्षितीयात्क्षीयापध्वमीनां सप्तम्यादित्यस्यपाञ्चानुहृत्, (४) ऋष्याः

पथ्यावृद्धी, (५) यथमाया मस्तापहृत्सम्भ्रांतिः ॥

आ नो मर मा परि छा अराते मा नो रक्षीर्दक्षिणां नीयमानाम् ।

नमो वीर्त्साया असमृद्धये नमो अस्त्वरातये ॥१॥

यमराते पुरोधस्ते पुरुषं परिगृपिणम् ।

नमस्ते तस्मै कृष्णो मा वनि व्यययीर्मम ॥२॥

प्र णो वनिर्देवकृता दिवा नक्तं च कल्पताम् ।

अरातिमनुप्रेमो वयं नमो अस्त्वरातये ॥३॥

आ । नुः । मर । मा । परि । स्थाः । अराते । मा । नुः । रक्षीः । दक्षिणाम् । नीयमानाम् ।

नमः । विर्त्सायै । असमृद्धये । नमः । अस्तु । अरातये ॥ १ ॥

यम् । अराते । पुरःध्वस्ते । पुरुषम् । परिगृपिणम् ।

नमः । ते । तस्मै । कृष्णः । मा । वनिम् । व्यययीः । मम ॥ २ ॥

प्र । नुः । वनिः । देवकृता । दिवा । नक्तम् । च । कल्पताम् ।

अरातिम् । अनुप्रेमः । वयम् । नमः । अस्तु । अरातये ॥ ३ ॥

V.6.12 You are the shelter of the resplendent Lord. To you as such, I approach. I enter you as such, with all my senses (gau), with all my manly activity, with all my soul, with all my body and with all whatever is mine.

V.6.13 You are the armour of the resplendent Lord. To you as such, I approach. I enter you as such with all my senses (gau), with all my manly activity, with all my soul, with all my body and with all whatever is mine.

V.6.14 You are the protective shield of the resplendent Lord. To you as such, I approach. I enter you as such with all my senses (gau), with all my manly activity, with all my soul, with all my body and with all whatever is mine.

Arti - Niggards

V.7.1 O niggardliness (arāte), may you bestow wealth on us, but do not encircle us. May you not bar our rightful dues from being brought to us. Let our homage be to the frustrating unwealthiness; let our homage be to the niggardliness.

V.7.2 O niggardliness, whomsoever a prating man you bring to prominence, to him we bow in reverence. May you not frustrate my heart's desire.

V.7.3 May your heart's desire, created by the divinities, be fulfilled day and night. We hereby approach the niggardliness. To niggardliness we pay our homage.

सरस्वतीमनुमतिं भगं यन्तो हवामहे ।
 वाचं जुष्टां मधुमतीमवादिषं देवानां देवहूतिषु ॥४॥
 यं याचाम्यहं वाचा सरस्वत्या मनोयुजा ।
 श्रद्धा तमय विन्दतु दत्ता सोमेन वसुणा ॥५॥
 मा वनिं मा वाचं नो वीत्सीरुमाविन्द्राग्नी आ भरतां नो वसूनि ।
 सर्वे नो अय दित्सन्तोरातिं प्रति हर्यत ॥६॥
 पुरोपेक्षसमृद्धे वि ते हेति नयामसि ।
 वेदं त्वाहं निमीवन्तीं निनुदन्तीमराते ॥७॥
 उत नग्ना वोभुवती स्वप्नया संचसे जर्नम् ।
 अराते चित्तं वीत्सन्त्याकूतिं पुरुषस्य च ॥८॥
 या महती महोन्माना विश्वा आशां ध्यानुशे ।
 तस्यै हिरण्यकेश्यै निःश्रित्या अकरं नमः ॥९॥

सरस्वतीम् । अनुऽमतिम् । भगम् । यन्तः । हवामहे ।
 वाचम् । जुष्टाम् । मधुऽमतीम् । अवादिषम् । देवानाम् । देवऽहूतिषु ॥ ४ ॥
 यम् । याचामि । अहम् । वाचा । सरस्वत्या । मनऽयुजा ।
 श्रद्धा । तम् । अय । विन्दतु । दत्ता । सोमेन । वसुणा ॥ ५ ॥
 मा । वनिम् । मा । वाचम् । नः । वि । ईत्सीः । उभौ । इन्द्राग्नी इति । आ । भरताम् । नः । वसूनि ।
 सर्वे । नः । अय । दित्सन्तः । अरातिम् । प्रति । हर्यत ॥ ६ ॥
 पुरः । अप । इहि । असम्ऽसृद्धे । वि । ते । हेतिम् । नयामसि ।
 वेदं । त्वा । अहम् । निऽमीवन्तीम् । निऽनुदन्तीम् । अराते ॥ ७ ॥
 उत । नग्ना । वोभुवती । स्वप्नऽया । संचसे । जर्नम् ।
 अराते । चित्तम् । विऽईत्सीन्ती । आऽकूतिम् । पुरुषस्य । च ॥ ८ ॥
 या । महती । महाऽउन्माना । विश्वाः । आशाः । विऽआनुशे ।
 तस्यै । हिरण्यऽकेश्यै । निऽश्रित्यै । अकरम् । नमः ॥ ९ ॥

Sarasvatī

V.7.4 Moving forward, we hereby invoke the learning divine (sarasvatī); the assent (anumatī), and the prosperity (bhaga). At the invocations of the enlightened ones, I have uttered sweet words, which are pleasing to the enlightened ones.

V.7.5 Whomsoever I beg with words full of learning divine and with sincerity of mind, may faith, granted by the sustainer blissful Lord, come to him today.

Arati - Niggards

V.7.6 May you not frustrate my desire, nor my words. May the Lord resplendent and adorable bestow plenty of riches on us. May all those, who are willing to give gifts to us give up niggardliness today.

V.7.7 O destitution, go away far from here. We turn away your weapon. O niggardliness, I know you as weakening or debilitating and torturing (nimīvantīm) or *excruciating (nitudantīm)

V.7.8 O niggardliness, even becoming stark naked, you haunt people even in their dreams, frustrating the thinking and intending of a man.

V.7.9 Who, being mighty and vast, pervades all the regions, to her the golden-haired wretchedness, I have bowed in reverence.

हिरण्यवर्णा सुभगा हिरण्यकशिपुर्मही । तस्यै हिरण्यद्रापयेरात्रा अकरं नमः ॥१०॥

हिरण्यवर्णा । सुभगा । हिरण्यकशिपुः । मही ।

तस्यै । हिरण्यद्रापये । अरात्र्यै । अकरम् । नमः ॥ १० ॥

(८) अहमं हतम्

(१-२) नवर्षस्यास्य धृक्स्थापर्षा क्रयिः । (१-२) प्रथमाद्वितीययोर्केचोरणि, (१) द्वितीयाया विन्धे देवाः, (५-२) चतुर्थादि-
नवर्षाश्चेन्द्रो देवताः । (१, ५, ८) प्रथमापञ्चम्यहनीनामनुष्टुप्, (२) द्वितीयायास्त्र्यवसाना वट्पवा वगती, (१-५)
द्वितीयायाः पूर्वोर्मुक्त्वापङ्क्तिः, (१) वट्पवा शास्त्रापङ्क्तिः, (५) सप्तम्या ह्रस्वश्चिगर्मा पञ्चापङ्क्तिः, (५) नवम्याश्च
त्र्यवसाना वट्पवा ह्रस्वश्चिगर्मा वगती इत्यादि ॥

वैकृतेनेध्मेन देवेभ्य आर्ज्यं वह । अग्ने तौ इह मादय सर्व आ यन्तु मे हवम् ॥१॥

इन्द्रा याहि मे हवमिदं करिष्यामि तच्छृणु ।

इम ऐन्द्रा अतिसरा आकृतिं सं नमन्तु मे ।

तेभिः शक्रेण वीर्यं जातवेदस्तनूवशिन् ॥२॥

यदसावसुतो देवा अदेवः संश्विकीर्षति ।

मा तस्यामिर्हव्यं वाक्षीर्यं देवा अस्य मोषं गुर्ममैव हवमेतन् ॥३॥

अतिं धावतातिसरा इन्द्रस्य वचसा हत ।

अविं वृकं इव मभीत स वो जीवन्मा मौचि प्राणमस्यापि नह्यत ॥४॥

वैकृत्कृतेन । ध्मेन । देवेभ्यः । आर्ज्यम् । वह ।

अग्ने । तान् । इह । मादय । सर्वे । आ । यन्तु । मे । हवम् ॥ १ ॥

इन्द्र । आ । याहि । मे । हवम् । इदम् । करिष्यामि । तत् । शृणु ।

इमे । ऐन्द्राः । अतिऽसराः । आकृतिम् । सम् । नमन्तु । मे ।

तेभिः । शक्रेण । वीर्यम् । जातवेदः । तनूवशिन् ॥ २ ॥

यत् । असौ । असुरः । देवाः । अदेवः । सन् । चिकीर्षति । मा । तस्य । अग्निः ।

हव्यम् । वाक्षीत् । हवन् । देवाः । अस्य । मा । उप । गुः । मर् । एव । हवम् । आ । इतन् ॥ ३ ॥

अतिं । धावत । अतिऽसराः । इन्द्रस्य । वचसा । हत ।

अविम् । वृकऽइव । मभीत । सः । वः । जीवन् । मा । मौचि । प्राणम् । अस्य । अपि । नह्यत ॥ ४ ॥

- V.7.10** Gold-colored, prosperous, mighty, supported on golden pillows and clad in golden fabrics - to her, the niggardliness, I have bowed in reverence.

Agniḥ

- V.8.1** O sacrificial fire, with the burning wood of vikaṅkata (Flacourtia sapida), may you carry the purified butter to the bounties of Nature. May you make them revel here. May all of them come at my call. (vikaṅkata = a fuel for sacrifices, the fire -yajñas)

- V.8.2** O resplendent Lord, come to my sacrifice. Listen what I shall do. May these far-reaching influences of the resplendent Lord incline towards my intention. With those, O knower of all, O Lord of the body, may we be able to win heroic vigour.

All Bounties of Nature

- V.8.3** O enlightened ones, what that undivine person wants to perform there, may the sacrificial fire not carry his oblation. May the enlightened ones not go to him. May they come only unto my invocation.

Indraḥ

- V.8.4** Run forward, O vanguard soldiers, slay at the command of the resplendent king (Indra); kill (the enemy) just as a wolf worries a sheep. Let him not escape alive from you. Shut even his breath fast.

यममी पुरोदधिरे ब्रह्माणमर्पभृतये । इन्द्र स ते अधस्पदं तं प्रत्यस्यामि मृत्यवे ॥५॥

यदि प्रेयुर्देवपुरा नमः वर्माणि चक्रिरे ।

तनुपानं परिपानं कृष्णाना यदुपोचिरे सर्वं तदरसं कृधि ॥६॥

यानसावतिसरांश्चकार कृणवन् यान् ।

त्वं तानिन्द्र वृत्रहन्प्रतीचः पुनरा कृधि यथासुं तृणहां जनम् ॥७॥

यथेन्द्र उवाचनं लब्ध्वा चक्रे अधस्पदम् ।

कृष्वेहमधरांस्तथामृच्छभृतीभ्यः समाम्यः ॥८॥

अत्रैनानिन्द्र वृत्रहन्प्रो मर्माणि विध्य । अत्रैवैनानिभि तिष्ठेन्द्र मेचः इह तव ।

अनु त्वेन्द्रा रमामहे स्याम सुमतौ तव ॥९॥

यन् । अमी इति । पुरःऽदधिरे । ब्रह्माणम् । अर्पऽभृतये ।

इन्द्र । सः । ते । अधःऽस्पदम् । तम् । प्रति । अस्यामि । मृत्यवे ॥ ५ ॥

यदि । प्रेयुः । देवपुराः । नमः । वर्माणि । चक्रिरे ।

तनुऽपानम् । परिऽपानम् । कृष्णानाः । यत् । उपऽउचिरे । सर्वम् । तत् । अरसम् । कृधि ॥ ६ ॥

यान् । असौ । अतिऽसरान् । चकार । कृणवत् । च । यान् ।

त्वम् । तान् । इन्द्र । वृत्रहन् । प्रतीचः । पुनः । आ । कृधि । यथा । अमुम् । तृणहान् । जनम् ॥ ७ ॥

यथा । इन्द्रः । उवाचनम् । लब्ध्वा । चक्रे । अधःऽस्पदम् ।

कृष्वे । अहम् । अधरान् । तथा । अमून् । शश्वतीभ्यः । समाम्यः ॥ ८ ॥

अत्र । एनान् । इन्द्र । वृत्रहन् । उग्रः । मर्माणि । विध्य । अत्र । एव । एनान् । अभि ।

तिष्ठ । इन्द्र । मेदी । अहम् । तव । अनु । त्वा । इन्द्र । आ । रमामहे । स्याम । सुमतौ । तव ॥ ९ ॥

(९) गवमं सूक्तम्

(१-८) अहर्षस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । वास्तोमतिर्देवता । (१, ५) पयसापञ्चम्योर्कचोर्देवी बृहती, (२, १)

द्वितीयापञ्चोर्देवी विष्टुप्, (१-४) क्षीयापञ्चोर्देवी बगती, (७) सप्तम्याः पञ्चपदा विष्टुष्मिन्बृहती-

गर्भा पञ्चपदा बगती, (८) अहम्याश्च पञ्चपदा बतुष्यदा पुरस्कृतिविष्टुन्बृहतीगर्भतिबगती उन्मांसि ॥

दिवे स्वाहा ॥१॥

दिवे । स्वाहा ॥१॥

V.8.5 May that wise one, whom they have appointed as a priest for causing injury, O resplendent king, let him go under your feet. I hereby throw him to death.

V.8.6 If they have moved forward against the enlightened ones, have made the prayer (knowledge) their armour, and for making an all round defence for their bodies, whatever they utter, may you make all that powerless.

V.8.7 What persons he had made his vanguard soldiers, and whom he is likely to make; may you, O resplendent Lord, slayer of the evil, turn them back again from all, so that they may kill him.

V.8.8 As the resplendent Lord, seizing the boastful one, lowers him in rank and prestige, so do I subdue those persons for all the coming years.

V.8.9 O resplendent Lord, slayer of evil, may you, the fierce, pierce these (enemies) through their vitals. May you defeat them just here, O resplendent Lord. Your ally am I. We act according to you, O resplendent Lord. May we be in your good grace.

Vāstoṣpatiḥ

V.9.1 I dedicate it to sky.

पृथिव्यै स्वाहा ॥२॥ अन्तरिक्षाय स्वाहा ॥३॥

अन्तरिक्षाय स्वाहा ॥४॥ दिवे स्वाहा ॥५॥ पृथिव्यै स्वाहा ॥६॥

सूर्यो मे चक्षुर्वीतः प्राणोऽन्तरिक्षमात्मा पृथिवी शरीरम् ।

अस्तूतो नामाहमयमस्मि स आत्मानं नि दधे द्यावापृथिवीभ्यां गोपीधाय ॥७॥

उदायुद्धमुत्कृतमुत्कृत्यामुन्मनीषामुदिन्द्रियम् ।

आयुष्कृदायुष्पत्नी स्वधावन्तो गोपा मे स्तं गोपायत मा ।

आत्मसदो मे स्तं मा मा हिंसिष्टम् ॥८॥

पृथिव्यै । स्वाहा ॥२॥ अन्तरिक्षाय । स्वाहा ॥३॥

अन्तरिक्षाय । स्वाहा ॥४॥ दिवे । स्वाहा ॥५॥ पृथिव्यै । स्वाहा ॥ ६ ॥

सूर्यः । मे । चक्षुः । वीतः । प्राणः । अन्तरिक्षम् । आत्मा । पृथिवी । शरीरम् । अस्तूतः ।

नाम । अहम् । अयम् । अस्मि । सः । आत्मानम् । नि । दधे । द्यावापृथिवीभ्याम् । गोपीधाय ॥

उत् । आयुः । उत् । वल्म । उत् । कृतम् । उत् । कृत्याम् । उत् । मुनीषाम् । उत् । इन्द्रियम् ।

आयुःऽकृत् । आयुष्पत्नीत्यायुःऽपत्नी । स्वधाऽवन्तो । गोपा । मे । स्तम् । गोपायतम् । मा ।

आत्मऽसदो । मे । स्तम् । मा । मा । हिंसिष्टम् ॥ ८ ॥

V.9.2 I dedicate it to earth.

V.9.3 I dedicate it to midspace (antarikṣa).

V.9.4 I dedicate it to midspace.

V.9.5 I dedicate it to sky.

V.9.6 I dedicate it to earth.

V.9.7 The sun is my vision, the wind my breath, the atmosphere my soul and the earth my body. Here, I am ever-unconquered. As such, I place myself under the care of heaven and earth for protection.

V.9.8 O makers and protectors of long life, full of comforts, may you two become my protectors. May you protect me leading my life upward (udāyuh), my strength upward (balaṃ), my accomplishment (kṛta) upward, my actions (kṛtya) upward, my understanding upward and vigour of my sense-organs upward. May you be established in my self (ātma sadā me stām). May you never injure me (mā mā hiṃsiṣṭam).

(१०) दशमं सूक्तम्

(१-८) आर्षस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । वास्तोष्मतिर्देवता । (१-६) प्रथमादिषड्वृषां यवमप्या त्रिपदा गापत्री, (७) सप्तम्या यवमप्या ककुप्, (८) अष्टम्याश्च पुरोष्टतिद्वपनुष्टुग्भ्यां पराष्टिस्वपवसाना चतुष्पदातित्रयगती छन्दांसि ॥

अ॒श्म॒व॒र्म॒ मे॒सि॒ यो मा॒ प्रा॒च्या दि॒शो॒घ्रा॒युर॒भि॒दा॒सात् । ए॒तत्स॒ ऋ॒च्छात् ॥१॥
 अ॒श्म॒व॒र्म॒ मे॒सि॒ यो मा॒ दक्षि॑णाया दि॒शो॒घ्रा॒युर॒भि॒दा॒सात् । ए॒तत्स॒ ऋ॒च्छात् ॥२॥
 अ॒श्म॒व॒र्म॒ मे॒सि॒ यो मा॒ प्र॒ती॒च्या दि॒शो॒घ्रा॒युर॒भि॒दा॒सात् । ए॒तत्स॒ ऋ॒च्छात् ॥३॥
 अ॒श्म॒व॒र्म॒ मे॒सि॒ यो मो॒र्दी॒च्या दि॒शो॒घ्रा॒युर॒भि॒दा॒सात् । ए॒तत्स॒ ऋ॒च्छात् ॥४॥
 अ॒श्म॒व॒र्म॒ मे॒सि॒ यो मा॒ ध्रु॒वाया॑ दि॒शो॒घ्रा॒युर॒भि॒दा॒सात् । ए॒तत्स॒ ऋ॒च्छात् ॥५॥
 अ॒श्म॒व॒र्म॒ मे॒सि॒ यो मो॒र्ध्वाया॑ दि॒शो॒घ्रा॒युर॒भि॒दा॒सात् । ए॒तत्स॒ ऋ॒च्छात् ॥६॥
 अ॒श्म॒व॒र्म॒ मे॒सि॒ यो मा॒ दि॒शाम्॑न्तर्द॒शेभ्यो॑घ्रा॒युर॒भि॒दा॒सात् । ए॒तत्स॒ ऋ॒च्छात् ॥७॥

अ॒श्म॒व॒र्म॒ मे॒ । अ॒सि॒ । यः । मा॒ । प्रा॒च्याः । दि॒शः । अ॒घ॒ऽयुः । अ॒भि॒ऽदा॒सात् ।
 ए॒तत् । सः । ऋ॒च्छात् ॥ १ ॥

० मा॒ । दक्षि॑णायाः । दि॒शः । ०० ॥ २ ॥

० मा॒ । प्र॒ती॒च्याः । दि॒शः । ०० ॥ ३ ॥

० मा॒ । उ॒र्दी॒च्याः । दि॒शः । ०० ॥ ४ ॥

० मा॒ । ध्रु॒वायाः । दि॒शः । ०० ॥ ५ ॥

० मा॒ । ऊ॒र्ध्वायाः । दि॒शः । ०० ॥ ६ ॥

अ॒श्म॒व॒र्म॒ मे॒ । अ॒सि॒ । यः । मा॒ । दि॒शाम् । अ॒न्तः॒ऽद॒शेभ्यः । अ॒घ॒ऽयुः । ०० ॥ ७ ॥

Vāstoṣpatih

- V.10.1** You are my stone-hard armour. Whosoever wicked assails me from the eastern quarter (region), let him have to face it.
- V.10.2** You are my stone-hard armour. Whosoever wicked one assails me from the southern region, let him have to face it.
- V.10.3** You are my stone-hard armour. Whosoever wicked assails me from the western region, let him have to face it.
- V.10.4** You are my stone-hard armour. Whosoever wicked assails me from the northern region, let him have to face it.
- V.10.5** You are my stone-hard armour. Whosoever wicked one assails me from the downward region, let him have to face it.
- V.10.6** You are my stone-hard armour. Whosoever wicked one assails me from the upward region, let him have to face it.
- V.10.7** You are my stone-hard armour. Whosoever wicked one assails me from the mid-regions (middle of the regions, corners - antardeśa), let him have to face it.

बृहता मन उप ह्वये मातरिर्श्वना प्राणापानौ ।
 सूर्याचक्षुरन्तरिक्षाच्छ्रोत्रं पृथिव्याः शरीरम् ।
 सरस्वत्या वाचमुप ह्वयामहे मनोयुजा ॥८॥

बृहता । मनः । उप । ह्वये । मातरिर्श्वना । प्राणापानौ । सूर्यात् । चक्षुः । अन्तरिक्षात् ।
 श्रोत्रम् । पृथिव्याः । शरीरम् । सरस्वत्या । वाचम् । उप । ह्वयामहे । मनोयुजा ॥ ८ ॥

(११) एकादशं सूक्तम्

(१-११) एकादशार्चस्वराय सूक्तस्यापर्षा कफि । वरुणो देवता । (१) प्रथमर्षो भुरिषिभृष्ट्, (२, ४-५, ७-१०) द्वितीयाचक्षुरीपञ्चमीनां सप्तम्यादिषत्सप्तम्याश्च भृष्ट्, (१) द्वितीयायाः पृष्टिः, (१) वज्रपाः पञ्चपदातिराकरी, (११) एकादशपाद्यं स्पष्टसाला नटपदात्यद्विषमन्दांसि ॥

कथं महे असुरायात्रवीरिह कथं पित्रे हरये त्वेपनृम्याः ।
 पृश्नि वरुण दक्षिणां ददावान्पुनर्मघ त्वं मनसाचिकित्सी ॥१॥
 न कामेन पुनर्मघो भवामि सं चक्षे कं पृश्निमेतामुपाजे ।
 केन नु त्वमथर्वन्काव्येन केन जातेनासि जातवेदाः ॥२॥
 सत्यमहं गभीरः काव्येन सत्यं जातेनासि जातवेदाः ।
 न मे दासो नार्यो महित्वा व्रतं मीमाय यदहं धरिष्ये ॥३॥
 न त्वदन्यः क्वित्तरो न मेधया धीरतरो वरुण स्वधावन् ।
 त्वं ता विश्वा भुवन्नानि वेत्य स चिन्नु त्वज्जनो मायी विभाय ॥४॥

कथम् । महे । असुराय । अत्रवीरिः । इह । कथम् । पित्रे । हरये । त्वेपनृम्याः ।
 पृश्निम् । वरुण । दक्षिणाम् । ददावान् । पुनःऽमघ । त्वम् । मनसा । अचिकित्सीः ॥१॥
 न । कामेन । पुनःऽमघः । भवामि । सम् । चक्षे । कम् । पृश्निम् । एताम् । उप । अजे ।
 केन । नु । त्वम् । अथर्वन् । काव्येन । केन । जातेन । असि । जातवेदाः ॥ २ ॥
 सत्यम् । अहम् । गभीरः । काव्येन । सत्यम् । जातेन । असि । जातवेदाः ।
 न । मे । दासः । न । आर्यः । महित्वा । व्रतम् । मीमाय । यत् । अहम् । धरिष्ये ॥३॥
 न । त्वत् । अन्यः । क्वित्तरोः । न । मेधया । धीरतरोः । वरुण । स्वधाऽवन् । त्वम् ।
 ता । विश्वा । भुवन्नानि । वेत्य । सः । चित् । नु । त्वत् । जनः । मायी । विभाय ॥४॥

V.10.8 I ask for the mind from the great one, in-breath and out-breath from the atmospheric wind, O sight from the sun, body from the earth. We ask for the speech full of thought from the learning divine.

Varuṇaḥ

V.11.1 In what manner did you talk to the great life enjoyer here; in what manner, O terrible in might, to your pale-coloured father? O venerable one, having given the spotted cow as sacrificial fee, you thought in your mind to take that back, O desirous of becoming rich again.

V.11.2 I do not become rich again due to desire (greed). To whom should I show ? I take this cow back for contemplation. O undisturbed one, by what poetry (fore-sight) and by what creation have you become knower of all beings ?

V.11.3 Truly, I am profound with omnivision; truly due to the creation I am knower of all the beings. Neither a slave, nor a master with his might can violate the law that I shall lay down.

V.11.4 O self-dependent venerable Lord, there is no one better omnivisioned than yourself, nor courageous with wisdom. You know all that exists. Therefore, a wily person is surely afraid of you.

त्वं अ॒ङ्ग व॒रुण॑ स्व॒धाव॒न्वि॒श्वा वे॒त्य॒ जनि॑मा सुप्रणीते ।
 किं रज॑स ए॒ना प॒रो अ॒न्यद॑स्त्ये॒ना किं॑ प॒रेणा॑व॒रम॑सुर ॥५॥
 एकं रज॑स ए॒ना प॒रो अ॒न्यद॑स्त्ये॒ना प॒र ए॒केन॑ दु॒र्णश॑ चिदु॒वाक् ।
 तत्ते॑ वि॒द्वान् व॒रुण॑ प्र ब्र॒वीम्य॒धोव॑चसः । प॒णयो॑ भवन्तु
 नी॒चैर्दा॑सा उ॒प सर्प॑न्तु भूमि॑म् ॥६॥
 त्वं अ॒ङ्ग व॒रुण॑ ब्रवी॑षि पुन॑र्मधे॒ष्वव॑द्यानि भूरि॑ ।
 मो पु॒ पु॒णरि॑भ्ये॒दुता॑व॒तो भु॒न्मा त्वा॑ वोच॒न्नरा॑धसं जना॑सः ॥७॥
 मा मा॑ वोच॒न्नरा॑धसं जना॑सः पुन॑स्ते पृ॒क्षि ज॑रित॒र्ददामि॑ ।
 स्तोत्रं॑ मे वि॒श्वमा॑ या॒हि श॒चीमि॑रन्त॒र्वि॒श्वासु॑ मानु॒षीषु॑ दि॒क्षु ॥८॥
 आ ते॑ स्तोत्रा॒प्यु॒र्यता॑नि यन्त्वन्त॒र्वि॒श्वासु॑ मानु॒षीषु॑ दि॒क्षु ।
 दे॒हि नु॑ मे॒ यन्मे॑ अ॒र्दत्तो॑ अ॒स्मि यु॒ज्यो मे॑ स॒प्तप॑दः सखा॑सि ॥९॥
 सु॒मा नौ॑ बन्धु॒र्वरुण॑ सु॒मा जा वे॑दाहं तथ॒न्नावि॑षा सु॒मा जा ।
 द॒दामि॑ तथ॒त्ते अ॒र्दत्तो॑ अ॒स्मि यु॒ज्यस्ते॑ स॒प्तप॑दः सखा॑सि ॥१०॥

त्वम् । हि । अ॒ङ्ग । व॒रुण॑ । स्व॒धाऽव॑न् । वि॒श्वा । वे॒त्य॒ । जनि॑म । सु॒प्र॒णी॒ते । किम् ।
 रज॑सः । ए॒ना । प॒रः । अ॒न्यत् । अ॒स्ति । ए॒ना । किम् । प॒रेण॑ । अ॒व॒रम् । अ॒सुर॑ ॥ ५ ॥
 एक॑म् । रज॑सः । ए॒ना । प॒रः । अ॒न्यत् । अ॒स्ति । ए॒ना । प॒रः । ए॒केन॑ । दु॒र्णश॑म् ।
 चि॒त् । अ॒वाक् । तत् । ते । वि॒द्वान् । व॒रुण॑ । प्र । ब्र॒वी॒मि । अ॒धःॽव॑चसः । प॒णयः॑ ।
 भ॒व॒न्तु । नी॒चैः । दा॑साः । उ॒प । सर्प॑न्तु । भूमि॑म् ॥ ६ ॥

त्वम् । हि । अ॒ङ्ग । व॒रुण॑ । ब्रवी॑षि । पुन॑ःॽमधे॒ष्व । अ॒व॒द्यानि॑ । भूरि॑ । मो इति॑ । सु ।
 पु॒णीन् । अ॒भि । ए॒ताव॑तः । भु॒त् । मा । त्वा । वोच॑न् । अ॒राध॑सम् । जना॑सः ॥ ७ ॥
 मा । मा । वोच॑न् । अ॒राध॑सम् । जना॑सः । पुन॑ः । ते । पृ॒क्षिम् । ज॒रितः॑ । द॒दामि॑ ।
 स्तोत्र॑म् । मे । वि॒श्वम् । आ । या॒हि । श॒चीभिः॑ । अ॒न्तः । वि॒श्वा॒सु । मानु॒षीषु॑ । दि॒क्षु ॥ ८ ॥
 आ । ते । स्तोत्रा॑णि । उ॒त्प॒र्यता॑नि । यन्तु॑ । अ॒न्तः । वि॒श्वा॒सु । मानु॒षीषु॑ । दि॒क्षु ।
 दे॒हि । नु । मे । यत् । मे । अ॒र्दत्तः॑ । अ॒स्मि । यु॒ज्यः । मे । स॒प्तप॑दः । सखा॑ । अ॒स्मि ॥९॥
 सु॒मा । नौ । बन्धुः॑ । व॒रुण॑ । सु॒मा । जा । वे॑द । अ॒हम् । तत् । यत् । नौ । ए॒षा । सु॒मा । जा ।
 द॒दामि॑ । तत् । यत् । ते । अ॒र्दत्तः॑ । अ॒स्मि । यु॒ज्यः । ते । स॒प्तप॑दः । सखा॑ । अ॒स्मि ॥१०॥

V.11.5 O self-dependent venerable Lord, you know all that is born or would be born (all generations - past, present and future). O unerring one, what exists beyond this region, please tell me; also tell me, what more remote is than that which we take as the remotest.

V.11.6 There is one else beyond this matter (rajas or welkin). That, which is nearer than that distant beyond one, is also difficult to attain. Knowing this well, O venerable Lord, I declare it to you. May the niggards be of suppressed speech. May the slaves behave more humbly on the earth.

V.11.7 O dear venerable Lord, as you say that there are a lot of vices in those who try to regain wealth, so may you not become one of these niggards (paṇis); may not the people call you an ungenerous donor.

V.11.8 Let not the people call me an ungenerous donor. O singer of praises, I give you again a spotted cow. With your intellectual powers carry over all my praises to all the mid-quarters, wherever the human beings inhabit.

V.11.9 May your praises rising upwards go to all the mid-quarters, wherever the human beings inhabit. Grant me what you have not given me as yet. You are suited to me. You are my trusted friend having walked seven steps along with me.

V.11.10 O venerable Lord, one and same is the connecting bond between both of us; same is our origin. I know well about this common origin of both of us. I give you what was not given as yet. I am suited to you. I am your trusted friend having walked seven steps along with you.

देवो देवाय गृणते वयोधा विप्रो विप्राय स्तुवते सुमेधाः ।
अजीजनो हि वरुण स्वधावन्नयर्वाणं पितरं देवबन्धुम् ।
तस्मा उ राधः कृणुहि सुप्रशस्तं सखा नो असि परमं च बन्धुः ॥११॥

देवः । देवाय । गृणते । वयःऽधाः । विप्रः । विप्राय । स्तुवते । सुमेधाः ।
अजीजनः । हि । वरुण । स्वधाऽवन् । अयर्वाणम् । पितरम् । देवबन्धुम् ।
तस्मै । ऊ इति । राधः । कृणुहि । सुप्रशस्तम् । सखा । नः । असि । परमम् । च । बन्धुः ॥ ११॥

(१२) शारदां सूक्तम्

(१-११) शारदार्यस्यास्य सूक्तस्याङ्गिरा ऋषिः । वातवेदा ऋषिर्देवता । (१-२, ४-११) प्रथमाद्वितीययो-
र्ऋषोऽथतृत्यांषष्टायाम् मिहूरः, (१) द्वितीयापाथ षड्विंशत्यधी ॥

समिद्धो अय मनुषो दुरोणे देवो देवान्यजसि जातवेदः ।
आ च वह मित्रमहभिकित्वान्तं दूतः कुविरसि प्रचेताः ॥१॥
तनूनपात्य ऋतस्य यानान्मघ्वा समञ्जन्त्स्वदया सुजिह्व ।
मन्मानि धीभिरुत यज्ञमृन्धन्देवत्रा च कृणुष्वध्वरं नः ॥२॥
आजुह्वान ईद्व्यो वन्द्यश्वा याह्यग्ने वसुभिः सुजोषाः ।
त्वं देवानामसि यह्य होता स एनान्यक्षीषितो यजीयान् ॥३॥
प्राचीनं बर्हिः प्रदिशा पृथिव्या वस्तोरस्या वृज्यते अग्ने अह्नाम् ।
व्युः प्रयते वितरं वरीयो देवेभ्यो अदितये स्योनम् ॥४॥

समिद्धः । अय । मनुषः । दुरोणे । देवः । देवान् । यजसि । जातवेदः ।
आ । च । वह । मित्रऽमहः । चिकित्वान् । त्वम् । दूतः । कुविः । असि । प्रऽचेताः ॥ १ ॥
तनूनपात् । पयः । ऋतस्य । यानान् । मघ्वा । समऽअञ्जन् । स्वदय । सुजिह्व ।
मन्मानि । धीभिः । उत । यज्ञम् । ऋन्धन् । देवऽत्रा । च । कृणुहि । अध्वरम् । नः ॥ २ ॥
आऽजुह्वानः । ईद्व्यः । वन्द्यः । च । आ । याहि । अग्ने । वसुभिः । सुऽजोषाः ।
त्वम् । देवानाम् । असि । यह्य । होता । सः । एनान् । यक्षि । इषितः । यजीयान् ॥ ३ ॥
प्राचीनम् । बर्हिः । प्रऽदिशा । पृथिव्याः । वस्तोः । अस्याः । वृज्यते । अग्ने । अह्नाम् ।
वि । ऊं इति । प्रयते । विऽतारम् । वरीयः । देवेभ्यः । अदितये । स्योनम् ॥ ४ ॥

V.11.11 You are life-bestower, enlightened one for the praise-singing enlightened one. You are a sage (vipra), full of wisdom, for the praising sage. O self-dependent (ajījana) venerable Lord, you have made the undisturbed one (atharvāṇam) an elder and friend of the enlightened ones. For him, may you show praise-worthy generosity. You are our friend and the closest kin.

Agniḥ

V.12.1 Kindled (samiddha) this day in the home (dureṇe) of man (mānus), thou, a god, O Jātavedas, dost sacrifice to the gods; and dost thou bring (them), understanding it, O thou of friendly might; thou art a forethoughtful messenger, poet. (Samiddha). (Also Yv. XXIX.25)

V.12.2 O Tanūnapāt (son of thyself ?), do thou anointing with honey (madhu) the roads that go to right eousness (ṛta), sweeten them, O well-tongued one; prospering (ṛndhan) with prayers (dhī) the devotions (manmāni) and the sacrifice, put (kr) thou also among the gods our service (adhvara). (Tanūnapāt) (Also Yv. XXIX.26).

V.12.3 Making oblation do thou, O Agni, to be praised and to be greeted, come in accord with the Vasus. Thou art invoker (hoṛ) of the gods, O youthful one (yahva); do thou, sent forth, skilled sacrificer (yajīyān), sacrifice to them (īyah) (Also Yv. XXIX,28)

V.12.4 The forward barhiṣ, through the fore-region of the earth, is wreathed on this dawn (vastu), at the beginning (agra) of the days; it spreads out abroad more widely, pleasant to the gods, to Aditi. (barhiḥ) (Also Yv. XXIX.29)

व्यचस्वतीरुर्विया वि श्रयन्तां पतिभ्यो न जनयुः शुग्ममानाः ।
 देवीर्द्वारो बृहतीर्विश्वमिन्वा देवेभ्यो भवत सुप्रायणाः ॥५॥
 आ सुष्वर्यन्ती यजते उपाके उपासानक्ता सदतां नि योनौ ।
 दिव्ये योषणे बृहती सुरुक्मे अधि श्रियं शुक्रपिशं दधनि ॥६॥
 दैव्या होतांरा प्रथमा सुवाचा मिमांसा यज्ञं मनुषो यजध्वै ।
 प्रचोदयन्ता विदथेषु कारु प्राचीनं ज्योतिः प्रदिशां दिशन्तां ॥७॥
 आ नो यज्ञं भारती तूर्यमिद्विडा मनुष्वदिह चेतयन्ती ।
 तिस्रो देवीर्बृहिरिदं स्योनं सरस्वतीः स्वपसः सदन्ताम् ॥८॥
 य इमे द्यावापृथिवी जनित्री रूपैरपिशुर्वनानि विश्वा ।
 तमद्य होतरिषितो यजीयान्देवं त्वष्टारमिह यक्षि विद्वान् ॥९॥
 उपावसज त्मन्या समञ्जन्देवानां पायं ऋतुया हवींषि ।
 वनस्पतिः शमिता देवो अग्निः स्वदन्तु हव्यं मधुना घृतेन ॥१०॥

व्यचस्वतीः । उर्विया । वि । श्रयन्ताम् । पतिभ्यः । न । जनयः । शुग्ममानाः ।
 देवीः । द्वारः । बृहतीः । विद्वन्मन्त्राः । देवेभ्यः । भवत । सुप्रायणाः ॥ ५ ॥
 आ । सुष्वर्यन्ती इति । यजते इति । उपाके इति । उपसानक्ता । सदन्ताम् । नि । योनौ । दिव्ये इति ।
 योषणे इति । बृहती इति । सुरुक्मे इति । सुरुक्मे । अधि । श्रियम् । शुक्रपिशम् । दधाने इति ॥ ६ ॥
 दैव्या । होतांरा । प्रथमा । सुवाचा । मिमांसा । यज्ञम् । मनुषः । यजध्वै ।
 प्रचोदयन्ता । विदथेषु । कारु इति । प्राचीनम् । ज्योतिः । प्रदिशां । दिशन्तां ॥ ७ ॥
 आ । नः । यज्ञम् । भारती । तूर्यम् । एतु । इडा । मनुष्वत् । इह । चेतयन्ती ।
 तिस्रः । देवीः । बृहिः । आ । इदम् । स्योनम् । सरस्वतीः । सुअपसः । सदन्ताम् ॥ ८ ॥
 यः । इमे इति । द्यावापृथिवी इति । जनित्री इति । रूपैः । अपिशत् । भुवनानि । विश्वा ।
 तम् । अद्य । होतः । इषितः । यजीयान् । देवम् । त्वष्टारम् । इह । यक्षि । विद्वान् ॥ ९ ॥
 उपवसज । त्मन्या । समञ्जन् । देवानाम् । पायः । ऋतुया । हवींषि ।
 वनस्पतिः । शमिता । देवः । अग्निः । स्वदन्तु । हव्यम् । मधुना । घृतेन ॥ १० ॥

- V.12.5** Expansive let them open (vi-śrī) widely, like wives adorned for their husbands; ye great, divine, all furthering doors, be ye favourable to the advance of the gods. (devīr dvārah). (Also Yv. XXIX.30)
- V.12.6** Let Dawn and Night (uṣāsānaktā), dripping (susvayantī) worshipful, close, sit down here in the lair (yoni) - the two heavenly, great, well-shining women, putting on beauty (śrī) with bright adornment. (uṣāsā-naktā) (Also Yv. XXIX.31)
- V.12.7** The (two) invokers of the gods (daivyā-hotārā) first, well-voiced, shaping (mimānā) the sacrifice for man (manusa) to sacrifice, urging forward at the councils (vidatha), the (two) singers (kārū), pointing out forward light through the fore-region. (daivyā-hotārā). (Also Yv. XXIX.32)
- V.12.8** Unto our sacrifice let Bhāratī come quickly, let Idā, taking note here in human fashion; let the three goddesses, (tisro devīḥ) wellworking, sit upon this pleasant barhiṣ - (also) Sarasvatī. (tisro-devīḥ - Idā, Bhāratī and Sarasvatī). (Also Yv. XXIX.33)
- V.12.9** To him, god Tvaṣṭṛ, who adorned with forms (rūpaiḥ-apainśad) these two generatresses, heaven-and-earth, (and) all existences, do thou today, O invoker, sent forth, skilled sacrificer, sacrifice here, understanding it. (Tvaṣṭṛ) (Also Yv. XXIX.34)
- V.12.10** In thy way (tmanyā) anointing them, pour thou down upon (upāva-srī) the track of the gods the oblations in due season; let the forest tree (vanaspati), the queller (śamitā), god Agni, relish (svadantu) the oblation with honey, with ghee. (Vanaspati) (Also Yv. XXIX.35)

सुयो जातो व्यमिमीत यज्ञमग्निर्देवानामभवत्पुरोगाः ।
अस्य होतुः प्रशिष्यतस्व वाचि स्वाहाकृतं हविर्दन्तु देवाः ॥११॥

सुयः । जातः । वि । अमिमीत । यज्ञम् । अग्निः । देवानाम् । अभवत् । पुरःणाः ।
अस्य । होतुः । प्रशिषिर्षि । कृतस्व । वाचि । स्वाहाऽकृतम् । हविः । अदन्तु । देवाः ॥११॥

(११) प्रयोदशं सूक्तम्

(१-११) एकप्रदशं स्यात्स्य सूक्तस्य गच्छानुक्तिः । तस्यको देवता । (१, १) प्रयमादुर्विचयोर्कषोर्बगती,

(२) द्वितीयाया मास्तारपङ्क्तिः, (४, ७, ८) पतुर्बीसतम्यष्टमीनामनुष्टुप्, (५) पञ्चम्याकिष्टुप्,

(९) षष्ठ्याः पञ्चापङ्क्तिः, (९) सप्तम्या अष्टिबगती, (१०-११) दशम्ये-

कादशयोष निष्टुद्वापयी छन्दांसि ॥

दुदिर्हि मह्यं वरुणो दिवः कविर्वचोभिरुग्नेर्नि रिणामि ते विषम् ।
खातमाखातमुत सूक्तमग्रभमिरेव धन्वन्नि जजास ते विषम् ॥१॥
यत्ते अपोदकं विषं तत्त एतास्वग्रभम् ।
गृहामि ते मध्यमसुतमं रसमुतावमं भियसां नेशदादु ते ॥२॥
वृषां मे रवो नर्मसा न तन्यतुः उग्नेर्नि ते वचसा बाध आदु ते ।
अहं तमस्य नृभिरग्रमं रसां तमस इव ज्योतिरुदेतु सूर्यः ॥३॥
चक्षुषा ते चक्षुर्हन्मि विषेण हन्मि ते विषम् ।
अहे म्रियस्व मा जीवीः प्रत्यगभ्येतु त्वा विषम् ॥४॥

दुदिः । हि । मह्यम् । वरुणः । दिवः । कविः । वचःऽभिः । उग्नेः । नि । रिणामि । ते । विषम् ।
खातम् । अखातम् । उत । सूक्तम् । अग्रभम् । इराऽइव । धन्वन् । नि । जजास । ते । विषम् ॥१॥
यत् । ते । अपोऽउदकम् । विषम् । तत् । ते । एतासु । अग्रभम् । गृहामि । ते । मध्यमम् ।
उत्ऽउतम् । रसम् । उत । अत्रम् । भियसां । नेशत् । आत् । ऊं इति । ते । ॥ २ ॥
वृषां । मे । रवः । नर्मसा । न । तन्यतुः । उग्नेर्नि । ते । वचसा । बाधे । आत् । ऊं इति ।
ते । अहम् । तम् । अत्य । नृभिः । अग्रभम् । रसम् । तमसऽइव । ज्योतिः । उत् ।
एतु । सूर्यः ॥ ३ ॥

चक्षुषा । ते । चक्षुः । हन्मि । विषेण । हन्मि । ते । विषम् ।

अहे । म्रियस्व । मा । जीवीः । प्रत्यक् । अभि । एतु । त्वा । विषम् ॥ ४ ॥

- V.12.11** At once, when born, he determined (vyamimita) the sacrifice; Agni became foremost of the gods; at the direction of this invoker, at the voice of righteousness (ṛta), let the gods eat the oblation made with 'hail'. (svāhā kṛtam haviḥ) (Also Yv. XXIX.36).

Āprī-hymns : This set of eleven or twelve verses is known as Āprī hymns; the Nirukta, chapter VIII is entirely devoted to the Āprīs. The eleven Āprīs are: (i) Samiddhaḥ agniḥ, (ii) naraśarīsa, (iii) īdah, (iv) bariḥ, (v) devīo-dvaraḥ, (vi) uṣāsā-naktā, (viii) three devīḥ—idā, bhāratī and sarasvatī, (ix) tvaṣṭṛ, (x) vanaspati and (xi) svāhā kṛti oblation. All these terms glorify fire. (For Āprī hymns, see Rg. I.13; I.142; I.188 etc.)

Cure for Snake Poison

- V.13.1** The venerable Lord, the poet of heaven, has given me (this power). With my formidable words, I draw out your poison. Dug deep, or undug, or just adhering, all that I hereby seize. Like a streamlet in a desert, your poison has disappeared.
- V.13.2** Your poison, that is dehydrating, I seize within these. I take your mid-most, and upmost power. Let the lowest power disappear due to my fear alone.
- V.13.3** Powerful is my voice like thunder of the cloud. With formidable words, I drive it away for you from you. I have seized that power of his with men. May he raise himself like the sun out of darkness.
- V.13.4** With eye, I counter your eye; with poison, I counter your poison. O do not die; do live. Let your poison come back to you quickly.

कैरात पृश्न उपतृप्य वस्र आ मे शृणुतासिता अलीकाः ।
 मा मे सख्युः स्तामानमपि पाताश्रावयन्तो नि विषे रमध्वम् ॥५॥
 असितस्य तैमातस्य बभ्रोरपोदकस्य च ।
 सात्रासाहस्याहं मन्योरव ज्यामिव धन्वनो वि मुञ्चामि रथौ इव ॥६॥
 आलिङ्गी च विलिङ्गी च पिता च माता च ।
 विष वः सर्वतो बन्ध्वरसाः किं करिष्यथ ॥७॥
 उरुगूलाया दुहिता जाता दास्यसिक्न्या ।
 प्रतङ्कं दद्रुषीणां सर्वासामरसं विषम् ॥८॥
 कूर्णा श्वाचित्तदन्ववीहिरेवचरन्तिका ।
 याः काश्चेमाः खनित्रिमास्तासामरसतमं विषम् ॥९॥
 ताबुवं न ताबुवं न घेत्वमसि ताबुवंम् । ताबुवेनारसं विषम् ॥१०॥

कैरात । पृश्ने । उपतृप्य । वस्रो इति । आ । मे । शृणुत । असिताः । अलीकाः ।
 मा । मे । सख्युः । स्तामानम् । अपि । स्यात । आश्रावयन्तः । नि । विषे । रमध्वम् ॥
 असितस्य । तैमातस्य । बभ्रोः । अपोदकस्य । च ।
 सात्रासाहस्यम् । अहम् । मन्योः । अव । ज्याम् । इव । धन्वनः । वि । मुञ्चामि । रथौ इव ॥६॥
 आलिङ्गी । च । विलिङ्गी । च । पिता । च । माता । च ।
 विष । वः । सर्वतः । बन्धु । अरसाः । किम् । करिष्यथ ॥ ७ ॥
 उरुगूलायाः । दुहिता । जाता । दासी । असिक्न्या ।
 प्रतङ्कम् । दद्रुषीणाम् । सर्वासाम् । अरसम् । विषम् ॥ ८ ॥
 कूर्णा । श्वाचित् । तत् । अन्ववीत् । गिरेः । अवचरन्तिका ।
 याः । काः । च । इमाः । खनित्रिमाः । तासाम् । अरसतमम् । विषम् ॥ ९ ॥
 ताबुवंम् । न । ताबुवंम् । न । घ । इत् । त्वम् । असि । ताबुवंम् ।
 ताबुवेन । अरसम् । विषम् ॥ १० ॥

V.13.5 O krait (kairat), O spotted one, O grass-dweller, O brown, O black ones, O wicked ones, listen to my words carefully. Do not stay even in the proximity of my friend's house. Making your sounds hear all around, delight in poison away from us.

V.13.6 The fury of the black snake, of taimāta (the snake being in wet places), of the brown snake, of the snake that lives away from water, and of the all-conquering snake, I hereby slacken, just as a string from the bow or like (unyoking of) chariot.

V.13.7 Āligī (that sticks while biting) and viligī (that does not stick after biting), their father and mother (i.e., male and female), we thoroughly know your relations; you are powerless. What will you do ?

V.13.8 The daughter of the urugūla (a broad-necked snake) has become the maid-servant of the black-skinned she-snake. The poison of all those she-snakes, that creep close fearlessly, is powerless.

V.13.9 Thus said the quick-eared hedgehog, moving about the foot-hills; whosoever female reptiles live digging down the earth, their poison is most powerless. (ineffective).

V.13.10 Tābuva is not (real) tābuva. And you tābuva are certainly not the genuine one. By tābuva the poison becomes powerless.

तस्तुवं न तस्तुवं न घेत्वमसि तस्तुवंम् । तस्तुवेनारुतं विषम् ॥११॥

तस्तुवंम् । न । तस्तुवंम् । न । वृ । इत् । त्वम् । अस्ति । तस्तुवंम् ।
तस्तुवेन । अरुतम् । विषम् ॥ ११ ॥

(१४) चर्तुचं ह्यकम्

(१-११) यवोदघासस्यास्य तृकृत्वं मुक्तं कथिः । (१-२) यवनाद्वितीयबोधैपोरोपधिः, (१-११) कृतीपादेका-
दक्षामाद्य ह्युत्पादयितुं चैते । (१-२, ४, १-७, ९) यवनाद्वितीयाप्युत्पादयिष्यतीत्यधीनमधीनमनुत्पुर्,

(१, ५, १२) कृतीपादयिष्यतीनां अुरिगुत्पुर्, (८) अहन्वाकित्वा विपद्युत्पुर्,

(१०) यवाम्या निष्कृताती, (११) यवमस्याकित्वा ताद्री मिदुर्,

(१२) यवोदघास्य स्वपद्युत्पुर् कर्त्तातिः ।

सुपुर्णस्त्वान्वविन्दत्सुकरस्त्वास्नमसा ।
दिप्सौषधे त्वं दिप्सन्तुमव कृत्याकृतं जहि ॥१॥
अव जहि यातुधानानव कृत्याकृतं जहि ।
अयो यो अस्मान्दिप्सन्ति तमु त्वं जह्योषधे ॥२॥
रिष्यस्येव परीक्षासं परिकृत्य परि त्वचः ।
कृत्यां कृत्याकृतं देवा निष्कर्मिव प्रति मुञ्चत ॥३॥
पुनः कृत्यां कृत्याकृतं हस्तगृह्य परां णय ।
समक्षमस्मा आ वेहि यथा कृत्याकृतं हनत् ॥४॥

सुपुर्णः । त्वा । अनु । अविन्दत् । सुकरः । त्वा । अखनत् । नसा ।
दिप्स । ओषधे । त्वम् । दिप्सन्तम् । अव । कृत्याऽकृतम् । जहि ॥ १ ॥

अव । जहि । यातुधानान् । अव । कृत्याऽकृतम् । जहि ।
अयो इति । यः । अस्मान् । दिप्सन्ति । तम् । ऊं इति । त्वम् । जहि । ओषधे ॥ २ ॥

रिष्यस्यऽइव । परिऽक्षासम् । परिऽकृत्यं । परि । त्वचः ।
कृत्याम् । कृत्याऽकृतं । देवाः । निष्कर्मऽइव । प्रति । मुञ्चत ॥ ३ ॥

पुनः । कृत्याम् । कृत्याऽकृतं । हस्तगृह्यं । परां । णय ।
सम्ऽअक्षम् । अस्मै । आ । वेहि । यथा । कृत्याऽकृतम् । हनत् ॥ ४ ॥

- V.13.11** Tastuva is not (real) tastuva. And you tastuva are certainly not the genuine one. By tastuva the poison becomes powerless.

Vanaspatih

- V.14.1** The eagle (suparṇa) has discovered you and the wild boar has dug you out with his snout. O herb, may you injure and may you kill the maker of fatal contrivances.
- V.14.2** Kill the tormentors and kill the maker of fatal contrivances. And whosoever seeks to injure us, may you kill him, O medicinal herb.
- V.14.3** Having cut a strip of his skin going around (his neck), as if it were of an antelope, O enlightened ones, may you send the fatal contrivance back to the applier of the fatal contrivance like a niṣka (a golden ornament worn around the neck).
- V.14.4** Taking the fatal contrivance by hand, may you send it back to him, who had made it. May you put it just before him, so that it kills maker of the fatal contrivance.

कृत्याः सन्तु कृत्याकृतैः शपथः शपथीयते ।
 सुखो रथ इव वर्ततां कृत्या कृत्याकृतं पुनः ॥५॥
 यदि स्त्री यदि वा पुमान्कृत्यां चकार पाप्मने ।
 तामु तस्मै नयामस्यश्मिवाश्वाभिधान्या ॥६॥
 यदि वासि देवकृता यदि वा पुरुषैः कृता ।
 तां त्वा पुनर्णयामसीन्द्रेण सयुजा वयम् ॥७॥
 अग्ने पृतनाषाट् पृतनाः सहस्व ।
 पुनः कृत्यां कृत्याकृतैः प्रतिहरणेन हरामसि ॥८॥
 कृतव्यधनि विध्य तं यश्चकार तमिह ।
 न त्वामचक्रुषे वयं वृधाय सं शिशीमहि ॥९॥
 पुत्र इव पितरं गच्छ स्वज इवाभिष्टितो दश ।
 बन्धमिवावक्रामी गच्छ कृत्यैः कृत्याकृतं पुनः ॥१०॥

कृत्याः । सन्तु । कृत्याऽकृतैः । शपथः । शपथीयते ।
 सुखः । रथऽइव । वर्तताम् । कृत्या । कृत्याऽकृतम् । पुनः ॥ ५ ॥
 यदि । स्त्री । यदि । वा । पुमान् । कृत्याम् । चकार । पाप्मने ।
 ताम् । ऊं इति । तस्मै । नयामसि । अश्वम्ऽइव । अश्वऽअभिधान्या ॥ ६ ॥
 यदि । वा । असि । देवऽकृता । यदि । वा । पुरुषैः । कृता ।
 ताम् । त्वा । पुनः । नयामसि । इन्द्रेण । सयुजा । वयम् ॥ ७ ॥
 अग्ने । पृतनाषाट् । पृतनाः । सहस्व ।
 पुनः । कृत्याम् । कृत्याऽकृतैः । प्रतिऽहरणेन । हरामसि ॥ ८ ॥
 कृतव्यधनि । विध्य । तम् । यः । चकार । तम् । इत् । जहि ।
 न । त्वाम् । अचक्रुषे । वयम् । वृधाय । सम् । शिशीमहि ॥ ९ ॥
 पुत्रऽइव । पितरम् । गच्छ । स्वजऽइव । अभिऽस्थितः । दश ।
 बन्धम्ऽइव । अवऽक्रामी । गच्छ । कृत्यैः । कृत्याऽकृतम् । पुनः ॥ १० ॥

V.14.5 May the fatal contrivances be for him, who makes fatal contrivances; may the cause be for the curser. Like a pleasure-giving chariot, may the fatal contrivance go back to its maker.

V.14.6 If a woman or a man has made a fatal contrivance for some evil purpose, we hereby conduct the fatal contrivance back to him like a horse with a horse-halter.

V.14.7 O fatal contrivance, you have been made by some enlightened one, or you have been made by men, you, as such, we in companionship of the resplendent Lord, lead you back again.

V.14.8 O adorable leader, conqueror of invading hordes, may you conquer the invaders. We lead the fatal contrivance back to him again, who had made that fatal contrivance, by means of a counter-measure.

V.14.9 O capable of piercing, may you pierce him. Smite him, who has made you, We do instigate you to slay the person who has not made you.

V.14.10 Go like a son to his father. Bite like a trampled constrictor. Tread down on him like a bond. O fatal contrivance, may you go to your maker.

उदेणीव वारण्यमिस्कन्दं मृगीव । कृत्या कर्तारमृच्छतु ॥११॥

इष्वा ऋजीयः पततु धावापृथिवी तं प्रति ।

सा तं मृगमिव गृह्णातु कृत्या कृत्याकृतं पुनः ॥१२॥

अभिरिवैतु प्रतिकूलमनुकूलमिवोदकम् ।

मुखो रय इव वर्ततां कृत्या कृत्याकृतं पुनः ॥१३॥

उद् । एणीऽईव । वारणी । अभिऽस्कन्दम् । मृगीऽईव । कृत्या । कर्तारम् । मृच्छतु ॥११॥

इष्वाः । ऋजीयः । पततु । धावापृथिवी इति । तम् । प्रति ।

सा । तम् । मृगम्ऽईव । गृह्णातु । कृत्या । कृत्याऽकृतम् । पुनः ॥ १२ ॥

अग्निऽईव । एतु । प्रतिकूलम् । अनुकूलम्ऽइव । उदकम् ।

मुखः । रयऽइव । वर्तताम् । कृत्या । कृत्याऽकृतम् । पुनः ॥ १३ ॥

(१५) पञ्चमं सूक्तम्

(१-११) एकारवर्णस्यास्य सूक्तस्य विंशतिमिह ऋषिः । मनुष्यैषधिर्वेत्ता । (१-३, १, १०-११) अथवादि-
तृप्तस्य षष्ठीदशम्येकारवर्णिनाष्टचामनुष्टुप्, (४) षतुर्व्याः पुस्तसाद्वहती, (५, ७-९) पञ्चम्याः
सप्तम्यादितृप्तस्य च भुक्तिगुह्यं क्त्विति ।

एका च मे दश च मेपवक्तार ओषधे ।

ऋतजात ऋतावरि मधु मे मधुला करः ॥१॥

द्वे च मे विंशतिश्च मेपवक्तार ओषधे ।

ऋतजात ऋतावरि मधु मे मधुला करः ॥२॥

एका । च । मे । दश । च । मे । अपऽवक्तारः । ओषधे ।

ऋतऽजाते । ऋतऽवरि । मधु । मे । मधुला । करः ॥ १ ॥

द्वे इति । च । मे । विंशतिः । च । ० ॥

V.14.11 Up like a she-deer or timid antelope, like a she cow elephant (vāraṇī) or like a leaping hind, may this fatal contrivance go to its applier.

V.14.12 O heaven and earth, may this fatal contrivance fly straighter than an arrow towards him; may it (she) catch that applier of the fatal contrivance again just like a beast of chase.

V.14.13 Like fire towards an adversary, and like water towards a favourably inclined friend, like a pleasure-giving chariot, may the fatal contrivance go back to the applier of the fatal contrivance again.

Madhuta herb (Sweet)

V.15.1 One (female) of mine and ten of mine are averters of disaster, O herb. O born of right and preserver of right, being sweet yourself, may you create sweetness for me. (1-->10)

V.15.2 Two (females) of mine and twenty of mine are averters of disaster, O herb. O born of right and preserver of right, being sweet yourself, may you create sweetness for me. (2-->20)

तिस्रश्च मे त्रिंशच्च मेपवत्कारं ओषधे ।
 ऋतंजातु ऋतावरि मधु मे मधुला करः ॥३॥
 चतस्रश्च मे चत्वारिंशच्च मेपवत्कारं ओषधे ।
 ऋतंजातु ऋतावरि मधु मे मधुला करः ॥४॥
 पञ्च च मे पञ्चाशच्च मेपवत्कारं ओषधे ।
 ऋतंजातु ऋतावरि मधु मे मधुला करः ॥५॥
 षट् च मे षष्टिश्च मेपवत्कारं ओषधे ।
 ऋतंजातु ऋतावरि मधु मे मधुला करः ॥६॥
 सप्त च मे सप्ततिश्च मेपवत्कारं ओषधे ।
 ऋतंजातु ऋतावरि मधु मे मधुला करः ॥७॥
 अष्ट च मेऽशीतिश्च मेपवत्कारं ओषधे ।
 ऋतंजातु ऋतावरि मधु मे मधुला करः ॥८॥

तिस्रः । च । मे । त्रिंशत् । च । ० ॥

चतस्रः । च । मे । चत्वारिंशत् । च । ० ॥

पञ्च । च । मे । पञ्चाशत् । च । ० ॥

षट् । च । मे । षष्टिः । च । ० ॥

सप्त । च । मे । सप्ततिः । च । ० ॥

अष्ट । च । मे । अशीतिः । च । ० ॥

- V.15.3** Three (females) of mine and thirty of mine are averters of disaster, O herb. O born of right and preserver of right, being sweet yourself, may you create sweetness for me. (3-->30)
- V.15.4** Four (females) of mine and forty of mine are averters of disaster, O herb. O born of right and preserver of right, being sweet yourself, may you create sweetness for me. (4-->40)
- V.15.5** Five (females) of mine and fifty of mine are averters of disaster, O herb. O born of right and preserver of right, being sweet yourself, may you create sweetness for me. (5-->50)
- V.15.6** Six (females) of mine and sixty of mine are averters of disaster, O herb. O born of right and preserver of right, being sweet yourself, may you create sweetness for me. (6-->60)
- V.15.7** Seven (females) of mine and seventy of mine are averters of disaster, O herb. O born of right and preserver of right, being sweet yourself, may you create sweetness for me. (7-->70)
- V.15.8** Eight (females) of mine and eighty of mine are averters of disaster, O herb. O born of right and preserver of right, being sweet yourself, may you create sweetness for me. (8-->80)

नवं च मे नवतिश्च मेपवृत्तार ओषधे ।
 ऋतजातु ऋतावरि मधु मे मधुला करः ॥९॥
 दश च मे शतं च मेपवृत्तार ओषधे ।
 ऋतजातु ऋतावरि मधु मे मधुला करः ॥१०॥
 शतं च मे सहस्रं चापवृत्तार ओषधे ।
 ऋतजातु ऋतावरि मधु मे मधुला करः ॥११॥

नवं । च । मे । नवतिः । च । ० ॥

दश । च । मे । शतम् । च । ०० ॥ १० ॥

शतम् । च । मे । सहस्रम् । च । अपवृत्तारः । ओषधे ।

ऋतजाते । ऋतावरि । मधु । मे । मधुला । करः ॥ ११ ॥

(११) षोडशं सूक्तम्

(१-११) एकादशसर्वस्वास्त्य सूक्तस्य विन्धामित्र ऋषिः । एकवृषो देवता । (१, ४-५, ७-१०) प्रथमा-
 ऋषीपञ्चमीनाष्टुषां सप्तम्याद्विषतसृणाञ्च साम्युष्णिग्, (१-३, ६) द्वितीयाद्विषतीयापञ्चमीनामा-
 सुषेण्डु, (११) एकादश्याभ्यामुरी गायत्री छन्नांसि । सर्वा एकावसानाः ॥

यथैकवृषोसि सृजारसोसि ॥१॥ यदि द्विवृषोसि सृजारसोसि ॥२॥
 यदि त्रिवृषोसि सृजारसोसि ॥३॥ यदि चतुर्वृषोसि सृजारसोसि ॥४॥

यदि । एकवृषः । असि । सृज । अरसः । असि ॥१॥

यदि । द्विवृषः । असि । ०० ॥

यदि । त्रिवृषः । असि । ०० ॥३॥

यदि । चतुर्वृषः । असि । ०० ॥ ४ ॥

- V.15.9** Nine (females) of mine and ninety of mine are averters of disaster, O herb. O born of right and preserver of right, being sweet yourself, may you create sweetness for me. (9-->90)
- V.15.10** Ten (females) of mine and a hundred of mine are averters of disaster, O herb. O born of right and preserver of right, being sweet yourself, may you create sweetness for me. (10-->100)
- V.15.11** A hundred of mine and a Thousand of mine are averters of disaster, O herb. O born of right and preserver of right, being sweet yourself, may you create sweetness for me. (100-->1000)

Eka - Vṛṣaḥ

- V.16.1** If you have one power, then create (more powers). You are powerless.
- V.16.2** If you have two powers, then create (more powers). You are powerless.
- V.16.3** If you have three powers, then create (more powers). You are powerless.
- V.16.4** If you have four powers, then create (more powers). You are powerless.

यदि पञ्चवृषोसि सृजार्सोसि ॥५॥ यदि षड्वृषोसि सृजार्सोसि ॥६॥
 यदि सप्तवृषोसि सृजार्सोसि ॥७॥ यद्यष्टवृषोसि सृजार्सोसि ॥८॥
 यदि नववृषोसि सृजार्सोसि ॥९॥ यदि दशवृषोऽसि सृजार्सोसि ॥१०॥
 यद्येकादशोसि सोपोदकोसि ॥११॥

यदि । पञ्चवृषः । असि । ०० ॥५॥

यदि । षड्वृषः । असि । ०० ॥ ६ ॥

यदि । सप्तवृषः । असि । ०० ॥ ७ ॥

यदि । अष्टवृषः । असि । ०० ॥ ८ ॥

यदि । नववृषः । असि । ०० ॥ ९ ॥

यदि । दशवृषः । असि । ०० ॥ १० ॥

यदि । एकादशः । असि । सः । अपोऽउदकः । असि ॥ ११ ॥

V.16.5 If you have five powers, then create (more powers). You are powerless.

V.16.6 If you have six powers, then create (more powers). You are powerless.

V.16.7 If you have seven powers, then create (more powers). You are powerless.

V.16.8 If you have eight powers, then create (more powers). You are powerless.

V.16.9 If you have nine powers, then create (more powers). You are powerless.

V.16.10 If you have ten powers, then create (more powers). You are powerless.

V.16.11 If you have eleven powers, then you are out of water.

(१७) सप्तमं सूक्तम्

(१-१८) महादधार्पण्यास्य सूक्तस्य मयोभूर्कपि । ब्रह्मजाया देवता । (१-१) प्रथमादि-
दृष्ट्वां मिष्टुप्, (७-१८) सप्तम्यादिद्विषाणामावाप्तुप् छन्दस्ती ॥

तेविदन्प्रथमा ब्रह्मकिल्बिषेकूपारः सलिलो मातरिश्वा ।
 वीहुहरास्तप उग्रं मयोभूरापो देवीः प्रथमजा ऋतस्य ॥१॥
 सोमो राजा प्रथमो ब्रह्मजायां पुनः प्रायच्छदहणीयमानः ।
 अनुवर्तिता वरुणो मित्र आसीदग्निर्होता हस्तगृह्णा निनाय ॥२॥
 हस्तेनैव ग्राह्य आधिरस्या ब्रह्मजायेति चेदवोचत् ।
 न दूताय प्रहेया तस्य एषा तथा राष्ट्रं गुपितं क्षत्रियस्य ॥३॥
 यामाहुस्तारकेषा विकिशीति दुच्छुनां ग्राममवपयमानाम् ।
 सा ब्रह्मजाया वि दुनोति राष्ट्रं यत्र प्रापादि शश उत्कुपीमान् ॥४॥
 ब्रह्मचारी चरति वेविषद्विषः स देवानां भवत्येकमङ्गम् ।
 तेन जायामन्वविन्दुहस्पतिः सोमेन नीतां जुह्वं न देवाः ॥५॥
 देवा वा एतस्यामवदन्त पूर्वं सप्तऋषयस्तपसा ये निषेदुः ।
 भीमा जाया ब्राह्मणस्यापनीता दुर्धा दधाति परमे व्योमिन् ॥६॥

ते । अ३दन् । प्रथमाः । ब्रह्मऽकिल्बिषे । अकूपारः । सलिलः । मातरिश्वा ।

वीहुहराः । तपः । उग्रम् । मयःऽभूः । आपः । देवीः । प्रथमऽजाः । ऋतस्य ॥ १ ॥

सोमः । राजा । प्रथमः । ब्रह्मऽजायाम् । पुनः । प्र । अयच्छत् । अहणीयमानः ।

अनुऽवर्तिता । वरुणः । मित्रः । आसीत् । अग्निः । होता । हस्तगृह्ण । आ । निनाय ॥

हस्तेन । एव । ग्राह्यः । आधिः । अस्याः । ब्रह्मऽजाया । इति । च । इत् । अवोचत् ।

न । दूताय । प्रहेया । तस्ये । एषा । तथा । राष्ट्रम् । गुपितम् । क्षत्रियस्य ॥ ३ ॥

याम् । आहुः । तारका । एषा । विऽकेशी । इति । दुच्छुनाम् । ग्रामम् । अवपयमानाम् ।

सा । ब्रह्मऽजाया । वि । दुनोति । राष्ट्रम् । यत्र । प्रऽअपादि । शशः । उत्कुपीऽमान् ॥४॥

ब्रह्मऽचारी । चरति । वेविषत् । विषः । सः । देवानाम् । भवति । एकम् । अङ्गम् । तेन ।

जायाम् । अनु । अविन्दत् । वृहस्पतिः । सोमेन । नीताम् । जुह्वम् । न । देवाः ॥

देवाः । वै । एतस्याम् । अवदन्त । पूर्वं । सप्तऽऋषयः । तपसा । ये । निषेदुः ।

भीमा । जाया । ब्राह्मणस्य । अपनीता । दुऽधाम् । दधाति । परमे । विऽओमन् ॥६॥

Brahma - Jāyā

- V.17.1** They were the first to denounce the outrage of the intellectual - the boundless ocean, the wind, the one of fierce rage (fire), the one emitting intense heat (sun), benign heavenly waters, first born of the eternal law.
- V.17.2** The Lord of devotional bliss (Soma) is the first to give back the wife of the intellectual without cherishing any malice. There the venerable Lord and the friendly Lord are the followers and the invoker fire-divine leads her seizing by hand.
- V.17.3** She is to be led by hand to her place, of some one says that she is an intellectual's wife (brahma-jāyā). She is not fit to be sent with a messenger. In this manner the kingdom of a warrior prince is saved.
- V.17.4** She, whom they call a meteor with dishevelled-hair (vikeśī) falling upon the village with misfortune, is indeed the wife of an intellectual (brahma-jāyā). She disturbs the kingdom, where a hare (śaśa) with meteors (ulkuṣī) arrives.
- V.17.5** The seeker of knowledge moves about serving the people. As such he becomes a part of the enlightened ones. By him, the supreme Lord obtains a procreating wife led away by the devotional bliss (somena), just as the enlightened ones get a ladleful of Soma.
- V.17.6** The enlightened ones of old have said about her, even the seven sages, who sit for austere penance terrible is an intellectual's wife abducted away. She causes discomfort even in the highest places.

ये गर्भी अवपद्यन्ते जगत्प्रापदुष्यते ।
 वीरा ये तूहन्ते मिथो ब्रह्मजाया हिंस्ति तान् ॥७॥
 उत यत्पतयो दश स्त्रियाः पूर्वे अत्राक्षणाः ।
 ब्रह्मा चेदस्तमग्रहीत्स एव पतिरिच्छा ॥८॥
 ब्राह्मण एव पतिर्न राजन्योऽत्र न वैश्यः ।
 तत्सूर्यः प्रजुवन्निति पञ्चम्यो मानवेभ्यः ॥९॥
 पुनर्वै देवा अददुः पुनर्भन्नुष्याऽददुः ।
 राजानः सत्यं गृह्णाना ब्रह्मजायां पुनर्ददुः ॥१०॥
 पुनर्दाय ब्रह्मजायां कृत्वा देवैर्निकृत्विषम् ।
 ऊर्जं पृथिव्या भक्तोऽग्रायमुपासते ॥११॥
 नास्य जाया शतवाही कल्याणी तल्पमा शये ।
 यस्मिन्नाष्ट्रे निरुध्यते ब्रह्मजायाचित्या ॥१२॥

ये । गर्भीः । अवपद्यन्ते । जगत् । यत् । च । अपदुष्यते ।
 वीराः । ये । तूहन्ते । मिथः । ब्रह्मजाया । हिंस्ति । तान् ॥ ७ ॥
 उत । यत् । पतयः । दश । स्त्रियाः । पूर्वे । अत्राक्षणाः ।
 ब्रह्मा । च । इत् । हस्तम् । अग्रहीत् । सः । एव । पतिः । एकधा ॥ ८ ॥
 ब्राह्मणः । एव । पतिः । न । राजन्यः । न । वैश्यः ।
 तत् । सूर्यः । प्रजुवन् । एति । पञ्चम्यः । मानवेभ्यः ॥ ९ ॥
 पुनः । वै । देवाः । अददुः । पुनः । भन्नुष्याः । अददुः ।
 राजानः । सत्यम् । गृह्णानाः । ब्रह्मजायाम् । पुनः । ददुः ॥ १० ॥
 पुनः । दाय । ब्रह्मजायाम् । कृत्वा । देवैः । निकृत्विषम् ।
 ऊर्जम् । पृथिव्याः । भक्त्वा । अग्रायम् । उप । आसते ॥ ११ ॥
 न । अस्य । जाया । शतवाही । कल्याणी । तल्पम् । आ । शये ।
 यस्मिन् । राष्ट्रे । निरुध्यते । ब्रह्मजाया । अचित्या ॥ १२ ॥

V.17.7 The embryos that abort, the cattle that perish; and the warriors that strike each other, it is the wife of the intellectual that destroys them.

V.17.8 Even if there have been ten non-intellectual (abrāhmaṇāḥ) husbands of a women previously, and latter an intellectual seizes her hand, then he alone is her husband.

V.17.9 Only the intellectual is her husband, not the warrior prince and nor the businessman (vaiśya) - thus the sun comes proclaiming to five types of men (pañcabhyo mānavebhyah).

V.17.10 Surely the enlightened ones restored her again; again the men restored. The princes, realizing the truth restored the wife of the intellectual again.

V.17.11 Restoring back the wife of the intellectual, having become free from sin through the enlightened ones, sharing the vigour of earth, they occupy wide-extending realms.

V.17.12 Not on his bed lies his wedded good wife, who has brought a hundred (śatavāhī) dowers, in whose domain (rāṣṭre) an intellectual's wife is detained thoughtlessly.

न विकर्णः पृथुशिंरास्तस्मिन्वेश्मनि जायते ।
 यस्मिन्नाष्ट्रे निरुध्यते ब्रह्मजायाचित्या ॥१३॥
 नास्य क्षत्ता निष्कर्षीवः सुनानामित्यग्रतः ।
 यस्मिन्नाष्ट्रे निरुध्यते ब्रह्मजायाचित्या ॥१४॥
 नास्य श्वेतः कृष्णकर्णो धुरि युक्तो मंहीयते ।
 यस्मिन्नाष्ट्रे निरुध्यते ब्रह्मजायाचित्या ॥१५॥
 नास्य क्षेत्रे पुष्करिणी नाण्डीकं जायते विसम् ।
 यस्मिन्नाष्ट्रे निरुध्यते ब्रह्मजायाचित्या ॥१६॥
 नास्मै पृश्नि वि दुहन्ति येस्या दोहमुपासते ।
 यस्मिन्नाष्ट्रे निरुध्यते ब्रह्मजायाचित्या ॥१७॥
 नास्य धेनुः कल्याणी नानुद्धान्तसहते धुरम् ।
 विजानिर्यत्र ब्राह्मणो रात्रि वसति पापया ॥१८॥

न । विऽकर्णः । पृथुऽशिंराः । तस्मिन् । वेश्मनि । जायते । यस्मिन्००॥ १३ ॥
 न । अत्य । क्षत्ता । निष्कर्षीवः । सुनानाम् । एति । अग्रतः । यस्मिन्००॥ १४ ॥
 न । अत्य । श्वेतः । कृष्णऽकर्णः । धुरि । युक्तः । मंहीयते । यस्मिन्००॥ १५ ॥
 न । अत्य । क्षेत्रे । पुष्करिणी । न । आण्डीकम् । जायते । विसम् । यस्मिन्००॥ १६ ॥
 न । अस्मै । पृश्निम् । वि । दुहन्ति । ये । अस्याः । दोहम् । उपऽआसते । यस्मिन्००॥ १७ ॥
 न । अत्य । धेनुः । कल्याणी । न । अनुद्धान् । सहते । धुरम् ।
 विऽजानिः । यत्र । ब्राह्मणः । रात्रिम् । वसति । पापया ॥ १८ ॥

- V.17.13** Not a big-eared and large-headed son is born in his house, in whose domain an intellectual's wife is detained thoughtlessly.
- V.17.14** Not his warrior adorning his neck with a golden ornament (niṣka) goes before young girls, in whose domain an intellectual's wife is detained thoughtlessly.
- V.17.15** Not his black-eared white horse shows off when harnessed to the chariot, in whose domain an intellectual's wife is detained thoughtlessly.
- V.17.16** Not in his land is a lotus-pond, nor the lotus-seeds as large as an egg grow, in whose domain an intellectual's wife is detained thoughtlessly.
- V.17.17** Not for him they, who look after her milking, milk the spotted cow nicely, in whose domain an intellectual's wife is detained thoughtlessly.
- V.17.18** Not his milch-cow brings any profit, nor his draft-ox bears the yoke, where an intellectual, separated from wife, spends a night miserably.

(१८) अष्टादशं सूक्तम्

(१-१५) पञ्चदशार्थस्यास्य सूक्तस्य मयोभूर्कपिः । ब्रह्मणो ब्राह्मणस्य देवते । (१-१, १-७, १०-१२, १४-१५)

अथमारितृषस्य ऋषिस्तन्मयोभूर्कपोर्ब्रह्मण्यारितृषस्य अतुर्भरापञ्चदस्योभ्यादुदुष्टः, (५) अतुर्भ्यो
भुरिक्मिदुष्टः, (५, ८-९, ११) पञ्चम्यहपीनपमीनयोर्बराभाद्य भिदुष्टः क्म्यंति ॥

नैतां ते देवा अददुस्तुभ्यं नृपते अत्तवे ।

मा ब्राह्मणस्य राजन्य गां जिघत्सो अनाद्याम् ॥ १ ॥

अश्रद्धुग्धो राजन्यः पाप आत्मपराजितः ।

स ब्राह्मणस्य गार्मथादुद्य जीवानि मा श्वः ॥ २ ॥

आविष्टिताघविषा पृदाकूर्वि चर्मणा ।

सा ब्राह्मणस्य राजन्य तृष्टेषा गौरनाद्या ॥ ३ ॥

निर्वै क्षत्रं नयति हन्ति वचोभिरिवारब्धो वि दुनोति सर्वम् ।

यो ब्राह्मणं मन्यति अन्नमेव स विषस्य पिबति तैमातस्य ॥ ४ ॥

य एनं हन्ति मृदुं मन्यमानो देवपीयुर्धनकामो न चित्तात् ।

सं तस्येन्द्रो हृदयेभिर्मिन्ध उभे एनं द्विष्टो नर्मसी चरन्तम् ॥ ५ ॥

न । एताम् । ते । देवाः । अददुः । तुभ्यम् । नृपते । अत्तवे ।

मा । ब्राह्मणस्य । राजन्य । गाम् । जिघत्सः । अनाद्याम् ॥ १ ॥

अश्रद्धुग्धः । राजन्यः । पापः । आत्मपराजितः ।

सः । ब्राह्मणस्य । गाम् । अद्यात् । अद्य । जीवानि । मा । श्वः ॥ २ ॥

आविष्टिता । अघविषा । पृदाकूऽईव । चर्मणा ।

सा । ब्राह्मणस्य । राजन्य । तृष्टा । एषा । गौः । अनाद्या ॥ ३ ॥

निः । वै । क्षत्रम् । नयति । हन्ति । वचोः । अग्निऽईव । आऽरब्धः । वि । दुनोति ।

सर्वम् । यः । ब्राह्मणम् । मन्यते । अन्नम् । एव । सः । विषस्य । पिबति । तैमातस्य ॥ ४ ॥

यः । एनम् । हन्ति । मृदुम् । मन्यमानः । देवऽपीयुः । धनऽकामः । न । चित्तात् ।

सम् । तस्य । इन्द्रः । हृदये । अग्निम् । इन्धुः । उभे इति । एनम् । द्विष्टः । नर्मसी इति ।

चरन्तम् ॥ ५ ॥

Brahma - Gavī

- V.18.1** O lord of men, the bounties of nature have not given you this (cow) to eat. O prince, do not desire to eat, an intellectual's cow (brahma-gavī), which indeed is not eatable.
- V.18.2** If a prince, spoiled at dice, miserable and self-defeated, eats up an intellectual's cow, may he, living today, not be living tomorrow.
- V.18.3** Like a deadly poisonous snake covered with cow-hide, this cow of the intellectual, O prince, is bitter to taste. Verily, it is not eatable.
- V.18.4** She (the intellectual's cow) takes away the fighting spirit, destroys the valour, and like fire enkindled, she burns up everything. Whosoever thinks an intellectual to be just his food, surely he drinks the deadly adder's poison.
- V.18.5** Whoever a divider of the enlightened ones smites him (the intellectual) thoughtlessly, thinking him to be feeble, with a desire to grab money, the resplendent Lord makes fire burn in his heart and both heaven and earth, hate him as he moves about.

न ब्राह्मणो हिंसितव्योऽग्निः प्रियतनोरिव ।
 सोमो ह्यस्य दायाद इन्द्रो अस्याभिः शस्तिपाः ॥६॥
 शतापांस्तु नि गिरति तां न शक्नोति निःस्विदन् ।
 अन्नं यो ब्रह्मणा मत्वः स्वादुःशीति मन्यते ॥७॥
 जिह्वा ज्या भवति कुल्मलं वाङ्माडीका दन्तास्तपसाभिर्दिग्धाः ।
 तेभिर्ब्रह्मा विध्यति देवपीयूहं हृलैर्धनुर्भिर्देवजुतैः ॥८॥
 तीक्ष्णेष्वो ब्राह्मणा हेतिमन्तो यामस्यन्ति शरव्यांस्तु न सा मृषा ।
 अनुहाय तपसा मन्युना चोत दुरादवं भिन्दन्त्येनम् ॥९॥
 ये सहस्रमराजन्नासन्दशशता उत ।
 ते ब्राह्मणस्य गां जुग्ध्वा वैतह्व्याः पराभवन् ॥१०॥
 गौरेव तान्हन्यमाना वैतह्व्यौ अवातिरत् ।
 ये केसरप्राबन्धायाश्चरमाजामपेचिरन् ॥११॥

न । ब्राह्मणः । हिंसितव्यः । अग्निः । प्रियतनोऽइव ।
 सोमः । हि । अस्य । दायादः । इन्द्रः । अस्य । अभिशस्तिपाः ॥ ६ ॥
 शतऽअपाष्ठाम् । नि । गिरति । ताम् । न । शक्नोति । निःस्विदम् ।
 अन्नम् । यः । ब्रह्मणाम् । मत्वः । स्वादु । अग्निः । इति । मन्यते ॥ ७ ॥
 जिह्वा । ज्या । भवति । कुल्मलम् । वाक् । नाडीकाः । दन्ताः । तपसा । अभिर्दिग्धाः ।
 तेभिः । ब्रह्मा । विध्यति । देवपीयून् । हृत्स्त्रुलैः । धनुऽभिः । देवऽजुतैः ॥८॥
 तीक्ष्णऽइषवः । ब्राह्मणाः । हेतिमन्तः । याम् । अस्यन्ति । शरव्याम् । न । सा । मृषा ।
 अनुहाय । तपसा । मन्युना । च । उत । दुरात् । अवं । भिन्दन्ति । एनम् ॥ ९ ॥
 ये । सहस्रम् । अराजन् । आसन् । दशशताः । उत ।
 ते । ब्राह्मणस्य । गाम् । जुग्ध्वा । वैतह्व्याः । परा । अभवन् ॥ १० ॥
 गौः । एव । तान् । हन्यमाना । वैतह्व्यान् । अवं । अतिरत् ।
 ये । केसरप्राबन्धायाः । चरमऽअजाम् । अपेचिरन् ॥ ११ ॥

- V.18.6** An intellectual should not be harmed, like fire of one's own beloved body. The blissful Lord is his close relation and the resplendent Lord is his protector from curses.
- V.18.7** He swallows it (the speech) with a hundred barbs (śatāpāṣṭhām); though suffering intense pain he is unable to ensure it, who, the fool, while eating the food of the intellectuals, thinks it to be very tasty. (or can not digest the cow that bristles with a hundred barbs=Śatāpāṣṭhām ni girati)
- V.18.8** The tongue becomes the bow-string, the speech the arrow's neck, and the teeth sharpened with heat becomes arrow-heads; with those bows, strengthened with spirit and sped by the enlightened ones, an intellectual pierces the abusers of the enlightened ones.
- V.18.9** The shower of arrows, which the intellectuals, equipped with sharp arrows and missiles, discharge, never fails. Pursuing with heat and zeal, they pierce him through even from a distance.
- V.18.10** Those a thousand, who behaved as kings, or who were ten hundred, they misappropriators of the sacrificial offerings, having devoured the intellectual's cow, suffered defeat inconceivably.
- V.18.11** The cow herself, while being slaughtered, destroyed those misappropriators of sacrificial offerings, who cooked even the last she-goat of kesarprābandha.

एकशतं ता जनता या भूमिर्व्यधुनत ।
 प्रजां हिंसित्वा ब्राह्मणीमसंभूयं पराभवन् ॥१२॥
 देवपीयुश्चरति मर्त्येषु गरगीर्णो भवत्यस्थिभूयान् ।
 यो ब्राह्मणं देवबन्धुं हिनस्ति न स पितृयाणमप्येति लोकम् ॥१३॥
 अग्निर्वै नः पदवायः सोमो दायाद उच्यते ।
 हुन्ताभिश्शस्तेन्द्रस्तथा तद्देधसो विदुः ॥१४॥
 इष्टुर्वि दिग्धा नृपते पृदाकूरिव गोपते ।
 सा ब्राह्मणस्येषुघोरा तया विध्यति पीर्यतः ॥१५॥

एकशतम् । ताः । जनताः । याः । भूमिः । विऽअधूनुत ।
 प्रऽजाम् । हिंसित्वा । ब्राह्मणीम् । असम्भूयम् । परा । अभवन् ॥ १२ ॥
 देवऽपीयुः । चरति । मर्त्येषु । गरगीर्णः । भवति । अस्थिभूयान् ।
 यः । ब्राह्मणम् । देवऽबन्धुम् । हिनस्ति । न । सः । पितृऽयानम् । अपि । एति । लोकम् ॥
 अग्निः । वै । नः । पदऽवायः । सोमः । दायादः । उच्यते ।
 हुन्ता । अभिऽशस्ता । इन्द्रः । तथा । तत् । वेधसः । विदुः ॥ १४ ॥
 इष्टुऽइव । दिग्धा । नृऽपते । पृदाकूऽइव । गोऽपते ।
 सा । ब्राह्मणस्य । इष्टुः । घोरा । तया । विध्यति । पीर्यतः ॥ १५ ॥

(१२) एकोनविंशं सूक्तम्

(१-१५) पञ्चवशर्चस्यास्य सूक्तस्य मयोभूर्कपिः । ब्रह्मगरी ब्राह्मणश्च देवते । (१, ३-९, ८-१५) प्रथमर्चस्कीपादि-
 षतसुधामहम्याद्यहानाजानुष्टुप्, (२) द्वितीयाया विषद पुरस्ताद्बृहती, (३) सप्तम्याभ्योपरिष्टाद्बृहती कन्यांसि ।

अतिमात्रमवर्धन्त नोदिव दिवमस्पृशन् ।
 भृगुं हिंसित्वा सृज्या वैतहव्याः पराभवन् ॥१॥
 ये बृहत्सामानमाङ्गिरसमार्पयन्ब्राह्मणं जनाः ।
 पेतवस्तेषामुभयादुमविस्तोकान्यावयत् ॥२॥

अतिऽमात्रम् । अवर्धन्त । न । उत्ऽइव । दिवम् । अस्पृशन् ।
 भृगुम् । हिंसित्वा । सृज्याः । वैतहव्याः । परा । अभवन् ॥ १ ॥
 ये । बृहत्सामानम् । आङ्गिरसम् । आर्पयन् । ब्राह्मणम् । जनाः ।
 पेतवः । तेषाम् । उभयादम् । अविः । तोकानि । आवयत् ॥ २ ॥

- V.18.12** Hundred and one were the folk, whom the earth shook off. Having violated their intellectual subjects, they were defeated inconceivably.
- V.18.13** A derider of the enlightened ones moves about among men, as if, he has swallowed poison. He becomes composed mostly of bones. Who-so smites an intellectual, the kin of the enlightened ones, he does not reach even the sphere of the elders.
- V.18.14** The fire-divine is, verily, our guide. The devotional bliss is called our heir. The resplendent Lord is the slayer and curser on our behalf - so the wise ones know.
- V.18.15** O Lord of men, full of poison like an arrow, and like an adder, O lord of kine, she (the speech) is a terrible arrow of the intellectual, with which he pierces the abuser.

Brahma-Gavī

- V.19.1** The conquerors by aggression grew exceedingly strong. As if, they touched even the sky. Having done harm to the shining intellectual (bhṛgu), the misappropriators of sacrificial offerings suffered defeat.
- V.19.2** Whosoever scathed the great Sama singer, the intellectual, shining like burning coal, the wild beast consumed their infants with his two rows of teeth.

ये ब्राह्मणं प्रत्युष्टीवन्त्ये वासिन्नुत्कर्माधिरे ।
 अस्मस्ते मध्ये कुल्यायाः केशान्स्वादन्त आसते ॥३॥
 ब्रह्मगवी पुच्यमाना यावत्साभि विजङ्गहे ।
 तेजो राष्ट्रस्य निर्हन्ति न वीरो जायते वृषा ॥४॥
 क्रूरमस्या आशसनं तृष्टं पिशितमस्यते ।
 क्षीरं यदस्याः पीयते तद्वै पितृषु किल्बिषम् ॥५॥
 उग्रो राजा मन्यमानो ब्राह्मणं यो जिघत्सति ।
 परा तत्सिच्यते राष्ट्रं ब्राह्मणो यत्र जीयते ॥६॥
 अष्टापर्दी चतुरक्षी चतुःश्रोत्रा चतुर्धनुः ।
 व्यास्या द्विजिह्वा भुत्वा सा राष्ट्रमव धनुते ब्रह्मज्यस्य ॥७॥
 तद्वै राष्ट्रमा स्रवति नार्वं भिन्नाम्वोदकम् ।
 ब्रह्माणं यत्र हिसन्ति तद्वाष्ट्रं हन्ति दुच्छुना ॥८॥

ये । ब्राह्मणम् । प्रतिऽअर्धीवन् । ये । वा । अस्मिन् । शुल्कम् । ईषिरे ।
 अस्नः । ते । मध्ये । कुल्यायाः । केशान् । खादन्तः । आसते ॥ ३ ॥
 ब्रह्मगवी । पुच्यमाना । यावत् । सा । अभि । विऽजङ्गहे ।
 तेजः । राष्ट्रस्य । निः । हन्ति । न । वीरः । जायते । वृषा ॥ ४ ॥
 क्रूरम् । अस्याः । आऽशसनम् । तृष्टम् । पिशितम् । अस्यते ।
 क्षीरम् । यत् । अस्याः । पीयते । तत् । वै । पितृषु । किल्बिषम् ॥ ५ ॥
 उग्रः । राजा । मन्यमानः । ब्राह्मणम् । यः । जिघत्सति ।
 परा । तत् । सिच्यते । राष्ट्रम् । ब्राह्मणः । यत्र । जीयते ॥ ६ ॥
 अष्टाऽपर्दी । चतुःऽअक्षी । चतुःऽश्रोत्रा । चतुःऽधनुः ।
 द्विऽआस्या । द्विऽजिह्वा । भुत्वा । सा । राष्ट्रम् । अव । धनुते । ब्रह्मऽज्यस्य ॥ ७ ॥
 तत् । वै । राष्ट्रम् । आ । स्रवति । नार्वम् । भिन्नाम्वोदकम् ।
 ब्रह्माणम् । यत्र । हिसन्ति । तत् । राष्ट्रम् । हन्ति । दुच्छुना ॥ ८ ॥

- V.19.3** Whosoever spit on (insult) an intellectual, or who seek to impose taxes on him, they sit in the middle of a stream of blood chewing hair.
- V.19.4** So long as the afflicted speech of an intellectual quivers in throes, it destroys the vital spirit of the nation and no powerful hero is born there.
- V.19.5** Terrible is her cutting into pieces; her bitter flesh is fit to be thrown away. Whatever her milk is drunk, that is considered a sin by the elders.
- V.19.6** An arrogant formidable king, who wants to devour an intellectual, and the country, where an intellectual suffers defeat, is completely drained out.
- V.19.7** Becoming eight-footed, four-eyed, four-eared, four-jawed, two-mouthed and two-tongued, she shatters down his kingdom, whoever does wrong to an intellectual.
- V.19.8** That verily springs a leak in the kingdom just as water in a broken boat. That smites with misfortune the kingdom, where they do harm to any intellectual.

तं वृक्षा अपं सेधन्ति छायां नो मोषणा इति ।
 यो ब्राह्मणस्य सद्धनमभि नारद मन्यते ॥९॥
 विषमेतदेवकृतं राजा वरुणोब्रवीत् ।
 न ब्राह्मणस्य गां जग्ध्वा राष्ट्रे जागार कश्चन ॥१०॥
 नवैव ता नवतयो या भूमिर्व्यधिनुत ।
 प्रजां हिंसित्वा ब्राह्मणीमसंभूय पराभवन् ॥११॥
 यां मृतायानुब्रूयन्ति कुयं पदयोपनीम् ।
 तद्वै ब्रह्मज्य ते देवा उपस्तरणमब्रुवन् ॥१२॥
 अश्रूणि कृपमाणस्य यानि जीतस्य वावृतुः ।
 तं वै ब्रह्मज्य ते देवा अपां भागमधारयन् ॥१३॥
 येन मृतं स्तपयन्ति श्मश्रूणि येनोन्दते ।
 तं वै ब्रह्मज्य ते देवा अपां भागमधारयन् ॥१४॥

तम् । वृक्षाः । अपं । सेधन्ति । छायाम् । नः । मा । उपं । गाः । इति ।
 यः । ब्राह्मणस्य । सत् । धनम् । अभि । नारद । मन्यते ॥ ९ ॥
 विषम् । एतत् । देवऽकृतम् । राजा । वरुणः । अब्रवीत् ।
 न । ब्राह्मणस्य । गाम् । जग्ध्वा । राष्ट्रे । जागार । कः । चन ॥ १० ॥
 नव । एव । ताः । नवतयः । या । भूमिः । विऽधनुत ।
 प्रऽजाम् । हिंसित्वा । ब्राह्मणीम् । असम्ऽभूयम् । परा । अभवन् ॥ ११ ॥
 याम् । मृताय । अनुऽब्रूयन्ति । कुयम् । पदऽयोपनीम् ।
 तत् । वै । ब्रह्मऽज्य । ते । देवाः । उपऽस्तरणम् । अब्रुवन् ॥ १२ ॥
 अश्रूणि । कृपमाणस्य । यानि । जीतस्य । ववृतुः ।
 तम् । वै । ब्रह्मऽज्य । ते । देवाः । अपाम् । भागम् । आधारयन् ॥ १३ ॥
 येन । मृतम् । स्तपयन्ति । श्मश्रूणि । येन । उन्दते ।
 तम् । वै । ब्रह्मऽज्य । ते । देवाः । अपाम् । भागम् । आधारयन् ॥ १४ ॥

- V.19.9** Even the trees repel him saying, "do not come to our shade"
O Nārada, who appropriates arrogantly the good wealth of an
intellectual.
- V.19.10** This is the poison prepared by the bounties of Nature, so has
proclaimed the venerable king. Having devoured the cow of
an intellectual no one wakes up in the kingdom.
- V.19.11** Verily they were nine ninety, whom the earth shook off.
Having violated their intellectual subjects, they suffered
defeat inconceivably.
- V.19.12** The track-effacing broom, which they tie to a dead person,
that, O scatter of intellectuals, will be your bedding, so the
enlightened ones have decreed.
- V.19.13** The tears of the person being wronged, which flow when he
is defeated, O scatter of intellectuals, are your share of
water, that the bounties of Nature have fixed.
- V.19.14** Where-with they bathe the dead, and where-with they
moisten beards, that, O scatter of intellectuals, is your share
of water, that the bounties of Nature have fixed.

न वर्षं मैत्रावरुणं ब्रह्मज्यमभि वर्षति ।
नास्मै समितिः कल्पते न मित्रं नयते वशम् ॥१५॥

न । वर्षम् । मैत्रावरुणम् । ब्रह्मज्यम् । अभि । वर्षति ।

न । अस्मै । सम्ऽइति । कल्पते । न । मित्रम् । नयते । वशम् ॥ १५ ॥

(२०) विंशं सूक्तम्

(१-१२) द्वादशार्पण्यास्य सूक्तस्य ऋषिः कृषिः । शान्तस्य दुन्दुभिर्वेषता । (१) प्रथमर्षो
वसिष्ठा, (२-१२) द्वितीयाधेयादसानाञ्च भिक्षुर्ऋषी ।

उच्चैर्धोषो दुन्दुभिः सत्त्वनायन्वानस्पत्यः संभृत उस्त्रियाभिः ।
वाचं क्षुणुवानो दमयन्त्सपत्नान्तिह इव जेष्यन्नभि तंस्तनीहि ॥१॥
सिंह इवास्तानीद्वयो विबद्धोभिक्रन्दन्नृषभो वासितामिव ।
वृषा त्वं वध्रयस्ते सपत्ना ऐन्द्रस्ते शुष्मो अभिमातिषाहः ॥२॥
वृषेव युये सहसा विद्वानो गव्यन्नभि र्व संधनाजित् ।
शुचा विध्य हृदयं परेषां हित्वा ग्रामान्प्रच्युता यन्तु शत्रवः ॥३॥
संजयन्पृतना ऊर्ध्वमायुर्गृह्णा गृह्णानो बहुधा वि चक्ष्व ।
देवीं वाचं दुन्दुभ आ गुरस्व वेधाः शत्रूणामुप भरस्व वेदः ॥४॥

उच्चैःऽर्धोषः । दुन्दुभिः । सत्त्वनाऽयन् । वानस्पत्यः । सम्ऽभृतः । उस्त्रियाभिः ।
वाचम् । क्षुणुवानः । दमयन् । सपत्नान् । तिहऽइव । जेष्यन् । अभि । तंस्तनीहि ॥१॥
सिंहऽइव । अस्तानीत् । द्वयः । विबद्धः । अभिऽक्रन्दन् । ऋषभः । वासिताम्ऽइव ।
वृषा । त्वम् । वध्रयः । ते । सपत्नाः । ऐन्द्रः । ते । शुष्मः । अभिमातिऽसहः ॥ २ ॥
वृषोऽइव । युये । सहसा । विद्वानः । गव्यन् । अभि । रुन् । संधनऽजित् ।
शुचा । विध्य । हृदयम् । परेषाम् । हित्वा । ग्रामान् । प्रच्युताः । यन्तु । शत्रवः ॥ ३ ॥
सम्ऽजयन् । पृतनाः । ऊर्ध्वमायुः । गृह्णाः । गृह्णानः । बहुधा । वि । चक्ष्व ।
देवीम् । वाचम् । दुन्दुभे । आ । गुरस्व । वेधाः । शत्रूणाम् । उप । भरस्व । वेदः ॥ ४ ॥

- V.19.15** The rain caused by sun and ocean does not fall on (the domain of) the scather of intellectuals. The war-council (samiti) does not favour him, nor can he bring the friends under his control (win the support of his friends).

Wood-carved War-drum

- V.20.1** Carved out of wood and held tight with leather straps, loud-noised is the war-drum (dundubhi), augmentor of strength; whetting your voice, subduing the rivals, seeking victory, may you roar all around like a lion.
- V.20.2** Made of wood and fastened skillfully, (the war-drum) roars like a lion, like a bull bellowing for a cow; (O war-drum) you are powerful; your rivals are impotent; your foe-conquering might is indeed that of the resplendent Lord.
- V.20.3** O winner of plentiful booty arriving suddenly, like a mighty bull seeking cows, may you roar all around. May you pierce the heart of our enemies with grief. Having been dislodged may our enemies flee leaving their villages.
- V.20.4** Conquering the invading hordes, loud-roarer, capturing those who deserve to be captured, may you look around in many ways. O war-drum, being pious, may you utter the divine speech. May you fetch the enemy's wealth to us.

दुन्दुभेर्वाचं प्रयतां वदन्तीमाशृष्वती नाथिता घोषबुद्धा ।
 नारी पुत्रं धावतु हस्तगृह्यामित्रि भीता समरे वधानाम् ॥५॥
 पूर्वो दुन्दुभे प्र वदासि वाचं भूम्याः पृष्ठे वद रोचमानः ।
 अमित्रसेनामभिजज्जमानो युमहद दुन्दुभे सुनृतावत् ॥६॥
 अन्तरेमे नभसी घोषो अस्तु पृथक्ते ध्वनयो यन्तु शीर्षम् ।
 अभि क्रन्द स्तनयोत्पिपानः श्लोककृन्मित्रतूयाय स्वर्धी ॥७॥
 धीभिः कृतः प्र वदाति वाचमुद्धर्षय सत्त्वनामायुधानि ।
 इन्द्रमेदी सत्त्वनो नि ह्वयस्व मित्रैरमित्रा अव जह्वनीहि ॥८॥
 संक्रन्दनः प्रवदो धृष्णुषेणः प्रवेदुकृद्बुधा ग्रामघोषी ।
 श्रेयो वन्वानो व्युनानि विद्वान्कीर्ति बहुभ्यो वि हर द्विराजे ॥९॥
 श्रेयःकेतो वसुजित्सर्हीयान्संग्रामजित्संशितो ब्रह्मणासि ।
 अंशूर्निव प्रावाधिषवणे अद्रिर्गन्धर्वदुन्दुभेधि नृत्य वेदः ॥१०॥

दुन्दुभेः । वाचम् । प्रयताम् । वदन्तीम् । आशृष्वती । नाथिता । घोषबुद्धा ।
 नारी । पुत्रम् । धावतु । हस्तगृह्य । आमित्रि । भीता । समरे । वधानाम् ॥ ५ ॥
 पूर्वः । दुन्दुभे । प्र । वदासि । वाचम् । भूम्याः । पृष्ठे । वद । रोचमानः ।
 अमित्रसेनाम् । अभिजज्जमानः । युमहत् । वद । दुन्दुभे । सुनृतावत् ॥ ६ ॥
 अन्तरा । इमे इति । नभसी इति । घोषः । अस्तु । पृथक् । ते । ध्वनयः । यन्तु । शीर्षम् ।
 अभि । क्रन्द । स्तनय । उत्पिपानः । श्लोककृत् । मित्रस्तूयाय । सुअर्धी ॥ ७ ॥
 धीभिः । कृतः । प्र । वदाति । वाचम् । उत् । हर्षय । सत्त्वनाम् । आयुधानि ।
 इन्द्रमेदी । सत्त्वनः । नि । ह्वयस्व । मित्रैः । अमित्रान् । अव । जह्वनीहि ॥ ८ ॥
 समक्रन्दनः । प्रवदः । धृष्णुसेनः । प्रवेदुकृत् । बहुधा । ग्रामघोषी ।
 श्रेयः । वन्वानः । व्युनानि । विद्वान् । कीर्तिम् । बहुभ्यः । वि । हर । द्विराजे ॥ ९ ॥
 श्रेयःकेतः । वसुजित् । सर्हीयान् । संग्रामजित् । समश्रितः । ब्रह्मणा । असि ।
 अंशूर्निव । प्रावा । अधिषवने । अद्रिः । गन्धर्व । दुन्दुभे । अधि । नृत्य । वेदः ॥ १० ॥

- V.20.5 Hearing all around, the loudly spoken voice of the war-drum, let the woman of the enemy, frightened, suppliant, wakened by the roar, flee seizing her son by hand, in the clash of deadly weapons.
- V.20.6 O war-drum, you utter your voice first. Speak on the surface of earth shining brightly. Crushing the enemy's army on all the sides, O war-drum, may you speak loudly and pleasantly.
- V.20.7 May there be loud noise between these two firmaments. May your sounds spread quickly in all directions. Growing in vehemence and earning glory, may you roar and thunder, so that the victory for friends may be achieved (assured).
- V.20.8 Made with skills, the drum utters clearly a speech. (O drum), raise up the weapons of powerful warriors. Gladdener of the army chief, call up the powerful warriors and with the help of the friends crush down the enemies.
- V.20.9 Resonant, loud-speaking, accompanied by a conquering army, rouser, making proclamations in villages for various purposes, winning real happiness, knowing all the ways, (O drum), may you distribute glory to many in the battle of two kings.
- V.20.10 O ensign of real happiness, winner of treasures, mighty, winner of battle, you have been whetted by the intellectual; as at the time of pressing out the crushing stones dance on the stalks of same plant, so, O war-drum, may you dance upon our enemy's possessions.

शत्रुपाप्नीपाडभिमातिपाहो गुवेषणः सहमान उद्भित् ।
 वाग्वीव मन्त्रं प्र भरस्व वाचं सांग्रामजित्यायेषमुद्देह ॥११॥
 अच्युतच्युत्समदो गर्भिष्ठो मृधो जेता पुरएतायोध्यः ।
 इन्द्रेण गुप्तो विदया निचिक्यद्दद्योतनो द्विपतां याहि शीर्भम् ॥१२॥

शत्रुपाद् । नीपाद् । अभिमातिऽसहः । गोऽएषणः । सहमानः । उद्भित् ।
 वाग्वीऽईव । मन्त्रम् । प्र । भरस्व । वाचम् । सांग्रामऽजित्याय । ईषम् । उत् । वृद् । इह ॥ ११ ॥
 अच्युतऽच्युत् । सऽमदः । गर्भिष्ठः । मृधः । जेता । पुरऽएता । अयोध्यः ।
 इन्द्रेण । गुप्तः । विदया । निऽचिक्यत् । द्दत्ऽद्योतनः । द्विपताम् । याहि । शीर्भम् ॥ १२ ॥

(११) एकविंशं सूक्तम्

(१-१२) द्वादशशर्भस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । (१-२) प्रथमार्चनवर्षां वानस्पत्यदुन्दुभिः, (१०-१२) द्वाप्त्यावि-
 रुषस्य पादित्वाद्यो देयताः । (१, ४-५) प्रथमाचतुर्थीपञ्चमीनां पञ्चापङ्क्तिः, (२-३, ७-१०)
 द्वितीयाचतुर्थीयोः साम्यादिचतसृणाञ्जानुष्टुप्, (१) षष्ठ्या जगती, (११) एकदश्या
 बृहतीगर्भां त्रिष्टुप्, (१२) द्वादश्याश्च विपदा यवमध्या गायत्री छन्दांसि ।

विहृदयं वैमनस्यं वदामित्रेषु दुन्दुभे ।
 विहृषं कश्मशं भयममित्रेषु नि दध्मस्यैवैनान्दुन्दुभे जहि ॥१॥
 उद्वेपमाना मनसा चक्षुषा हृदयेन च ।
 धावन्तु बिभ्यतोमित्राः प्रत्रासेनाज्ये हुते ॥२॥
 वानस्पत्यः संभृत उस्त्रियाभिर्विश्वगोत्र्यः ।
 प्रत्रासममित्रेभ्यो वृदाज्येनाभिघोरितः ॥३॥

विहृदयम् । वैमनस्यम् । वद । अमित्रेषु । दुन्दुभे ।
 विहृषम् । कश्मशम् । भयम् । अमित्रेषु । नि । दध्मसि । अत्र । एनान् । दुन्दुभे । जहि ॥
 उद्ऽवेपमानाः । मनसा । चक्षुषा । हृदयेन । च ।
 धावन्तु । बिभ्यतः । अमित्राः । प्रऽत्रासेन । आज्ये । हुते ॥ २ ॥
 वानस्पत्यः । सम्ऽमृतः । उस्त्रियाभिः । विश्वगोत्र्यः ।
 प्रऽत्रासम् । अमित्रेभ्यः । वृद् । आज्येन । अभिघोरितः ॥ ३ ॥

V.20.11 Conqueror of enemy, always victorious, conqueror of arrogant foes, seeker of booty, overpowering and up-rooting, O drum, as an orator speaks his counsel, so may you speak vigour to us here for winning the battle.

V.20.12 Overthrower of unoverthrown, always ready to join the battle, conqueror of foes, moving in forefront, irresistible, protected by the resplendent Lord, knowing well the skills of war, burning hearts of our malicious enemies. (O drum), may you move (towards them) quickly.

Wood-carved War-drum

V.21.1 O war-drum, may you utter disheartening (noise) and estrangement of minds among our enemies. We put in our enemies malice, discord and fear. May you, O drum, smite them down.

V.21.2 Trembling badly in their mind, eye and heart, terrified, may the enemies flee out of fear as soon as the purified butter is poured (into sacrificial fire).

V.21.3 Made out of wood, kept tight with leather straps, common to all clans, smeared with purified butter, may you utter terror for our enemies.

यथा मृगाः संविजन्ते आरण्याः पुरुषादधि ।
 एवा त्वं दुन्दुभेमित्रान् अभि क्रन्द प्र त्रासयाथो चित्तानि मोहय ॥४॥
 यथा वृकादजावयो धावन्ति बहु बिभ्यतीः ।
 एवा त्वं दुन्दुभेमित्रान् अभि क्रन्द प्र त्रासयाथो चित्तानि मोहय ॥५॥
 यथा श्येनात्पतत्रिणः संविजन्ते अहर्दिवि सिंहस्य स्तनथोर्यथा ।
 एवा त्वं दुन्दुभेमित्रान् अभि क्रन्द प्र त्रासयाथो चित्तानि मोहय ॥६॥
 परामित्रान् दुन्दुभिना हरिणस्याजिनेन च । सर्वे देवा अतित्रसन्त्ये संग्रामस्येति ॥७॥
 येरिन्द्रः प्रकीर्तते पद्मेष्टेष्टायया सह । तेरमित्रास्ससन्तु नोमी ये यन्त्यनीकुशः ॥८॥
 ज्याघ्रोषा दुन्दुभयोभि क्रोशन्तु या दिशः ।
 सेनाः पराजिता यतीरमित्राणामनीकुशः ॥९॥

यथा । मृगाः । सम्ऽविजन्ते । आरण्याः । पुरुषात् । अधि । एव । त्वम् ।
 दुन्दुभे । अमित्रान् । अभि । क्रन्द । प्र । त्रासय । अथो इति । चित्तानि । मोहय ॥ ४ ॥
 यथा । वृकात् । अजऽअवयः । धावन्ति । बहु । बिभ्यतीः । एव० ॥ ५ ॥
 यथा । श्येनात् । पतत्रिणः । सम्ऽविजन्ते । अहऽदिवि । सिंहस्य । स्तनयोः । यथा । एव० ॥
 परा । अमित्रान् । दुन्दुभिना । हरिणस्य । अजिनेन । च ।
 सर्वे । देवाः । अतित्रसन् । ये । सम्ऽग्रामस्य । ईशते ॥ ७ ॥
 येः । इन्द्रः । प्रकीर्तते । पद्मेष्टेष्टे । आयया । सह ।
 तेः । अमित्राः । त्रसन्तु । नः । अमी इति । ये । यन्ति । अनीकुशः ॥ ८ ॥
 ज्याघ्रोषाः । दुन्दुभयः । अभि । क्रोशन्तु । याः । दिशः ।
 सेनाः । पराजिताः । यतीः । अमित्राणाम् । अनीकुशः ॥ ९ ॥

V.21.4 As the beasts of the forest run away in terror from man, even so, O drum, may you roar towards the enemies, frighten them thoroughly and then confuse their minds.

V.21.5 Just as goats and sheep run away in great fear from the wolf, even so, O drum, may you roar towards the enemies, frighten them thoroughly and then confuse their minds.

V.21.6 As the birds fly away in terror from a hawk day by day, as from a lion's roar, even so, O drum, may you roar towards the enemies, frighten them thoroughly and then confuse their minds.

V.21.7 With the drum and with the skin of the dear, may all the enlightened ones, who are masters of the battle, frighten the enemies away.

V.21.8 With the resounding noises of foot-steps, with which the army chief plays his game along with the shadow, may our enemies get frightened, who move forth in troops.

V.21.9 O sun, may you take away their vision. O beams of light, run after them. The power of arms having gone, let the fetters be tied on (their feet).

आदित्य चक्षुरा दत्स्व मरीचयोनु धावत ।

पत्सङ्गिनीरा संजन्तु विगति बाहुवीर्ये ॥१०॥

यूयमुग्रा मरुतः पृश्निमातर इन्द्रेण युजा प्र मृणीत शत्रून् ।

सोमो राजा वरुणो राजा महादेव उत मृत्युरिन्द्रः ॥११॥

एता देवसेनाः सूर्यकेतवः सचेतसः । अमित्राभ्यो जयन्तु स्वाहा ॥१२॥

आदित्य । चक्षुः । आ । दत्स्व । मरीचयः । अनु । धावत ।

पत्सङ्गिनीः । आ । संजन्तु । विगति । बाहुवीर्ये ॥ १० ॥

यूयम् । उग्राः । मरुतः । पृश्निमातरः । इन्द्रेण । युजा । प्र । मृणीत । शत्रून् ।

सोमः । राजा । वरुणः । राजा । महादेवः । उत । मृत्युः । इन्द्रः ॥ ११ ॥

एताः । देवसेनाः । सूर्यकेतवः । सचेतसः । अमित्रान् । नः । जयन्तु । स्वाहा ॥ १२ ॥

(२२) द्वाविंशं सूक्तम्

(१-१५) षतुर्दशर्षत्यास्य सूक्तस्य षडङ्गिरा ऋषिः । तत्पद्मनाभो देवता । (१) प्रथमर्षो भुरिन्धिषुर्, (२) द्वितीयावा-
सिषुर्, (३-५, ९-१५) तृतीयावाप्त्योः षड्वादिनषानाम् उडुर्, (६) पञ्चम्याथ विराट् पच्यन्वराती छन्वांसि ।

अभिस्तुक्मानमप बाधतामितः सोमो ग्रावा वरुणः पृतदक्षः ।

वेदिर्वेहिः समिधः शोशुचाना अप द्वेषीत्यमुया भवन्तु ॥१॥

अयं यो विश्वान्हरितान्कृणोष्युच्छोचयन्नमिरिवामिदुन्वन् ।

अथा हि तक्मन्नरसो हि भूया अथा न्यङ्धराड् वा परेहि ॥२॥

अग्निः । तक्मानम् । अप । बाधताम् । इतः । सोमः । ग्रावा । वरुणः । पृतदक्षः ।

वेदिः । वेहिः । समिधः । शोशुचानाः । अप । द्वेषीति । अमुया । भवन्तु ॥ १ ॥

अयम् । यः । विश्वान् । हरितान् । कृणोषि । उत्शोचयन् । अग्निः । इव । अभिदुन्वन् ।

अथ । हि । तक्मन् । अरसः । हि । भूयाः । अथ । न्यङ् । अधराड् । वा । परेहि ॥ २ ॥

V.21.10 O sun, may you take away their vision. Beams of light, may you run close after them. The power of arms having been subdued, may the foot-binding ropes be bound around.

V.21.11 O formidable storm-troopers, sons of mother-earth, may you crush the enemies with the resplendent Lord as your ally. The shining (rājā) blissful Lord, the shining venerable Lord, the great enlightened one, the death and also the resplendent Lord.

V.21.12 May these hosts divine, having sun on their banners (sūrya-ketavaḥ), one minded, conquer our enemies. Svāhā. (hail).

Cure for fever

V.22.1 May the sacrificial fire, Soma herb, the crushing stone, the venerable Lord skilled in purifying, the sacrificial altar, the sacred grass and brightly glowing fuel sticks (samidhaḥ) drive the fever away from here. May the malignancies keep at a distance away yonder.

V.22.2 O fever, may you, who make all the persons yellow, heating them up and causing pain all over like fire, now become powerless (weak); now may you go down or vanish far below.

यः पुरुषः पारुषेयो विध्वंस इवारुणः ।
 तक्मानं विश्वधावीर्याधराञ्च परां सुव ॥३॥
 अधराञ्च प्र हिणोमि नमः कृत्वा तक्मने ।
 शकुम्भरस्य मुष्टिहा पुनरेतु महावृषान् ॥४॥
 ओको अस्य मूर्जवन्त ओको अस्य महावृषाः ।
 यावज्जातस्तक्मंस्तावानसि बर्हिहकेषु न्योचुरः ॥५॥
 तक्मन्व्यालि वि गद व्यङ्ग मूरि यावय ।
 दासीं निष्टकरीमिच्छ तां वज्रेण समर्पय ॥६॥
 तक्मन्मूर्जवतो गच्छ बर्हिकान्वा परस्तराम् ।
 शुद्रामिच्छ प्रफर्व्य तां तक्मन्वीवि धूनुहि ॥७॥
 महावृषान्मूर्जवतो वन्ध्वंश्चि परेत्य ।
 प्रेतानि तक्मने ब्रूमो अन्यक्षेत्राणि वा इमा ॥८॥

यः । पुरुषः । पारुषेयः । अवध्वंसः । इव । अरुणः ।
 तक्मानम् । विश्वधाऽवीर्यं । अधराञ्चम् । परां । सुव ॥ ३ ॥
 अधराञ्चम् । प्र । हिणोमि । नमः । कृत्वा । तक्मने ।
 शकुम्भरस्य । मुष्टिऽहा । पुनः । एतु । महाऽवृषान् ॥ ४ ॥
 ओकः । अस्य । मूर्जवन्तः । ओकः । अस्य । महाऽवृषाः ।
 यावत् । जातः । तक्मन् । तावान् । असि । बर्हिहकेषु । निऽओचुरः ॥ ५ ॥
 तक्मन् । विऽआलि । वि । गद । विऽअङ्ग । मूरि । यावय ।
 दासीम् । निऽस्तकरीम् । इच्छ । ताम् । वज्रेण । सम् । अपर्पय ॥ ६ ॥
 तक्मन् । मूर्जवतः । गच्छ । बर्हिकान् । वा । परऽस्तराम् ।
 शुद्राम् । इच्छ । प्रऽफर्व्यम् । तान् । तक्मन् । विऽइव । धूनुहि ॥ ७ ॥
 महाऽवृषान् । मूर्जवतः । वन्धुं । अद्भि । पराऽइत्यं ।
 प्र । एतानि । तक्मने । ब्रूमः । अन्यऽक्षेत्राणि । वै । इमा ॥ ८ ॥

V.22.3 May you, O potent in all aspects, send away downwards the fever, which is violent, affecting the joints and is ruddy like dust.

V.22.4 Having bowed in reverence to the fever, I send it downwards. May this boxer killer of vegetable growers go again to the regions of much rain-fall.

V.22.5 Its abode is where the mūñja grass grows; its abode is the region of much rain-fall; O fever, as soon as you were born, you have been visible among the Balhikas.

V.22.6 O fever, vicious, much poisonous, distorter of limbs, may you go far away. Seek her, who does not move about, as your maid-servant and strike her with your adamantite weapon.

V.22.7 O fever, may you go to the region, where the mūñja grass grows; or may you go even farther to Balhikas. Seek there some wanton (prapharvya) maid-servant and shake her severely.

V.22.8 Having gone far away, may you eat up the regions of much rain-fall and the regions, where the mūñja grass grows, your own kins. We allow these regions to fever or other regions even farther than these.

अन्यस्त्रे न रमसे वशी सन्मृडयासि नः ।
 अमृदु प्रार्थस्तुक्मा स गमिष्यति बलिहकान् ॥९॥
 यत्त्वं शीतोथो रुरः सह कासावेपयः ।
 भीमास्तेतक्मन्हेतयस्ताभिः स्म परि वृद्धिनः ॥१०॥
 मा स्मेतान्सखींकुर्या बलासे कासमृगम् ।
 मा स्मातोर्वाढेः पुनस्तत्त्वा तक्मन्नुप ब्रुवे ॥११॥
 तक्मन्भ्रात्रा बलासेन स्वस्त्रा कासिकया सह ।
 पाप्मा भ्रातृव्येण सह गच्छामुमरणं जनम् ॥१२॥
 तृतीयकं वितृतीयं सदुन्दिमुत शारदम् ।
 तक्मानं शीतं रुरं प्रैष्य नाशय वार्षिकम् ॥१३॥
 गन्धारिम्यो मूर्जवद्भयोङ्गेभ्यो मगधेभ्यः ।
 प्रैष्यन्जनमिव शेवधि तक्मानं परि ददासि ॥१४॥

अन्यस्त्रे । न । रमसे । वशी । सन् । मृडयसि । नः ।
 अमृदु । कुं इति । प्रऽअर्थः । तक्मा । सः । गमिष्यति । बलिहकान् ॥ ९ ॥
 यत् । त्वम् । शीतः । अयो इति । रुरः । सह । कासा । अवेपयः ।
 भीमाः । ते । तक्मन् । हेतयः । ताभिः । स्म । परि । वृद्धिः । नः ॥ १० ॥
 मा । स्म । एतान् । सखीन् । कुर्याः । बलासेम् । कासम् । नृत्ऽयुगम् ।
 मा । स्म । अतः । अर्वाङ् । आ । ऐः । पुनः । तत् । त्वा । तक्मन् । उप । ब्रुवे ॥ ११ ॥
 तक्मन् । भ्रात्रा । बलासेन । स्वस्त्रा । कासिकया । सह ।
 पाप्मा । भ्रातृव्येण । सह । गच्छ । अमुम् । अरणम् । जनम् ॥ १२ ॥
 तृतीयकम् । विऽतृतीयम् । सदुम्ऽदिम् । उत । शारदम् ।
 तक्मानम् । शीतम् । रुरम् । प्रैष्यम् । नाशय । वार्षिकम् ॥ १३ ॥
 गन्धारिऽभ्यः । मूर्जवत्ऽभ्यः । अङ्गेभ्यः । मगधेभ्यः ।
 प्रऽपृष्यन् । जनम्ऽद्व । शेवऽधिम् । तक्मानम् । परि । ददासि ॥ १४ ॥

V.22.9 You do not delight in other's region. Being under control, you bring happiness to us. The fever has agreed to our request and to Balhikas it will go.

V.22.10 You, that come with shivering, or with aching, and that shake the patient with cough, O fever, terrible are your weapons; with them may you keep away from us.

V.22.11 May you not these your companions - the wasting disease (balāsa), the cough and collapse (udyuga). Do not come nearer than this to us, this I request you once again.

V.22.12 O fever, along with your brother, the wasting disease (balāsa), with your nephew, the eruption (pāpmā), may you go to so and so stranger people.

V.22.13 May you drive away all types of fevers enlisted below :
 (i) tṛtīyakam - tertian, (ii) vitṛtiyam-intermittent, (iii) Sadamdim - constant, (iv) śārdam-autumnal, (v) takmānam - pertaining to skin eruptions, (vi) śītam - in cold, (vii) rūram - that comes in śisīra (cold winters), (viii) graiṣmam - in summers, (ix) vārṣikam - during rains.

V.22.14 To those of Gandhār, to those of Moojvan, those of Aṅgas, and to those of Magadha, we hereby send fever, as one sends a treasure to another person.

(२३) प्रयोविषां सूक्तम्

(१-१३) प्रयोदशार्पण्यास्य सूक्तस्य कण्व ऋषिः । इन्द्रादयो देवा देवताः । (१-१२) प्रयमादि-
द्वादशार्पणानुष्टुप्, (१३) प्रयोदश्याश्च विराडनुष्टुप् छन्दसी ॥

ओते मे द्यावापृथिवी ओता देवी सरस्वती ।
 ओतौ म इन्द्रश्चाग्निश्च किमि जम्भयतामिति ॥१॥
 अस्येन्द्र कुमारस्य किमीन्धनपते जहि ।
 हुता विश्वा अरातय उग्रेण वर्चसा मम ॥२॥
 यो अक्ष्यौ परिसर्पति यो नासे परिसर्पति ।
 दतां यो मध्यं गच्छति तं किमि जम्भयामसि ॥३॥
 सरूपौ द्वौ विरूपौ द्वौ कृष्णौ द्वौ रोहितौ द्वौ ।
 बभ्रुश्च बभ्रुकर्णश्च गृध्रः कोकश्च ते हुताः ॥४॥
 ये किमयः शित्तिकक्षा ये कृष्णाः शित्तिबाहवः ।
 ये के च विश्वरूपास्तान्किमीन्जम्भयामसि ॥५॥
 उत्पुस्तात्सूर्य एति विश्वदृष्टो अदृष्टहा ।
 दृष्टाश्च घ्नदृष्टाश्च सर्वाश्च प्रमृणन्किमीन् ॥६॥

ओते इत्याऽउते । मे । द्यावापृथिवी इति । आऽउता । देवी । सरस्वती ।
 आऽउतौ । मे । इन्द्रः । च । अग्निः । च । किमिम् । जम्भयताम् । इति ॥ १ ॥
 अस्य । इन्द्र । कुमारस्य । किमीन् । धनऽपते । जहि ।
 हुताः । विश्वाः । अरातयः । उग्रेण । वर्चसा । मम ॥ २ ॥
 यः । अक्ष्यौ । परिसर्पति । यः । नासे इति । परिसर्पति ।
 दताम् । यः । मध्यम् । गच्छति । तम् । किमिम् । जम्भयामसि ॥ ३ ॥
 सरूपौ । द्वौ । विरूपौ । द्वौ । कृष्णौ । द्वौ । रोहितौ । द्वौ ।
 बभ्रुः । च । बभ्रुकर्णः । च । गृध्रः । कोकः । च । ते । हुताः ॥ ४ ॥
 ये । किमयः । शित्तिकक्षाः । ये । कृष्णाः । शित्तिबाहवः ।
 ये । के । च । विश्वरूपाः । तान् । किमीन् । जम्भयामसि ॥ ५ ॥
 उत् । पुस्तात् । सूर्यः । एति । विश्वदृष्टः । अदृष्टहा ।
 दृष्टान् । च । घ्नन् । दृष्टान् । च । सर्वांन् । च । प्रमृणन् । किमीन् ॥ ६ ॥

Indra and others

- V.23.1 Heaven and earth are gracious to me, the learning divine is gracious, and the lightning and fire, both are gracious to me. May they destroy the worm.
- V.23.2 O resplendent Lord, master of riches, may you kill the worms of this boy. All the distressing worms have been destroyed by my formidable utterance (or *vacasā* herb - *Acours colamus*).
- V.23.3 The one, that moves about in his two eyes, the one that moves into his nose and the one that goes to the midst of his teeth, that worm, we hereby destroy completely.
- V.23.4 Two of the same form, two of different forms, two black, two red, the brown and the brown-eared, the vulture and the wolf, these have been killed.
- V.23.5 The worms that have white sides, or that are black with white arms, and whosoever are of various shapes and forms, all those worms we hereby utterly destroy.
- V.23.6 There in the east up rises the sun, seen by all and killer of the unseen, killing the seen as well as the unseen, and crushing all sorts of worms.

येवापासुः कष्कषाम एजत्काः शिपविलुकाः ।
 दृष्टश्च हन्यतां किमिरुतादृष्टश्च हन्यताम् ॥७॥
 हुतो येवापः किमीणां हुतो नदनिमोत ।
 सर्वाग्नि मप्मषाकरं दृषदा खल्वी इव ॥८॥
 त्रिशीर्षाणं त्रिकुदं किमि सारङ्गमर्जुनम् ।
 शृणाम्यस्य पृष्टीरपि वृश्चामि यच्छिरः ॥९॥
 अत्रिवह्नः किमयो हन्मि कष्ववर्जमदमिवत् ।
 अगस्त्यस्य ब्रह्मणा सं पिनष्म्यहं किमीन् ॥१०॥
 हुतो राजा किमीणामुतैषीं स्थपतिर्हुतः ।
 हुतो हुतमाता किमिर्हुतभ्राता हुतस्वसा ॥११॥
 हुतासो अस्य वेशसो हुतासः परिवेशसः ।
 अथो ये क्षुल्लका इव सर्वे ते किमयो हुताः ॥१२॥

येवापासः । कष्कषासः । एजत्काः । शिपविलुकाः ।
 दृष्टः । च । हन्यताम् । किमिः । उत । अदृष्टः । च । हन्यताम् ॥ ७ ॥
 हुतः । येवापः । किमीणाम् । हुतः । नदनिमा । उत ।
 सर्वान् । नि । मप्मषा । अकरम् । दृषदा । खल्वान् इव ॥ ८ ॥
 त्रिऽशीर्षाणम् । त्रिऽकुदम् । किमिन् । सारङ्गम् । अर्जुनम् ।
 शृणामि । अस्य । पृष्टीः । अपि । वृश्चामि । यत् । शिरः ॥ ९ ॥
 अत्रिऽवत् । वः । किमयः । हन्मि । कष्वऽवत् । अमदग्निऽवत् ।
 अगस्त्यस्य । ब्रह्मणा । सम् । पिनष्मि । अहम् । किमीन् ॥ १० ॥
 हुतः । राजा । किमीणान् । उत । एषाम् । स्थपतिः । हुतः ।
 हुतः । हुतमाता । किमिः । हुतऽभ्राता । हुतऽस्वसा ॥ ११ ॥
 हुतासः । अस्य । वेशसः । हुतासः । परिऽवेशसः ।
 अथो इति । ये । क्षुल्लकाऽइव । सर्वे । ते । किमयः । हुताः ॥ १२ ॥

- V.23.7** Yavasa, kaskasa, ejatka and śipavitnuka, are the various kinds of worms. Let such a worm be killed when seen; even when unseen let it be killed. (worms : yevāśāṣaḥ, kaṣkaṣāḥ, śipavintukāḥ-visible to eyes and non-visible)
- V.23.8** Among the worms the yevāśaḥ have been killed; nadaniman also has been killed. I have crushed all of them to pieces, just as grains (grams) with stones.
- V.23.9** I hereby kill the worm having three heads and three humps, veriegated and white-coloured. I break its ribs and cutt off what is its head.
- V.23.10** I kill you worms, as old sages and seers like Atri (free from triple bondage); as Kanva (seer, an embodiment of wisdom), and Jamadagni (flaring like fire), had killed in the past. I crush the worms to a fine powder, with the same contrivance, once introduced by Agastya, the renowned physician (Also see Av.II. 32.3)
- V.23.11** The king of worms; - the most prominent one, has been destroyed; the one who was the Lord of them has been slain. Also that worm has been slain whose mother, brother and sister-- the whole family, has been annihilated. (Also Av. II.32.4)
- V.23.12** His dependents have also been destroyed; all his neighbours around him are destroyed. His little-one: progeny also does not exist; it is all dead. (Also Av. II.32.5)

सर्वेषां च क्रिमीणां सर्वासां च क्रिमीणाम् ।
मिनइयश्मेना शिरो दहाम्यग्निना मुखम् ॥१३॥

सर्वेषाम् । च । क्रिमीणाम् । सर्वासां । च । क्रिमीणाम् ।
मिनभि । अश्मेना । शिरः । दहामि । अग्निना । मुखम् ॥ १३ ॥

(२४) ऋतुविंशं सूत्रम्

(१-१७) सप्तदशर्चस्यास्य सूतस्यापर्वा ऋषिः । ऋषमर्चः सविता, (२) द्वितीयाया अग्निः, (३) तृतीयाया धावापृथिवी,
(४) ऋतुर्ष्यां वरुणः, (५) पञ्चम्या मित्रावरुणौ, (६) षष्ठ्या मरुतः, (७) सप्तम्याः सोमः, (८) अष्टम्या वायुः, (९)
नवम्याः सूर्यः, (१०) दशम्याश्चन्द्रमाः, (११) एकादस्या इन्द्रः, (१२) द्वादस्या मरुतां पिता, (१३) त्रयोदस्या
सत्युः, (१४) ऋतुर्दश्या यमः, (१५) पञ्चदस्याः पितरः, (१६) षोडश्या अश्वरे तताः, (१७) सप्तदस्याथ
तत्तत्ततामहा देवताः । (१-१०, १२-१४) ऋषमाविदशानां द्वादस्यावितृषस्य यातिशङ्करी,
(११) एकादस्याः शङ्करी, (१५-१६) पञ्चदशीषोडशसोऽस्मिन्ना भुरिगतिव्रगती,
(१७) सप्तदस्याथ त्रिषदा विष्टद शङ्करी हन्दांसि ।

सविता प्रसवानामधिपतिः स मावतु ।
अस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्कर्मेण्यस्यां पुरोधायामस्यां प्रतिष्ठायामस्यां
चित्पामस्यामाकृत्यामस्यामाशिष्यस्यां देवहृत्यां स्वाहा ॥१॥
अग्निर्वनस्पतीनामधिपतिः स मावतु ।
अस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्कर्मेण्यस्यां पुरोधायामस्यां प्रतिष्ठायामस्यां
चित्पामस्यामाकृत्यामस्यामाशिष्यस्यां देवहृत्यां स्वाहा ॥२॥
धावापृथिवी दातृणामधिपत्नी ते मावताम् ।
अस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्कर्मेण्यस्यां पुरोधायामस्यां प्रतिष्ठायामस्यां
चित्पामस्यामाकृत्यामस्यामाशिष्यस्यां देवहृत्यां स्वाहा ॥३॥

सविता । प्रसवानाम् । अधिपतिः । सः । मा । अवतु । अस्मिन् । ब्रह्मणि । अस्मिन् ।
कर्मेणि । अस्याम् । पुरोधायाम् । अस्याम् । प्रतिष्ठायाम् । अस्याम् । चित्पाम् ।
अस्याम् । आकृत्याम् । अस्याम् । आशिषि । अस्याम् । देवहृत्याम् । स्वाहा ॥ १ ॥

अग्निः । वनस्पतीनाम् । अधिपतिः । सः । मा । अवतु । ०० ॥ २ ॥

धावापृथिवी इति । दातृणाम् । अधिपत्नी इत्यधिपत्नी । ते इति । मा । अवताम् । ०॥

- V.23.13** Of all the male worms and of all the female worms including insects, I hereby crush the head with a stone and burn their mouth with fire.

Divinities - numerous

- V.24.1** The inspirer Lord (Savitṛ) is the Lord of impulses (prasavānamdhipatiḥ) may he favour me in this prayer (brahmāṇi); in this rite (karmāṇi); in this priestly representation (asyām purodhāyām); in firm standing (pratiṣṭhāyām); in this intent (asyām chittayām); in this design (asyām ākūtyām); in this benediction (āśiṣi) in this invocation of the divinities (devadūtyām). Svāhā (hail).
- V.24.2** The fire (Agni) is the lord of vegetation; may he favour me in this prayer, in this rite, in this priestly representation, in this firm-standing, in this intent (or idea), in this design, in this benediction and in this invocation of the bounties of Nature. Svāhā.
- V.24.3** Heaven and earth (dyāvā-prthivī) are the queens of donors; may they two favour me in this prayer, in this rite, in this priestly representation, in this firm standing, in this intent (or idea), in this design, in this benediction, and in this invocation of the bounties of Nature. Svāhā.

वरुणोपामधिपतिः स मावतु ।
 अस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्कर्मण्यस्यां पुरोधायामस्यां प्रतिष्ठायामस्यां
 चित्यामस्यामाकृत्यामस्यामाशिष्यस्यां देवहृत्यां स्वाहा ॥४॥
 मित्रावरुणौ वृष्टयाधिपती तौ मावताम् ।
 अस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्कर्मण्यस्यां पुरोधायामस्यां प्रतिष्ठायामस्यां
 चित्यामस्यामाकृत्यामस्यामाशिष्यस्यां देवहृत्यां स्वाहा ॥५॥
 मरुतः पर्वतानामधिपतयस्ते मावन्तु ।
 अस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्कर्मण्यस्यां पुरोधायामस्यां प्रतिष्ठायामस्यां
 चित्यामस्यामाकृत्यामस्यामाशिष्यस्यां देवहृत्यां स्वाहा ॥६॥
 सोमो वीरुधामधिपतिः स मावतु ।
 अस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्कर्मण्यस्यां पुरोधायामस्यां प्रतिष्ठायामस्यां
 चित्यामस्यामाकृत्यामस्यामाशिष्यस्यां देवहृत्यां स्वाहा ॥७॥
 वायुरन्तरिक्षस्याधिपतिः स मावतु ।
 अस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्कर्मण्यस्यां पुरोधायामस्यां प्रतिष्ठायामस्यां
 चित्यामस्यामाकृत्यामस्यामाशिष्यस्यां देवहृत्यां स्वाहा ॥८॥

वरुणः । उपाम् । अधिपतिः । सः । मा । अवतु । ० ॥ ४ ॥

मित्रावरुणौ । वृष्टयाः । अधिपती इत्यधिपती । तौ । मा । अवताम् । ० ॥ ५ ॥

मरुतः । पर्वतानाम् । अधिपतयः । ते । मा । अवन्तु । ० ॥ ६ ॥

सोमः । वीरुधाम् । अधिपतिः । सः । मा । अवतु । ० ॥ ७ ॥

वायुः । अन्तरिक्षस्य । अधिपतिः । सः । मा । अवतु । ० ॥ ८ ॥

V.24.4 The ocean (Varuṇa) is the Lord of waters; may he favour me in this prayer, in this rite, in this priestly representation, in this firm standing, in this intent (or idea), in this design, in this benediction, and in this invocation of the bounties of Nature. Svāhā.

V.24.5 The sun and the ocean (Mitra and Varuṇa) are the lords of rain; may they two favour me in this prayer, in this rite, in this priestly representation, in this firm standing, in this intent (or idea), in this design, in this benediction, and in this invocation of the bounties of Nature. Svāhā.

V.24.6 The cloud-bearing winds (Maruts) are the lords of mountains; may they favour me in this prayer, in this rite, in this priestly representation, in this firm standing, in this intent (or idea), in this design, in this benediction, and in this invocation of the bounties of Nature. Svāhā.

V.24.7 The king of medicinal herbs (Soma) is the lord of plants; may he favour me in this prayer, in this rite, in this priestly representation, in this firm standing, in this intent (or idea), in this design, in this benediction, and in this invocation of the bounties of Nature. Svāhā.

V.24.8 The cosmic wind (Vāyu) is the lord of the midspace; may he favour me in this prayer, in this rite, in this priestly representation, in this firm standing, in this intent (or idea), in this design, in this benediction, and in this invocation of the bounties of Nature. Svāhā.

सूर्यश्चक्षुषामधिपतिः स मावतु ।
 अस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्कर्मण्यस्यां पुरोधायामस्यां प्रतिष्ठायामस्यां
 चित्यामस्यामाकृत्यामस्यामाशिष्यस्यां देवहृत्यां स्वाहा ॥९॥
 चन्द्रमा नक्षत्राणामधिपतिः स मावतु ।
 अस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्कर्मण्यस्यां पुरोधायामस्यां प्रतिष्ठायामस्यां
 चित्यामस्यामाकृत्यामस्यामाशिष्यस्यां देवहृत्यां स्वाहा ॥१०॥
 इन्द्रो दिवोधिपतिः स मावतु ।
 अस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्कर्मण्यस्यां पुरोधायामस्यां प्रतिष्ठायामस्यां
 चित्यामस्यामाकृत्यामस्यामाशिष्यस्यां देवहृत्यां स्वाहा ॥११॥
 मरुतां पिता पशूनामधिपतिः स मावतु ।
 अस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्कर्मण्यस्यां पुरोधायामस्यां प्रतिष्ठायामस्यां
 चित्यामस्यामाकृत्यामस्यामाशिष्यस्यां देवहृत्यां स्वाहा ॥१२॥
 मृत्युः प्रजानामधिपतिः स मावतु ।
 अस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्कर्मण्यस्यां पुरोधायामस्यां प्रतिष्ठायामस्यां
 चित्यामस्यामाकृत्यामस्यामाशिष्यस्यां देवहृत्यां स्वाहा ॥१३॥

सूर्यः । चक्षुषाम् । अधिपतिः । सः । मा । अवतु । ० ॥ ९ ॥
 चन्द्रमाः । नक्षत्राणाम् । अधिपतिः । सः । मा । अवतु । ० ॥ १० ॥
 इन्द्रः । दिवः । अधिपतिः । सः । मा । अवतु । ० ॥ ११ ॥
 मरुताम् । पिता । पशूनाम् । अधिपतिः । सः । मा । अवतु । ० ॥ १२ ॥
 मृत्युः । प्रजानाम् । अधिपतिः । सः । मा । अवतु । ० ॥ १३ ॥

- V.24.9** The Sun (Sūrya) is lord of the eye; may he favour me in this prayer, in this rite, in this priestly representation, in this firm-standing, in this intent (or idea), in this design, in this benediction, and in this invocation of the bounties of Nature. Svāhā.
- V.24.10** The moon (Candrama) is the lord of asterisms; may he favour me in this prayer, in this rite, in this priestly representation, in this firm-standing, in this intent (or idea), in this design, in this benediction, and in this invocation of the bounties of Nature. Svāhā.
- V.24.11** The resplendent Lord (Indra) is the lord of heaven; may he favour me in this prayer, in this rite, in this priestly representation, in this firm-standing, in this intent (or idea), in this design, in this benediction, and in this invocation of the bounties of Nature. Svāhā.
- V.24.12** The father of cloud-bearing winds (Marutām-pitā) is the lord of animals; may he favour me in this prayer, in this rite, in this priestly representation, in this firm-standing, in this intent (or idea), in this design, in this benediction, and in this invocation of the bounties of Nature. Svāhā.
- V.24.13** Death (Mṛtyu) is the lord of creatures; may he favour me in this prayer, in this rite, in this priestly representation, in this firm-standing, in this intent (or idea), in this design, in this benediction, and in this invocation of the bounties of Nature. Svāhā.

युमः पितृणामधिपतिः स मावतु ।
अस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्कर्मण्यस्यां पुरोधायामस्यां प्रतिष्ठायामस्यां
चित्त्वामस्यामाकृत्यामस्यामाशिष्यस्यां देवहृत्यां स्वाहा ॥१४॥
पितरः परे ते मावन्तु ।
अस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्कर्मण्यस्यां पुरोधायामस्यां प्रतिष्ठायामस्यां
चित्त्वामस्यामाकृत्यामस्यामाशिष्यस्यां देवहृत्यां स्वाहा ॥१५॥
तता अवरि ते मावन्तु ।
अस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्कर्मण्यस्यां पुरोधायामस्यां प्रतिष्ठायामस्यां
चित्त्वामस्यामाकृत्यामस्यामाशिष्यस्यां देवहृत्यां स्वाहा ॥१६॥
ततस्ततामहास्ते मावन्तु ।
अस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्कर्मण्यस्यां पुरोधायामस्यां प्रतिष्ठायामस्यां
चित्त्वामस्यामाकृत्यामस्यामाशिष्यस्यां देवहृत्यां स्वाहा ॥१७॥

यमः । पितॄणाम् । अधिऽपतिः । सः । मा । अवतु । ० ॥ १४ ॥

पितरः । परैः । ते । मा । अवन्तु । ० ॥ १५ ॥

तताः । अर्वरे । ते । मा । अवन्तु । ० ॥ १६ ॥

ततः । ततामहाः । ते । मा । अ॒व॒न्तु । ० ० ॥ १७ ॥

(२५) पञ्चमिषां सूक्तम्

(१-११) प्रयोदशार्धस्यास्य एकस्य ऋषिः । योगिर्गर्भो मन्त्रोक्तः देवाश्च देवताः । (१-१२) प्रथमावि-
 द्वाद्दशार्धमुत्तुप्, (१३) प्रयोदश्याश्च विषादं पुरस्ताद्ब्रवीती छन्दसी ॥

पर्वताश्विो योनेरह्नादह्नात्समाशृतम् । शेषो गर्भस्य रेतोधाः सरौ पूर्णमिवा दधत् ॥१॥

पर्वतात् । दिवः । योनेः । अङ्गात्ऽअङ्गःत् । सम्ऽआमृतम् ।

शेषः । गर्भस्य । रेतःऽधाः । सतौ । पुर्गम्ऽध्व । आ । दधत् ॥ १ ॥

V.24.14 The ordainer Lord (Yama) is the lord of elders; may he favour me in this prayer, in this rite, in this priestly representation, in this firm-standing, in this intent (or idea), in this design, in this benediction, and in this invocation of the bounties of Nature. Svāhā.

V.24.15 Elders (Pitṛ) are seniors (pare); may they favour me in this prayer, in this rite, in this priestly representation, in this firm-standing, in this intent (or idea), in this design, in this benediction, and in this invocation of the bounties of Nature. Svāhā.

V.24.16 Fathers (tataḥ) are junior (avare); may they favour me in this prayer, in this rite, in this priestly representation, in this firm-standing, in this intent (or idea), in this design, in this benediction, and in this invocation of the bounties of Nature. Svāhā.

V.24.17 Fathers become grand fathers (tatas-tatāmahāḥ); may they favour me in this prayer, in this rite, in this priestly representation, in this firm-standing, in this intent (or idea), in this design, in this benediction, and in this invocation of the bounties of Nature. Svāhā.

(Each verse devoted to a separate Divinity - From Śaviṭṛ to Tatāmahāḥ)

Yoni, Garbha and Earth etc.

V.25.1 Brought from the mountain (or from clouds), from the womb of the sky, and from each and every part of the body, the germ of an embryo is laid by the male organ just like a feather on an arrow. [Cloud and mountain both]

यथेयं पृथिवी मही भूतानां गर्भमादधे । एवा दधामि ते गर्भं तस्मै त्वामवसे हुवे ॥२॥

गर्भं धेहि सिनीवाल्लि गर्भं धेहि सरस्वति ।

गर्भं ते अश्विनोभा धत्तां पुष्करस्रजा ॥३॥

गर्भं ते मित्रावरुणौ गर्भं देवो बृहस्पतिः ।

गर्भं त इन्द्रश्चाग्निश्च गर्भं धाता दधातु ते ॥४॥

विष्णुर्योनिं कल्पयतु त्वष्टा रूपाणि पिशतु ।

आ सिञ्चतु प्रजापतिर्धाता गर्भं दधातु ते ॥५॥

यद्देव राजा वरुणो यद्वा देवी सरस्वती ।

यदिन्द्रो वृत्रहा वेद तद्गर्भकरणं पिब ॥६॥

गर्भो अस्योषधीनां गर्भो वनस्पतीनाम् ।

गर्भो विश्वस्य भूतस्य सो अग्ने गर्भमेह धाः ॥७॥

यया । इयम् । पृथिवी । मही । भूतानाम् । गर्भम् । आऽदधे ।

एव । आ । दधामि । ते । गर्भम् । तस्मै । त्वाम् । अवसे । हुवे ॥ २ ॥

गर्भम् । धेहि । सिनीवाल्लि । गर्भम् । धेहि । सरस्वति ।

गर्भम् । ते । अश्विना । उभा । आ । धत्ताम् । पुष्करस्रजा ॥ ३ ॥

गर्भम् । ते । मित्रावरुणौ । गर्भम् । देवः । बृहस्पतिः ।

गर्भम् । ते । इन्द्रः । च । अग्निः । च । गर्भम् । धाता । दधातु । ते ॥ ४ ॥

विष्णुः । योनिम् । कल्पयतु । त्वष्टा । रूपाणि । पिशतु ।

आ । सिञ्चतु । प्रजापतिः । धाता । गर्भम् । दधातु । ते ॥ ५ ॥

यत् । वेद । राजा । वरुणः । यत् । वा । देवी । सरस्वती ।

यत् । इन्द्रः । वृत्रह । वेद । तत् । गर्भकरणम् । पिब ॥ ६ ॥

गर्भः । असि । ओषधीनाम् । गर्भः । वनस्पतीनाम् ।

गर्भः । विश्वस्य । भूतस्य । सः । अग्ने । गर्भम् । आ । इह । धाः ॥ ७ ॥

V.25.2 As this great earth receives the germ of all the beings, so I set the germ in you. I call upon you for protection of that embryo.

V.25.3 May you set the embryo, O night of new moon (Sinīvali); may you set the embryo O learning divine (Sarasvati). May both the healers (Aśvinau), adorned with blue lotus-garlands, set the embryo within you.

V.25.4 May the sun and the ocean (mitra-varuṇa pair) set the embryo within you; may the supreme Lord divine (Bṛhaspati) set the embryo; may the Lord resplendent (Indra) and adorable (Agni) set the embryo in you; may the sustainer Lord (dhātā) set the embryo within you.

V.25.5 May the omnipresent lord (Viṣṇu) prepare the womb (for pregnancy); may the supreme architect (Tvastṛ) make proper forms; may the Lord of creatures (Prajāpati) pour it well; may the sustainer (dhātā) Lord set your embryo.

V.25.6 Drink this embryo-stabilizing portion (beverage), which is the sovereign venerable Lord (Rājā Varuṇa), which is known to the learning divine (Sarasvati) and which is known to the resplendent Lord (Indra), the destroyer of nescience (vṛtrahā)

V.25.7 O biological fire (Agni), you are the embryo of medicinal herbs; you are the embryo of trees; you are the embryo of all the existence; as such may you set the embryo here.

अधि स्कन्द वीरयस्व गर्भमा धेहि योन्याम् ।
 वृषासि वृष्ण्यावन्प्रजायै त्वा नयामसि ॥८॥
 वि जिहीष्व बार्हत्सामे गर्भस्ते योनिमा शयाम् ।
 अदृष्टे देवाः पुत्रं सोमपा उभयाविनम् ॥९॥
 धातुः श्रेष्ठेन रूपेणास्या नार्यी गवीन्योः ।
 पुमांसं पुत्रमा धेहि दशमे मासि सूतवे ॥१०॥
 त्वष्टः श्रेष्ठेन रूपेणास्या नार्यी गवीन्योः ।
 पुमांसं पुत्रमा धेहि दशमे मासि सूतवे ॥११॥
 सवितः श्रेष्ठेन रूपेणास्या नार्यी गवीन्योः ।
 पुमांसं पुत्रमा धेहि दशमे मासि सूतवे ॥१२॥
 प्रजापते श्रेष्ठेन रूपेणास्या नार्यी गवीन्योः ।
 पुमांसं पुत्रमा धेहि दशमे मासि सूतवे ॥१३॥

अधि । स्कन्द । वीरयस्व । गर्भम् । आ । धेहि । योन्याम् ।
 वृषा । असि । वृष्ण्यावन् । प्रजायै । त्वा । आ । नयामसि ॥ ८ ॥
 वि । जिहीष्व । बार्हत्सामे । गर्भः । ते । योनिम् । आ । शयाम् ।
 अदृष्टः । ते । देवाः । पुत्रम् । सोमपाः । उभयाविनम् ॥ ९ ॥
 धातुः । श्रेष्ठेन । रूपेण । अस्याः । नार्यीः । गवीन्योः ।
 पुमांसम् । पुत्रम् । आ । धेहि । दशमे । मासि । सूतवे ॥ १० ॥
 त्वष्टः । श्रेष्ठेन । ०० ॥ ११ ॥
 सवितः । श्रेष्ठेन । ०० ॥ १२ ॥
 प्रजापते । श्रेष्ठेन । ०० ॥ १३ ॥

V.25.8 Get up. Move vigorously. Set the embryo well in the womb. O virile one, you are full of manly vigour. We have brought you here for progeny's sake.

V.25.9 O woman, skilled in recitation of bṛhat-sāman, be fully prepared; let an embryo set in your womb. The enlightened ones, the enjoyers of devotional bliss (the Soma-drinkers), have blessed you with a son that will partake of both (i.e., he would be a protector of both)

V.25.10 O sustainer Lord (dhātṛ), within the two groins of this woman, may you place a male child with the best of forms, due to be born in the tenth month.

V.25.11 O supreme architect (Tvāṣṭṛ), within the two groins of this woman, may you place a male child with the best of forms, due to be born in the tenth month.

V.25.12 O inspirer Lord (Savitṛ), within the two groins of this woman, may you place a male child with the best of forms, due to be born in the tenth month.

V.25.13 O Lord of creatures (Prajapati), within the two groins of this woman, may you place a male child with the best of forms, due to be born in the tenth month.

(२६) ऋषिं सूक्तम्

(१-१२) द्वादशार्चस्वास्त्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । वास्तोष्मतिर्षष्टयोः मन्त्रोक्तः वा देवताः । (१, ५) प्रथमापश्यन्मोर्क्षयो-
 द्विपदार्च्युष्मिह, (२, ४, ६-८, १०-११) द्वितीयावतुष्योः षष्ठ्यादितुषस्य दशम्येकावस्योश्च द्विपदा
 प्रावापत्या बृहती, (३) तृतीयायास्त्रिपदा विराज्ञापमी, (९) नवम्यास्त्रिपदा पिपीलिहमम्या पुर
 उष्मिह (एता एकावसानाः), (१२) द्वादश्याश्च परातिराहरी चतुष्पदा वगती उन्वांसि ॥

यजूंषि यज्ञे समिधः स्वाहाभिः प्रविद्वानिह वो युनक्तु ॥१॥
 युनक्तु देवः सविता प्रजानल्लस्मिन्यज्ञे महिषः स्वाहा ॥२॥
 इन्द्र उक्थामदान्यस्मिन्यज्ञे प्रविद्वान्युनक्तु सुयुजः स्वाहा ॥३॥
 प्रेषा यज्ञे निविदुः स्वाहा शिष्टाः पत्नीभिर्वहतेह युक्ताः ॥४॥
 छन्दांसि यज्ञे मरुतः स्वाहा मातेव पुत्रं पिपृतेह युक्ताः ॥५॥
 एयमगन्वर्हिषा प्रोक्षणीभिर्यज्ञं तन्वानादितिः स्वाहा ॥६॥
 विष्णुर्युनक्तु बहुधा तपांस्यस्मिन्यज्ञे सुयुजः स्वाहा ॥७॥

यजूंषि । यज्ञे । समुद्भवः । स्वाहा । अग्निः । प्रउविद्वान् । इह । वः । युनक्तु ॥ १ ॥
 युनक्तु । देवः । सविता । प्रउजानन् । अस्मिन् । यज्ञे । महिषः । स्वाहा ॥ २ ॥
 इन्द्रः । उक्थामदानि । अस्मिन् । यज्ञे । प्रउविद्वान् । युनक्तु । सुयुजः । स्वाहा ॥ ३ ॥
 प्रउष्ठाः । यज्ञे । निउविदः । स्वाहा । शिष्टाः । पत्नीभिः । वहतु । इह । युक्ताः ॥ ४ ॥
 छन्दांसि । यज्ञे । मरुतः । स्वाहा । माताउद्व । पुत्रम् । पिपृतु । इह । युक्ताः ॥ ५ ॥
 आ । इयम् । अगन् । बर्हिषा । प्रउउक्षणीभिः । यज्ञम् । तन्वाना । अदितिः । स्वाहा ॥ ६ ॥
 विष्णुः । युनक्तु । बहुधा । तपांसि । अस्मिन् । यज्ञे । सुयुजः । स्वाहा ॥ ७ ॥

Divinities - Agni to Bṛhaspatiḥ

- V.26.1** O sacrificial hymns (yajus) and sacrificial fuel wood (samidha), may you be used in sacrifice. Svāhā. May the fore-knowing fire divine (pra-vidvān) use you here.
- V.26.2** May the divine inspirer lord (savitr). knowing everything, use important things (mahishaḥ) in this sacrifice. Svāhā.
- V.26.3** May the resplendent self, fore-knowing use appropriate delighting praise-songs (luktha) in this sacrifice.
- V.26.4** O servants appointed in this sacrifice, knowing (your work well), carry out your duties along with your wives as directed (instructed).
- V.26.5** O cloud-bearing winds (maruts), may you perfect the sacred verses; just as a mother makes her son perfect. Svāhā.
- V.26.6** This mother, eternity (aditi) has come here extending the sacrifice with sacred grass and sprinklings (of water). Svāhā.
- V.26.7** May the omnipresent lord (viṣṇu) use appropriate heating processes in various ways in this sacrifice. Svāhā.

त्वष्टा युनक्तु बहुधा नु रूपा अस्मिन्यज्ञे सुयुजः स्वाहा ॥८॥
 भगो युनक्ताशिपो न्वस्मा अस्मिन्यज्ञे प्रविद्वान्युनक्तु सुयुजः स्वाहा ॥९॥
 सोमो युनक्तु बहुधा पयोस्मिन्यज्ञे सुयुजः स्वाहा ॥१०॥
 इन्द्रो युनक्तु बहुधा वीर्याण्यस्मिन्यज्ञे सुयुजः स्वाहा ॥११॥
 अश्विना ब्रह्मणा यातमर्वाञ्चौ वषट्कारेण यज्ञं वर्धयन्तौ ।
 बृहस्पते ब्रह्मणा याध्वर्वाद् यज्ञो अयं स्वर्गिदं यजमानाय स्वाहा ॥१२॥

त्वष्टा । युनक्तु । बहुधा । नु । रूपाः । अस्मिन् । यज्ञे । सुयुजः । स्वाहा ॥ ८ ॥
 भगः । युनक्तु । आशिपः । नु । अस्मै । अस्मिन् । यज्ञे । प्रविद्वान् । युनक्तु । सुयुजः । स्वाहा ।
 सोमः । युनक्तु । बहुधा । पयोसि । अस्मिन् । यज्ञे । सुयुजः । स्वाहा ॥ १० ॥
 इन्द्रः । युनक्तु । बहुधा । वीर्याणि । अस्मिन् । यज्ञे । सुयुजः । स्वाहा ॥ ११ ॥
 अश्विना । ब्रह्मणा । आ । यातम् । अर्वाञ्चौ । वषट्कारेण । यज्ञम् । वर्धयन्तौ ।
 बृहस्पते । ब्रह्मणा । आ । याहि । अर्वाद् । यज्ञः । अयम् । स्वर्गः । इदम् । यजमानाय । स्वाहा ॥ १२ ॥

(२७) समविशं सूक्तम्

(१-१२) द्वादशर्चस्थास्य सूक्तस्य ब्रह्मा कविः । अभिरक्षता । (१) प्रथमर्चो बृहतीगर्भा त्रिष्टुप्, (२) द्वितीयाया दिपदा साग्री भुरिगनुष्टुप्, (३) तृतीयाया दिपदाचीं बृहती, (४) चतुर्थ्यां दिपदा साग्री भुरिग्वृहती, (५) पञ्चम्या दिपदा साग्री त्रिष्टुप्, (६) षष्ठ्या दिपदा विपद्भाषमी, (७) सप्तम्या दिपदा साग्री बृहती (द्वितीयादिषुदेकावसायाः), (८) अष्टम्याः संस्तारपङ्क्तिः, (९) नवम्याः चत्वारानुष्टुप्गर्भा पपतिगती, (१०-१२) दशम्यादिषुषत्व च पुर उष्णिक् छन्दांसि ।

ऊर्ध्वा अस्य समिधो भवन्त्युर्ध्वा शुक्रा शोचीष्यमेः ।

धुमत्तमा सुप्रतीकः सप्तनुस्तनुपादसुरो भूरिपाणिः ॥१॥

ऊर्ध्वाः । अस्य । समिधः । भवन्ति । ऊर्ध्वा । शुक्रा । शोचीषि । अग्नेः ।
 धुमत्तमा । सुप्रतीकः । सप्तनुः । तनुजपात् । असुरः । भूरिपाणिः ॥ १ ॥

V.26.8 May the supreme architect (tvaṣṭṛ) use appropriate forms also in various ways in this sacrifice. Svāhā.

V.26.9 May the lord of all round prosperity (bhaga) use blessings for this sacrificer in this sacrifice. May He, the fore-knowing (pra-vidvan), use them appropriately. Svāhā.

V.26.10 May the blissful Lord (soma) use appropriate waters (milks) in various ways in this sacrifice. Svāhā.

V.26.11 May the resplendent Lord (indra) use his appropriate vigours in various ways in this sacrifice. Svāhā

V.26.12 O two healers (aśvinau), may you come hitherward with knowledge, augmenting this sacrifice with (vaṣaṭ) utterance. O Lord supreme, may you come hither with knowledge. May this sacrifice be a heaven for this sacrificer. Svāhā.

Agniḥ (Āpri-Hymn)

V.27.1 Uplifting are the kindling woods of this fire divine; uplifting and most enlightening are the brilliant glows of this, who is of fair face, accompanied with offspring, preserver of bodies, bestower of life and liberal handed. (also Yv. XXVII.11) (Samidha)

देवो देवेषु देवः पयो अनक्ति नष्टः घृतेन ॥२॥
 मध्वा यज्ञं नक्षति प्रैणानो नराशंसो अग्निः सुकृदेवः सविता विश्ववारः ॥३॥
 अच्छायमेति शर्वसा घृता चिदीडानो वह्निर्ममसा ॥४॥
 अग्निः सुचो अध्वरेषु प्रयक्षु स यक्षदस्य महिमानमग्नेः ॥५॥
 तुरी मन्द्रासु प्रयक्षु वसवश्चातिष्ठन्वसुधातरश्च ॥६॥
 द्वारो देवीरन्वस्य विश्वे भूतं रक्षन्ति विश्वहा ॥७॥
 उरुज्यचसाग्नेर्धात्रा पत्यमाने ।
 आ सुष्वर्यन्ती यजते उपाके उपासानक्तेम यज्ञमवतामध्वरं नः ॥८॥

देवः । देवेषु । देवः । पयः । अनक्ति । मध्वा । घृतेन ॥ २ ॥

मध्वा । यज्ञम् । नक्षति । प्रैणानः । नराशंसः । अग्निः ।

सुकृत् । देवः । सविता । विश्ववारः ॥ ३ ॥

अच्छ । अयम् । एति । शर्वसा । घृता । चित् । ईडानः । वह्निः । नर्मसा ॥ ४ ॥

अग्निः । सुचः । अध्वरेषु । प्रयक्षु । सः । यक्षत् । अस्य । महिमानम् । अग्नेः ॥ ५ ॥

तुरी । मन्द्रासु । प्रयक्षु । वसवः । च । अनिष्ठन् । वसुधातरः । च ॥ ६ ॥

द्वारः । देवीः । अनु । अस्य । विश्वे । भूतम् । रक्षन्ति । विश्वहा ॥ ७ ॥

उरुज्यचसा । अग्नेः । धाम्ना । पत्यमाने इति । आ । सुष्वर्यन्ती इति । यजते इति ।

उपाके इति । उपासानक्ता । इमन् । यज्ञम् । अवताम् । अध्वरम् । नः ॥ ८ ॥

V.27.2 May the Lord, bounteous among the bounties of Nature, bedew our paths with honey and purified butter. (Also Yv. XXVII.12) (Tanūnapāt)

V.27.3 The adorable Lord, praised by men, performer of righteous deeds, bounteous, the inspirer, and the bestower of grace on all, being pleased, fills the sacrifice with sweetness. (Also Yv. XXVII.13) (Narāśanśa)

V.27.4 Having been adored with purified butter of homage, He comes hither well with might, the supporter of all (vahnī). (Also Yv. XXVII.14) (Īdā)

V.27.5 As the ladles move in proceeding sacrifices, the sacrificer adores the majesty of this adorable Lord. (Also Yv. XXVII.14 and 15)

V.27.6 (He is) a swimmer in the pleasant offerings; there stand the bestowers of wealth and even the bigger treasure-giver.

V.27.7 All the divine doors protect in all the ways the sacred vow of the sacrificer. (Also Yv. XXVII.16) (devīr-dvārah)

V.27.8 May dawn and night, ruling from the far extending realm of the adorable Lord, coming towards us, accordant with each other; keeping close, protect this our sacrifice which is free from violence. (Also Yv. XXVII.16 and 17) (uṣāsānaktā)

देवा होतार ऊर्ध्वमध्वरं नोभेर्जिह्वयाभि गृणत गृणता नः स्विष्टये ।
 तिस्रो देवीर्बहिरेदं सदन्तामिडा सरस्वती मही भारती गृणाना ॥९॥
 तत्स्तुरीपमर्हंतं पुरुक्षु । देवं त्वष्टा रायस्पोषं वि ष्य नाभिम्स्य ॥१०॥
 वनस्पतेव सृजा रराणः । त्मना देवेभ्यो अग्निर्हव्यं शमिता स्वदयतु ॥११॥
 अग्ने स्वाहा कृणुहि जातवेदः । इन्द्राय यज्ञं विश्वे देवा हविरिदं जुषन्ताम् ॥१२॥

देवाः । होतारः । ऊर्ध्वम् । अध्वरम् । नः । अग्नेः । जिह्वया । अभि । गृणत । गृणतं ।
 नः । सुष्टये । तिस्रः । देवीः । बहिः । आ । इदम् । सदन्ताम् । इडा । सरस्वती ।
 मही । भारती । गृणाना ॥ ९ ॥

तत् । नः । तुरीपम् । अतः सुतम् । पुरुक्षु । देवं । त्वष्टः । रायः । पोषम् । वि ।
 ष्य । नाभिम् । अस्य ॥१०॥

वनस्पते । अव । सृज । रराणः । त्मना । देवेभ्यः । अग्निः । हव्यम् । शमिता । स्वदयतु ॥
 अग्ने । स्वाहा । कृणुहि । जातवेदः । इन्द्राय । यज्ञम् । विश्वे । देवाः । हविः । इदम् ।
 जुषन्ताम् ॥ १२ ॥

(२८) अष्टाविंशं सूक्तम्

(१-१५) ऋतुर्दशर्षस्यास्य सूक्तस्याधर्षा ऋषिः । अग्न्यादयो अग्न्योक्तस्त्रिष्टुभ्य देवताः । (१-५, ८, ११, १५) प्रथमादि-
 पञ्चार्षामष्टमेकादशीऋतुर्दशीनाञ्च मिष्टुप्, (९) षष्ठ्याः षष्ठपदातिषाकरी, (७, ९-१०, १२) सप्तमीनवमी-
 दशमीद्वादशीनां ककुम्भत्यनुष्टुप्, (११) ऋषोदस्याध्वुर उग्न्याद् उन्वांसि ।

नवं प्राणान्नवभिः सं मिमीते दीर्घायुत्वायं शतशारदाय ।

हरिते त्रीणि रजते त्रीण्ययसि त्रीणि तपसाविष्टितानि ॥१॥

अग्निः सूर्यश्चन्द्रमा भूमिरापो द्यौरन्तरिक्षं प्रदिशो दिशश्च ।

आर्तवा ऋतुभिः संविदाना अनेन मा त्रिवृता पारयन्तु ॥२॥

नवं । प्राणान् । नवऽभिः । सम् । मिमीते । दीर्घायुत्वायं । शतशारदाय ।

हरिते । त्रीणि । रजते । त्रीणि । अयसि । त्रीणि । तपसा । आऽविष्टितानि ॥१॥

अग्निः । सूर्यः । चन्द्रमाः । भूमिः । आपः । द्यौः । अन्तरिक्षम् । प्रऽदिशः । दिशः । च ।

आर्तवाः । ऋतुऽभिः । समऽविदानाः । अनेन । मा । त्रिऽवृता । पारयन्तु ॥ २ ॥

- V.27.9** O divine priests (daivā hotārā), may you raise our this sacrifice to lofty heights and may you praise it with the tongues of sacrificial fire; praise for our successful sacrifice. May the three great divinities, the Sarasvati, Mahī and Bhārati, praised by all, be seated at this sacrificer. (Also Yv. XXVII.18 and 19) (Tisro-devīh)
- V.27.10** O divine universal architect (tvaṣṭr), may you pour on us that quick-coming and wonderful abundance of riches which resides in the multitude. May you release the central knot of this sacrificer. (Also Yv. XXVII.20) (Tvaṣṭr)
- V.27.11** O Lord of forests (vanaspati), rejoicing by yourself among the bounties of Nature, grant us those sacrificial provisions, which the soothing fire makes tasty. (Also Yv. XXVII.21) (vanaspati)
- V.27.12** O adorable Lord, knower of all beings, may make the sacrifice dedicated (svāhā-kṛnu) to the resplendent Lord May all the enlightened ones enjoy these offerings. (Also Yv. XXVII.22) (Svāhā-kṛti)

Tri-vrt and Agni

- V.28.1** He combines nine vital breaths with nine (sense organs) for lengthening the life up to a hundred autumns. Three in gold, three in silver and three in iron (copper) have been enclosed by heat.
- V.28.2** May fire, sun, moon, earth, waters, sky, midspace, intermediate quarters and quarters, parts of the year, accordant with seasons, carry me across with this triple (tri-vrta) combination.

त्रयः पोषास्त्रिवृतिं श्रयन्तामनक्तुं पूषा पर्यसा घृतेन ।
 अन्नस्य भूमा पुरुषस्य भूमा भूमा पशूनां त इह श्रयन्ताम् ॥३॥
 इममादित्या वसुना समुक्षतेममग्ने वर्धय वावृधानः ।
 इममिन्द्र सं रज वीर्येणिासिन्निवृच्छयतां पोषयिष्णु ॥४॥
 भूमिं द्वा पातु हरितेज विश्वभृदग्निः पिपत्वर्यसा सृजोषाः ।
 वीरुद्विष्टे अर्जुनं संविद्वानं दक्षं दधातु सुमनस्यमानम् ॥५॥
 त्रेधा जातं जन्मनिदं हिरण्यमग्नेरेकं प्रियतमं बभूव सोमस्यैकं हिंसितस्य परापतत् ।
 अपामेकं वेधसां रेतं आहुस्तत्ते हिरण्यं त्रिवृदुत्स्वायुषे ॥६॥
 त्र्यायुषं जमदग्नेः कश्यपस्य त्र्यायुषम् ।
 त्रेधामृतस्य चक्षणं त्रीण्यायूषि तेकरम् ॥७॥
 त्रयः सृष्टर्णास्त्रिवृता यदायन्नेकाक्षरमभिसंभूय शक्राः ।
 प्रत्यौहन्मृत्युममृतेन साकमन्तर्दधाना दुरितानि विश्वा ॥८॥

त्रयः । पोषाः । त्रिवृति । श्रयन्ताम् । अनक्तु । पूषा । पर्यसा । घृतेन ।
 अन्नस्य । भूमा । पुरुषस्य । भूमा । भूमा । पशूनाम् । ते । इह । श्रयन्ताम् ॥ ३ ॥
 इमम् । आदित्याः । वसुना । सम् । उक्षत । इमम् । अग्ने । वर्धय । वावृधानः ।
 इमम् । इन्द्र । सम् । सृज । वीर्येणि । अग्निम् । त्रिवृत् । श्रयताम् । पोषयिष्णु ॥ ४ ॥
 भूमिः । त्वा । पातु । हरितेन । विश्वमृत् । अग्निः । पिपतु । अर्यसा । सृजोषाः ।
 वीरुद्विष्टिः । ते । अर्जुनम् । समुद्विदानम् । दक्षम् । दधातु । सुमनस्यमानम् ॥ ५ ॥
 त्रेधा । जातम् । जन्मना । इदम् । हिरण्यम् । अग्नेः । एकम् । प्रियतमम् । बभूव । सोमस्य ।
 एकम् । हिंसितस्य । परा । अपतत् । अपाम् । एकम् । वेधसाम् । रेतः । आहुः । तत् । ते ।
 हिरण्यम् । त्रिवृत् । अस्तु । आयुषे ॥ ६ ॥
 त्रिऽआयुषम् । जमत्ऽअग्नेः । कश्यपस्य । त्रिऽआयुषम् ।
 त्रेधा । अमृतस्य । चक्षणम् । त्रीणि । आयूषि । ते । अकरम् ॥ ७ ॥
 त्रयः । सृष्टर्णाः । त्रिवृता । यत् । आयन् । एकऽअक्षरम् । अभिऽसंभूय । शक्राः ।
 प्रति । औहन् । मृत्युम् । अमृतेन । साकम् । अन्तःऽदधानाः । दुःऽदुरितानि । विश्वा ॥ ८ ॥

- V.28.3** May the tree prosperities (bhūmā) lie in this triple combination (tri-vṛti). May the nourisher Lord enrich you with milk and purified butter. May opulence of food (annasya-bhuma), opulence of men (puruṣasya-bhūmā), and opulence of cattle (pasūnām-bhūmā) be at this place of yours.
- V.28.4** O suns (of twelve months), may you sprinkle this person with riches. O sacrificial fire, growing yourself, may you exalt this person. O resplendent Lord, may you infuse him with manly vigour. May this nourishing triple combination (tri-vṛta) be (well) established.
- V.28.5** May earth, the supporter of all protect you with the yellow (gold), may the sacrificial fire, in concord, enrich you with iron; and your white one (silver), obtained from the plants, put strength in you, giving pleasure.
- V.28.6** This gold is of three types (tredhā jātam) due to methods of its production. One of them has become dearest to the fire; the other one comes out of the crushed soma plant; the other one is said to be the seed of pious waters (deeds); may that gold, worn three-fold, bring you a long life.
- V.28.7** Men full of vital heat (jamdagneh); live three spans of life (trya-yuṣam); men of vision (kaśyapasya); also live three spans of life. This is the three-fold taste (view) of immortality (amṛtasya cakṣanam). I have made three spans of life for you.
- V.28.8** When the three mighty eagles come in the form of the triple thread joining in one single letter, they dispel the death away with ambrosia, making all the evils vanish.

दिवस्त्वा पातु हरितं मध्यात्वा पात्वर्जुनम् ।
 भूम्या अयस्मय पातु प्रागादिवपुरा अयम् ॥९॥
 इमास्तिष्ठो देवपुरास्तास्त्वा रक्षन्तु सर्वतः ।
 तास्त्वं विभ्रद्वर्चस्व्युत्तरो द्विपता भव ॥१०॥
 पुरं देवानाममृतं हिरण्यं य आविधे प्रथमो देवो अग्रे ।
 तस्मै नमो दश प्राचीः कृणोम्यनु मन्यतां त्रिवृदावधे मे ॥११॥
 आ त्वा चृतत्वर्यमा पुषा बृहस्पतिः ।
 अर्हजातस्य यन्नाम तेन त्वार्तिं चृतामसि ॥१२॥
 ऋतुभिर्द्वातेवेरायुषे वर्चसे त्वा ।
 समत्सरस्य तेजसा तेन सहनु कृष्मसि ॥१३॥
 घृतादुल्लुप्तं मधुना समक्तं भूमिद्वंद्वमच्युतं पारयिष्णु ।
 भिन्दत्सपत्नानधरांश्च कृष्वदा मा रोह महते सौभगाय ॥१४॥

दिवः । त्वा । पातु । हरितम् । मध्यात् । त्वा । पातु । अर्जुनम् ।
 भूम्याः । अयस्मयम् । पातु । प्र । अगात् । देवपुराः । अयम् ॥ ९ ॥
 इमाः । तिष्ठः । देवपुराः । ताः । त्वा । रक्षन्तु । सर्वतः ।
 ताः । त्वम् । विभ्रत् । वर्चस्वी । उत्तरः । द्विपताम् । भव ॥ १० ॥
 पुरम् । देवानाम् । अमृतम् । हिरण्यम् । यः । आञ्ज्वे । प्रथमः । देवः । अग्रे ।
 तस्मै । नमः । दश । प्राचीः । कृणोमि । अनु । मन्यताम् । त्रिवृत् । आञ्ज्वे । मे ॥ ११ ॥
 आ । त्वा । चृतत् । अर्यमा । आ । पुषा । आ । बृहस्पतिः ।
 अर्हः । जातस्य । यत् । नाम । तेन । त्वा । अर्ति । चृतामसि ॥ १२ ॥
 ऋतुभिः । त्वा । अर्तवैः । आयुषे । वर्चसे । त्वा ।
 समत्सरस्य । तेजसा । तेन । समसहनु । कृष्मसि ॥ १३ ॥
 घृतात् । उत्तुल्लुप्तम् । मधुना । समर्क्तम् । भूमिद्वंद्वम् । अच्युतम् । पारयिष्णु ।
 भिन्दत् । सपत्नान् । अधरान् । च । कृष्वत् । आ । मा । रोह । महते । सौभगाय ॥ १४ ॥

- V.28.9 May the yellow one (gold) protect you from sky; may the white one (silver) protect you from the midspace; may the one made of iron protect you from the earth. This person has reached the fortress of the enlightened ones.
- V.28.10 These are three fortresses of the enlightened ones. May those defend you from all the sides. Holding those, may you become glorious and superior to malicious enemies.
- V.28.11 This golden (thread) is the immortal stronghold of the enlightened ones. To that enlightened one, who fastened it in the beginning, I pay my homage joining all the ten fingers. May he approve this triple-fastening of mine.
- V.28.12 May the ordainer Lord, the nourisher Lord and the Lord supreme fasten you. Whichever is the name of the day-born, with that we fasten you securely (carefully).
- V.28.13 With the seasons, with the parts of the seasons, and with the splendour of the whole year, we hereby unite you for long life and lustre.
- V.28.14 Taken out of purified butter, anointed with honey, firm as earth, unshaken and triumphant, battering the enemies and putting them down, may you ascend me for bringing all round great prosperity.

(२९) एकोनविंशं सूक्तम्

(१-१५) पञ्चदशार्चस्वास्त्य सूक्तस्य चातन क्रमिः । जातवेदा अम्बोत्तम वा देवताः । (१-२, ४, १-११)

प्रथमाद्वितीयाचतुर्थीमाष्ट्यां षष्ठ्याविण्व्याञ्च भिष्टुर्, (१) स्त्रीवापास्त्रिपदा विपङ्गायभी,

(५) पञ्चम्याः पुरोतिषगती विपङ्गुगती, (१२) द्वापस्या भुरिगनुष्टुप्,

(१३, १५) त्रयोदशीपञ्चदशचोऽनुष्टुप्, (१४) चतुर्वसयाञ्च

चतुष्पदा पराहृती ककुम्भत्वशुष्टुप् छन्दांसि ।

पुरस्ताद्युक्तो वह जातवेदोमे विद्धि क्रियमाणं यथेदम् ।

त्वं भिषग्भेषजस्यासि कर्ता त्वया गामश्चं पुरुषं सनेम ॥१॥

तथा तदमे कृणु जातवेदो विश्वेभिर्देवैः सह संविदानः ।

यो नो दिदेव यतमो जघास यथा सो अस्य परिधिष्पताति ॥२॥

यथा सो अस्य परिधिष्पताति तथा तदमे कृणु जातवेदः ।

विश्वेभिर्देवैः सह संविदानः ॥३॥

अक्ष्योऽं नि विध्य हृदयं नि विध्य जिह्वां नि तृन्धि प्र दतो मृणीहि ।

पिशाचो अस्य यतमो जघासा मे यविष्ठ प्रति तं शृणीहि ॥४॥

यदस्य हृतं विहृतं यत्पराभृतमात्मनो जग्धं यतमत्पिशाचैः ।

तदमे विद्वान्पुनरा भर त्वं शरीरि मांसमसुमेरयामः ॥५॥

पुरस्तात् । युक्तः । वह । जातवेदः । अग्ने । विद्धि । क्रियमाणम् । यथा । इदम् ।

त्वम् । भिषक् । भेषजस्य । असि । कर्ता । त्वया । गाम् । अश्वम् । पुरुषम् । सनेम ॥ १ ॥

तथा । तत् । अग्ने । कृणु । जातवेदः । विश्वेभिः । देवैः । सह । सम्विदानः ।

यः । नः । दिदेव । यतमः । जघास । यथा । सः । अस्य । परिधिः । पताति ॥ २ ॥

यथा । सः । अस्य । परिधिः । पताति । तथा । तत् । अग्ने । कृणु । जातवेदः ।

विश्वेभिः । देवैः । सह । सम्विदानः ॥ ३ ॥

अक्ष्योऽं । नि । विध्य । हृदयम् । नि । विध्य । जिह्वाम् । नि । तृन्धि । प्र । दतः । मृणीहि ।

पिशाचः । अस्य । यतमः । जघास । अग्ने । यविष्ठ । प्रति । तम् । शृणीहि ॥ ४ ॥

यत् । अस्य । हृतम् । विहृतम् । यत् । पराभृतम् । आत्मनः । जग्धम् । यतम् । पिशाचैः ।

तत् । अग्ने । विद्वान् । पुनः । आ । भर । त्वम् । शरीरे । मांसम् । असुम् । आ । ईरयामः ॥ ५ ॥

Jātavedāh

V.29.1 O biological fire, knower of all the born organisms, having been taken care of in advance, may you undertake this. May you know how all this is being done. You are the healer and maker of the curing remedy. Through you, may we get our cow, horse and man (healthy).

V.29.2 O biological fire, knower of all the born organisms, accordant with all the bounties of Nature, may you manage it so, that whosoever consumes us, let its protective enclosure fall down.

V.29.3 That its protective enclosure falls down, may you manage it so, O biological fire, knower of all the born organisms, being accordant with all the bounties of Nature.

V.29.4 Pierce its both the eyes; pierce its heart; cut off its tongue, and crush its teeth, O biological fire, the most youthful, whosoever blood-sucker has consumed this man, may you destroy him completely.

V.29.5 Whatever of his body has been robbed, plundered, whatever is taken away and devoured by blood-suckers, may you O biological fire, knowing well, put flesh again on his body. We hereby infuse life in him.

आ॒मे सु॒प॒क्वे श॒बले॒ वि॒प॒क्वे यो मा॑ पि॒शा॒चो अ॒शनि॑ दृ॒द॒म्भ ।
 तद्वा॒त्मना॑ प्र॒जया॑ पि॒शा॒चा वि॑ या॒तय॑न्ताम॒गदो॑ऽय॒मस्तु ॥६॥
 क्षी॒रे मा॑ म॒न्ये य॑त॒मो दृ॒द॒म्भाकृ॒ष्टप॒च्ये अ॒शनि॑ धा॒न्येऽ॒यः ।
 तद्वा॒त्मना॑ प्र॒जया॑ पि॒शा॒चा वि॑ या॒तय॑न्ताम॒गदो॑ऽय॒मस्तु ॥७॥
 अ॒पा मा॑ पा॒ने य॑त॒मो दृ॒द॒म्भ कृ॒व्याधा॑तुनां श॒र्यने॑ श॒यान॑म् ।
 तद्वा॒त्मना॑ प्र॒जया॑ पि॒शा॒चा वि॑ या॒तय॑न्ताम॒गदो॑ऽय॒मस्तु ॥८॥
 दि॒वा मा॑ न॒क्तं य॑त॒मो दृ॒द॒म्भ कृ॒व्याधा॑तुनां श॒र्यने॑ श॒यान॑म् ।
 तद्वा॒त्मना॑ प्र॒जया॑ पि॒शा॒चा वि॑ या॒तय॑न्ताम॒गदो॑ऽय॒मस्तु ॥९॥
 कृ॒व्याद॑र्म॒भे रु॒धिरं॑ पि॒शा॒चं म॑नो॒हनं॑ ज॒हि जा॒तवे॑दः ।
 तमि॒न्द्रो वा॒जी व॒ज्रेण॑ ह॒न्तु च्छि॒नन्तु॑ सोमः॑ शिरो॑ अ॒स्य धृ॒ष्णुः ॥१०॥
 स॒नाद॑र्मे मृ॒णसि॑ या॒तुधा॑ना॒न्न त्वा॑ रक्षी॑सि पृ॒तना॑सु जि॒ग्युः ।
 स॒हस्रा॑न॒नु द॒ह कृ॒व्यादो॑ मा॒ ते हे॒त्या मु॒क्षत॑ दै॒व्यायाः॑ ॥११॥

आ॒मे । सु॒प॒क्वे । श॒बले॒ । वि॒प॒क्वे । यः । मा॑ । पि॒शा॒चः । अ॒शने॑ । दृ॒द॒म्भ ।
 तत् । आ॒त्मना॑ । प्र॒जया॑ । पि॒शा॒चाः । वि॑ । या॒तय॑न्ता॒म् । अ॒गदः॑ । अ॒यम् । अ॒स्तु ॥ ६ ॥
 क्षी॒रे । मा॑ । म॒न्ये । य॑त॒मः । दृ॒द॒म्भ । अ॒कृ॒ष्टप॒च्ये । अ॒शने॑ । धा॒न्ये । यः । ॥ ७ ॥
 अ॒पाम् । मा॑ । पा॒ने । य॑त॒मः । दृ॒द॒म्भ । कृ॒व्यऽअ॒त् । या॒तुना॑म् । श॒र्यने॑ । श॒यान॑म् । ॥ ८ ॥
 दि॒वा । मा॑ । न॒क्तम् । य॑त॒मः । दृ॒द॒म्भ । कृ॒व्यऽअ॒त् । या॒तुना॑म् । श॒र्यने॑ । श॒यान॑म् । ॥ ९ ॥
 कृ॒व्यऽअ॒द॑र्म । अ॒ग्ने । रु॒धिरम् । पि॒शा॒चम् । म॒नः॒ऽह॒नम् । ज॒हि । जा॒तवे॑दः ।
 तम् । इ॒न्द्रः । वा॒जी । व॒ज्रेण॑ । ह॒न्तु । च्छि॒नन्तु॑ । सोमः॑ । शिरो॑ । अ॒स्य । धृ॒ष्णुः ॥ १० ॥
 स॒नात् । अ॒ग्ने । मृ॒णसि॑ । या॒तु॒धा॒ना॒न् । न । त्वा॑ । रक्षी॑सि । पृ॒तना॑सु । जि॒ग्युः ।
 स॒हस्रा॑न॒नु । द॒ह । कृ॒व्यऽअ॒दः । मा॑ । ते । हे॒त्या । मु॒क्षत॑ । दै॒व्यायाः॑ ॥ ११ ॥

- V.29.6** Whosoever a blood-sucker injures me through my unripe, well riped, half-ripe, or over-riped food, let those blood-suckers themselves along with their progeny be removed. May this person be free from disease.
- V.29.7** Whosoever injures me through milk, through butter-milk and who through the consumption of food-grains growing without cultivation, let those blood-suckers themselves along with their progeny be removed. May this person be free from disease.
- V.29.8** Whosoever a flesh-eater injures me through drinking waters lying in the bed of severe pains, let those blood-suckers along with their progeny be removed. May this person be free from disease.
- V.29.9** Whosoever a flesh-eater injures me in the day or at night lying in the bed of severe pains, let those blood-suckers themselves along with their progeny be removed. May this person be free from disease.
- V.29.10** O biological fire, knowing all the born organisms, may you kill the flesh-eating, red blood-sucker, that destroys will-power. May the mighty resplendent Lord slay it with thunderbolt; may the courageous blissful Lord chop off its head.
- V.29.11** O biological fire, you have always been crushing the pain-causing viruses; the germs cannot conquer you in struggles. May you burn the flesh-eaters down to their roots. May they not escape your divine weapon.

समाह्वर जातवेदो यद्धृतं यत्पराभृतम् ।
 गात्राण्यस्य वर्धन्तामंशुरिवा प्यायतामयम् ॥१२॥
 सोमस्येव जातवेदो अंशुरा प्यायतामयम् ।
 अमे विरुधिनं मेघ्यमयक्ष्मं कृणु जीवतु ॥१३॥
 एतास्ते अमे समिधः पिशाचजम्भनीः ।
 तास्त्वं जुषस्व प्रति चैना गृहाण जातवेदः ॥१४॥
 तार्ष्टुधीरमे समिधः प्रति गृह्णास्रिषां ।
 जहातु क्रव्याद्रूपं यो अस्य मांसं जिहीर्षति ॥१५॥

सुम्ऽआह्वर । जातऽवेदः । यत् । हृतम् । यत् । पराऽभृतम् ।
 गात्राणि । अस्व । वर्धन्ताम् । अंशुऽईव । आ । प्यायताम् । अयम् ॥ ॥
 सोमस्यऽइव । जातऽवेदः । अंशुः । आ । प्यायताम् । अयम् ।
 अमे । विरुधिनम् । मेघ्यम् । अयक्ष्मम् । कृणु । जीवतु ॥ १३ ॥
 एताः । ते । अग्ने । सुम्ऽइधः । पिशाचजम्भनीः ।
 ताः । त्वम् । जुषस्व । प्रति । च । एनाः । गृहाण । जातऽवेदः ॥ १४ ॥
 तार्ष्टुऽअधीः । अग्ने । सुम्ऽइधः । प्रति । गृह्णाहि । अर्चिषां ।
 जहातु । क्रव्यऽअत् । रूपम् । यः । अस्व । मांसम् । जिहीर्षति ॥ १५ ॥

(३०) त्रिंशं सूक्तम्

(१-१७) सप्तदशार्चस्यास्य सूक्तस्योन्मोचनं कृषिः । मन्मोक्षाय आपुष्य देवताः । (१) प्रथमर्षेः पय्वापह्निः,
 (१-८, १०-११, १३, १५-१९) द्वितीयादिसप्तानां दशान्येकादशीवबोदशीपय्वापह्नीपोदशीनाम्यसुष्टु,
 (९) मय्या भुरिगनुष्टुप, (१२) वाववपाव्यगुणवा विष्टुगुती, (१७) चतुर्दश विष्टु वस्तापह्निः,
 (१७) सप्तदश्याव्य मयवस्ताना वष्टुवा वगती कन्यांसि ॥

आवर्तस्त आवर्तः परावर्तस्त आवर्तः ।

इहैव भव मा नु गा मा पूर्वाननु गाः पितृनसुं वभामि ते दृढम् ॥१॥

आऽवर्तः । ते । आऽवर्तः । पराऽवर्तः । ते । आऽवर्तः । इह । एव । भव । मा । नु ।
 गाः । मा । पूर्वांन् । अनु । गाः । पितृन् । असुम् । वभामि । ते । दृढम् ॥ १ ॥

V.29.12 O knower of all the born organisms, may you bring (gather), again what has been robbed and what has been taken away. May the limbs of this person grow and may this person swell like a tendril of Soma plant (or the rays of moon). (Soma = moon, also a rare herb or creeper)

V.29.13 O knower of all the born organisms, may this person swell like a tendril of Soma plant (like the rays of moon). O biological fire, may you make this person powerful, discrete, and free from consumption. May he live.

V.29.14 O biological fire, these are your fuel-sticks, killer of blood-suckers. May you accept these and consume them, O knower of all.

V.29.15 O biological fire, may you accept these thirst-increasing fuel-sticks with your heat. May the flesh-eater, that wants to grab the flesh of this person, quit his body.

Ayuh - span of life

V.30.1 From proximity to your proximity, from far distance to your proximity, I bind your life fast. Stay just here, Do not depart. Do not go after your earlier ancestors.

यत्त्वाभिचेरुः पुरुषः त्वो यदरण्ये जनः ।
 उन्मोचनप्रमोचने उभे वाचा वदामि ते ॥२॥
 यद्द्रोहिथ शेषिषे स्त्रियै पुंसे अचित्या ।
 उन्मोचनप्रमोचने उभे वाचा वदामि ते ॥३॥
 यदेनसो मातृकृताच्छेषे पितृकृताश्च यत् ।
 उन्मोचनप्रमोचने उभे वाचा वदामि ते ॥४॥
 यत्ते माता यत्ते पिता जामिभ्राता च सर्जितः ।
 प्रत्यक्सेवस्व भेषजं जरदष्टिं कृणोमि त्वा ॥५॥
 इहैधि पुरुष सर्वेण मनसा सह ।
 दृतौ यमस्य मानु गा अधि जीवपुरा इहि ॥६॥
 अनुहृतः पुनरेहि विद्वानुदयनं पथः ।
 आरोहणमाक्रमणं जीवतोजीवतोयनम् ॥७॥

यत् । त्वा । अभिऽचेरुः । पुरुषः । त्वः । यत् । अरण्यः । जनः ।
 उन्मोचनप्रमोचने इत्युन्मोचनऽप्रमोचने । उभे इति । वाचा । वदामि । ते ॥ २ ॥
 यत् । द्रुद्रोहिथ । शेषिषे । स्त्रियै । पुंसे । अचित्या । ० ॥ ३ ॥
 यत् । एनसः । मातृऽकृतात् । शेषे । पितृऽकृतात् । च । यत् । ० ॥ ४ ॥
 यत् । ते । माता । यत् । ते । पिता । जामिः । भ्राता । च । सर्जितः ।
 प्रत्यक् । सेवस्व । भेषजम् । जरदऽष्टिम् । कृणोमि । त्वा ॥ ५ ॥
 इह । एधि । पुरुष । सर्वेण । मनसा । सह ।
 दृतौ । यमस्य । मा । अनु । गाः । अधि । जीवऽपुराः । इहि ॥ ६ ॥
 अनुऽहृतः । पुनः । आ । इहि । विद्वान् । उतऽअयनम् । पथः ।
 आऽरोहणम् । आऽक्रमणम् । जीवतःऽजीवतः । अयनम् ॥ ७ ॥

V.30.2 If any man, whether your kinsman or a stranger, has made some fatal application on you, for that I tell you ways of both release and deliverance in my words.

V.30.3 If you have acted with malice or cursed a woman or a man thoughtlessly, for that I tell you ways of both release and deliverance in my words.

V.30.4 If you are lying in bed due to any sin committed by your mother or by your father, for that I tell you ways of both release and deliverance in my words.

V.30.5 What medicines your mother, your father, your sister and your brother prepare, take that carefully. I make you above to reach old age.

V.30.6 O man, stay here with all your spirit. Do not follow the two messengers of death (the ordainer Lord). Come unto the fortress of the living.

V.30.7 Being called back and knowing the ascent of the path, may you come again, Moving upward (ārohaṇam) moving forward (ākramaṇam) (ascent and aggression) is the way of each and every living being.

मा विभेर्न मरिष्यसि जरदंष्टिं कृणोमि त्वा ।
 निरवोचमहं यक्ष्ममङ्गेभ्यो अङ्गञ्चरं तव ॥८॥
 अङ्गभेदो अङ्गज्वरो यश्च ते हृदयामयः ।
 यक्ष्मः श्येन इव प्रापसहाचा साढः परस्तराम् ॥९॥
 ऋषीं बोधप्रतीबोधावस्वप्नो यश्च जागृविः ।
 तौ ते प्राणस्य गोप्तारौ दिवा नक्तं च जागृताम् ॥१०॥
 अयमग्निरुपसर्ध इह सूर्य उदेतु ते ।
 उदेहि मृत्योर्गम्भीरात्कृष्णाच्चित्तमसस्परि ॥११॥

नमो यमाय नमो अस्तु मृत्यवे नमः पितृभ्य उत ये नयन्ति ।
 उत्पारणस्य यो वेद तमग्निं पुरो दधेसा अरिष्टतातये ॥१२॥
 ऐतु प्राण ऐतु मन ऐतु चक्षुरयो बलम् ।
 शरीरमस्य सं विद्रां तत्पद्भ्यां प्रति तिष्ठतु ॥१३॥

मा । विभेः । न । मरिष्यसि । जरत्अष्टिम् । कृणोमि । त्वा ।
 निः । अवोचम् । अहम् । यक्ष्मम् । अङ्गेभ्यः । अङ्गञ्चरम् । तव ॥ ८ ॥
 अङ्गभेदः । अङ्गज्वरः । यः । च । ते । हृदयआमयः ।
 यक्ष्मः । श्येनःइव । प्र । अप्पत् । वाचा । साढः । परःस्तराम् ॥ ९ ॥
 ऋषी इति । बोधप्रतीबोधौ । अस्वप्नः । यः । च । जागृविः ।
 तौ । ते । प्राणस्य । गोप्तारौ । दिवा । नक्तम् । च । जागृताम् ॥ १० ॥
 अयम् । अग्निः । उपसर्धः । इह । सूर्यः । उत । एतु । ते ।
 उतएहि । मृत्योः । गम्भीरात् । कृष्णात् । चित् । तमसः । परि ॥ ११ ॥
 नमः । यमाय । नमः । अस्तु । मृत्यवे । नमः । पितृभ्यः । उत । ये । नयन्ति ।
 उत्पारणस्य । यः । वेद । तम् । अग्निम् । पुरः । दधे । अस्मै । अरिष्टतातये ॥१२॥
 आ । एतु । प्राणः । आ । एतु । मनः । आ । एतु । चक्षुः । अथो इति । बलम् ।
 शरीरम् । अस्य । सम् । विद्राम् । तत् । पत्पद्भ्याम् । प्रति । तिष्ठतु ॥ १३ ॥

V.30.8 Do not be afraid. (Fear not). You will not die. I make you able to reach old age. I have driven consumption, waster of limbs, out of your limbs with my words. (nirvocam aham)

V.30.9 Aching in the limbs, wasting of the limbs, the pain in the heart you were suffering from, and the consumption, has flown far away like a falcon forced by my potent words. (prāpap-tad vācā)

V.30.10 Apprehension (bodha) and recognition (prati-bodha) are the two seers, never-sleeping and always awake. May those two, protectors of your life, keep awake day and night.

V.30.11 This sacrificial fire deserves sitting by (worship). Here may the sun rise for you. May you come up out of the deep black darkness of death.

V.30.12 Homage be to the ordainer Lord (Yama). Homage be to the elders also who guide. I have honoured first the adorable Lord, who knows how to get across, for safe preservation of this man.

V.30.13 May the vital breath come to him, may the mind come, may the sight and the strength also come to him. May his body get restored and may that stand on its two feet.

प्राणेनाग्निं चक्षुषा सं सृजेमं समीरय तन्वाद्भु सं बलेन ।
 वेत्थाऽमृतस्य मा नु गान्मा नु भूमिगृहो भुवत् ॥१४॥
 मा ते प्राण उप दसुन्मो अपानोपि धायि ते ।
 सूर्यस्त्वाधिपतिर्मृत्योरुदायच्छतु रश्मिभिः ॥१५॥
 इयमन्तर्वदति जिह्वा वद्धा पनिष्पदा ।
 त्वया यक्ष्मं निरवोचं शतं रोपींश्च तक्मनः ॥१६॥
 अयं लोकः प्रियतमो देवानामपराजितः ।
 यस्मै त्वमिह मृत्यवे दिष्टः पुरुष जज्ञिषे ।
 स च त्वानु ह्वयामसि मा पुरा जुरसो मृथाः ॥१७॥

प्राणेन । अग्ने । चक्षुषा । सम् । सृज । इमम् । सम् । ईरय । तन्वा । सम् । बलेन ।
 वेत्थ । अमृतस्य । मा । नु । गात् । मा । नु । भूमिऽगृहः । भुवत् ॥ १४ ॥
 मा । ते । प्राणः । उप । दसत् । गो इति । अपानः । अपि । धायि । ते ।
 सूर्यः । त्वा । अधिऽपतिः । मृत्योः । उत्ऽआयच्छतु । रश्मिभिः ॥ १५ ॥
 इयम् । अन्तः । वदति । जिह्वा । वद्धा । पनिष्पदा ।
 त्वया । यक्ष्मम् । निः । अवोचम् । शतम् । रोपीः । च । तक्मनः ॥ १६ ॥
 अयम् । लोकः । प्रियतमः । देवानाम् । अपराऽजितः । यस्मै । त्वम् । इह । मृत्यवे ।
 दिष्टः । पुरुष । जज्ञिषे । सः । च । त्वा । अनु । ह्वयामसि । मा । पुरा । जुरसः । मृथाः ॥

(३१) एकमिसं सूक्तम्

(१-१२) दादशार्चन्यास्य सूक्तस्य शुक्र ऋषिः । कृत्यादृष्टं देवता । (१-१०) प्रथमादिदशार्चनानुष्टुप्,

(११) एकादश्या हृदतीगर्भाऽनुष्टुप्, (१२) दादश्याश्च पथ्याहृदती छन्दांसि ॥

यां ते चक्रुरामे पात्रे यां चक्रुर्मिश्रधान्ये ।

आमे मांसे कृत्यां यां चक्रुः पुनः प्रति हरामि ताम् ॥१॥

याम् । ते । चक्रुः । आमे । पात्रे । याम् । चक्रुः । मिश्रऽधान्ये ।

आमे । मांसे । कृत्याम् । याम् । चक्रुः । पुनः । प्रति । हरामि । ताम् ॥ १ ॥

V.30.14 O adorable Lord, may you unite this man with vital breath and with sight. Unite him with body and strength. (O man), now you have attained immortality. Do not depart. Do not become a dweller of the house under earth.

V.30.15 May your in-breath (prāṇa) not come to a stop. May your out-breath (apāna) not become covered (obstructed). May the sun, the overlord, raise you up out of death with his rays.

V.30.16 This tongue, utterer of words, even though tied down, speaks within. With my words I have driven the consumption and a hundred aches of fever out of you.

V.30.17 This world, the unconquered one, is dearest to the enlightened ones. O man, from the sure death, destined for which you were born here, we call you back. May you not die before reaching old age (purā jarasah).

Fatal Contrivance and taking it away

V.31.1 What fatal contrivance they have put for you in unbaked vessel, what they have put in the mixed food-grains, and what they have put in raw meat, that I hereby take away and send it back again.

यां ते चक्रुः कृक्वाकावजे वा यां कुरीरिणि ।
 अव्यां ते कृत्यां यां चक्रुः पुनः प्रति हरामि ताम् ॥२॥
 यां ते चक्रुरेकशफे पशूनामुभयादति ।
 गर्दभे कृत्यां यां चक्रुः पुनः प्रति हरामि ताम् ॥३॥
 यां ते चक्रुरमुलायां वलगं वा नराच्याम् ।
 क्षेत्रे ते कृत्यां यां चक्रुः पुनः प्रति हरामि ताम् ॥४॥
 यां ते चक्रुर्गाहपत्ये पूर्वाभावुत दुश्चितः ।
 शालायां कृत्यां यां चक्रुः पुनः प्रति हरामि ताम् ॥५॥
 यां ते चक्रुः सुभायां यां चक्रुरधिदेवने ।
 अक्षेपुं कृत्यां यां चक्रुः पुनः प्रति हरामि ताम् ॥६॥
 यां ते चक्रुः सेनायां यां चक्रुरिष्वायुधे ।
 दुन्दुभौ कृत्यां यां चक्रुः पुनः प्रति हरामि ताम् ॥७॥

याम् । ते । चक्रुः । कृक्वाकाव । अजे । वा । याम् । कुरीरिणि ।

अव्याम् । ते । कृत्याम् । ० ॥ २ ॥

याम् । ते । चक्रुः । एकशफे । पशूनाम् । उभयादति ।

गर्दभे । कृत्याम् । ० ॥ ३ ॥

याम् । ते । चक्रुः । अमुलायाम् । वलगम् । वा । नराच्याम् ।

क्षेत्रे । ते । कृत्याम् । ० ॥ ४ ॥

याम् । ते । चक्रुः । गाहपत्ये । पूर्वभावुत । उत । दुश्चितः ।

शालायाम् । कृत्याम् । ० ॥ ५ ॥

याम् । ते । चक्रुः । सुभायाम् । याम् । चक्रुः । अधिदेवने ।

अक्षेपुं । कृत्याम् । ० ॥ ६ ॥

याम् । ते । चक्रुः । सेनायाम् । याम् । चक्रुः । इषुआयुधे ।

दुन्दुभौ । कृत्याम् । ० ॥ ७ ॥

- V.31.2** What fatal contrivance they have put for you in a peacock, in a goat or in a horned ram, and what they have put in sheep, that I hereby take away and send it back again.
- V.31.3** What fatal contrivance they have put for you in one-hoofed animal, in cattle that have two sets of teeth, and what they have put in a donkey, that I hereby take away and send it back again.
- V.31.4** What fatal contrivance they have put for you in a rootless herb (amūlāyām) a hidden contrivance in narācī (a plant), and what they have put in your field, that I hereby take away and send it back again.
- V.31.5** What fatal contrivance those evil-minded put for you in your house-hold (gārhapatya) fire, in the eastern fire (pūrvāgni) and what they have put in the half (śālā) of sacrifice, that I hereby take away and send it back again.
- V.31.6** What fatal contrivance they have put for you in the assembly hall (sabhā), what they have put in the gambling board (adhidevane) and what they have put in the dice (akṣeṣu), that I hereby take away and send it back again.
- V.31.7** What fatal contrivance they have put for you in your army, what they have put in arrows (iṣu) and weapons (āyudha) and what they have put in your war drum (duṇḍubha), that I hereby take away and send it back again.

यां ते कृत्यां कृषेवदधुः श्मशाने वा निचख्नुः ।
 सन्नानि कृत्यां यां चक्रुः पुनः प्रति हरामि ताम् ॥८॥
 यां ते चक्रुः पुरुषास्थे अग्नौ संकसुके च याम् ।
 ओकं निर्दाहं कृष्यादं पुनः प्रति हरामि ताम् ॥९॥
 अपथेना जभारैणां तां पथेतः प्र हिण्मसि ।
 अर्धीरो मर्याधीरेभ्यः सं जभाराचित्या ॥१०॥
 यश्चकार न शशाक कर्तुं शश्रे पादमहरिम् ।
 चकार भद्रमसाम्भ्यमभगो भगवद्भ्यः ॥११॥
 कृत्याकृतौ वलगिनं मूलिनं शपथेय्यम् ।
 इन्द्रस्तं हन्तु महता वधेनाग्निर्विध्यत्वस्तया ॥१२॥

याम् । ते । कृत्याम् । कृषे । अचख्नुः । श्मशाने । वा । निचख्नुः ।
 सन्नानि । कृत्याम् । याम् । चक्रुः । पुनः । प्रति । हरामि । ताम् ॥ ८ ॥

याम् । ते । चक्रुः । पुरुषास्थे । अग्नौ । समकसुके । च । याम् ।
 ओकम् । निःसदाहम् । कृष्यसदम् । पुनः । प्रति । हरामि । ताम् ॥ ९ ॥

अपथेन । आ । जभार । एनाम् । ताम् । पथा । इतः । प्र । हिण्मसि ।
 अर्धीरः । मर्यासधीरेभ्यः । सम् । जभार । अचित्या ॥ १० ॥

यः । चकार । न । शशाक । कर्तुम् । शश्रे । पादम् । अङ्गुरिम् ।
 चकार । भद्रम् । असाम्भ्यम् । अभगः । भगवत्सम्भ्यः ॥ ११ ॥

कृत्याकृतम् । वलगिनम् । मूलिनम् । शपथेय्यम् ।

इन्द्रः । तम् । हन्तु । महता । वधेन । अग्निः । विध्यतु । अस्तया ॥ १२ ॥

॥ इति पथमं काण्डम् ॥

[पथमकाण्डे सूक्तानि ३१, श्लोकः ३७६]

V.31.8 What fatal contrivance they have placed for you in the well (kūpe) or what they have buried in the cremation ground (śmaśāne), and what they have put in your dwelling place (sadmani), that I hereby take away and send back again.

V.31.9 What fatal contrivance they have put for you in human bone (puruṣāsthe) and what they have put in the destructive (samkasuke) fire, this destroying, causing violent burning and flesh-eating (kravyādam) one, that I hereby take away and send it back again.

V.31.10 He brought this fatal contrivance in a wrong way. We despatch it from here in a proper way. That unwise man brought it unwisely for the wise one.

V.31.11 He, who did it, could not accomplish it, He has injured only a quarter of a finger. That fortunate one has done good for us, the fortunate ones.

V.31.12 The maker of fatal contrivance, inflicter of secret violence, applier of herbal roots, and imposer cursing, may the king kill him with his great weapon and may the commander of the army pierce him with his missile

Here ends kāṇḍa V
Hymns 31, Verses 376

सहस्रधामन्विशिखान्विग्रीवां छायाया त्वम् ।
 प्रति स्म चक्रुषे कृत्यां प्रियां प्रियावते हर ॥४॥
 अनयाहमोषध्या सर्वाः कृत्या अदूदुषम् ।
 यां क्षेत्रे चक्रुर्यां गोषु यां वा ते पुरुषेषु ॥५॥
 यश्चकार न शशाक कर्तुं शश्रे पादमङ्गुरिम् ।
 चकार भद्रमस्मभ्यमात्मने तपनं तु सः ॥६॥
 अपामार्गोपं मार्ष्टु क्षेत्रियं शपथंश्च यः ।
 अपाहं यातुधानीरप सर्वा अराय्यः ॥७॥
 अपमृज्यं यातुधानानप सर्वा अराय्यः ।
 अपामार्गं त्वया वयं सर्वं तदपं मृज्महे ॥८॥

सहस्रधामन् । विशिखान् । विग्रीवान् । शायय । त्वम् ।
 प्रति । स्म । चक्रुषे । कृत्याम् । प्रियाम् । प्रियावते । हर ॥ ४ ॥
 अनया । अहम् । ओषध्या । सर्वाः । कृत्याः । अदूदुषम् ।
 याम् । क्षेत्रे । चक्रुः । याम् । गोषु । याम् । वा । ते । पुरुषेषु ॥ ५ ॥
 यः । चकार । न । शशाक । कर्तुम् । शश्रे । पादम् । अङ्गुरिम् ।
 चकार । भद्रम् । अस्मभ्यम् । आत्मने । तपनम् । तु । सः ॥ ६ ॥
 अपामार्गः । अप । मार्ष्टु । क्षेत्रियम् । शपथः । च । यः ।
 अप । अहं । यातुधानीः । अप । सर्वाः । अराय्यः ॥ ७ ॥
 अपमृज्यं । यातुधानान् । अप । सर्वाः । अराय्यः ।
 अपामार्गं । त्वया । वयम् । सर्वम् । तत् । अप । मृज्महे ॥ ८ ॥

(१५) एकोनविंशं सूक्तम्

(१-८) अष्टर्षत्यास्य सूक्तस्य शुक्र ऋषिः । अपामार्गवचनसतिर्देवता । (१, ३-८) प्रथमर्ष-
 स्तृतीयादिषण्णाद्यानुष्टुप्, (३) द्वितीयायाश्च पद्यापङ्क्तिरुन्मदी ॥

उतो अस्यबन्धुकुद्रुतो असि नु जामिकृत् ।
 उतो कृत्याकृतः प्रजां नडमिवा छिन्धि वार्षिकम् ॥१॥

उतो इति । असि । अत्रन्धुऽकृत् । उतो इति । असि । नु । जामिऽकृत् ।
 उतो इति । कृत्याऽकृतः । प्रजाम् । नडम्ऽइव । आ । छिन्धि । वार्षिकम् ॥ १ ॥

Kāṇḍa VI

षष्ठं काण्डम्

अथ पष्ठं काण्डम् ॥

(१) प्रथमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्यापवां ऋषिः । सविता देवता । (१) प्रथमचर्चस्त्रिपदा पिपीलिकमध्या
साक्षी बगती, (२-३) द्वितीयावृत्तीययोश्च पिपीलिकमध्या पुर उष्णिक् उन्दसी ॥

दोषो गाय बृहद्गाय धुमन्द्देहि । आथर्वण स्तुहि देवं सवितारम् ॥१॥
तमुं द्रुहि यो अन्तः सिन्धौ सूनुः । सत्यस्य युवानमद्रोघवाचं सुशेवम् ॥२॥
स धा नो देवः सविता साविपदमृतानि भरि । उभे सुष्टुती सुगातवे ॥३॥

दोषो इति । गाय । बृहत् । गाय । धुमन् । धेहि ।
आथर्वण । स्तुहि । देवम् । सवितारम् ॥ १ ॥
तम् । ऊं इति । स्तुहि । यः । अन्तः । सिन्धौ । सूनुः ।
सत्यस्य । युवानम् । अद्रोघवाचम् । सुशेवम् ॥ २ ॥
सः । ध । नः । देवः । सविता । साविपत् । अमृतानि । भरि ।
उभे इति । सुस्तुती इति सुस्तुती । सुगातवे ॥ ३ ॥

(२) द्वितीयं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्यापवां ऋषिः । सोमो वनस्पतिर्देवता । परोष्णिक् उन्दः ॥

इन्द्राय सोममृत्विजः सुनोता च धावत । स्तोतुर्यो वचः शृणवद्द्वै च मे ॥१॥

इन्द्राय । सोमम् । मृत्विजः । सुनोत । आ । च । धावत
स्तोतुः । यः । वचः । शृणवत् । द्वै । च । मे ॥ १ ॥

Savita

VI.1.1 Sing in the evening (dōṣaḥ); sing loudly for long; adopt the shining one. O persevering devotee, praise the divine inspirer Lord.

VI.1.2 Praise him, who is the impeller towards truth in the midst of the ocean, who is young, is free from malicious speech, and is bestower of bliss.

VI.1.3 May He, the divine inspirer Lord, indeed, bestow plenty of ambrosia (amrtāni) on us, so that we may travel along both the paths comfortably.

Somaḥ - Vanaspatih

VI.2.1 O performers of sacrifices according to seasons, press out devotional bliss and clean it carefully for the resplendent Lord, who will listen to the words and invocation of mine, an adorer.

आ यं विशन्तीन्दवो वयो न वृक्षमन्वसः । विरिष्टान्वि मृधो जहि रक्षस्विनीः ॥२॥
सुनोता सोमपात्रे सोममिन्द्राय वज्रिणे । युवा जेतेशानः स पुरुष्टुतः ॥३॥

आ । यन् । विशन्ति । इन्दवः । वयः । न । वृक्षम् । अन्वसः ।

विरिष्टान् । वि । मृधः । जहि । रक्षस्विनीः ॥ २ ॥

सुनोत । सोमपात्रे । सोमम् । इन्द्राय । वज्रिणे ।

युवा । जेत । ईशानः । सः । पुरुष्टुतः ॥ ३ ॥

(१) क्लीबं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्यावर्षा क्रयिः । मन्त्रोक्त्य देवताः । (१) प्रथमवर्षः

पथ्यावृषती, (१-३) द्वितीयावृषतीययोश्च वृषती वन्द्यती ।

पातं न इन्द्रापूषणादितिः पान्तु मरुतः ।
अपां नपात्सिन्धवः सप्त पातन् पातु नो विष्णुस्त द्यौः ॥१॥
पातां नो चावापृथिवी अभिष्टये पातु ग्रावा पातु सोमो नो अंहसः ।
पातु नो देवी सुभगा सरस्वती पात्वग्निः शिवा ये अस्य पायवः ॥२॥
पातां नो देवाभिनो शुभस्पती उषासानक्तो न उरुष्यताम् ।
अपां नपादभिहुती गयस्य चिदेव त्वष्टर्वर्धय सर्वतातये ॥३॥

पातम् । नः । इन्द्रापूषणा । अदितिः । पान्तु । मरुतः ।

अपाम् । नपात् । सिन्धवः । सप्त । पातन् । पातु । नः । विष्णुः । उत । द्यौः ॥ १ ॥

पाताम् । नः । चावापृथिवी इति । अभिष्टये । पातु । ग्रावा । पातु । सोमः । नः । अंहसः ।

पातु । नः । देवी । सुभगा । सरस्वती । पातु । अग्निः । शिवाः । ये । अस्य । पायवः ॥

पाताम् । नः । देवा । अभिन्ना । शुभः । पता इति । उषासानक्ता । उत । नः ।

उरुष्यताम् । अपाम् । नपात् । अभिहुती इत्यभिहुती । गयस्य । चित् । देव । त्वष्टः ।

वर्धय । सर्वतातये ॥ ३ ॥

VI.2.2 O exuberant hero, to whom go the drops of nourishing devotional bliss from all around, as the birds to a tree, may you destroy demoniac enemies

VI.2.3 Press out devotional bliss carefully for the resplendent Lord, the enjoyer of devotional bliss, wielder of his adamant weapon. He is young, victorious, overloading and praised by all.

Indra - Pūsan Pair

VI.3.1 May the Lord resplendent and nourisher protect us; may the existence indivisible (earth - aditi) and the cloud-bearing winds (maruts) protect. May the grandson of waters (i.e., apām napāt or fire) and seven rivers (sindhavaḥ) protect us. May the sacrifice (viṣṇuḥ) and the sky protect us. (Yajñō vai viṣṇuḥ - viṣṇu - yajna = sacrifice)

VI.3.2 May heaven and earth protect us for assistance (abhiṣṭāye); may the mountain (grāvā) protect; may the devotional bliss protect us from sin. May the heavenly learning divine, full of good fortune, protect us. May the adorable Lord, and his benign protecting powers preserve us.

VI.3.3 May the two divine healers (aśvinau) protect us. May dawn and night (uṣāsā-naktā), mistresses of light, also, bring happiness to us. May the grand-son of waters (i.e., the fire) protect our house from any damage; O cosmic architect (tvaṣṭṛ), may you exalt us for our all-round expansion.

(४) पतुषं सूक्तम्

(१-३) दृषस्यास्य सूक्तस्यायथां ऋषिः । मन्मोक्षा देवताः । (१) प्रथमचं: पथ्याहृदती, (२) द्वितीयायाः संस्तारपङ्क्तिः, (३) तृतीयायाश्च विपदा विराङ्गायथी छन्दांसि ॥

त्वष्टा मे दैव्यं वचः पर्जन्यो ब्रह्मणस्पतिः ।
 पुत्रैर्भ्रातृभिरदितिर्नु पातु नो दुस्तरं त्रायमाणं सहः ॥१॥
 अंशो भगो वरुणो मित्रो अर्यमादितिः पान्तु मरुतः ।
 अप तस्य द्वेषो गमेदभिहुतो यावयच्छत्रुमन्तितम् ॥२॥
 ध्रिये समश्विना प्रावतं न उरुष्या ण उरुमुन्नप्रयुच्छन् ।
 द्यौर्ऽपि तर्थावयं दुच्छुना या ॥३॥

त्वष्टा । मे । दैव्यम् । वचः । पर्जन्यः । ब्रह्मणः । पतिः ।
 पुत्रैः । भ्रातृभिरः । अदितिः । नु । पातु । नः । दुस्तरम् । त्रायमाणम् । सहः ॥ १ ॥
 अंशः । भगः । वरुणः । मित्रः । अर्यमा । अदितिः । पान्तु । मरुतः ।
 अप । तस्य । द्वेषः । गमेत् । अभिहुतः । यावयत् । शत्रुम् । अन्तितम् ॥ २ ॥
 ध्रिये । सम् । अश्विना । प्र । अवतम् । नः । उरुष्य । नः ।
 उरुऽज्मन् । अप्रयुच्छन् । द्यौः । पितः । यवयं । दुच्छुना । या ॥ ३ ॥

(५) पञ्चमं सूक्तम्

(१-३) दृषस्यास्य सूक्तस्यायथां ऋषिः । (१, ३) प्रथमाद्वितीययोर्ऋषोरग्निः, (२) द्वितीयायाश्चेन्द्रो देवते । (१, ३) प्रथमाद्वितीययोरेणुद्वयं, (२) द्वितीयायाश्च सुरिणुद्वयं छन्दास्ती ॥

उदेनसुत्तरं नयाभे घृतेनाहुत । समेनं वर्चसा सृज प्रजया च बहुं कृधि ॥१॥
 इन्द्रं प्रनृरं कृधि सजातानामसहृशी । रायस्पोषेण सं सृज जीवातवे जरसे नय ॥२॥

उत् । एनम् । उत्तरम् । नय । अग्ने । घृतेन । आहुत ।
 सम् । एनम् । वर्चसा । सृज । प्रजया । च । बहुम् । कृधि ॥ १ ॥
 इन्द्रं । इमम् । उत्तरम् । कृधि । सजातानाम् । असत् । नृशी ।
 रायः । पोषेण । सम् । सृज । जीवातवे । जरसे । नय ॥ २ ॥

Tvaṣṭr and others

VI.4.1 May the supreme mechanic, the Lord supreme and the Lord of rains listen to my godly prayers. May the indivisible one (aditi, the earth), along with her sons and brothers, protect our saving power, difficult to overcome.

VI.4.2 May the Lord of illumination (aṁśah), the Lord of wealth and glory (bhagah), the venerable Lord, the friendly Lord, the eternal law-giver, the indivisible one (aditi) and cloud-bearing winds protect us. May the injuring malice of that (foe) be removed far and may that enemy be cast away from us.

VI.4.3 May you, O twins divine, protect us for good actions (dhiye). O wide-moving, may you guard us with unceasing care. O Heaven, our father, keep misfortunes whatsoever away from us.

Agni

VI.5.1 O fire divine, augmented with oblations of clarified butter, may you lift this (sacrificer) up higher and higher. May you endow him with lustre and bless him with plenty of offsprings

Indra

VI.5.2 O resplendent Lord, may you augment this sacrificer, so that he may have sway over his kinsmen. May you endow him with riches and nourishment; lead him to ripe old age for (enjoyment of) long life.

यस्य कृष्णो हविर्गृहे तममे वर्धया त्वम् । तस्मै सोमो अधि ब्रवदयं च ब्रह्मणस्पतिः ॥३॥

यस्य । कृष्णः । हविः । गृहे । तम् । अग्ने । वर्धय । त्वम् ।
तस्मै । सोमः । अधि । ब्रवत् । अयम् । च । ब्रह्मणः । पतिः ॥ ३ ॥

(१) पष्ठं सूक्तम्

(१-३) दृक्स्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । (१) प्रथमर्चो ब्रह्मणस्पतिः, (२-३) द्वितीयाकृतीययोश्च सोमो देवते । अनुष्टुप् छन्दः ॥

योऽस्मान्ब्रह्मणस्पतेर्देवो अभिमन्यते । सर्वं तं रन्धयासि मे यजमानाय सुन्वते ॥१॥
यो नः सोम सुशंसिनो दुःशंस आदिदेशति । वज्रेणास्य मुखे जहि स सर्पिष्टो अपायति ॥२॥
यो नः सोमाभिदासति सनाभिर्यश्च निष्टयः । अप तस्य बलं तिर महीव द्यौर्वधुत्मना ॥३॥

यः । अस्मान् । ब्रह्मणः । पुते । अदेवः । अभिमन्यते ।
सर्वम् । तम् । रन्धयासि । मे । यजमानाय । सुन्वते ॥ १ ॥
यः । नः । सोम । सुशंसिनः । दुःशंसः । आदिदेशति ।
वज्रेण । अस्य । मुखे । जहि । सः । समर्पिष्टः । अप । अयति ॥ २ ॥
यः । नः । सोम । अभिदासति । सनाभिः । यः । च । निष्टयः ।
अप । तस्य । बलम् । तिर । महीव । द्यौः । वधुत्मना ॥ ३ ॥

(७) सप्तमं सूक्तम्

(१-३) दृक्स्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । (१-२) प्रथमाद्वितीययोर्ऋचोः सोमः, (३) कृतीयायाश्च विभे
देवा देवताः । (१) प्रथमाया निष्ठायायी, (२-३) द्वितीयाकृतीययोश्च गायत्री छन्दसी ॥

येन सोमादितिः पथा मित्रा वा यन्त्यद्बुहः । तेना नोवसा गहि ॥१॥

येन । सोम । अदितिः । पथा । मित्राः । वा । यन्ति । अद्बुहः ।
तेन । नः । अवसा । आ । गहि ॥ १ ॥

Agni

- VI.5.3** In whose house we perform sacrifice, O adorable Lord, may you augment him in every way. May the blissful Lord bless him and so also this Lord of divine knowledge (brahmaṇaspati)

Brahmaṇaspati

- VI.6.1** O lord of knowledge divine, whosoever an undivine person plans to harm us, may you subjugate every such person to one, the sacrificer, the offerer of devotional bliss.

Soma

- VI.6.2** Whoever a person of bad (ill) fame wants to Lord it over us, the persons of good fame, may you, O blissful Lord, strike on his face with your adamantite weapon, so that being crushed, he may vanish.

- VI.6.3** O blissful Lord, whosoever a person whether a kinsman or a stranger, wants to enslave us, may you draw away his strength with your killing weapon just like the mighty sky.

Soma

- VI.7.1** O blissful Lord, by which path-way the earth and the suns (ādityāḥ of twelve months) move never hostile (to each other), thereby may you come to us with help.

येन सोम साहुन्त्यासुराब्रन्धयांसि नः । तेना नो अधि वोचत ॥२॥
येन देवा असुराणामोजांस्यवृणीध्वम् । तेना नः शर्म यच्छत ॥३॥

येन । सोम । साहुन्त्य । असुरान् । ब्रन्धयांसि । नः ।
तेन । नः । अधि । वोचत ॥ २ ॥
येन । देवाः । असुराणाम् । ओजांसि । अवृणीध्वम् ।
तेन । नः । शर्म । यच्छत ॥ ३ ॥

(८) अष्टमं सूक्तम्

((१-४) वृक्षस्यास्य सूक्तस्य अथर्ववेदः । कामात्या देवता । पञ्चापल्लितम् ॥

यथा वृक्षं लिबुजा समन्तं परिषस्वजे ।
एवा परिष्वजस्व मां यथा मां कामिन्यसो यथा मन्नापंगा अस्तः ॥१॥
यथा सुपर्णाः प्रपतन्पक्षौ निहन्ति भूम्याम् ।
एवा नि हन्मि ते मनो यथा मां कामिन्यसो यथा मन्नापंगा अस्तः ॥२॥
यथेमे यावापृथिवी सद्यः पर्येति सूर्यः ।
एवा पर्येमि ते मनो यथा मां कामिन्यसो यथा मन्नापंगा अस्तः ॥३॥

यथा । वृक्षम् । लिबुजा । समन्तम् । परिषस्वजे । एव । परि । स्वजस्व । माम् । यथा
माम् । कामिनी । अस्तः । यथा । मत् । न । अपङ्गाः । अस्तः ॥ १ ॥

यथा । सुपर्णाः । प्रपतन् । पक्षौ । निहन्ति । भूम्याम् ।
एव । नि । हन्मि । ते । मनः । यथा । माम् । कामिनी । अस्तः । यथा ।
मत् । न । अपङ्गाः । अस्तः ॥२॥

एव । परि । एमि । ते । मनः । यथा । माम् । कामिनी । अस्तः ।
यथा । मत् । न । अपङ्गाः । अस्तः ॥ ३ ॥

VI.7.2 O blissful Lord, O overpowering one, by what force you put the life-giving powers (asuras) under our control, thereby may you incite us.

Viśvedevāḥ

VI.7.3 O bounties of Nature, whereby you keep captive the vigours of the life-giving powers, thereby may you give us comfort.

Kāma (Love) - Ātman

VI.8.1 As a creeper embraces a tree on all its sides, so do embrace me, so that you may be desirous of me, so that you may never be deserting (going away from) me.

VI.8.2 As an eagle, when taking off, strikes his wings down on the earth, so I strike your mind, so that you may be desirous of me, so that you may never be deserting (going away from) me.

VI.8.3 As the sun reaches these two, heaven and earth, at once, so I reach your mind, so that you may be desirous of me, so that you may never be deserting (going away from) me.

(९) नवमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्य जगदभिरुक्तिः । कामात्मा देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

वाञ्छं मे तन्वं । पादौ वाञ्छाक्ष्योऽं वाञ्छं सक्थ्यौ ।
 अक्ष्यौ वृषण्यन्त्याः केशा मां ते कामेन शुष्यन्तु ॥१॥
 मम त्वा दोषणिश्रिषं कृणोमि हृदयश्रिषम् ।
 यथा मम कृतावसो मम चित्तमुपायसि ॥२॥
 यासां नाभिराहणं हृदि संवननं कृतम् ।
 गावो घृतस्य मातरोऽम् सं वानयन्तु मे ॥३॥

वाञ्छं । मे । तन्वं । पादौ । वाञ्छं । अक्ष्यौ । वाञ्छं । सक्थ्यौ ।
 अक्ष्यौ । वृषण्यन्त्याः । केशाः । माम् । ते । कामेन । शुष्यन्तु ॥ १ ॥
 मम । त्वा । दोषणिऽश्रिषम् । कृणोमि । हृदयऽश्रिषम् ।
 यथा । मम । कृतौ । असः । मम । चित्तम् । उपऽआयसि ॥ २ ॥
 यासाम् । नाभिः । आऽअहणम् । हृदि । सम्ऽवननम् । कृतम् ।
 गावः । घृतस्य । मातरः । अम् । सम् । वानयन्तु । मे ॥ ३ ॥

(१०) दशमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्य शान्ताभिरुक्तिः । (१) प्रथमर्चोऽग्निः, (२) द्वितीयाया वायुः, (३) तृतीयायाश्च सूर्यो देवताः । (१) प्रथमायाः सामी त्रिष्टुप्, (२) द्वितीयायाः प्राजापत्या इहती, (३) तृतीयायाश्च सामी इहती छन्दांसि । सर्वा द्विपदाः ॥

पृथिव्यै श्रोत्राय वनस्पतिभ्योऽग्नयेधिपतये स्वाहा ॥१॥
 प्राणायान्तरिक्षाय वयोभ्यो वायवेधिपतये स्वाहा ॥२॥
 दिवे चक्षुषे नक्षत्रेभ्यः सूर्यायाधिपतये स्वाहा ॥३॥

पृथिव्यै । श्रोत्राय । वनस्पतिऽभ्यः । अग्नये । अग्निऽपतये । स्वाहा ॥ १ ॥
 प्राणाय । अन्तरिक्षाय । वयोऽभ्यः । वायवे । अग्निऽपतये । स्वाहा ॥ २ ॥
 दिवे । चक्षुषे । नक्षत्रेभ्यः । सूर्याय । अग्निऽपतये । स्वाहा ॥ ३ ॥

Kāma (Love) - Ātman

VI.9.1 May you long for my body, for my feet; may you long for my eyes and my thighs. Let eyes and hair of yours, passionately desirous of me, parch me (śuṣyantū) with an intense desire for you.

VI.9.2 I make you cling to my arms, make you cling to my heart, so that you will be one in desire with me and will be one in thought with me (shall be pleasing to my heart).

VI.9.3 Kissing is whose relationship (nābhiḥ), and conciliation is in heart, may the cows, mothers of butter, make that maiden inclined towards me. (They whose navel is a licking - yasyām nābhiḥ āreṇam)

Agni

VI.10.1 For hearing (śrotrāya) to the earth, to the vegetation, and to the fire, their overlord, I dedicate.

Vāyu

VI.10.2 For breath, to the midspace, to the birds, and to the wind, their overlord, I dedicate.

Āditya

VI.10.3 For vision to the sky, to the stars and to the sun, their overlord, I dedicate.

(११) पक्षाक्षं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्य प्रजापतिर्देविः । रेतो मन्त्रोक्ता वा देवताः । मनुष्यं उच्यते ॥

शमीमंश्चत्थ आरुद्वस्तत्र पुंसुर्वनं कृतम् । तद्वै पुत्रस्य वेदं न तत्स्त्रीष्वामरामसि ॥१॥
 पुंसि वै रेतो भवति तत्स्त्रियामनु सिच्यते । तद्वै पुत्रस्य वेदं न तत्प्रजापतिरब्रवीत् ॥२॥
 प्रजापतिरनुमतिः सिनीवाल्युचीकृपत् । स्त्रैर्यमन्यत्र दधत्पुमांससु दधद्दिह ॥३॥

शमीम् । अश्नत्यः । आरुद्वः । तत्र । पुमसुर्वनम् । कृतम् ।
 तत् । वै । पुत्रस्य । वेदनम् । तत् । स्त्रीषु । आ । भ्रामसि ॥ १ ॥
 पुंसि । वै । रेतः । भवति । तत् । स्त्रियाम् । अनु । सिच्यते ।
 तत् । वै । पुत्रस्य । वेदनम् । तत् । प्रजापतिः । अब्रवीत् ॥ २ ॥
 प्रजापतिः । अनुमतिः । सिनीवाली । अचीकृपत् ।
 स्त्रैर्यमम् । अन्यत्र । दधत् । पुमांसम् । ऊं इति । दधत् । इह ॥ ३ ॥

(१२) द्वाषां सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्य गरुडानुविः । तस्यो देवताः । मनुष्यं उच्यते ॥

परि धामिव सूर्योहीनां जनिमागमम् ।
 रात्री जगदिवान्यहंसात्तेना ते वारये विषम् ॥१॥
 यद्वह्मभिर्यद्विभिर्यद्वैविदितं पुरा ।
 यन्मृतं भव्यमासन्वत्तेना ते वारये विषम् ॥२॥
 मध्वा पृश्ने नद्यः पर्वता गिरयो मधु ।
 मधु परुष्णी शीपोला शमास्ने अस्तु शं हृदे ॥३॥

परि । धामिद्व । सूर्यः । अहीनाम् । जनिम् । अगमम् ।
 रात्री । जगद्व । अन्यत् । हंसात् । तेन । ते । वारये । विषम् ॥ १ ॥
 यत् । ब्रह्मभिः । यत् । ऋषिभिः । यत् । देवैः । विदितम् । पुरा ।
 यत् । भुतम् । भव्यम् । आसन्वत् । तेन । ते । वारये । विषम् ॥ २ ॥
 मध्वा । पृश्ने । नद्यः । पर्वताः । गिरयः । मधु ।
 मधु । परुष्णी । शीपोला । शम् । आस्ने । अस्तु । शम् । हृदे ॥ ३ ॥

Retas

VI.11.1 Aśvattha (holy fig tree) mounted on a śamī (Mimosa sumā). There a male birth is assured. That is certainly the obtainment of a son. That we administer to women.

VI.11.2 In the male, of course, the semen is formed. That, afterwards, is discharged into the female. That surely is the begetter of a son, so the Lord of offsprings (Prajāpati) has proclaimed.

As given in the Verse

VI.11.3 The Lord of creatures, mutual consent, (anumati) and active life (sinīvālī) give shape (to the embryo). May they put a male here and the birth of girl elsewhere.

Cure for Poison

VI.12.1 As the sun reaches the sky and as the night reaches all the world other than the sun, so I reach the race of snakes. With that (knowledge), I ward off your poison.

VI.12.2 Which was discovered by the learned, by the seers and by the enlightened ones in the days of old; which is of the past and will be in future also, with that (knowledge), O you having a mouth, I ward off your poison.

VI.12.3 I fill it with honey. Rivers, mountains and hills are sweet. Sweet are the paruṣṇī and the śīpālā. May it be soothing to mouth and soothing to heart. (Rivers (nadyaḥ) as Gangā or Paruṣṇī; mountains as Himālaya; śīpālā as śaivāla, a water grass; giri as the foot-hills of the mountains). (Cf. The nadyaḥ hymn of the R̥gveda X.75.5)

(११) पयोर्वशां सूक्तम्

(१-१) वृषस्यास्य सूक्तस्यापरा क्रतिः । वृत्तुर्वेता । अयुष्टुर् अन्धः ॥

नमो देववधेभ्यो नमो राजवधेभ्यः ।
 अयो ये विश्यानां वधास्तेभ्यो मृत्यो नमोस्तु ते ॥१॥
 नमस्ते अधिवाकाय परावाकाय ते नमः ।
 सुमृत्यै मृत्यो ते नमो दुर्मृत्यै त इदं नमः ॥२॥
 नमस्ते यातुधानेभ्यो नमस्ते भेषजेभ्यः ।
 नमस्ते मृत्यो मूलेभ्यो ब्राह्मणेभ्य इदं नमः ॥३॥

नमः । देवऽवधेभ्यः । नमः । राजऽवधेभ्यः ।
 अयो इति । ये । विश्यानाम् । वधाः । तेभ्यः । मृत्यो इति । नमः । अस्तु । ते ॥ १ ॥
 नमः । ते । अधिऽवाकाय । पराऽवाकाय । ते । नमः ।
 सुऽमृत्यै । मृत्यो इति । ते । नमः । दुःऽमृत्यै । ते । इदम् । नमः ॥ २ ॥
 नमः । ते । यातुऽधानेभ्यः । नमः । ते । भेषजेभ्यः ।
 नमः । ते । मृत्यो इति । मूलेभ्यः । ब्राह्मणेभ्यः । इदम् । नमः ॥ ३ ॥

(१४) पठर्वशां सूक्तम्

(१-१) वृषस्यास्य सूक्तस्य वष्टुपिज्ञा क्रतिः । बलासो देवता । अयुष्टुर् अन्धः ॥

अस्थिरुसं परुरुसमास्थितं हृदयामयम् । बलासं सर्वं नाशयाहेष्टा यश्च पर्वसु ॥१॥
 निर्बलासं बलासिनः क्षिणोमि मुष्करं यथा । छिनइयस्य बन्धनं मूलमुर्वावा इव ॥२॥
 निर्बलासेतः प्र पंताशुंगः शिशुको यथा । अयो इट इव हायनोप द्राष्टवीरहा ॥३॥

अस्थिरुसम् । परुरुऽसम् । आऽस्थितम् । हृदयऽआमयम् ।
 बलासम् । सर्वम् । नाशय । अहेऽस्याः । यः । च । पर्वऽसु ॥ १ ॥
 निः । बलासम् । बलासिनः । क्षिणोमि । मुष्करम् । यथा ।
 छिनाभि । अस्य । बन्धनम् । मूलम् । उर्वावाऽइव ॥ २ ॥
 निः । बलासु । इतः । प्र । पत । आशुंगः । शिशुकः । यया ।
 अयो इति । इटऽइव । हायनः । अप । द्राहि । अवीरऽहा ॥ ३ ॥

Mṛtyu : Death

- VI.13.1** Our homage be to the weapons of the bounties of Nature; our homage be to the weapon of the rulers; then to the weapons, that belong to common people, and to you, O death, let our homage be. (deva-vadhebhyaḥ, rājā-vadhebhyaḥ and viśyānām vadhebhyaḥ refer to the weapons of the three varṇas.)
- VI.13.2** Our homage be to your blessings and to your curses; let our homage be. O death, homage be to your good-will and to your ill-will, let this our homage be. (adhivāka = blessing; parāvāka = curse; sumatyai = good will; durmatyai = ill-will)
- VI.13.3** Our homage be to your tormenting diseases and to your remedies; let our homage be. Our homage be, O death, to your root causes and to the men of knowledge; let this our homage be. (yātudhāna = tormenting disease; bheṣaja = remedy or medicine]

Bone - Weakening : Balāsaḥ

- VI.14.1** May you remove the bone-weakening and the joint-weakening malady, the firmly seated heart-trouble and all the wasting disease, that lies in limbs and in joints.
- VI.14.2** I destroy the consumption of the consumptive patient, as if it were a thief (Muṣkara = thief). I cut off its root like the stalk of a melon or gourd (urvaru).
- VI.14.3** O wasting disease (balāsa), run away fast from here, like a fast galloping foal (āśuṅga). Then like grass, growing annually, disappear hence without harming our men or children (śiśukaḥ).

(१५) पञ्चदशं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्योद्दालक ऋषिः । वनस्पतिर्देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

उत्तमो अ॒स्यो॒षधी॒नां तव॑ वृ॒क्षा उ॒प॒स्तयः॑ ।
 उ॒प॒स्तिर॑स्तु सोऽ॒नु॒स्माकं॑ यो अ॒स्मौ अ॒भि॒दास॑ति ॥ १ ॥
 सर्व॑न्धु॒श्वास॑न्धुश्च यो अ॒स्मौ अ॒भि॒दास॑ति ।
 तेषां॑ सा वृ॒क्षाणा॑मिवा॒हं भू॒यास॑मुत्तमः ॥ २ ॥
 यथा॑ सोम॒ ओष॑धीनामुत्तमो ह॒विषा॑ कृतः ।
 त॒लाशा॑ वृ॒क्षाणा॑मिवा॒हं भू॒यास॑मुत्तमः ॥ ३ ॥

उ॒त्त॒मः । अ॒सि । ओ॒ष॒धी॒नाम् । तव॑ । वृ॒क्षाः । उ॒प॒स्त॒यः ।
 उ॒प॒स्तिः । अ॒स्तु । सः । अ॒त्मा॒कम् । यः । अ॒स्मान् । अ॒भि॒दा॒स॒ति ॥ १ ॥
 स॒र्व॒न्धुः । च । अ॒स॒र्व॒न्धुः । च । यः । अ॒स्मान् । अ॒भि॒दा॒स॒ति ।
 तेषा॑म् । सा । वृ॒क्षाणा॑म् इ॒व । अ॒हम् । भू॒या॒सम् । उ॒त्त॒मः ॥ २ ॥
 यथा॑ । सोमः । ओष॑धीनाम् । उ॒त्त॒मः । ह॒विषा॑म् । कृतः ।
 त॒ला॒शा । वृ॒क्षाणा॑म् इ॒व । अ॒हम् । भू॒या॒सम् । उ॒त्त॒मः ॥ ३ ॥

(१६) षोडशं सूक्तम्

(१-४) ऋषिर्वायव्यास्य सूक्तस्य क्षीरक ऋषिः । मन्त्रोक्तधन्वमा वा देवता । (१) पथमर्थो निवृत्तिवदा गायत्री, (२) द्वितीयाया अनुष्टुप्, (३) तृतीयाया बृहतीगमनं कङ्कमत्यनुष्टुप्, (४) चतुर्थ्यां च विषया प्रतिष्ठा गायत्री छन्दांसि ॥

आ॒र्च॒यो अ॒ना॒व॒यो र॑संस्त उ॒ग्र आ॒र्च॒यो । आ॒ ते क॒र॒म्भम॑ग्रसि ॥ १ ॥

वि॒ह॒ह्लो ना॒म ते पि॒ता मु॒दा॒र्व॒ती ना॒म ते मा॒ता ।

स हि॒न् त्व॑म॒सि य॑स्त्वमा॒त्मान॑मा॒र्वयः॑ ॥ २ ॥

आ॒र्च॒यो इति॑ । अ॒ना॒व॒यो इति॑ । र॑सः । ते । उ॒ग्रः । आ॒र्च॒यो इति॑ ।

आ । ते । क॒र॒म्भम् । अ॒ग्र॒सि ॥ १ ॥

वि॒ह॒ह्लः । ना॒म । ते । पि॒ता । मु॒दा॒र्व॒ती । ना॒म । ते । मा॒ता ।

सः । हि॒न् । त्वम् । अ॒सि । यः । त्वम् । आ॒त्मा॒नम् । अ॒र्वयः॑ ॥ २ ॥

Vanaspati (herb)

VI.15.1 You are noblest of the herbs. All the trees are subordinate to you. May he be subordinate to us, whosoever wants to enslave us.

VI.15.2 Whosoever, whether with kinsmen or without kinsmen, want to enslave us, among them, may I become uppermost, just as that herb is among the trees.

VI.15.3 Just as soma is made best among herbal oblations and talāśa among trees, so may I become upper-most.

As in the Verses

VI.16.1 O ābayu (fit for eating), O anābayu (unfit for eating), your sap is strong. O ābayu, we eat your broth with relish.

VI.16.2 Vihalha is your father's name; your mother's name is Madāvatī. Surely it is he, and not you, who have let yourself to be consumed.

तौविलिकेवेलयावायमैलुव ऐलयीत् । वभ्रुश्च वभ्रुकर्णश्चापेहि निराल ॥३॥
अलसालासि पूर्वी सिलाज्जालास्युत्तरा । नीलागलसाला ॥४॥

तौविलिके । अव । इलय । अव । अयम् । ऐलयः । ऐलयीत् ।

वभ्रुः । च । वभ्रुकर्णः । च । अप । इहि । निः । आल ॥ ३ ॥

अलसाला । असि । पूर्वी । सिलाज्जाला । असि । उत्तरा । नीलागलसाला ॥ ४ ॥

(१७) सामदशं सूक्तम्

(१-४) वनुर्यस्यस्य सूक्तस्यापवा क्रपिः । गर्भहृदयं देवता । भनुष्टुप् छन्दः ॥

यथेयं पृथिवी मही भूतानां गर्भमादधे ।

एवा ते ध्रियतां गर्भो अनु सृतुं सवितवे ॥१॥

यथेयं पृथिवी मही दाधारेमान्वनस्पतीन् ।

एवा ते ध्रियतां गर्भो अनु सृतुं सवितवे ॥२॥

यथेयं पृथिवी मही दाधार पर्वतान्गिरीन् ।

एवा ते ध्रियतां गर्भो अनु सृतुं सवितवे ॥३॥

यथेयं पृथिवी मही दाधार विष्टितं जगत् ।

एवा ते ध्रियतां गर्भो अनु सृतुं सवितवे ॥४॥

यथा । इयम् । पृथिवी । मही । भूतानाम् । गर्भम् । आदधे ।

एव । ते । ध्रियताम् । गर्भः । अनु । सृतुम् । सवितवे ॥ १ ॥

यथा । इयम् । पृथिवी । मही । दाधार । इमान् । वनस्पतीन् । एव । ॥२॥

यथा । इयम् । पृथिवी । मही । दाधार । पर्वतान् । गिरीन् । एव । ॥३॥

यथा । इयम् । पृथिवी । मही । दाधार । विष्टितम् । जगत् । एव । ॥ ४ ॥

VI.16.3 O tauvilika, may you calm down (avelaya). This painful eye-disease, a racket (ailabah) has subsided. O powerful brown one and the brown-eared one, get out of here. O nirāla.

VI.16.4 Formerly you are alasālā; later you are silānjālā, and then nīlāgalasālā.

Development of Garbha (Embryo)

VI.17.1 As this vast earth receives the germ of would-be beings, so may your embryo form and develop for birth under favourable conditions.

VI.17.2 As this vast earth bears these mighty trees, so may your embryo form and develop for birth under favourable conditions.

VI.17.3 As this vast earth bears the hills and the mountains, so may your embryo form and develop for birth under favourable conditions.

VI.17.4 As this vast earth bears the multifarious (viṣṭhitam) living beings, so may your embryo form and develop for birth under favourable conditions.

(१८) अष्टादशं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्यायर्वा ऋषिः । ईर्ष्याविनाशनं देवता । मनुष्यं छन्दः ॥

ईर्ष्याया घ्राजिं प्रथमां प्रथमस्या उतापरां ।
 अग्निं हृदय्यं शोकं तं ते निर्वीपयामसि ॥१॥
 यथा भूमिर्मृतमना मृतान्मृतमनस्तथा ।
 ययोत मृच्छो मन एवेर्ष्योर्मृतं मनः ॥२॥
 अदो यतं हृदि श्रितं मनस्कं पतयिष्णुकम् ।
 ततस्त ईर्ष्यां मुञ्चामि निरुष्माणं दत्तेरिव ॥३॥

ईर्ष्यायाः । घ्राजिम् । प्रथमाम् । प्रथमस्याः । उत । अपराम् ।
 अग्निम् । हृदय्यम् । शोकम् । तम् । ते । निः । वापयामसि ॥ १ ॥
 यथा । भूमिः । मृतमनाः । मृतात् । मृतमनःस्तथा ।
 यथा । उत । मृच्छोः । मनः । एव । ईर्ष्योः । मृतम् । मनः ॥ २ ॥
 अदः । यत् । ते । हृदि । श्रितम् । मनःस्कम् । पतयिष्णुकम् ।
 ततः । ते । ईर्ष्याम् । मुञ्चामि । निः । ऊष्माणम् । दत्तेः इव ॥ ३ ॥

(१९) पञ्चोत्तरिंशं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्य शान्तातिर्ऋषिः । चन्द्रमा मन्त्रोक्तं वा देवताः ।

(१) प्रथमर्षोऽनुष्टुप्, (२-३) द्वितीयाकृतीययोश्च गायत्री छन्दसी ॥

पुनन्तु मा देवजनाः पुनन्तु मनवो धिया ।
 पुनन्तु विश्वा भूतानि पर्वमानः पुनातु मा ॥१॥
 पर्वमानः पुनातु मा कत्वे दक्षाय जीवसे । अथो अरिष्टतातये ॥२॥
 उभाभ्यां देव सवितः पवित्रेण सवेन च । अस्मान्पुनीहि चक्षसे ॥३॥

पुनन्तु । मा । देवजनाः । पुनन्तु । मनवः । धिया ।
 पुनन्तु । विश्वा । भूतानि । पर्वमानः । पुनातु । मा ॥ १ ॥
 पर्वमानः । पुनातु । मा । कत्वे । दक्षाय । जीवसे ।
 अथो इति । अरिष्टतातये ॥ २ ॥
 उभाभ्याम् । देव । सवितः । पवित्रेण । सवेन । च ।
 अस्मान् । पुनीहि । चक्षसे ॥ ३ ॥

Jealousy: its removal

VI.18.1 The first impulse of jealousy, and the other following the first one, the fire and sorrow of your heart - that we extinguish.

VI.18.2 As the earth is lifeless-minded, more lifeless -minded even than the dead; as is the mind of a dying person, so lifeless is the mind of the jealous.

VI.18.3 Out of that fluttering mind which harbours your heart, I relinquish your jealousy like heat out of a bellow.

As given in the Verses

VI.19.1 May the enlightened persons purify me, may the meditating men purify me. May all the beings purify me; may the purifier Lord purify me.

VI.19.2 May the purifier Lord purify me for good actions, dexterity and long life as, well as for augmenting well-being.

VI.19.3 O impeller Lord, with both the cleansing and straining, may you purify us, so that we may see.

(२०) विंशं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्य वृषभक्षिणः कृषिः । यस्मिन्नाशानं मन्त्रोक्तस्य देवताः । (१) प्रथमर्षोऽ-
तित्रगती, (२) द्वितीयायाः कङ्कम्पती यस्तारपङ्क्तिः, (३) तृतीयायाश्च सतः पङ्क्तिस्तन्वांसि ॥

अ॒भे॒रि॒वा॒स्य॒ द॒ह॒त॒ ए॒ति॒ शु॒भि॒र्णः॒ उ॒ते॒व॒ म॒त्तो॒ वि॒ल॒प॒न्न॒पा॒य॒ति॒ ।
अ॒न्य॒म॒स॒सि॒द॒च्छ॒तु॒ कं॒ चि॒द॒ब्र॒त॒स्त॒त्पु॒र्व॒धा॒य॒ न॒मो॒ अ॒स्तु॒ त॒क्म॒ने॒ ॥१॥
न॒मो॒ रु॒द्राय॒ न॒मो॒ अ॒स्तु॒ त॒क्म॒ने॒ न॒मो॒ रा॒ज्ञे॒ वरु॑णाय॒ त्वि॒षी॒मते॒ ।
न॒मो॒ दि॒वे॒ नमः॑ पृ॒थि॒व्यै॒ नम॑ ओ॒षधी॑भ्यः ॥२॥
अ॒यं॒ यो॒ अ॒भि॒शो॒च॒यि॒ष्णु॒र्वि॒श्वो॒ रू॒पा॒णि॒ ह॒रि॒ता॒ कृ॒णो॒षि॒ ।
त॒स्मै॒ ते॒रु॒णाय॑ व॒भ्र॒वे॒ नमः॑ कृ॒णो॒मि॒ व॒न्या॒य॒ त॒क्म॒ने॒ ॥३॥

अ॒ग्नेऽइ॒व॒ । अ॒स्य॒ । द॒ह॒नः॒ । ए॒ति॒ । शु॒भि॒र्णः॒ । उ॒त॒इ॒व॒ । म॒त्तः॒ । वि॒ल॒प॒न् । अ॒र्प॒ । अ॒य॒ति॒ ।
अ॒न्य॒म् । अ॒रु॒ग॒त् । इ॒च्छ॒तु॒ । क॒म् । चि॒त् । अ॒ब्र॒तः॒ । त॒पुऽव॒धा॒य॒ । न॒मः॒ । अ॒स्तु॒ । त॒क्म॒ने॒ ॥ १ ॥
न॒मः॒ । रु॒द्राय॑ । न॒मः॒ । अ॒स्तु॒ । त॒क्म॒ने॒ । न॒मः॒ । रा॒ज्ञे॒ । वरु॑णाय॒ । त्वि॒षी॒मते॒ ।
न॒मः॒ । दि॒वे॒ । नमः॑ । पृ॒थि॒व्यै॒ । नमः॑ । ओ॒षधी॑भ्यः ॥ २ ॥

अ॒य॒म् । यः॒ । अ॒भि॒ऽशो॒च॒यि॒ष्णुः॒ । वि॒श्वो॒ । रू॒पा॒णि॒ । ह॒रि॒ता॒ । कृ॒णो॒षि॒ ।
त॒स्मै॒ । ते॒ । अ॒रु॒णाय॑ । व॒भ्र॒वे॒ । नमः॑ । कृ॒णो॒मि॒ । व॒न्या॒य॒ । त॒क्म॒ने॒ ॥ ३ ॥

(२१) एकविंशं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्य वाग्धातिकर्षिः । यन्त्रमा देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

इ॒मा॒ या॒स्ति॒स्रः॒ पृ॒थि॒वी॒स्ता॒सां॒ ह॒ भूमि॑रु॒त्त॒मा॒ ।
ता॒सा॒मधि॑ त्व॒चो॒ अ॒हं॒ भे॒प॒जं॒ स॒म् ज॒ग्र॒भ॒म् ॥१॥
श्रे॒ष्ट॒म॒सि॒ भे॒प॒जा॒नां॒ व॒सि॒ष्ठं॒ वी॒रु॑धाना॒म् ।
सो॒मो॒ भ॒गं॒ इ॒व॒ या॒मे॒षु॒ दे॒वेषु॑ वरु॒णो॒ यथा॑ ॥२॥
रे॒व॒ती॒र॒ना॒ष्ट॒पः॒ सि॒षा॒स॒र्वः॒ सि॒षा॒स॒य॒ ।
उ॒त॒ स्य॒ के॒श॒इ॒दं॒ह॒णी॒र॒यो॒ ह॒ के॒श॒व॒र्ध॒नीः॑ ॥३॥

इ॒माः॒ । याः॒ । ति॒स्रः॒ । पृ॒थि॒वीः॒ । ता॒सा॒म् । ह॒ । भूमिः॒ । उ॒त्त॒ऽत्त॒मा॒ ।
ता॒सा॒म् । अधि॑ । त्व॒चः॒ । अ॒हम् । भे॒प॒ज॒म् । स॒म् । ऊं॒ इति॑ । ज॒ग्र॒भ॒म् ॥ १ ॥
श्रे॒ष्ट॒म् । अ॒सि॒ । भे॒प॒जा॒ना॒म् । व॒सि॒ष्ठ॒म् । वी॒रु॑धाना॒म् ।
सो॒मः॒ । भ॒गऽइ॒व॒ । या॒मे॒षु॒ । दे॒वेषु॑ । वरु॒णः॒ । यथा॑ ॥ २ ॥
रे॒व॒तीः॒ । अ॒ना॒ष्ट॒पः॒ । सि॒षा॒स॒र्वः॒ । सि॒षा॒स॒य॒ ।
उ॒त॒ । स्य॒ । के॒श॒इ॒दं॒ह॒णीः॒ । अ॒यो॒ इति॑ । ह॒ । के॒श॒व॒र्ध॒नीः॑ ॥ ३ ॥

Cure of Yakṣma

VI.20.1 Like the heat of this mighty burning fire, (the fever) comes; and then like a mad person, crying out it goes away. May this unruly one, seek some one other than us for killing with intense heat. Our homage be to the fever.

VI.20.2 Our homage be to the terrible punisher; to the fever let our homage be; homage be to the brilliant sovereign venerable Lord. Homage to heaven, homage to earth, homage to medicinal herbs.

VI.20.3 You, who burning vehemently, make all the faces pale, to you, red and brown, the forest-fever, I bow in reverence. (Vanyay-takṃane=forest fever)

Candramāh : Moons

VI.21.1 Out of these three wide-spreading realms that exist, the earth is certainly the best. From the skin of those (realms), I have picked up the remedy.

VI.21.2 You are the best among medicines, most desirable among plants; as the moon is Lord among the stars (Yama) and the ocean among the bounties of nature.

VI.21.3 O (remedies) richly endowed, never-failing, willing to cure, may you wish to cure (us). Surely you are strengtheners of hair as well as increaser of hair-growth.

(२२) ऋषिर्वां सूक्तम्

(१-३) दृषस्यास्य सूक्तस्य शान्तातिक्रियाः । आदित्यरश्मिर्नक्तो वा देवताः । (१, ३)

प्रथमाक्रीययोर्कृषोविदुर्, (२) द्वितीयायाश्च यदुपवा मुनिर्गङ्गाती उन्मत्ती ।

कृष्णं नित्यान् हरयः सुपर्णा अपो वसाना दिवमुत्पतन्ति ।
 त आवृष्टन्तसर्दनाइतस्यादिद्भतेन पृथिवीं व्युद्भिः ॥१॥
 पर्यस्वतीः कृणुयाप ओषधीः शिवा यदेर्जया मरुतो रुक्मवक्षसः ।
 ऊर्जं च तत्र सुमतिं च पिन्वत यत्रा नरो मरुतः सिञ्चया मधु ॥२॥
 उदुप्रुतो मरुतस्तौ इयर्त वृष्टिर्या विश्वा निवतस्पृणाति ।
 एजाति ग्लहा कन्येवि तुन्नैर् तुन्वाना पत्येव जाया ॥३॥

कृष्णम् । नि॒ड्या॒नम् । हर॑यः । सु॒ऽप॒र्णाः । अ॒पः । व॒सा॒नाः । दि॒वम् । उ॒त् । प॒त॒न्ति ।
 ते । आ । अ॒वृ॒ष्ट॒न् । स॒र्द॒ना॒त् । इ॒त॒स्य॑ । आ॒त् । इ॒त् । दृ॒ते॒न॑ । पृ॒थि॒वीम् । वि॒ । ऊ॒द्भुः॑ ।
 पर्य॑स्वतीः । कृ॒णु॒या॒प॒ । अ॒पः । ओ॒ष॒धीः । शि॒वाः । य॒त् । ए॒र्ज॑य । म॒रु॒तः । रु॒क्म॑व॒क्ष॒सः ।
 ऊ॒र्ज॑म् । च॒ । त॒त्र॑ । सु॒ऽम॒ति॒म् । च॒ । पि॒न्व॒त॒ । य॒त्र॑ । न॒रः । म॒रु॒तः । सि॒ञ्च॑य । म॒धु ॥
 उ॒दु॒प्रु॒तो॑ । म॒रु॒तः॑ । ता॒न् । इ॒य॒र्त॑ । वृ॒ष्टिः । या॒ । वि॒श्वाः॑ । नि॒ऽव॒तः॑ । पू॒णा॒ति॑ ।
 ए॒जा॒ति॑ । ग्ल॒हा॑ । क॒न्य॑ । ऽव॒ । तु॒न्ना॑ । ए॒र॒म् । तु॒न्वा॒ना॑ । प॒त्य॑ । ऽव॒ । जा॒या ॥३॥

(२३) ऋषोर्विंशं सूक्तम्

(१-३) दृषस्यास्य सूक्तस्य शान्तातिक्रियाः । आपो देवताः । (१) प्रथमर्षोऽमुर्, (२) द्वितीयायाजिपदा

गायत्री, (३) कृतीयायाश्च यदोन्मिक् उन्मत्ति ।

ससुषीस्तदपसो दिवा नक्तं च ससुषीः । वरेण्यक्रतुरहमपो देवीरुपं ह्वये ॥१॥
 ओता आपः कर्मण्या मुञ्चन्त्वितः प्रणीतये । सद्यः कृष्वन्वेतवि ॥२॥
 देवस्य सवितुः सवे कर्म कृष्वन्तु मानुषाः । शं नो भवन्त्वप ओषधीः शिवाः ॥३॥

स॒सु॒षीः । त॒त् । अ॒प॒सः॑ । दि॒वा॑ । न॒क्त॑म् । च॒ । स॒सु॒षीः॑ ।
 व॒रे॒ण्य॑ऽक्र॒तुः । अ॒हम् । अ॒पः । दे॒वीः । उ॒प॑ । ह॒व्ये ॥ १ ॥
 आ॒ऽउ॒ताः । आ॒पः॑ । क॒र्म॒ण्याः॑ । मु॒ञ्च॑न्तु । इ॒तः॑ । प्र॒ऽनी॑तये । स॒द्यः॑ । कृ॒ष्व॒न्तु॑ । ए॒त॒वे ॥
 दे॒व॒स्य॑ । स॒वि॒तुः॑ । स॒वे॑ । क॒र्म॑ । कृ॒ष्व॒न्तु॑ । मा॒नु॒षाः॑ ।
 श॒म् । नः॑ । भ॒व॒न्तु॑ । अ॒पः॑ । ओ॒ष॒धीः॑ । शि॒वाः॑ ॥ ३ ॥

hair as well as increaser of hair-growth.

Rays of the Āditya - the Sun

- VI.22.1** The smooth-gliding waters (of the rain, the solar rays) clothing the waters with a dark cloud, ascend to heaven. They come down again from the dwelling of the rain, and immediately moisten the earth with water. (Also Rg. I.164.4 with variation)

Marut

- VI.22.2** O golden-breasted cloud-bearing winds, when you move, you make the waters and the plants rich with sap and render them beneficial. O manly heroes, may you pour vigour and wisdom wherever you shower sweetness.
- VI.22.3** O cloud-bearing winds, may you send the water-laden clouds, the rain, that will fill all the flowing streams. Let the thunder rush about, like a maiden heart, to the cloud like a wife being beaten by a husband. (tundana patyeva Jāyā)

Āpaḥ - Waters

- VI.23.1** Those flowing streams, and the divine waters flowing day and night in streams, I, of excellent actions, hereby call to me.
- VI.23.2** May the waters, seeping through and fit for treatment, release me from this (miserable state) for recoupment. May they quickly make me able to move about.
- VI.23.3** Let men perform their action at the impulsion of the impeller Lord. May the gracious waters become for us remedies

(२४) षष्ठ्यं सूक्तम्

(१-३) षष्ठ्यास्य सूक्तस्य शान्तातिर्कृतिः । आपो देवताः । अनुहुप् ऊन् ।

हिमवतः प्र स्रवन्ति सिन्धौ समह संगमः ।

आपो ह मध्यं तदेवीर्ददन्द्दयोतभेषजम् ॥१॥

यन्मे अक्षयोरादियोत पाण्योः प्रपदोश्च यत् ।

आपस्तत्सर्वं निष्करन्मिषजां सुमिषक्तमाः ॥२॥

सिन्धुपत्नीः सिन्धुराज्ञीः सर्वा या नद्यः स्थन ।

दत्त नस्तस्य भेषजं तेना वो भुनजामहे ॥३॥

हिमवतः । प्र । स्रवन्ति । सिन्धौ । समह । संगमः ।

आपोः । ह । मध्यम् । तत् । देवीः । ददन् । हृद्योतः । भेषजम् ॥ १ ॥

यत् । मे । अक्षयोः । आदियोतं । पाण्योः । प्रपदोः । च । यत् ।

आपोः । तत् । सर्वम् । निः । करन् । मिषजाम् । सुमिषक्स्तमाः ॥ २ ॥

सिन्धुपत्नीः । सिन्धुराज्ञीः । सर्वाः । याः । नद्यः । स्थन ।

दत्त । नः । तस्य । भेषजम् । तेन । वो । भुनजामहे ॥ ३ ॥

(२५) षष्ठ्यं सूक्तम्

(१-३) षष्ठ्यास्य सूक्तस्य शुभशेष कृतिः । मन्याविनाशनं देवता । अनुहुप् ऊन् ।

पञ्च च याः पञ्चाशच्च संयन्ति मन्या अभि ।

इतस्ताः सर्वा नश्यन्तु वाका अपचितामिव ॥१॥

सप्त च याः सप्ततिश्च संयन्ति ग्रैव्या अभि ।

इतस्ताः सर्वा नश्यन्तु वाका अपचितामिव ॥२॥

नव च या नवतिश्च संयन्ति स्कन्ध्या अभि ।

इतस्ताः सर्वा नश्यन्तु वाका अपचितामिव ॥३॥

पञ्च । च । याः । पञ्चाशत् । च । सम्यन्ति । मन्याः । अभि ।

इतः । ताः । सर्वाः । नश्यन्तु । वाकाः । अपचितामिव ॥ १ ॥

सप्त । च । याः । सप्ततिः । च । सम्यन्ति । ग्रैव्याः । अभि ।

इतः । ताः । सर्वाः । नश्यन्तु । वाकाः । अपचितामिव ॥ २ ॥

नव । च । याः । नवतिः । च । सम्यन्ति । स्कन्ध्याः । अभि ।

इतः । ताः । सर्वाः । नश्यन्तु । वाकाः । अपचितामिव ॥ ३ ॥

giving relief.

Āpah - Waters

VI.24.1 They stream out from the snowy mountain, and meet the ocean some where. May those divine waters give me the remedy for burnings in heart.

VI.24.2 Whatever burning was there in my eyes and in soles of my feet, the waters, the best healer among healers, have removed all that.

VI.24.3 O rivers, all of you are wives and queens of ocean. May you give us a remedy for this disease, so that we may enjoy you.

Cure for Manyā : Region of Napes

VI.25.1 The five and the fifty (pains), that go towards region of nape (back of neck), may all of them vanish from here like noises of noxious flying insects (āpacitam). (5-->50) (manyā-abhi-towards nape)

VI.25.2 The seven and the seventy (pains), that go towards the region of neck, may all of them vanish from here like noises of noxious flying insects. (7-->70) (graivya abhi-towards neck)

VI.25.3 The nine and the ninety (pains), that go towards the region of neck, may all of them vanish from here like noises of

(२१) परिश्रं सूक्तम्

(१-१) वृषस्यास्य सूक्तस्य वरा कृषिः । पाप्मा देवता । भगदुष्टं ॥

अवं मा पाप्मन्सृज वशी सन्मृडयासि नः ।

आ मा भद्रस्यं लोके पाप्मन्वेहाविदुतम् ॥१॥

यो नः पाप्मन्न जहासि तर्गुं त्वा जहिमो वयम् ।

पथामनुं व्यावर्तनेन्यं पाप्मानुं पद्यताम् ॥२॥

अन्यत्रास्मद्व्युच्यतु सहस्राक्षो अमर्त्यः ।

यं द्वेषाम् तमृच्छतु यम् द्विष्मस्तमिजहि ॥३॥

अवं । मा । पाप्मन् । सृज । वशी । सन् । मृडयासि । नः ।

आ । मा । भद्रस्यं । लोके । पाप्मन् । वेहि । अविदुतम् ॥ १ ॥

यः । नः । पाप्मन् । न । जहासि । तम् । कुं इति । त्वा । जहिमः । वयम् ।

पथाम् । अनु । विऽआवर्तने । अन्यम् । पाप्मा । अनु । पद्यताम् ॥ २ ॥

अन्यत्र । अस्मत् । नि । उच्यतु । सहस्रऽअक्षः । अमर्त्यः ।

यम् । द्वेषाम् । तम् । मृच्छतु । यम् । कुं इति । द्विष्मः । तम् । इत् । जहि ॥ ३ ॥

(२७) समविशं सूक्तम्

(१-१) वृषस्यास्य सूक्तस्य वृषकृषिः । यमो निवेतिषां देवता । (१, १) यवमा-
क्षीययोर्ज्ञेयोऽनन्ती, (२) द्वितीयायाश्च विदुष्टं ॥

देवाः कुपोतं इषितो यदिच्छन्दुतो निःश्रुत्या इदमाजगाम ।

तस्मा अर्चाम कृण्वाम निष्कृतिं शं नो अस्तु द्विपदे शं चतुष्पदे ॥१॥

शिवः कुपोतं इषितो नो अस्वनागा देवाः शकुनो गृहं नः ।

अग्निर्हि विप्रो जुपतां हविर्नः परि हेतिः पक्षिणी नो वृणक्तु ॥२॥

हेतिः पक्षिणी न दभाति अस्मान् आप्सी इति पदम् कृणुते अग्निधाने ।

शिवो गोम्यं उत पुरुषेभ्यो नो अस्तु मा नो देवा इह हिंसीत्कुपोतः ॥३॥

देवाः । कुपोतः । इषितः । यत् । इच्छन् । दतुः । निऽश्रुत्याः । इदम् । आऽजगाम ।

तस्मा । अर्चाम् । कृण्वाम् । निऽश्रुतिम् । शम् । नः । अस्तु । द्विपदे । शम् । चतुऽपदे ॥ १ ॥

शिवः । कुपोतः । इषितः । नः । अस्तु । अनागाः । देवाः । शकुनः । गृहम् । नः ।

अग्निः । हि । विप्रः । जुपताम् । हविः । नः । परि । हेतिः । पक्षिणी । नः । वृणक्तु ॥ २ ॥

हेतिः । पक्षिणी । न । दभाति । अस्मान् । आप्सी इति । पदम् । कृणुते । अग्निऽधाने ।

शिवः । गोम्यः । उत । पुरुषेभ्यः । नः । अस्तु । मा । नः । देवाः । इह । हिंसीत् । कुपोतः ॥३॥

Pāpman (Wickedness)

VI.26.1 O wickedness (pāpman) may you leave us free. Exerting control over us, you make us happy. O wickedness, may you establish me unharned in the world of goodness (bhadrasya loke).

VI.26.2 O wickedness (pāpman), surely we leave you, who does not leave us. At the turning point of the ways, may the wickedness follow some other one.

VI.26.3 May the thousand-eyed and immortal (wickedness) dwell somewhere else other than with us. May it go to him, whom we hate. May you destroy him, whom we hate.

Yamaḥ : Nir-ṛtiḥ (Perdition)

VI.27.1 O enlightened ones, this dispatched pigeon (kapota), the messenger of calamity, who has arrived here seeking this place, we look after his comforts, and remove his fatigue. May there be weal for our bipeds and weal for our quadrupeds.

VI.27.2 May this dispatched pigeon (kapota) be good to us, a harmless bird, O enlightened ones, that has come seeking our house. May the wise adorable Lord accept our offerings. May this winged weapon (hetih) leave us unharmed

VI.27.3 May this winged weapon not harm us. I settle on the fire place in the kitchen. May it be propitious to our cows and to our men. O enlightened ones, may this pigeon (kapota) do not harm to us here.

(१८) अष्टाविंशं सूक्तम्

(१-१) वृषस्यास्य सूक्तस्य चतुर्कर्मिः । यमो निर्कतिर्वा देवता । (१) वृषमर्षिणिद्वयः,

(१) द्वितीयाया वयुद्वयः, (१) क्लीयायाश्च वयती उभ्यांति ।

ऋचा कपोतं नुदत प्रणोदुमिषं मर्दन्तः परि गां नयामः ।
 संलोभयन्तो दुरिता पदानि हित्वा न ऊर्जं प्र पदात्पथिष्ठः ॥१॥
 परीमेतु मिमर्षत परीमे गामनेषत ।
 देवेष्वक्तु श्रवः क इमौ आ दधर्षति ॥२॥
 यः प्रथमः प्रवर्तमाससाद बहुभ्यः पन्थामनुपस्पृशानः ।
 योऽस्येशो द्विपदो यश्चतुष्पदस्तस्मै यमाय नमो अस्तु मृत्यवे ॥३॥

ऋचा । कपोतम् । नुदत । प्रजोदम् । इषम् । मर्दन्तः । परि । गाम् । नयामः ।
 सम्लोभयन्तः । दुःऽऽता । पदानि । हित्वा । नः । ऊर्जम् । प्र । पदात् । पथिष्ठः ॥ १ ॥
 परि । इमे । अग्निम् । अर्षत । परि । इमे । गाम् । अनेषत ।
 देवेषु । अक्तु । श्रवः । कः । इमान् । आ । दधर्षति ॥ २ ॥
 यः । प्रथमः । प्रवर्तम् । आऽससाद । बहुभ्यः । पन्थाम् । अनुऽपस्पृशानः ।
 यः । अस्य । ईशे । द्विऽपदः । यः । चतुऽपदः । तस्मै । यमाय । नमः । अस्तु । मृत्यवे ॥ ३ ॥

(१९) एकविंशं सूक्तम्

(१-१) वृषस्यास्य सूक्तस्य चतुर्कर्मिः । यमो निर्कतिर्वा देवता । (१-१) वृषमाद्वितीयायो-

कपोर्षिपात्राया, (१) क्लीयायाश्च वृषसाया सप्तपदा विपद्विस्तृप्ती ।

अमृद्देतिः पतत्रिणी न्येति यदुल्लको वदति मोघमेतत् ।
 यद्वा कपोतः पदममौ कृणोति ॥१॥
 यौ ते दूतौ निर्कृत इदमेतोप्रहितौ प्रहितौ वा गृह नः ।
 कपोतोलुकाभ्यामपदं तदस्तु ॥२॥

अमृन् । हेतिः । पतत्रिणी । नि । एतु । यत् । उल्लकः । वदति ॥ मोघम् । एतत् ।
 यत् । वा । कपोतः । पदम् । अनौ । कृणोति ॥ १ ॥
 यौ । ते । दूतौ । निऽऽकृते । इदम् । आऽऽतः । अर्ऽहितौ । प्रऽहितौ । वा । गृहम् । नः ।
 कपोतऽऽलुकाभ्याम् । अपदम् । तत् । अस्तु ॥ २ ॥

Yamah : Nir-ṛtiḥ (Perdition)

VI.28.1 Send forth the pigeon, worthy for despatch, with vedic verses. Enjoying food, we make him go all around the earth. Obliterating the tracks of evil, leaving vigour for us, may he, the fleet-winged, fly forth.

VI.28.2 They have approached the adorable Lord. They have sent (him) around the earth. They have gained glory among the enlightened ones. Who can venture to assail them ?

VI.28.3 Who, exploring the path for many, reached the heavenly height first of all; who is the lord of all these bipeds and quadrupeds - to him, the controller, the death, be our homage (namah astu).

Yamah : Nir-ṛtiḥ (Perdition)

VI.29.1 On them yonder, may this winged weapon fall. What the owl (ulūka) screeches, or the pigeon makes its track into the fire, may that be ineffective.

VI.29.2 These two messenger of yours, O perdition (nir-ṛti), whether sent or not sent by you, come to our house, may that house remain free from the tracks of the pigeon and the owl.

अवैरहृत्यायेदमा पपत्यात्सुवीरताया इदमा संसयात् ।
 पराद्वेव परां वद पराचीमनु संवर्तम् ।
 यथा यमस्य त्वा गृहेरसं प्रतिचाकंशानामूर्कं प्रतिचाकंशान् ॥३॥

अवैरहृत्याये । इदम् । आ । पपत्यात् । सुऽवीरतायै । इदम् । आ । संसयात् ।
 पराद्वे । एव । परा । वद । पराचीम् । अनु । समऽवर्तम् ।
 यथा । यमस्य । त्वा । गृहे । असम् । प्रतिऽचाकंशान् । अभूर्कम् । प्रतिऽचाकंशान् ॥३॥

(१०) विंशं सूक्तम्

(१-१) वृषस्वात्य वृषस्वोपरिवज्रव क्रविः । शमी वेवता । (१) वृषवर्षो वज्रती, (२) द्वितीयाया-
 क्रिडुन्, (३) क्लीयायाश्च वज्रपदा वज्रपदावज्रपदा इत्यसि ।

देवा इमं मधुना संयुतं यवं सरस्वत्यामधि मृणावचर्कपुः ।
 इन्द्र आसीत्सीरपतिः शतक्रतुः कीनाशा आसन्मरुतः सुदानवः ॥१॥
 यस्ते मदोवकेशो विकेशो येनाभिहस्य पुरुषं कृणोषि ।
 आरात्त्वद्वन्या वनानि वृक्षि त्वं शमि शतवल्शा वि रोह ॥२॥
 बृहत्पलाशे सुभगे वर्षवृद्ध ऋतावरि ।
 मातेव पुत्रेभ्यो मृदु केशेभ्यः शमि ॥३॥

देवाः । इमम् । मधुना । समऽयुतम् । यवम् । सरस्वत्याम् । अधि । मृणौ । अवर्कपुः ।
 इन्द्रः । आसीत् । सीरऽपतिः । शतऽक्रतुः । कीनाशाः । आसन् । मरुतः । सुदानवः ॥ १ ॥
 यः । ते । मदः । अवऽकेशः । विऽकेशः । येन । अभिऽहस्यम् । पुरुषम् । कृणोषि ।
 आरात् । त्वत् । अन्या । वनानि । वृक्षि । त्वम् । शमि । शतऽवल्शा । वि । रोह ॥२॥
 बृहत्पलाशे । सुभगे । वर्षऽवृद्धे । ऋतऽवरि ।
 माताऽव । पुत्रेभ्यः । मृदु । केशेभ्यः । शमि ॥ ३ ॥

VI.29.3 May it fly in here never to (bring the rows of) slaying of our heroes; may it come with good (news) of our heroes. Unpleasant speech may you speak to the region afar towards the low depths, so that in the house of the controller (death), they see you as powerless. May they see you quite empty.

Śamī

VI.30.1 The enlightened ones obtained by ploughing this barley (as if) mixed with honey near the river Sarasvatī on the land good as a jewel. The resplendent Lord, performer of hundreds of selfless actions, was the master of the plough and the cloud-bearing winds, the liberal bestowers of gifts, were the ploughmen.

VI.30.2 The intoxication is yours, which makes hair grow and increase and which enables a man to smile. I cut off other trees from your proximity. O śamī, (*Mimosa suma*), may you grow up with hundreds of branches.

VI.30.3 O śamī, having large leaves, fortunate one, growing in rains. O righteous one, may you be pleasing to hair like a mother to her sons.

(११) एकविंशं सूक्तम्

(१-३) दृषत्स्यास्य सूक्तस्योपरिषधश्च कविः । गौर्येवता । गायत्री छन्दः ॥

आयं गौः पृश्निरकमीदसदन्मातरं पुरः । पितरं च प्रयन्त्स्वः ॥१॥
 अन्तर्धरति रोचना अस्य प्राणादपानतः । व्युत्थ्यन्महिषः स्वः ॥२॥
 त्रिंशद्दाम्ना वि राजति वाक्पतङ्गो अशिश्रियत् । प्रति वस्तोरहर्गुभिः ॥३॥

आ । अयम् । गौः । पृश्निः । अक्रमीत् । असदत् । मातरम् । पुरः ।

पितरम् । च । प्रयन् । स्वः ॥ १ ॥

अन्तः । चरति । रोचना । अस्य । प्राणात् । अपानतः । वि । अह्यत् । महियः । स्वः ॥

त्रिंशत् । धाम् । वि । राजति । वाक् । पतङ्गः । अशिश्रियत् ।

प्रति । वस्तोः । अहः । घुऽभिः ॥ ३ ॥

(१२) द्वाविंशं सूक्तम्

(१-३) दृषत्स्यास्य सूक्तस्य (१-२) अथमाद्वितीयबोर्जबोधातना, (३) कृतीयायाध्यायर्वा कवी ।

(१) अथर्वाया अग्निः, (२) द्वितीयाया अहः, (३) कृतीयायाध मित्रावरुणौ देवताः ।

(१, ३) अथमाकृतीयबोर्जिबु, (२) द्वितीयायाध वस्तोरहर्गुभ्योऽभिः ॥

अन्तर्द्वि जुहुता स्वेऽतथातुधानक्षयणं धृतेन ।
 आराद्रक्षीसि प्रति ददृ त्वमग्नि न नो गृहाणामुप तीतपासि ॥१॥
 रुद्रो वो ग्रीवा अशरेत्पिशाचाः पृष्टीवोर्षि शृणातु यातुधानाः ।
 वीरुह्यो विश्वतोर्वीर्या यमेन समजीगमत् ॥२॥
 अर्मय मित्रावरुणाविहास्तु नोर्विषाग्निणो नुदते प्रतीचः ।
 मा ज्ञातारं मा प्रतिष्ठां विदन्त मियो विघ्नाना उप यन्तु मृत्युम् ॥३॥

अन्तःऽद्वि । जुहुत् । सु । एतत् । यातुधानऽक्षयणम् । धृतेन ।

आरात् । रक्षीसि । प्रति । ददृ । त्वम् । अग्ने । न । नः । गृहाणाम् । उप । तीतपासि ॥ १ ॥

रुद्रः । वः । ग्रीवाः । अशरेत् । पिशाचाः । पृष्टीः । वः । अर्षि । शृणातु । यातुऽधानाः ।

वीरुत् । वः । विश्वतोऽवीर्या । यमेन । सम् । अजीगमत् ॥ २ ॥

अर्मयम् । मित्रावरुणौ । इह । अस्तु । नः । अर्चिषा । अत्तिर्णः । नुदतम् । प्रतीचः ।

मा । ज्ञातारम् । मा । प्रतिऽस्याम् । विदन्तु । मियोः । विघ्नानाः । उप । यन्तु । मृत्युम् ॥ ३ ॥

Gauh - Earth

VI.31.1 This fire, having strange-coloured flames, moves. He sits down before the mother (earth) in the form of domestic fire and goes to the father, the sky as well (in the form of the sun i.e., Svah) (Also Yv. III.6)

VI.31.2 The radiance of this fire penetrates within just as out-breath comes from in-breath. Thus the great fire illuminates the sun (Svah). (Also Yv. III.7)

VI.31.3 He resides in thirty places. Praise goes to the fire divine every day in the festive morning. (Also Yv. III.8)

Agniḥ

VI.32.1 In the blazing fire pour this destroyer of tormenting germs profusely along with the purified butter. O fire, may you burn the germs of wasting diseases far and near. May you not be so hot for our houses.

Rudrah

VI.32.2 O blood-suckers, the terrible punisher (rudra) has broken your necks. May he, O tormenting germs, crush your ribs also. The plant, having all sorts of power, has made you approach the death.

Mitra - Varuṇa Pair

VI.32.3 O Lord friendly and venerable (Mitra-Varuṇa) may there be freedom from fear for us here. May you thrust back the devourers with your glare. May they not reach the wise one, nor the stability. Attacking each other, may they go down to death.

(३३) अथर्वसिंहं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सृजत्स्व जादिकायन क्रषिः । इन्द्रो देयता । (१, ३) प्रथमादतीषयो-
क्रषोर्गायत्री, (२) द्वितीयायाश्चातुष्टुप् छन्दसी ॥

यस्येदमा रजो युजस्तुजे जना वनं स्वः । इन्द्रस्य रन्त्यं बृहन् ॥१॥

नाष्टेषु आ दधृषते धृषाणो धृषितः शवः ।

पुरा यथा व्यधिः श्रव इन्द्रस्य नाष्टेषु शवः ॥२॥

सनो ददातु तां रयिमुकं पिशङ्गसदृशम् । इन्द्रः पतित्तुविष्टमो जनेष्वा ॥३॥

यस्य । इदम् । आ । रजः । युजः । तुजे । जनाः । वनम् । स्वः । इन्द्रस्य । रन्त्यम् ।
बृहत् ॥ १ ॥

न । आऽदृषे । आ । दधृषते । धृषाणः । धृषितः । शवः ।

पुरा । यथा । व्यधिः । श्रवः । इन्द्रस्य । न । आऽदृषे । शवः ॥ २ ॥

सः । नः । ददातु । ताम् । रयिन् । उरुम् । पिशङ्गसदृशम् ।

इन्द्रः । पतिः । तुविष्टमः । जनेषु । आ ॥ ३ ॥

(३४) अथर्वसिंहं सूक्तम्

(१-५) पञ्चमस्तस्य सूक्तस्य चातन क्रषिः । अग्निदेवता । गायत्री छन्दः ॥

प्राप्तये वाचमीरय वृषभाय क्षितीनाम् । स नः पर्षदति द्विषः ॥१॥

यो रक्षीसि निजूर्वत्यग्निस्तिग्मेन शोचिषा । स नः पर्षदति द्विषः ॥२॥

प्र । अग्नये । वाचम् । ईरय । वृषभाय । क्षितीनाम् ।

सः । नः । पर्षत् । अति । द्विषः ॥ १ ॥

यः । रक्षीसि । निजूर्वति । अग्निः । तिग्मेन । शोचिषा । सः । नः । ॥ २ ॥

Indrah

VI.33.1 Whose this pleasing force is mobilized for destruction of enemies, O men, worship the great and beautiful light of the resplendent Lord.

VI.33.2 He is never dared against (nādhṛṣa). His daring strength dares against the darers. As in the old days, the tormenting glorious strength of the resplendent Lord, has never been dared against.

VI.33.3 The resplendent Lord is the mightiest (master) Lord among the people. May He bestow on us the vast wealth of golden colour (piśaṅga saṅdrīśam).

Agnih

VI.34.1 Direct your speech to the adorable Lord, showerer of bounties on these worlds. May He get us past our enemies well-protected.

VI.34.2 The adorable Lord, who destroys the harmful influences (rakṣas) with His intense blaze, may He get us past our enemies well-protected.

यः परंस्याः परावर्तस्तिरो धन्वातिरोचते । स नः पर्षदति द्विषः ॥३॥

यो विश्वाभि विपश्यति भुवना सं च पश्यति । स नः पर्षदति द्विषः ॥४॥

यो अस्य पारे रजसः शुक्रो अग्निरजायत । स नः पर्षदति द्विषः ॥५॥

यः । परंस्याः । परावर्तः । तिरः । धन्व । अतिऽरोचते । सः । नः । ॥३॥

यः । विश्वा । अभि । विऽपश्यति । भुवना । सम् । च । पश्यति । सः । नः । ॥४॥

यः । अस्य । पारे । रजसः । शुक्रः । अग्निः । अजायत । सः । नः । ॥५॥

(१५) पञ्चमिषं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्य कौशिक ऋषिः । वैश्वानरो देवता । गायत्री छन्दः ॥

वैश्वानरो न ऊतय आ प्र यातु परावर्तः । अग्निर्नः सुष्टुतीरुप ॥१॥

वैश्वानरो न आगमदिमं यज्ञं सजूरुप । अग्निरुक्थेष्वांसु ॥२॥

वैश्वानरोद्गिरसां स्तोममुक्थं च चाकृपत् । ऐषु युमं स्वयिमत् ॥३॥

वैश्वानरः । नः । ऊतये । आ । प्र । यातु । परावर्तः ।

अग्निः । नः । सुऽस्तुतीः । उप ॥ १ ॥

वैश्वानरः । नः । आ । अगमत् । इमम् । यज्ञम् । सऽजूरुप । उप ।

अग्निः । उक्थेषु । अंहऽसु ॥ २ ॥

वैश्वानरः । अग्निरसाम् । स्तोमम् । उक्थम् । च । चाकृपत् ।

आ । ऐषु । युमम् । स्वयिम् । यमत् ॥ ३ ॥

VI.34.3 Who shines across the places remoter than remote, may He get us past our enemies well-protected.

VI.34.4 Who looks towards all carefully and who observes all the beings at a time, may He get us past our enemies well-protected.

VI.34.5 Who, the bright fire, appears beyond this firmament, may He get us past our enemies well-protected.

Vaiśvānara : Cosmic Man

VI.35.1 May the adorable Lord, benefactor of all men, come from afar for our succour and listen to our nice praises.

VI.35.2 The adorable Lord, benefactor of all men, has come to this sacrifice of ours with friendly feeling hearing our praise-songs in the time of distress.

VI.35.3 The benefactor of all men shapes the praises and songs of austere wise ope (angiras), and sets shining light in them.

(३१) ऋषिणां सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्यागर्वा ऋषिः । मन्त्रिरेवता । गायत्री छन्दः ॥

ऋतावानं वैश्वानरमृतस्य ज्योतिषस्पतिम् । अजस्रं घर्ममीमहे ॥१॥

स विश्वा प्रति चाकृष ऋतूस्तृजते वशी । यज्ञस्य वयं उत्तिरन् ॥२॥

अग्निः परेषु धामसु कामो भूतस्य भव्यस्य । सम्राडेको वि राजति ॥३॥

ऋतवानम् । वैश्वानरम् । ऋतस्य । ज्योतिषः । पतिम् । अजस्रम् । घर्मम् । ईमहे ॥१॥

सः । विश्वा । प्रति । चाकृषे । ऋतून् । उत् । सृजते । वशी ।

यज्ञस्य । वयः । उत्तिरन् ॥ २ ॥

अग्निः । परेषु । धामसु । कामः । भूतस्य । भव्यस्य ।

सम्राट् । एकः । वि । राजति ॥ ३ ॥

(३७) सप्तभिर्वा सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्यागर्वा ऋषिः । चन्द्रमा देवता । मनुष्य छन्दः ॥

उप प्रागात्सहस्राक्षो युक्ता शपथो रथम् ।

शतारमन्विच्छन्मम वृक इवाविमतो गृहम् ॥१॥

परि नो वृक्षि शपथ हृदमभिरिवा दहनम् ।

शतारमत्र नो जहि दिवो वृक्षमिवाशनिः ॥२॥

यो नः शपादशपतः शपतो यश्च नः शपात् ।

शुने पेष्टृमिवावक्षामं तं प्रत्यस्यामि मृत्यवे ॥३॥

उप । प्र । अगात् । सहस्रऽअक्षः । युक्त्वा । शपथः । रथम् ।

शतारम् । अनुऽच्छन् । मम । वृकःऽइव । अविमतः । गृहम् ॥ १ ॥

परि । नः । वृक्षि । शपथ । हृदम् । अग्निःऽइव । दहनम् ।

शतारम् । अत्र । नः । जहि । दिवः । वृक्षम्ऽइव । अशनिः ॥ २ ॥

यः । नः । शपात् । अशपतः । शपतः । यः । च । नः । शपात् ।

शुने । पेष्टृम्ऽइव । अवक्षामम् । तम् । प्रति । अस्यामि । मृत्यवे ॥ ३ ॥

Agniḥ

VI.36.1 We pray to the benefactor of all men, the righteous (ṛtāvān), the lord of the light of eternal law blazing ceaselessly.

VI.36.2 He has shaped all (the creatures) and He the controlling one creates the seasons, furthering the vigour of the sacrifice.

VI.36.3 The adorable Lord, the desire of all the beings and would-be beings, shines in distant abodes as the only sovereign ruler.

Candramāḥ

VI.37.1 The thousand-eyed curse, having yoked his chariot, has come here seeking him, who cursed me, just as a wolf goes to the house of a sheep-owner.

VI.37.2 O curse, may you leave us unharmed, like a burning fire a pond. May you destroy him here, who has cursed us (śaptāram) just as thunder-bolt of the sky destroys a tree.

VI.37.3 Whoever curses us while we do not curse and who curses us while we curse him, the base one, I throw to death like a bone to a dog.

(१८) भस्मभिर्वां सूक्तम्

(१-४) षतृर्दशम्यास्य सूक्तस्यायर्वा ऋषिः । इहम्पतिस्त्रिषिर्वा देवता । षिष्टुप् छन्दः ॥

सिंहे व्याघ्र उत या पृदाकौ त्विषिरग्नौ ब्राह्मणे सूर्ये या ।
 इन्द्रं या देवी सुभगा जजान सा न ऐतु वर्चसा संविदाना ॥१॥
 या हस्तिनि द्वीपिनि या हिरण्ये त्विषिरप्सु गोषु या पुरुषेषु ।
 इन्द्रं या देवी सुभगा जजान सा न ऐतु वर्चसा संविदाना ॥२॥
 रथे अक्षेष्टुषभस्य वाजे वाते पर्जन्ये वरुणस्य शुष्मे ।
 इन्द्रं या देवी सुभगा जजान सा न ऐतु वर्चसा संविदाना ॥३॥
 राजन्ये दुन्दुभावार्यतायामश्वस्य वाजे पुरुषस्य मायौ ।
 इन्द्रं या देवी सुभगा जजान सा न ऐतु वर्चसा संविदाना ॥४॥

सिंहे । व्याघ्रे । उत । या । पृदाकौ । त्विषिः । अग्नौ । ब्राह्मणे । सूर्ये । या ।
 इन्द्रम् । या । देवी । सुभगा । जजान । सा । नः । आ । ऐतु । वर्चसा । सम्ऽविदाना ॥ १ ॥
 या । हस्तिनि । द्वीपिनि । या । हिरण्ये । त्विषिः । अप्सु । गोषु । या । पुरुषेषु ।
 इन्द्रम् । या । देवी । सुभगा । जजान । सा । नः । आ । ऐतु । वर्चसा । सम्ऽविदाना ॥
 रथे । अक्षेष्टु । ऋषभस्य । वाजे । वाते । पर्जन्ये । वरुणस्य । शुष्मे ।
 इन्द्रम् । या । देवी । सुभगा । जजान । सा । नः । आ । ऐतु । वर्चसा । सम्ऽविदाना ॥३॥
 राजन्ये । दुन्दुभौ । आर्यतायाम् । अश्वस्य । वाजे । पुरुषस्य । मायौ ।
 इन्द्रम् । या । देवी । सुभगा । जजान । सा । नः । आ । ऐतु । वर्चसा । सम्ऽविदाना ॥

(१९) एकोनषत्वारिंशं सूक्तम्

(१-३) वषम्यास्य सूक्तस्यायर्वा ऋषिः । इहम्पतिर्देवता । (१) प्रथमर्चो
 व्रगती, (२) द्वितीयापास्त्रिष्टुप्, (३) तृतीयापाश्चानुष्टुप् छन्दांसि ॥

यशो हविर्वर्धतामिन्द्रजुतं सहस्रवीर्यं सुभृतं सहस्कृतम् ।
 प्रसस्तीणमनु दीर्घाय चक्षसे हविष्मन्तं मा वर्धय ज्येष्ठतातये ॥१॥

यशः । हविः । वर्धताम् । इन्द्रजुतम् । सहस्रवीर्यम् । सुभृतम् । सहःस्कृतम् ।
 प्रसस्तीणम् । अनु । दीर्घाय । चक्षसे । हविष्मन्तम् । मा । वर्धय । ज्येष्ठतातये ॥ १ ॥

Tviṣṭh (Brilliance)

- VI.38.1** The energetic brilliance, which is there in lion, in tiger, and even in snake, in fire, in a holy person and in the sun; which divine and fortunate gives birth to the resplendent one, may she come to us overflowing with lustre.
- VI.38.2** The energetic brilliance which is there in elephant, in leopard, in gold, and even in waters, in cows and in many persons; which divine and fortunate gives birth to the resplendent one, may she come to us overflowing with lustre.
- VI.38.3** The energetic brilliance, which is there in chariot, in dice, in the strength of bull, in storm, in rain-cloud, and in the vehemence of ocean; which divine and fortunate gives birth to the resplendent one, may she come to us overflowing with lustre.
- VI.38.4** Brilliance that is in a nobility, in the well-stretched arrow on a bow, in a war-drum, in horse's vigour and in the roar of a fighting man; which divine and fortunate gives birth to the resplendent one, may she come to us overflowing with lustre.

Brhaspatih

- VI.39.1** May my oblations, full of a thousand vigours, well-kept, obtained by conquests, and offered to the resplendent lord, augment glory. May you raise me, who moves forward and offers oblations, to the highest rank and far-extended vision.

अच्छा न इन्द्रं यशस्तं यशोभिर्यशस्विनं नमसुना विधेम ।
 स नो रास्व राष्ट्रमिन्द्रजुतं तस्य ते रातो यशस्तः स्याम ॥२॥
 यशा इन्द्रो यशा अग्निर्यशः सोमो अजायत ।
 यशा विश्वस्य भूतस्याहमस्मि यशस्तमः ॥३॥

अच्छ । नः । इन्द्रम् । यशस्तम् । यशःऽभिः । यशस्विनम् । नमसुनाः । विधेम ।
 सः । नः । रास्व । राष्ट्रम् । इन्द्रंऽजुतम् । तस्य । ते । रातो । यशस्तः । स्याम ॥ २ ॥
 यशाः । इन्द्रः । यशाः । अग्निः । यशाः । सोमः । अजायत ।
 यशाः । विश्वस्य । भूतस्य । अहम् । अस्मि । यशःऽतमः ॥ ३ ॥

(४०) अथारिषं सूक्तम्

(१-३) अथारिषं सूक्तम् । (१-२) अथारिषं सूक्तम् । (३) अथारिषं सूक्तम् ।

(१-२) अथारिषं सूक्तम् । (३) अथारिषं सूक्तम् ।

अभयं धावापृथिवी इहास्तु नोभयं सोमः सविता नः कृणोतु ।
 अभयं नोस्तुर्वन्तरिक्षं सप्तऋषीणां च हविषामयं नो अस्तु ॥१॥
 अस्मै ग्रामाय प्रदिशश्चतस्र ऊर्जं सुभुतं स्वस्ति सविता नः कृणोतु ।
 अश्विन्द्रो अभयं नः कृणोत्वन्यत्र राज्ञामभि यातु मन्युः ॥२॥
 अनमित्रं नो अधरादनमित्रं न उत्तरात् ।
 इन्द्रानमित्रं नः पश्चादनमित्रं पुरस्कृधि ॥३॥

अभयम् । धावापृथिवी इति । इह । अस्तु । नः । अभयम् । सोमः । सविता । नः ।
 कृणोतु । अभयम् । नः । अस्तु । उरु । अन्तरिक्षम् । सप्तऽऋषीणाम् । च । हविषां ।
 अभयम् । नः । अस्तु ॥ १ ॥

अस्मै । ग्रामाय । प्रदिशः । चतस्रः । ऊर्जम् । सुभुतम् । स्वस्ति । सविता । नः ।
 कृणोतु । अश्विन्द्रः । अभयम् । नः । कृणोतु । अन्यत्र । राज्ञाम् । अभि । यातु । मन्युः ॥
 अनमित्रम् । नः । अधरात् । अनमित्रम् । नः । उत्तरात् ।
 इन्द्रं । अनमित्रम् । नः । पश्चात् । अनमित्रम् । पुरः । कृधि ॥ ३ ॥

VI.39.2 With glories we worship the resplendent Lord, who is before us and is glorious with glories, in all our humility. As such, may you grant away (kingdom) promoted by the resplendent Lord; in your that grant, may we become glorious.

VI.39.3 The resplendent Lord is glorious; glorious is adorable one; the blissful one is glorious. May I become the most glorious with the glory of all the beings. (Also Av. VI.58.3)

As given in Verses

VI.40.1 O heaven and earth, may there be freedom from fear (abhayam) here, may the blissful Lord and the inspirer Lord grant freedom from fear to us. May the vast midspace be free from fear for us; and may there be freedom from fear to us with the sacrificial offerings of the seven seers.

VI.40.2 For this village of ours, may the four mid-quarters provide goodly sustenance (ūrjam). May the inspirer Lord look after our well-being. May the resplendent Lord arrange for us freedom from fear with no enemies whatsoever. May the wrath (manyu) of the kings be turned to some where else.

Indrah

VI.40.3 May there be foe-lessness (anamitram) for us from below, foe-lessness for us from above O resplendent Lord, may you make us foe-less from behind, as well as foe-less from the front.

(४१) परुषाचारिणं सूक्तम्

(१-३) वृक्षत्वात् सूक्तस्य वृक्षज्ञिना ऋषिः । मन्त्रोक्तमन्त्रमा वा वेदता । (१) प्रथमर्षो भुरिगनुहुम् ।

(२) द्वितीयाया मनुहुम्, (३) तृतीयायाध विहुम् धन्वन्ति ॥

मनसे चेतसे धिय आकूतय उत चित्तये । मत्स्यै श्रुताय चक्षसे विधेम हृविषा वयम् ॥१॥
 अपानाय व्यानाय प्राणाय भूरिधायसे । सरस्वत्या उरुव्यचे विधेम हृविषा वयम् ॥२॥
 मा नो हासिषुर्ऋषयो दैव्या ये तनुपा ये नस्तन्वस्तिनुजाः ।
 अमर्त्या मर्त्या अभि नः सचध्वमायुर्धत्त प्रतरं जीवसे नः ॥३॥

मनसे । चेतसे । धिये । आकूतये । उत । चित्तये ।

मत्स्यै । श्रुताय । चक्षसे । विधेम । हृविषा । वयम् ॥ १ ॥

अपानाय । विअपानाय । प्राणाय । भूरिधायसे ।

सरस्वत्यै । उरुव्यचे । विधेम । हृविषा । वयम् ॥ २ ॥

मा । नः । हासिषुः । ऋषयः । दैव्याः । ये । तनुपाः । ये । नः । तन्वः । तनुजाः ।

अमर्त्याः । मर्त्यान् । अभि । नः । सचध्वम् । आयुः । धत्त । प्रतरम् । जीवसे । नः ॥ ३ ॥

(४२) द्विषाचारिणं सूक्तम्

(१-३) वृक्षत्वात् सूक्तस्य वृक्षज्ञिना ऋषिः । मन्त्रवेदता । (१-२) प्रथमा-

द्वितीययोर्ऋषोर्भुरिगनुहुम्, (३) तृतीयायाध्वनुहुम् धन्वन्ती ॥

अव ज्यामिव धन्वनो मन्युं तनोमि ते हृदः ।

यथा संमनसौ भुत्वा सखायाविव सचावहै ॥१॥

सखायाविव सचावहृ अव मन्युं तनोमि ते ।

अधस्ते अश्मनो मन्युमुपास्यामसि यो गुरुः ॥२॥

अभि तिष्ठामि ते मन्युं पाण्यां प्रपदेन च ।

यथावृशो न वार्दिषो मम चित्तमुपायसि ॥३॥

अव । ज्याम्इव । धन्वनः । मन्युम् । तनोमि । ते । हृदः ।

यथा । सममनसौ । भुत्वा । सखायौइव । सचावहै ॥ १ ॥

सखायौइव । सचावहृ । अव । मन्युम् । तनोमि । ते ।

अधः । ते । अश्मनः । मन्युम् । उप । अस्यामसि । यः । गुरुः ॥ २ ॥

अभि । तिष्ठामि । ते । मन्युम् । पाण्यां । प्रपदेन । च ।

यथा । अवृशः । न । वार्दिषः । मम । चित्तम् । उपउपायसि ॥ ३ ॥

Manas and other Daivya Ṛṣis

- VI.41.1** For mental power, for intellectual power, for comprehension, for determined effort, for understanding, for resolution, for learning and for realization, we perform sacrifice with offerings.
- VI.41.2** For out-breath, for through-breath, for in-breath, the plentiful nourisher, and for the learning divine (sarasvatyā) of vast dimensions, we perform sacrifice with offerings.
- VI.41.3** May the divine seers, who are protectors of our bodies, who are our very bodies, and who are born of or bodies, never desert us. O immortals, may you remain closely associated with us, the mortals. Bestow long life on us for living nobly.

Manyuḥ : Wrath : Anger

- VI.42.1** Like a bow-string from the bow, I take away anger from your heart, so that becoming of one mind, both of us may live like friends together.
- VI.42.2** May both of us live together like friends; I take away your anger. We bury your anger under a very large stone.
- VI.42.3** I trample upon your anger with my heel and sole, so that you may be of one mind with me and will not talk as if uncontrolled (avaśaḥ).

(४१) विष्णुवारिणं सूक्तम्

(१-१) वृषत्वात्स वृषत्स वृषाग्निना वृषिः । मन्वुत्तमं देवता । मन्वुत्तम् उच्यते ॥

अयं दुर्मो विमन्युकः स्वाय चारणाय च ।

मन्योर्विमन्युकस्यायं मन्वुशर्मन उच्यते ॥१॥

अयं यो भूरिर्मूलः समुद्रमवतिष्ठति ।

दुर्मः पृथिव्या उत्थितो मन्वुशर्मन उच्यते ॥२॥

वि ते हनव्यां शरणि वि ते ह्युष्या नयामसि ।

यथावशो न वार्दिषो मम चित्तमुपायसि ॥३॥

अयम् । दुर्मः । विमन्युकः । स्वाय । च । अरणाय । च ।

मन्योः । विमन्युकस्य । अयम् । मन्वुशर्मनः । उच्यते ॥ १ ॥

अयम् । यः । भूरिर्मूलः । समुद्रम् । अवतिष्ठति ।

दुर्मः । पृथिव्याः । उत्थितः । मन्वुशर्मनः । उच्यते ॥ २ ॥

वि । ते । हनव्याम् । शरणिम् । वि । ते । मुष्याम् । नयामसि ।

यथा । अवशः । न । वार्दिषः । मम । चित्तम् । उपआयसि ॥ ३ ॥

(४४) वृषत्वात्स वृषत्स

(१-१) वृषत्वात्स वृषत्स विष्णुवारिणं सूक्तम् । मन्वोत्तमं देवता । (१-१) वृषत्स-
विष्णुवारिणं सूक्तम्, (१) वृषत्वात्स वृषत्स वृषाग्निना वृषिः ॥

अस्याद्यौरस्यात्पृथिव्यस्याद्विश्वमिदं जगत् ।

अस्थुर्वृक्षा ऊर्ध्वस्वभास्तिष्ठद्भोगो अयं तव ॥१॥

शतं या भेषजानि ते सहस्रं संगतानि च ।

श्रेष्ठमास्त्रावभेषजं वसिष्ठं रोगनाशनम् ॥२॥

रुद्रस्य मूत्रमस्यमृतस्य नाभिः ।

विष्णानका नाम वा असि पितृणां मूलादुत्थिता वातीकृतनाशनी ॥३॥

अस्यात् । द्यौः । अस्यात् । पृथिवी । अस्यात् । विश्वम् । इदम् । जगत् ।

अस्थुः । वृक्षाः । ऊर्ध्वस्वभाः । तिष्ठत् । भोगः । अयम् । तव ॥ १ ॥

शतम् । या । भेषजानि । ते । सहस्रम् । समङ्गतानि । च ।

श्रेष्ठम् । आस्त्रावभेषजम् । वसिष्ठम् । रोगनाशनम् ॥ २ ॥

रुद्रस्य । मूत्रम् । असि । अमृतस्य । नाभिः ।

विष्णानका । नाम । वै । असि । पितृणाम् । मूलात् । उत्थिता । वातीकृतनाशनी ॥ ३ ॥

Manyu - Śamanam : Soother of Anger

VI.43.1 This darbha (kuśa grass; *Poa Cyno-suroides*) is anger-remover for one's kinsman as well as for a stranger. This is called soother of the anger of a very furious person.

VI.43.2 This darbha, which is rich in roots, and grows in watery places; the darbha, which springs out of earth, is called soother of anger.

VI.43.3 We remove the trace of anger, set in your chain and set in your face (mouth), so that may not talk uncontrolled and be accordant with my heart.

As in the Verses

VI.44.1 The sky is still (asthāt), the earth is still; all this moving world has become still; still are the trees that sleep standing erect; may your this malady be stilled.

VI.44.2 Whatever a hundred remedies are for you and a thousand are their combinations; among them this is the best cure for haemorrhage (āsrāva); it controls as well as roots out the disease.

VI.44.3 You are the stream that the thunder cloud (rudra) pours, the close relations of ambrosia, or you are the viṣāṇakā plant (herb) springing from the origin of the elders and you are curer of the wind-caused diseases.

(४५) पञ्चपत्वारिंशं सूक्तम्

(१-१) वृषस्वास्व सूक्तस्वाहिरितः प्रचेता वयस्य क्षत्रयाः । इत्यव्ययानाम् देवता । (१) वयस्यर्के वृष्यापहिः, (२) क्षीयायाः अग्निर्विश्वदुः, (३) क्षीयायाः अग्निर्विश्वदुः ।

परोर्षेहि मनस्पाप किमशस्तानि शंससि ।
 परोर्हि न त्वा कामये वृक्षां वनानि सं चर गृहेषु गोषु मे मनः ॥१॥
 अवशसा निःशसा यत्पराशसोपादिम जाग्रतो यत्स्वपन्तः ।
 अग्निर्विश्वान्यप दुष्कृतान्यजुष्टान्यारे अस्मदधातु ॥२॥
 यदिन्द्र ब्रह्मणस्पतेपि मृषा चरामसि ।
 प्रचेता न आहिरसो वृरितात्प्रात्वंहसः ॥३॥

पुः । अप । इहि । मनःऽपाप । किम् । अशस्तानि । शंससि । परा । इहि । न । त्वा ।
 कामये । वृक्षान् । वनानि । सम् । चर । गृहेषु । गोषु । मे । मनः ॥ १ ॥
 अवशसा । निःशसा । यत् । पराशसा । उपऽआदिम । जाग्रतः । यत् । स्वपन्तः ।
 अग्निः । विश्वानि । अप । दुःकृतानि । अजुष्टानि । आरे । अस्मत् । दधातु ॥ २ ॥
 यत् । इन्द्र । ब्रह्मणः । प । अपि । मृषा । चरामसि ।
 प्रचेताः । नः । आहिरसः । दुःऽइतात् । पातु । अहंसः ॥ ३ ॥

(४६) पञ्चपत्वारिंशं सूक्तम्

(१-१) वृषस्वास्व सूक्तस्वाहिरितः प्रचेता वयस्य क्षत्रयाः । इत्यव्ययानाम् देवता । (१) वयस्यर्के वृष्यापहिः निष्ठापहिः, (२) क्षीयायाः अग्निर्विश्वदुः, (३) क्षीयायाः अग्निर्विश्वदुः ।

यो न जीवोसि न मृतो देवानाममृतगर्भोसि स्वप्न ।
 वरुणानी ते माता यमः पितारर्कमासि ॥१॥
 विद्य ते स्वप्न जनित्र देवजामीनां पुत्रोसि यमस्य करणः ।
 अन्तकोसि मृत्युरसि ।
 ते त्वा स्वप्न तथा सं विद्य स नः स्वप्न दुष्वप्मात्पाहि ॥२॥

यः । न । जीवः । असि । न । मृतः । देवानाम् । अमृतगर्भः । असि । स्वप्न ।
 वरुणानी । ते । माता । यमः । पिता । अर्कः । नाम । असि ॥१॥
 विद्य । ते । स्वप्न । जनित्रम् । देवजामीनाम् । पुत्रः । असि । यमस्य । करणः ।
 अन्तकः । असि । मृत्युः । असि । तम् । त्वा । स्वप्न । तथा । सम् । विद्म । सः । नः ।
 स्वप्न । दुःऽस्वप्मात् । पाहि ॥ २ ॥

Cure for Evil Dreams

VI.45.1 O evil thought, go far away. What abominable things you suggest (Why do you suggest abominable things). Get away. I do not like you. Go and move among trees and forests. My heart is in my home and cows.

VI.45.2 While awake or while asleep, by degrading speech, by discarding speech or by out-casting speech, whatever improper misdeeds we have done, may the adorable Lord remove and cast all of them far away from us.

VI.45.3 O resplendent Lord, O Lord of divine knowledge, whatever (sin) we have committed through false-hood, may the fiery and conscientious one free us from that abominable (amhasaḥ) sin.

Cure for Evil Dreams

VI.46.1 You, who are neither alive nor dead, are full of ambrosia for the enlightened ones. Varuṇānī (venerability) is your mother; Yama (law and justice) is your father; and you are Ararūḥ by name.

VI.46.2 O dream, we know your birth. You are the son of the sisters of the bounties of nature. You are an instrument of controller Lord (Yama). You are the one that causes an end (antaka). You are the death. O dream, we know you thoroughly as such. So may you, O dream, save us from evil dreams.

यथा कलां यथा शफं यथुर्णं संनयन्ति ।
एवा दुष्वभ्यं सर्वं द्विषते सं नयामसि ॥३॥

यथा । कलाम् । यथा । शफम् । यथा । ऋणम् । समुनयन्ति ।
एव । दुःस्त्वभ्यम् । सर्वम् । द्विषते । सम् । नयामसि ॥ ३ ॥

(४७) सप्तपत्नारिंशं सूक्तम्

(१-३) दुषस्यास्य सूक्तस्याङ्गिरसः प्रथेता यमश्च क्रतयः । (१) प्रथमर्चोऽग्निः, (२) द्वितीयाया विश्वे देवाः, (३) कृतीयायाश्च सौधन्वना देवताः । धिष्टुप् छन्दः ॥

अग्निः प्रातःसवने पात्वस्मान्वैश्वानरो विश्वकृद्द्विर्जम्भूः ।
स नः पावको द्रविणे दधात्वार्युष्मन्तः सहभक्षाः स्याम ॥१॥
विश्वे देवा मरुत इन्द्रो अस्मानस्मिन्द्द्वितीये सवने न जह्युः ।
आर्युष्मन्तः प्रियमेषां वदन्तो वयं देवानां सुमतौ स्याम ॥२॥
इदं तृतीयं सर्वनं कवीनामृतेन ये चमसमैरयन्त ।
ते सौधन्वनाः स्वरिणश्शानाः स्विष्टिं नो अभि वस्यो नयन्तु ॥३॥

अग्निः । प्रातःसवने । पातु । अस्मान् । वैश्वानरः । विश्वकृत् । विश्वदर्जम्भूः ।
सः । नः । पावकः । द्रविणे । दधातु । आर्युष्मन्तः । सहभक्षाः । स्याम ॥ १ ॥
विश्वे । देवाः । मरुतः । इन्द्रः । अस्मान् । अस्मिन् । द्वितीये । सवने । न । जह्युः ।
आर्युष्मन्तः । प्रियम् । एषाम् । वदन्तः । वयम् । देवानाम् । सुमतौ । स्याम ॥ २ ॥
इदम् । तृतीयम् । सर्वनम् । कवीनाम् । ऋतेन । ये । चमसम् । ऐरयन्त ।
ते । सौधन्वनाः । स्विष्टिः । आशानाः । सुदर्ष्टिम् । नः । अभि । वस्यः । नयन्तु ॥

(४८) अष्टपत्नारिंशं सूक्तम्

(१-३) दुषस्यास्य सूक्तस्याङ्गिरसः प्रथेता यमश्च क्रतयः । मन्मोक्त देवताः । उष्णिह् छन्दः ॥

श्येनोसि गायत्रच्छन्दा अनु त्वा रभे ।
स्वस्ति मा सं वहस्य यज्ञस्योदचि स्वाहा ॥१॥

श्येनः । असि । गायत्रच्छन्दाः । अनु । त्वा । आ । रभे ।
स्वस्ति । मा । सम् । वह । अस्य । यज्ञस्य । उत्सृज्य । स्वाहा ॥ १ ॥

VI.46.3 As a sixteenth (kalā), as an eighth (śapham), as a whole debt (yatharnam), they bring together all evil-dreaming (duḥ-ṣvapnam) for him who hates us. (Also Rg. VIII.47.17)

Agniḥ

VI.47.1 May the adorable Lord, benefactor of all men, creator of all and bestower of peace and happiness on all, guard us at the morning sacrifice (prātaḥ savana). May he, the purifier, place us among riches. May we have long life enjoying food together. (Saha-bhakṣāḥ)

Viśvedevāḥ

VI.47.2 May all the bounties of nature, cloud-bearing winds and the resplendent Lord not fail us at this second sacrifice (of the day) (dūtīya savana). May we have long life and be in good books of the enlightened ones, always speaking what is pleasing to them.

Sudhanvā

VI.47.3 This third sacrifice (tṛtīya savana) of the day is meant for poets (omnivisioned persons), who move the bowls in proper way. May those, having excellent bows, and winners of the sublime happiness, lead (conduct) our good sacrifice to its richest fruition.

As laid in the verses

VI.48.1 You are śyena (falcon – one of excellent motion) having gāyatrī as metre. I start this libation for you. May you conduct me safely to the last verse of this sacrifice. Svāhā.

ऋभुरसि जगच्छन्दा अनु त्वा रमे ।
 स्वस्ति मा सं वहास्य यज्ञस्योदचि स्वाहा ॥२॥
 वृषासि त्रिष्टुप्छन्दा अनु त्वा रमे ।
 स्वस्ति मा सं वहास्य यज्ञस्योदचि स्वाहा ॥३॥

ऋभुः । असि । जगत्छन्दाः । अनु । त्वा । आ । रमे ।
 स्वरित । मा । सम् । वह । अस्य । यज्ञस्य । उदच्छचि । स्वाहा ॥ २ ॥
 वृषा । असि । त्रिस्तुप्छन्दाः । अनु । त्वा । आ । रमे ।
 स्वस्ति । मा । सम् । वह । अस्य । यज्ञस्य । उदच्छचि । स्वाहा ॥ ३ ॥

(४९) एकोनपञ्चासं सूक्तम्

(१-३) दृषस्वास्य सूक्तस्य गार्ग्य ऋषिः । मन्त्रिर्वेत्ता । (१) वयमर्थोऽनुदुर ।
 (२) द्वितीयाया वगती, (१) कृतीयाया व विपद्रुगती कृष्णाणि ॥

नहि ते अमे तन्वः । कुरमानंशु मर्त्यः ।
 कृपिर्वमस्ति तेजनं स्वं जरायु गौरिव ॥१॥
 मेष इव वै सं च वि चोर्वच्यसे यदुत्तरावुपरश्च खादतः ।
 शीष्णा शिरोप्ससाप्सो अर्दयन्तंशुन्वमस्ति हरितिभिरासभिः ॥२॥
 सुपर्णा वाचमकृतोप यव्याखरे कृष्णा इषिरा अनर्तिषुः ।
 नि यन्नियन्त्युपरस्य निष्कृतिं पुरु रेतो दधिरे सूर्यश्रितः ॥३॥

नहि । ते । अग्ने । तन्वः । कुरम् । आनंशे । मर्त्यः ।
 कृपिः । वमस्ति । तेजनम् । त्वम् । जरायु । गौः इव ॥ १ ॥
 मेषः इव । वै । सम् । च । वि । च । उरु । अच्यसे । यत् । उत्तरादौ । उपरः । च । खादतः ।
 शीष्णा । शिरः । अप्ससा । अप्सः । अर्दयन् । अंशन् । वमस्ति । हरितिभिः । आसभिः ॥ २ ॥
 सुपर्णाः । वाचम् । अकृत । उप । वाचै । आखरे । कृष्णाः । इषिराः । अनर्तिषुः ।
 नि । यत् । निज्यन्ति । उपरस्य । निःकृतिम् । पुरु । रेतः । दधिरे । सूर्यश्रितः ॥ ३ ॥

VI.48.2 You are ṛbhu (skilled technician) having jagatī as metre. I start this libation for you. May you conduct me safely to the last verse of this sacrifice. Svāhā.

VI.48.3 You are vṛṣa (full of manly vigour) having triṣṭup as metre. I start this libation for you. May you conduct me safely to the last verse of this sacrifice. Svāhā.

Agnih

VI.49.1 O fire, a mortal can never attain (endure) the cruelty of your self. (Due to it) the monkey (kapiḥ) chews the reed (of an arrow) as a cow eats her after-birth. (jarāyu)

VI.49.2 Verily, like a ram (meṣaḥ) you move forward (to butt in the other) and draw back (to strike again) and in a nice forest stay nibbling grass. Pressing head against head and body against body, you eat soft stalks with your yellow mouths.

VI.49.3 The birds of beautiful wings have sent their cry in the sky. The dark ones, moving fast, have danced in their abodes. Your flames bursting out, go for formation of clouds. Having reached the sun, they hold up plenty of seed (water or retah)

(५०) पञ्चाशं सूक्तम्

(1-3) वृषस्यास्य सूक्तस्यायथां कविः । अथिनी देवते । (1) वृषमघो
विराजुगती, (2-3) द्वितीयाकृतीययोश्च वय्यापह्निसम्पत्तिः ॥

हृतं तर्दं संमङ्कमाखुमभिना छिन्तं शिरो अपि पृष्टीः शृणीतम् ।
 यवाञ्जेददानपि नहतं मुखमथार्भयं कृणुतं धान्यायि ॥१॥
 तर्दं हे पतङ्ग हे जभ्य हा उपकस ।
 म्रध्वेवासंस्थितं हविरनदन्त इमान्यवानर्हिसन्तो अपोदित ॥२॥
 तदीपते वधापते तृष्टजम्भा आ शृणोत मे ।
 य आरुण्या व्यहिरा ये के च स्थ व्यहिरास्तान्त्वसवीजम्भयामसि ॥३॥

हृतम् । तर्दम् । समङ्कम् । आखुम् । अविनुना । छिन्तम् । शिरः । अपि । पृष्टीः । शृणीतम् ।
 यवान् । न । इत् । अदान् । अपि । नहतम् । मुखम् । अर्थ । अर्भयम् । कृणुतम् । धान्यायि ॥१॥
 तर्दं । हे । पतङ्ग । हे । जभ्य । हे । उपकस । म्रधाऽर्ध । अर्सम् । अरियतम् । हविः ।
 अनदन्तः । इमान् । यवान् । अर्हिसन्तः । अपोऽउदितम् ॥ २ ॥
 तर्दोऽपते । वधाऽपते । तृष्टजम्भाः । आ । शृणोतु । मे । ये । आरुण्याः । विऽअहिराः ।
 ये । के । च । स्थ । विऽअहिराः । तान् । सर्वान् । जम्भयामसि ॥ ३ ॥

(५१) पञ्चपञ्चाशं सूक्तम्

(1-3) वृषस्यास्य सूक्तस्य वान्तातिक्रमः । (1-3) वृषवाद्वितीययोगाय, (2) द्वितीयायाश्च वरुणो देवताः ।
(1) वृषमघो गाथमी, (2) द्वितीयायाश्चिदुर्, (3) द्वितीयायाश्च वरुणी उन्मत्तिः ॥

वायोः पुतः पवित्रेण प्रत्यद् सोमो अति द्रुतः । इन्द्रस्य युज्यः सखा ॥१॥
 आपो अस्मान्मातरः सुदयन्तु धृतेन नो घृतप्वः पुनन्तु ।
 विश्वं हि रिप्रं प्रवहन्ति देवीरुदिदाभ्यः शुचिरा पुत एमि ॥२॥
 यत्किं चेदं वरुण दैव्ये जनेभिद्रोहं मनुष्याश्चरन्ति ।
 अचित्त्वा चेत्तव धर्मा युयोपिम मा नुस्तस्मादेनसो देव रीरिषः ॥३॥

वायोः । पुतः । पवित्रेण । प्रत्यद् । सोमः । अति । द्रुतः । इन्द्रस्य । युज्यः । सखा ॥१॥
 आपः । अस्मान् । मातरः । सुदयन्तु । धृतेन । नः । घृतप्वः । पुनन्तु । विश्वम् । हि ।
 रिप्रम् । प्रवहन्ति । देवीः । उत् । इत् । आभ्यः । शुचिः । आ । पुतः । एमि ॥ २ ॥
 यत् । किम् । च । इदम् । वरुण । दैव्ये । जने । अभिऽद्रोहम् । मनुष्याः । चरन्ति ।
 अचित्त्वा । च । इत् । तव । धर्म । युयोपिम । मा । नः । तस्मात् । एनसः । देव । रीरिषः ॥

Aśvin - Pair

VI.50.1 O Aśvin-pair, please kill the tarda or borer; destroy the samaṅka, the rat; destroy the ākhu (mouse); I cut off their heads and crush their ribs, so that they do not eat the yava (barley); let our corn (dhānya) grow, free from danger.

VI.50.2 Hey, borer (tarda), hey, locust (pataṅga), hey, grinder (upakvasa), just as a priest leaves the incomplete sacrifice, goes away without devouring or injuring this corn. (Hai and Ha = oh = Hey; interjections)

VI.50.3 O lord of destroyers (borers), O lord of rats (ākhuḥ), you having sharp teeth (tṛṣṭa-jambhā), listen to me. The devourers of the wind, and whosoever are other devourers (vyadvarā) you are, all of them shall crush and destroy.

Somaḥ

VI.51.1 Purified with Vāyu's purifier, Soma has run over opposite (pratyaṅ), Indra's favourite associate. (Vāyu = lord of movement; Indra = resplendent Lord; Soma = Lord of Bliss) (Also Yv. XIX.3)

Āpaḥ (Waters)

VI.51.2 May waters, the mothers of all, cleanse us. May the purifiers of butter purify us with melted butter. These divine waters carry off all the dirt of sins. Purified with these all around, I rise up clean and pure. (Also Yv. IV.2)

Varuṇaḥ

VI.51.3 Whatever offence men commit against divine beings, and whichever your law they violate through ignorance, may you not, O venerable Lord, be harsh to us on account of that iniquity. (Also Rg. VII.89.5)

(५१) विषयाणां सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्य भागविक्रमिः । मन्त्रोक्त्य देवताः । अथर्वन् छन्दः ।

उत्सृज्यो दिव एति पुरो रक्षांसि निजूर्वेन् । आदित्यः पर्वतेभ्यो विश्वदृष्टो अदृष्टहा ॥१॥

नि गावो गोष्ठे असदृन्नि मृगासो अविक्षत । न्यूडुर्मयो नदीनां न्यदृष्टा अलिप्सत ॥२॥

आयुर्दद विपश्चितं श्रुतां कर्ष्वस्य वीरुधम् ।

आमारिषं विश्वभेषजीमस्यादृष्टानि शमयत् ॥३॥

उत् । सूयः । दिवः । एति । पुरः । रक्षांसि- । निजूर्वेन् ।

आदित्यः । पर्वतेभ्यः । विश्वदृष्टः । अदृष्टहा ॥ १ ॥

नि । गावः । गोऽस्ये । असदृन् । नि । मृगासः । अविक्षत ।

नि । ऊर्मयः । नदीनाम् । नि । अदृष्टाः । अलिप्सत ॥ २ ॥

आयुःऽददम् । विपःऽचितम् । श्रुताम् । कर्ष्वस्य । वीरुधम् ।

आ । आमारिषम् । विश्वभेषजीम् । अस्य । अदृष्टान् । नि । शमयत् ॥ ३ ॥

(५२) विषयाणां सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्य वृष्युक्त क्रमिः । मन्त्रोक्त्य देवताः । (१) वषवर्षो जगती,

(२-३) द्वितीयाक्षीययोश्च त्रिदृष्ट छन्दसी ।

द्यौश्च म इदं पृथिवी च प्रचेतसौ शुक्रो बृहन्दक्षिणया पिपर्तु ।

अनु स्वधा चिकित्तां सोमो अग्निर्वायुर्नः पातु सविता भगश्च ॥१॥

पुनः प्राणः पुनरात्मा न ऐतु पुनश्चक्षुः पुनरर्सुर्न ऐतु ।

वैश्वानरो नो अदब्धस्तनुपा अन्तस्तिष्ठाति दुरितानि विश्वा ॥२॥

सं वर्चसा पर्यसा सं तनूभिर्गन्महि मनसा सं शिवेन ।

त्वष्टा नो अत्र वरीयः कृणोत्वनु नो मार्ष्टु तन्वोऽ यद्विरिष्टम् ॥३॥

द्यौः । च । मे । इदम् । पृथिवी । च । प्रऽचेतसौ । शुक्रः । बृहन् । दक्षिणया । पिपर्तु ।

अनु । स्वधा । चिकित्ताम् । सोमः । अग्निः । वायुः । नः । पातु । सविता । भगः । च ॥

पुनः । प्राणः । पुनः । आत्मा । नः । आ । ऐतु । पुनः । चक्षुः । पुनः । अर्सुः । नः । आ । ऐतु ।

वैश्वानरः । नः । अदब्धः । तनूऽपाः । अन्तः । तिष्ठाति । दुःऽइतानि । विश्वा ॥ २ ॥

सम् । वर्चसा । पर्यसा । सम् । तनूभिः । अगन्महि । मनसा । सम् । शिवेन ।

त्वष्टा । नः । अत्र । वरीयः । कृणोतु । अनु । नः । मार्ष्टु । तन्वः । यत् । विरिष्टम् ॥ ३ ॥

Sūryaḥ; Sun

- VI.52.1** From the mountains, the sun, the Āditya (sun of each month) rising up in the sky killing the germs (of wasting diseases) before him - visible to all and killing the invisible (venomous creatures).

Gāvah; Cows

- VI.52.2** When cows settle in their stalls, the wild beasts retreat to their lairs, the waves of the rivers calm down, then the unseen creatures infect me with their venom. (Also Rg. I. 191.4)

Bheṣajam (herb : a cure)

- VI.52.3** I have brought the famous herb, that gives life to the patient, energises the intellect. It is a cure-all remedy. May it ameliorate the unseen diseases of this man. (May it remove the poison of unseen creatures from this man).

Earth and others as in the verses

- VI.53.1** May favourably inclined heaven and earth, and the great bright one (the sun) sustain all this of mine with liberal gift. May the lord blissful and adorable favour me with provisions. May the omnipresent (vāyu), the impeller and bestower of fortunes protect us.

- VI.53.2** May the out-breath and the soul come again to us. May the vision and life come again to us. May the benefactor of all men, the irrepressible protector of our bodies, stay between us and the evils.

- VI.53.3** May we be blessed with intellectual lustre, vigour, bodies and noble mind. May liberally giving cosmic architect (tvastṛ) make us superior here and remove every blemish from our bodies. (Also Yv. VIII.14)

(५४) ऋग्वेदोक्तम्

(१-४) वृषस्यास्य सूक्तस्य महा कवि । मग्नीषोमी देवते । गनुहुप् ऊन्सी ॥

इदं तद्युज उत्तरमिन्द्रं शुम्भाम्यष्टये ।
 अस्य क्षत्रं श्रियं महीं वृष्टिर्व वर्धया तृणम् ॥१॥
 अस्मै क्षत्रमग्नीषोमावस्मै धारयतं रयिम् ।
 इमं राष्ट्रस्याभीवर्गे कृणुतं युज उत्तरम् ॥२॥
 सर्वन्धुश्वासवन्धुश्च यो अस्मौ अभिदासति ।
 सर्वं तं रन्धयासि मे यजमानाय सुन्वते ॥३॥

इदम् । तत् । युजे । उत्तरम् । इन्द्रम् । शुम्भामि । अष्टये ।
 अस्य । क्षत्रम् । श्रियम् । महीम् । वृष्टिः । ईव । वर्धय । तृणम् ॥ १ ॥
 अस्मै । क्षत्रम् । अग्नीषोमी । अस्मै । धारयतम् । रयिम् ।
 इमम् । राष्ट्रस्य । अभिद्वर्गे । कृणुतम् । युजे । उत्तरम् ॥ २ ॥
 सवन्धुः । च । असवन्धुः । च । यः । अस्मान् । अभिदासति ।
 सर्वम् । तम् । रन्धयासि । मे । यजमानाय । सुन्वते ॥ ३ ॥

(५५) ऋग्वेदोक्तम्

(१-४) वृषस्यास्य सूक्तस्य महा कवि । (१) प्रथमर्षे रिभे देवाः, (२-४) द्वितीयाक्षीपरोध
 वदो देवताः । (१, ४) प्रथमाक्षीपरोधगती, (२) द्वितीयाक्षीपरोध गती ॥

ये पन्थानो बृहवो देवयानां अन्तरा द्यावापृथिवी संचरन्ति ।
 तेषामज्यानि यतमो वहति तस्मै मा देवाः परि धत्तेह सर्वे ॥१॥
 ग्रीष्मो हेमन्तः शिशिरो वसन्तः शरद्वर्षाः स्थिते नो दधात ।
 आ नो गोषु भजता प्रजायां निवात इहः शरणे स्याम ॥२॥
 इन्द्रावत्सरायं परिवत्सरायं संवत्सरायं कृणुता बृहन्नमः ।
 तेषां वयं सुमती यज्ञियानामपि भद्रे सौमनसे स्याम ॥३॥

ये । पन्थानः । बृहवः । देवयानाः । अन्तरा । द्यावापृथिवी इति । सुमन्तरन्ति ।
 तेषाम् । अज्यानिम् । यतमः । वहति । तस्मै । मा । देवाः । परि । धत्त । इह । सर्वे ॥१॥
 ग्रीष्मः । हेमन्तः । शिशिरः । वसन्तः । शरत् । वर्षाः । सुदृते । नः । दधात ।
 आ । नः । गोषु । भजत । आ । प्रजायाम् । निवृते । इत् । वः । शरणे । स्याम ॥२॥
 इन्द्रावत्सरायं । परिवत्सरायं । सुवत्सरायं । कृणुत । बृहत् । नमः ।
 तेषाम् । वयम् । सुमती । यज्ञियानाम् । अपि । भद्रे । सौमनसे । स्याम ॥ ३ ॥

Agni - Soma Pair

VI.54.1 I unite this work with a better one. I adore the resplendent Lord for fulfillment of desires. (O resplendent Lord), may you increase the authority, and great splendour of this sacrificer, as the rain helps the growth of grass.

VI.54.2 O Lord adorable and blissful, may you bestow authority and riches on this sacrificer. May you place him rightly higher among the prominent chiefs of the kingdom.

VI.54.3 Whether related or unrelated, whoever assails us - all such persons may you bring to my subjugation. I am the sacrificer, offerer of Soma libations.

Viśvedevāḥ

VI.55.1 Those numerous paths, that run between heaven and earth and are frequented by the enlightened ones, whichever of them carry one to prosperity, may you all the enlightened ones lead me on that very path here.

Rudraḥ

VI.55.2 Summer, winter, cold season, spring, autumn and rains - may you keep us in perfect weal. Grant us our share of kine and children. May we enjoy your unperturbed shelter. (Six seasons : Grīṣma, Hemanta, Śiśira, Vasanta, Śarad, and Varṣā)

VI.55.3 Grow abundant food-grains for the third year, the second and the first year. May we ever be held in good grace and benign friendship of those, who are engaged in selfless actions. (yajñīyānām = yājñika = people engaged in public service, i.e., in selfless actions.)

(५१) षष्ठ्यायां सूक्तम्

(१-३) षष्ठ्यास्य सूक्तस्य शान्तातिर्कषिः । (१) प्रथमर्षो विधे देवाः, (२-३) द्वितीयाद्वितीययोश्च रुद्रो देवताः ।

(१) प्रथमाया उष्णिग्गर्भा पथ्यापङ्क्तिः, (२) द्वितीयाया अनुष्टुप्, (३) तृतीयायाश्च निष्टुपानुष्टुप् छन्दांसि ॥

मा नो देवा अहिर्वधीत्सतोऽकान्तसहपुरुषान् ।
 संयतं न वि ष्वरं द्यात्तं न सं यमन्नमो देवजनेभ्यः ॥१॥
 नमोस्त्वसिताय नमस्तिरश्चिराजये ।
 स्वजाय बभ्रवे नमो नमो देवजनेभ्यः ॥२॥
 सं ते हन्मि दता दतः समु ते हन्वा हनू ।
 सं ते जिह्वया जिह्वां सम्वास्नाह आस्यमि ॥३॥

मा । नः । देवाः । अहिः । वधीत् । सजोऽकान् । सहऽपुरुषान् ।
 सम्यतम् । न । वि । ष्वरत् । विऽआत्तम् । न । सं । यमत् । नमः । देवजनेभ्यः ॥ १ ॥
 नमः । अस्तु । असिताय । नमः । तिरश्चिराजये ।
 स्वजाय । बभ्रवे । नमः । नमः । देवजनेभ्यः ॥ २ ॥
 सम् । ते । हन्मि । दता । दतः । सम् । ऊं इति । ते । हन्वा । हनु इति ।
 सम् । ते । जिह्वया । जिह्वाम् । सम् । ऊं इति । आस्ना । अहे । आस्यमि ॥ ३ ॥

(५७) सप्तपद्यायां सूक्तम्

(१-३) षष्ठ्यास्य सूक्तस्य शान्तातिर्कषिः । रुद्रो देवता [(१) तृतीयाया रुद्रो मन्त्रोक्त वा] । (१-२) प्रथमाद्वितीययोर्कषोणानुष्टुप्, (३) तृतीयायाश्च पथ्याद्वितीयो छन्दांसि ॥

इदमिहा उ मेषजमिदं रुद्रस्य मेषजम् ।
 येनेषुमेकतेजनां शतशल्यामपब्रवत् ॥१॥
 जालापेणाभि सिञ्चत जालापेणोप सिञ्चत ।
 जालापमुग्रं मेषजं तेन नो मृड जीवसे ॥२॥

शं च नो मयश्च नो मा च नः किं चनाममत् ।
 क्षमा रपो विश्वं नो अस्तु मेषजं सर्वं नो अस्तु मेषजम् ॥३॥

इदम् । इत् । वै । ऊं इति । मेपजम् । इदम् । रुद्रस्य । मेपजम् ।
 येन । इषुम् । एकस्तेजनाम् । शतशल्याम् । अपब्रवत् ॥ १ ॥
 जालापेण । अभि । सिञ्चत । जालापेण । उप । सिञ्चत ।
 जालापम् । उग्रम् । मेपजम् । तेन । नः । मृड । जीवसे ॥ २ ॥

शम् । च । नः । मयः । च । नः । मा । च । नः । किम् । चन । आममत् ।
 क्षमा । रपः । विश्वम् । नः । अस्तु । मेपजम् । सर्वम् । नः । अस्तु । मेपजम् ॥ ३ ॥

Viśvedevāḥ

VI.56.1 O bounties of nature, let not the snake kill us, along with our offsprings and with our men. May it not open its closed mouth, may it not close its mouth when opened. Our homage be to the enlightened men (i.e., the physicians).

VI.56.2 Our homage be to the asita or black (snake); homage to the tiraściṛāji or to the cross-lined; homage to the brown (babhru) constrictor; homage be to the svaja or self-born, and to the devajana or enlightened ones.

VI.56.3 I beat your tooth with tooth together; your jaw with jaw together; your tongue with tongue together; and your mouth, O snake, with mouth together.

Rudraḥ

VI.57.1 This (water) indeed is a remedy. This is the Rudra's (terrible lord's) remedy, with which he calls off the one-shafted arrow with a hundred tips.

VI.57.2 Bathe the parts all around with water. Bathe the inner parts with water. The water is a powerful remedy. May you make us happy with it, so that we may live.

Bheṣajam : Remedy

VI.57.3 May ours be the weal and the happiness. And may we not suffer from any disease. May the foreign matter (causing disease) calm down. May all the things be remedy to us; may everything be remedy to us.

(५८) महोपायां सूक्तम्

(१-४) दृषत्स्यात्प सूक्तस्याधर्मां कृतिः । इहस्पतिर्मन्त्रोत्त वा देवताः । (१) ययमर्थो
यगती, (२) द्वितीयायाः अस्तापक्षिः, (३) तृतीयायामाग्रहणं कृत्वांसि ।

यशसं मेन्द्रो मघवान्कृणोतु यशसं चावापृथिवी उभे इमे ।
यशसं मा देवः सविता कृणोतु प्रियो दातुर्दक्षिणाया इह स्याम् ॥१॥
ययेन्द्रो चावापृथिव्योर्यशस्वान्यथाप ओषधीषु यशस्वतीः ।
एवा विश्वेषु देवेषु वयं सर्वेषु यशसः स्याम ॥२॥

यश इन्द्रो यश अग्निर्यशः सोमो अजायत ।
यश विश्वस्य भूतस्याहमस्मि यशस्तमः ॥३॥

यशसम् । मा । इन्द्रः । मघवान् । कृणोतु । यशसम् । चावापृथिवी इति । उभे इति । इमे इति ।
यशसम् । मा । देवः । सविता । कृणोतु । प्रियः । दातुः । दक्षिणायाः । इह । स्याम् ॥ १ ॥
यया । इन्द्रः । चावापृथिव्योः । यशस्वान् । यया । आपः । ओषधीषु । यशस्वतीः ।
एव । विश्वेषु । देवेषु । वयम् । सर्वेषु । यशसः । स्याम ॥ २ ॥
यशः । इन्द्रः । यशः । अग्निः । यशः । सोमः । अजायत ।
यशः । विश्वस्य । भूतस्य । अहम् । अस्मि । यशःस्तमः ॥ ३ ॥

(५९) पक्षोपपक्षित्वं सूक्तम्

(१-३) दृषत्स्यात्प सूक्तस्याधर्मां कृतिः । इन्द्रो मन्त्रोत्त वा देवताः । अग्रहणं कृत्वा ।

अनुद्धुद्भयस्त्वं प्रयमं धेनुभ्यस्त्वमरुन्धति ।
अधेनवे वयसे शर्म यच्छु चतुष्पदे ॥१॥
शर्म यच्छुत्वोषधिः सह देवीररुन्धती ।
कर्त्तर्यस्वन्तं गोष्ठमयक्ष्मो उत पूरुषान् ॥२॥
विश्वरूपां सुमगामुच्छावदामि जीवलाम् ।
सा नो रुद्रस्यास्तां हेति दूरं नयतु गोभ्यः ॥३॥

अनुद्धुत्ऽम्यः । त्वम् । प्रयमम् । धेनुऽम्यः । त्वम् । अरुन्धति ।
अधेनवे । वयसे । शर्म । यच्छु । चतुऽपदे ॥ १ ॥
शर्म । यच्छु । ओषधिः । सह । देवीः । अरुन्धती ।
कर्त्तु । पर्यस्वन्तम् । गोऽस्वम् । अयक्ष्मान् । उत । पूरुषान् ॥ २ ॥
विश्वरूपां । सुऽभगां । अच्छुऽआवदामि । जीवलाम् ।
सा । नः । रुद्रस्य । अस्ताम् । हेतिम् । दूरम् । नयतु । गोभ्यः ॥ ३ ॥

As in the Verses

VI.58.1 May the bounteous resplendent Lord make me glorious; glorious both the heaven and earth. May the impeller Lord make me glorious. May I become the pleasing donor of gifts.

VI.58.2 Just as the resplendent one is glorious on the terrestrial and celestial firmaments; as the waters (have become famous among the remedies), are glorious in the plants; so among all the enlightened ones and among all men, may we become glorious.

VI.58.3 The resplendent Lord is glorious; glorious is the adorable one, the blissful one is glorious. May I become the most glorious with the glory of all the beings.

Arundhati etc.

VI.59.1 O unobstructing herb (Arundhati, sahadevī or silāci), may you grant comfort first of all to our bullocks (anadvān) and milch-cows (dhenu) and also to non-milch quadrupeds less than five years old (vayase).

VI.59.2 May the unobstructing herb sahadevi grant comfort. May it make our cow-stall rich in milk and our men free from consumption.

VI.59.3 I praise the life-giving (herb), having all sorts of forms and bringing good fortune. May it turn the missile hurled by the terrible punisher (rudra) away far from our cattle.

(१०) पश्चिमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्यायर्षा ऋषिः । अर्षमा देवता । अग्निरुत्तमः ।

अयमा यात्यर्यमा पूरस्ताद्विषितस्तुपः ।
 अस्या इच्छन्नमुवै पतिमुत जायामजानये ॥१॥
 अश्रमदियमर्यमन्नन्यासां समनं यती ।
 अङ्गो न्वर्यिमन्नस्या अन्याः समनमार्यति ॥२॥
 धाता दाधार पृथिवीं धाता यामुत सूर्यम् ।
 धातास्या अमुवै पतिं दधातु प्रतिकाभ्यमि ॥३॥

अयम् । आ । याति । अर्यमा । पूरस्तात् । विस्मितस्तुपः ।
 अस्त्यै । इच्छन् । अमुवै । पतिम् । उत । जायाम् । अजानये ॥ १ ॥
 अश्रमत् । इयम् । अर्यमन् । अन्यासाम् । समनम् । यती ।
 अङ्गो इति । नु । अर्यमन् । अस्याः । अन्याः । समनम् । आऽअर्यति ॥ २ ॥
 धाता । दाधार । पृथिवीम् । धाता । याम् । उत । सूर्यम् ।
 धाता । अस्त्यै । अमुवै । पतिम् । दधातु । प्रतिकाभ्यमि ॥ ३ ॥

(११) एकपश्चिमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्यायर्षा ऋषिः । अङ्गो देवता । (१) अयमर्षाऽग्निरुत्तमः । (२-३) द्वितीयाद्वितीययोश्च भुविचिरुत्तमः ।

मह्यमापो मधुमदेरयन्तां मह्यं सूर्यो अमरुज्योतिषे कम् ।
 मह्यं देवा उत विश्वे तपोजा मह्यं देवः सविता व्यचो धात ॥१॥
 अहं विवेच पृथिवीमुत यामहमूर्तूरजनयं सप्त साकम् ।
 अहं सत्यमनृतं यददामि देवीं परि वाचं विशांश्च ॥२॥
 अहं जजान पृथिवीमुत यामहमूर्तूरजनयं सप्त सिन्धून् ।
 अहं सत्यमनृतं यददामि यो अग्नीषोमावजुषे सर्वाया ॥३॥

मह्यम् । आपः । मधुमत् । आ । ईरयन्ताम् । मह्यम् । सूर्यः । अमरत् । ज्योतिषे । कम् ।
 मह्यम् । देवाः । उत । विश्वे । तपःऽजाः । मह्यम् । देवः । सविता । व्यचः । धात ॥१॥
 अहम् । विवेच । पृथिवीम् । उत । याम् । अहम् । अतून् । अजनयम् । सप्त । साकम् ।
 अहम् । सत्यम् । अनृतम् । यत् । ददामि । अहम् । देवीम् । परि । वाचम् । विशः । च ॥
 अहम् । जजान । पृथिवीम् । उत । याम् । अहम् । अतून् । अजनयम् । सप्त । सिन्धून् ।
 अहम् । सत्यम् । अनृतम् । यत् । ददामि । यः । अग्नीषोमौ । अजुषे । सर्वाया ॥ ३ ॥

Aryaman

VI.60.1 Here comes in front the match-maker (aryaman) having white hair, seeking a husband for this maiden and also a wife for wifeless man.

VI.60.2 O match-maker, this maiden has got tired going to wedding-gatherings of other girls. Now, O dear match-maker, let other girls come to the wedding ceremony of this maiden.

VI.60.3 The sustainer Lord (dhātā) upholds the earth, the sustainer Lord upholds the sky and also the sun. May the sustainer Lord grant to this maid, a husband such as she desires (according to her wish).

Rudrah

VI.61.1 May the waters, full of sweetness, flow for me; may the sun bring pleasant light to illumine (to enlighten) me; may all the enlightened ones, (born of) practising austerities, and also the divine impeller Lord, grant me what is desirable for me.

VI.61.2 I have set the earth and the sky apart. I have created seven seasons together. What is untrue, I speak truly. I have brought the divine speech to people all around.

VI.61.3 I have created the earth, as well as, the sky. I have created the seasons and the rivers seven. What is untrue, I speak truly. I take pleasure in the friendship of the Lord adorable (Agni) and blissful (Soma).

(१२) विनिरुद्धं सूक्तम्

(१-४) वृषस्यास्य सूक्तस्यः पर्याः कविः । इन्द्रो मन्त्रोत्तमः वा देवताः । विदुर् छन्दः ।

वैश्वानरो रश्मिभिर्नः पुनातु वातः प्राणेनोपरो नभोभिः ।
 द्यावापृथिवी पर्यसा पर्यस्वती ऋतावरी यज्ञिये नः पुनीताम् ॥१॥
 वैश्वानरीं सुवृतामा रभध्वं यस्या आशास्तन्वो वीतपृष्ठाः ।
 तया गृणन्तेः सधमादेषु वयं स्याम पतयो रयीणाम् ॥२॥
 वैश्वानरीं वर्चसे आ रभध्वं शुद्धा भवन्तः शुचयः पावकाः ।
 इहेर्दया सधमादं मदन्तो ज्योक्पश्येम सूर्यमुच्चरन्तम् ॥३॥

वैश्वानरः । रश्मिभिः । नः । पुनातु । वातः । प्राणेन । इधिरः । नभःभिः । द्यावापृथिवी
 इति । पर्यसा । पर्यस्वती इति । ऋतावरी इत्युत्तमरी । यज्ञिये इति । नः । पुनीताम् ॥ १ ॥
 वैश्वानरीम् । सुवृताम् । आ । रभध्वम् । यस्याः । आशाः । तन्वः । वीतपृष्ठाः ।
 तया । गृणन्तेः । सधमादेषु । वयम् । स्याम । पतयः । रयीणाम् ॥ २ ॥
 वैश्वानरीम् । वर्चसे । आ । रभध्वम् । शुद्धाः । भवन्तः । शुचयः । पावकाः ।
 इह । इहेर्दया । सधमादम् । मदन्तः । ज्योक् । पश्येम । सूर्यम् । उच्चरन्तम् ॥ ३ ॥

(१३) विनिरुद्धं सूक्तम्

(१-४) वृषस्यास्य सूक्तस्यः इन्द्रो कविः । (१-३) वृषमादित्यस्य निरुक्तिर्यमो वृषभः, (४) वृष्यां कवभावि-
 देवताः । (१) वृषमाया मतिरगती, (२-३) त्रितीयाकृतिययोर्बगतीगमां वगती, (४) वृष्यां मादुहर् छन्दाणि ।

यत्ते देवी निर्रतिरावन्ध दामं ग्रीवास्त्विमोक्यं यत् ।
 तत्ते वि व्याम्यायुषे वर्चसे बलायादोमदमन्नमहि प्रधुतः ॥१॥
 नमोस्तु ते निर्रते तिग्मतेजोयस्यान्वि चृता बन्धपाशान् ।
 यमो मद्यं पुनरित्वां ददाति तस्मै यमाय नमो अस्तु मृत्यवे ॥२॥

यत् । ते । देवी । निःकृतिः । आञ्जवन्ध । दामं । ग्रीवास्तु । अविमोक्यम् । यत् ।
 तत् । ते । वि । व्यामि । आयुषे । वर्चसे । बलाय । अदोमदम् । अन्नम् । अहि । प्रधुतः ॥ १ ॥
 नमः । अस्तु । ते । निःकृते । तिग्मतेजः । अयस्यान् । वि । चृता । बन्धपाशान् ।
 यमः । मद्यम् । पुनः । इत् । त्वाम् । ददाति । तस्मै । यमाय । नमः । अस्तु । मृत्यवे ॥ २ ॥

Vaiśvānara etc. (Cosmic man)

- VI.62.1** May the fire, benefactor of all men, purify us with his rays; may the wind quickened with clouds (purify us) with breath. May the heaven and earth, rich in water, righteous and engaged in selfless actions, purify us.
- VI.62.2** Start, O men, reciting the speech of praises of Vaiśvānara (the benefactor of all men); the body of that speech are these wide-backed regions. Reciting that speech at our happy gatherings, may we become the masters of riches.
- VI.62.3** Start, O men, reciting the speech of praises of Vaiśvānara (the benefactor of all men) for splendour, becoming cleansed, pure and purifying. Here enjoying the happy gathering with good food, may we see the rising (uccarantam) sun for long.

Nir-ṛtiḥ - Perdition

- VI.63.1** What collar the divine perdition (distress, Nir-ṛti) has fastened round your neck and which can not be loosened, that I unfasten for your long life, lustre and strength (as if) born anew, eat the food that does no harm.

Yamaḥ

- VI.63.2** Obeissance be to you, O perdition (distress) of sharpened fury. May you loosen the binding iron-fetters. The controller (death) verily gives them to you, O men, now give them back to me. Our homage be to that controller, the death.

अयस्मये द्रुपदे वैधिष इहाभिहितो मृत्युभिर्ये सहस्रम् ।
यमेन त्वं पितृभिः संविदान उत्तमं नाकमधि रोहयेमम् ॥३॥

संसमिद्युवसे वृषक्षमे विश्वान्युर्य आ ।
इडस्पदे समिध्यसे स नो वसुन्या भर ॥४॥

अयस्मये । द्रुपदे । वैधिषे । इह । अभिहितः । मृत्युभिः । ये । सहस्रम् । यमेन ।
त्वम् । पितृभिः । समविदानः । उत्तमम् । नाकम् । अधि । रोहय । इमम् ॥ ३ ॥
समस्रम् । इत् । युवसे । वृषन् । अने । विद्वानि । अर्यः । आ ।
इडः । पदे । सम् । इध्यसे । सः । नः । वसूनि । आ । भर ॥ ४ ॥

(६४) चतुर्षष्टितमं सूक्तम्

(१-३) तृचम्याम्य सूक्तम्याषवां ऋषिः । विधे देवा मनथ देवताः । (१, ३) यथमातृतीययो-
क्तोऽनुष्टुप्, (२) द्वितीयाषाध त्रिष्टुप् छन्दसी ॥

सं जानीध्वं सं पृच्यध्वं सं वो मनांसि जानताम् ।

देवा भागं यथा पूर्वे संजानाना उपासते ॥१॥

समानो मन्त्रः समितिः समानी समानं व्रतं सह चित्तमेषाम् ।

समानेन वो हविषा जुहोमि समानं चेतो अमिसंविशध्वम् ॥२॥

समानी व आकूतिः समाना हृदयानि वः ।

समानमस्तु वो मनो यथा वः सुसहासति ॥३॥

सम् । जानीध्वम् । सम् । पृच्यध्वम् । सम् । वः । मनांसि । जानताम् ।

देवाः । भागम् । यथा । पूर्वे । समजानानाः । उपआसते ॥ १ ॥

समानः । मन्त्रः । समइतिः । समानी । समानम् । व्रतम् । सह । चित्तम् । एषाम् ।

समानेन । वः । हविषा । जुहोमि । समानम् । चेतः । अभिसंविशध्वम् ॥ २ ॥

समानी । वः । आकूतिः । समाना । हृदयानि । वः ।

समानम् । अस्तु । वः । मनः । यथा । वः । सुसह । असति ॥ ३ ॥

Mṛtyuḥ - Death

VI.63.3 When you bind a man to the iron-peg, then in this world, he stays surrounded with deaths, which are thousands. (O distress divine), may you, in accord with the controller and the elders, raise this man to the highest sorrowless world.

Agniḥ

VI.63.4 O vigorous fire-divine, you are the masters. You unite all with each other. You are kindled at the place of sacrifice (recitation). May you bring riches to us. (Also Rg. X.191.1)

Sām - manasyam : Complete Understanding

VI.64.1 Know each other. Be united together. Understand the thoughts of each other among yourselves, just as the enlightened ones of olden times waited for their shares with complete understanding.(Cf. Rg. X.191.2)

VI.64.2 Let your consultations be common, your assemblies common, your duties common and thoughts of all of you be common and concurrent. I offer to you oblations (supplies) jointly. Strive for a common objective (purpose). (Cf. Rg. X.191.3)

VI.64.3 Let your determination be one and the same (common). Let your hearts be in harmony with each other. Let your minds be one and united, so that all goes well with you. (Cf. Rg. X.191.4)

(१५) पञ्चमहितं मूलम्

(१-३) वृषस्यास्य सूतस्यापरां क्रतिः । चन्द्र इन्द्रः पराशरो वा देवता ।

(१) प्रथमर्चः पञ्चापङ्क्तिः, (२-३) द्वितीयतृतीययोश्चात्रुदुष् उन्दसी ॥

अवं म॒न्युरवा॒यता॒व वा॒ह म॒नो॒युजा ।

परा॑शर॒ त्वं तेषां॑ परा॑शं शु॒ष्मम॑र्द॒याधा॑ नो र॒यिमा॑ कृ॒धि ॥१॥

निर्ह॑स्तेभ्यो नैर्ह॑स्तं यं दे॒वाः शर॑मस्य॒थ । वृ॒श्वा॒मि शत्रू॑णां वा॒हन॑नेन ह॒विषा॑हम् ॥२॥

इन्द्र॑श्चकार प्रथ॒मं नैर्ह॑स्तमसुरे॒भ्यः । जय॑न्तु स॒त्वा॒नो म॑म स्त्रिरे॒णेन्द्रे॑ण मे॒दिना॑ ॥३॥

अवं । म॒न्युः । अवं । आ॒ऽय॒ता । अवं । वा॒ह इति॑ । म॒नः॒ऽयुजा॑ । परा॑ऽशर ।

त्वम् । तेषां॑ । परा॑श्चम् । शु॒ष्मम् । अ॒र्द॒य । अर्ध॑ । नः । र॒यिम् । आ । कृ॒धि ॥ १ ॥

निःऽह॑स्तेभ्यः । नैःऽह॑स्तम् । यन् । दे॒वाः । शर॑म् । अ॒स्य॒थ ।

वृ॒श्वा॒मि । शत्रू॑णां । वा॒हन् । अ॒नेन॑ । ह॒विषा॑ । अ॒हम् ॥ २ ॥

इन्द्रः । च॒कार॑ । प्र॒थ॒मम् । नैःऽह॑स्तम् । अ॒सुरे॒भ्यः ।

जय॑न्तु । स॒त्वा॒नः । म॑म । स्त्रि॒रे॒ण । इन्द्रे॑ण । मे॒दिना॑ ॥ ३ ॥

(१६) षट्पदहितं मूलम्

(१-३) वृषस्यास्य सूतस्यापरां क्रतिः । चन्द्र इन्द्रो वा देवता । (१) प्रथमर्चस्त्रिदुष्, (२-३) द्वितीयाकृतीययोश्चात्रुदुष् उन्दसी ॥

निर्ह॑स्तः शत्रु॑रभि॒दास॑न्नस्तु ये सेना॑भि॒र्युध॑म॒यान्त्य॑स्मान् ।

सम॑र्पयेन्द्र॒ मह॑ता वृ॒धेन॑ द्रा॒त्वे॒षाम॑घ॒हारो॑ वि॒विद्धः॑ ॥१॥

आ॒त॒न्वा॒ना आ॒य॒च्छ॒न्तो॒स्य॒न्तो॒ ये च॒ धा॒वथ॑ ।

निर्ह॑स्ताः शत्र॑वः स्थ॒नेन्द्रो॑ वो॒च परा॑शरीत् ॥२॥

निर्ह॑स्ताः सन्तु॑ शत्र॒वो॒ङ्गै॒षां म्हा॑ण्याम॒सि ।

अथै॑षामिन्द्र॒ वेदा॑सि श॒त॒शो॑ वि भ॒जाम॑हे ॥३॥

निःऽह॑स्तः । शत्रुः । अ॒भि॒दा॒स॑न् । अ॒स्तु । ये । सेना॑भिः । यु॒धम् । आ॒ऽय॒न्ति॑ । अ॒स्मान् ।

सम् । अ॒र्प॒य । इन्द्र॑ । मह॑ता । वृ॒धेन॑ । द्रा॒तु । ए॒षाम् । अ॒घ॒हा॒रः । वि॒वि॒द्धः ॥ १ ॥

आ॒ऽत॒न्वा॒नाः । आ॒ऽय॒च्छ॒न्तः । अ॒स्य॒न्तः । ये । च॒ । धा॒वथ॑ ।

निःऽह॑स्ताः । शत्र॑वः । स्थ॒नः । इन्द्रः । वः । अ॒थ । परा॑ । अ॒श॒री॒त् ॥ २ ॥

निःऽह॑स्ताः । सन्तु॑ । शत्र॑वः । अ॒ङ्गा । ए॒षाम् । म्हा॑ण्याम॒सि ।

अथै॑ । ए॒षाम् । इन्द्र॑ । वेदा॑सि । श॒त॒शः । वि । भ॒जाम॑हे ॥ ३ ॥

Parāśaraḥi Indraḥ

- VI.65.1** Let your fury relax, let your stretched (bows) relax; let your two arms, in unison with mind, relax. May you, O destroyer, shake their strength away. Then may you grant riches to us.
- VI.65.2** O enlightened ones, the disarming weapon, which you hurl on armless enemies, with that, I hew the arms of foes, by this offering.
- VI.65.3** First of all, the resplendent Lord disarms the evil-doers. May my warriors win with the help of ever-unwavering adorable Lord.

Indraḥ

- VI.66.1** May the enemy assailing us be disarmed; also those, who with armies come to fight against us. O resplendent one, strike them with (your) mighty weapon. May their plunderer (chief) run short through (with arrows).
- VI.66.2** O enemies, who rush on stringing (your bows), stretching and hurling, lay down your arms. The resplendent one has over-shot you today.
- VI.66.3** May the enemies be disarmed. We make their limbs languid. Then, O resplendent one, let us divide their hundred-fold riches among ourselves.

(१७) सप्तर्षिहतं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्यायवां ऋषिः । चन्द्र इन्द्रो वा देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

परि वत्मीनि सर्वत इन्द्रः पूषा च सस्रतुः ।

सुह्रन्वद्यामूः सेना अभित्राणां परस्तराम् ॥१॥

मुढा अभित्रांश्चरताशीर्षाणं इवाहयः । तेषां वो अभिमूढानामिन्द्रो हन्तु वरंवरम् ॥२॥

ऐषु नह्य वृषाजिनं हरिणस्या भियं कृधि । पराहमित्र एषत्वर्वाची गौरुपेषतु ॥३॥

परि । वत्मीनि । सर्वतः । इन्द्रः । पूषा । च । सस्रतुः ।

सुह्रन्तु । अयः । अमूः । सेनाः । अभित्राणाम् । परः । स्तराम् ॥ १ ॥

मुढाः । अभित्राः । चरत । अशीर्षाणः । इव । अहयः ।

तेषाम् । वः । अग्निमूढानाम् । इन्द्रः । हन्तु । वरम् । वरम् ॥ २ ॥

आ । एषु । नह्य । वृषा । अजिनम् । हरिणस्य । भियम् । कृधि ।

पराह । अभित्रः । एषतु । अर्वाची । गौः । उप । एषतु ॥ ३ ॥

(१८) अष्टर्षिहतं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्यायवां ऋषिः । मन्त्रोक्त देवताः । (१) प्रथमर्षभतुषश पुरोविराद्वित्पाकरगमां जगती, (२) द्वितीयाया अनुष्टुप्, (३) तृतीयाया धातिवगतीयर्मा मिष्टुप् छन्दांसि ॥

आयमगन्तसविता क्षुरेणोष्णेन वाय उदकेनेहि ।

आदित्या रुद्रा वसंव उन्दन्तु सचेतसः सोमस्य राज्ञो वपत् प्रचेतसः ॥१॥

अदितिः श्मश्रु वपत्वाप उन्दन्तु वर्चसा ।

चिकित्सतु प्रजापतिर्दीर्घायुत्वाय चक्षसे ॥२॥

येनावपत्सविता क्षुरेण सोमस्य राज्ञो वरुणस्य विद्वान् ।

तेन ब्रह्माणो वपतेदमस्य गोमानश्ववानयमस्तु प्रजावान् ॥३॥

आ । अयम् । अगन् । सविता । क्षुरेण । उष्णेन । वायो इति । उदकेन । आ । इहि ।

आदित्याः । रुद्राः । वसवः । उन्दन्तु । सचेतसः । सोमस्य । राज्ञः । वपत् । प्रचेतसः ॥

अदितिः । श्मश्रु । वपत् । आपः । उन्दन्तु । वर्चसा ।

चिकित्सतु । प्रजापतिः । दीर्घायुत्वाय । चक्षसे ॥ २ ॥

येन । अवपत् । सविता । क्षुरेण । सोमस्य । राज्ञः । वरुणस्य । विद्वान् । तेन । ब्रह्माणः ।

वपत् । इदम् । अस्य । गोमान् । अश्ववान् । अयम् । अस्तु । प्रजावान् ॥ ३ ॥

Indrah

- VI.67.1** Let the resplendent one and the nourisher move along all the paths. Let those hosts of enemies be confounded and flee far away today.
- VI.67.2** May you, O enemies, move about bewildered like snakes with severed heads. Of you, confounded by the adorable one (the army chief), let the resplendent one (the king) slay each and every prominent chief.
- VI.67.3** With your might, put deer's hide on them (the enemies). Create terror among them all around. Let the enemy flee away; let his cows come here to us.

Savitṛ and others : As in the verses

- VI.68.1** This sun (Savitā) has come with the razor. O wind, come with warm water. May the ādityas (suns of twelve months), the rudras (vital breaths), and the vasus (dwelling regions) moisten the hair with one mind. Shave the hair of the blissful king with utmost care.
- VI.68.2** Let the indivisible earth shave the beard. Let the waters moisten him with lustre. May the Lord of creatures treat scratches with medicines, so that this king may have a long life with good vision.
- VI.68.3** With which razor the knowledgeable sun shaved the blissful king and the venerable king, O learned priests, with the same razor shave the hair and beard of this man. May he be rich in cows, horses and progeny (children).

(१९) एकोनसप्ततितमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूतस्यापरा क्रविः । वृहस्पतिरश्विनौ वा देवते । मनुष्यं ऋन्ः ॥

गिरावर्गरटिषु हिरण्ये गोषु ययशः । सुरायां सिच्यमानायां कीलाले मधु तन्मयि ॥१॥
 अश्विना सारधेण मा मधुनाक्कं शुभस्पती । यथा भर्गस्वती वाचमावदानि जनोऽनु ॥२॥
 मयि वर्चो अयो यशोथो यज्ञस्य यत्पयः । तन्मयि प्रजापतिर्दिवि यामिव दृहतु ॥३॥

गिरौ । अरगरटिषु । हिरण्ये । गोषु । यत् । यशः । सुरायाम् ।

सिच्यमानायाम् । कीलाले । मधु । तत् । मयि ॥ १ ॥

अश्विना । सारधेण । मा । मधुना । अङ्कम् । शुभः । पुती इति ।

यथा । भर्गस्वतीम् । वाचम् । आवदानि । जनान् । अनु ॥ २ ॥

मयि । वर्चः । अयो इति । यशः । अयो इति । यज्ञस्य । यत् । पयः ।

तत् । मयि । प्रजापतिः । दिवि । याम् इव । दृहतु ॥ ३ ॥

(२०) सप्ततितमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूतस्य काहापन क्रविः । माया देवता । जगती ऋन्ः ॥

यथा मांसं यथा सुरा यथाक्षा अधिदेवने ।

यथा पुंसो वृषण्यत स्त्रियां निहन्यते मनः ।

एवा ते अघ्ने मनोधि वृत्से नि हन्यताम् ॥१॥

यथा हस्ती हस्तिन्याः पदेन पदमुद्युजे ।

यथा पुंसो वृषण्यत स्त्रियां निहन्यते मनः ।

एवा ते अघ्ने मनोधि वृत्से नि हन्यताम् ॥२॥

यथा प्रधिर्ययोपधिर्यथा नभ्यं प्रधावधि ।

यथा पुंसो वृषण्यत स्त्रियां निहन्यते मनः ।

एवा ते अघ्ने मनोधि वृत्से नि हन्यताम् ॥३॥

यथा । मांसम् । यथा । सुरा । यथा । अक्षाः । अधिदेवने । यथा । पुंसः । वृषण्यतः ।

स्त्रियाम् । निहन्यते । मनः । एव । ते । अघ्ने । मनः । अधि । वृत्से । नि । हन्यताम् ॥ १ ॥

यथा । हस्ती । हस्तिन्याः । पदेन । पदम् । उद्युजे । यथा । पुंसः । वृषण्यतः ।

स्त्रियाम् । निहन्यते । मनः । एव । ते । अघ्ने । मनः । अधि । वृत्से । नि । हन्यताम् ॥ २ ॥

यथा । प्रधिः । यथा । उपधिः । यथा । नभ्यम् । प्रधौ । अधि । यथा । पुंसः ।

वृषण्यतः । स्त्रियाम् । निहन्यते । मनः । एव । ते । अघ्ने । मनः । अधि । वृत्से ।

नि । हन्यताम् ॥ ३ ॥

Brhaspatiḥ : Pair of Aśvins

VI.69.1 What glory is there in the hill, in valleys, in gold, and in cows, what sweetness is there in the strong drink being poured out, and in the sweet drink, may that come unto me.

VI.69.2 O twin healers, lords of weal, may you anoint me with delicious bee-honey, so that I may utter glorious words to men.

VI.69.3 What lustre, glory and the essence of sacrifice is there, may the Lord of creatures establish that in me firmly, as light is in the sky.

Aghnyā : Inviolable Cow

VI.70.1 As meat is attached with wine; as dice are attached with a gambling place; as the mind of a passionate man is attached to a woman; so O inviolable one (cow), let your mind be attached to your calf (vatsa).

VI.70.2 As a male elephant passes his foot against the foot of a cow-elephant; as the mind of a passionate man is attached to a woman; so, O inviolable one, let your mind be attached to your calf.

VI.70.3 As the felly is attached to the rim, as the rain is attached to the spokes; as the spokes are attached to the nave, as the mind of a passionate man is attached to a woman; so, O inviolable one, let you mind be attached to your calf.

(७१) एकसप्ततितमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्य ऋषिः । (१-२) प्रथमाद्वितीययोर्ऋगती, (३) कृतीपायाश्च विधे देवा देवताः । (१-२) प्रथमाद्वितीययोर्ऋगती, (३) कृतीपायाश्च विदुप् ऋगती ।

यदन्नमग्निं बहुधा विरूपं हिरण्यमश्वमुत गामुजामर्विम ।

यदेव किं च प्रतिजग्रद्वाहममिष्टदोता सुहुतं कृणोतु ॥१॥

यन्मा हुतमहुतमाजुगाम दत्तं पितृभिरनुमतं मनुष्यैः ।

यस्मान्मे मन उदिव रारंजीत्यमिष्टदोता सुहुतं कृणोतु ॥२॥

यदन्नमश्वयनृतेन देवा दास्यन्नदास्यन्नत संगृणामि ।

वैश्वानुरस्य महतो महिम्ना शिवं मघा मधुमदस्त्वन्नम् ॥३॥

यत् । अन्नम् । अग्निं । बहुधा । विरूपम् । हिरण्यम् । अश्वम् । उत । गाम् ।
 अजाम् । अर्विम् । यत् । एव । किम् । च । प्रतिजग्रद्वाहं । अहम् । अग्निः । तत् ।
 होता । सुहुतम् । कृणोतु ॥ १ ॥

यत् । मा । हुतम् । अहुतम् । आजुगाम । दत्तम् । पितृभिः । अनुमतम् । मनुष्यैः ।
 यस्मात् । मे । मनः । उदिव । रारंजीति । अग्निः । तत् । होता । सुहुतम् । कृणोतु ॥
 यत् । अन्नम् । अग्निं । अनृतेन । देवाः । दास्यन् । अदास्यन् । उत । समगृणामि ।
 वैश्वानुरस्य । महतः । महिम्ना । शिवम् । मह्यम् । मधुमतम् । अस्तु । अन्नम् ॥ ३ ॥

(७२) द्विसप्ततितमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्यावर्षाङ्गिः ऋषिः । शेषोऽर्को देवता । (१) प्रथमर्षो ऋगती, (२) द्वितीयायाश्च विधे देवताः । (१) द्वितीयायाश्च विदुप् ऋगती ।

यथासितः प्रथयते वशोऽनु वर्षषि कृष्वन्नसुरस्य मायया ।

एवा ते शेषः सहसाऽयमर्कोऽङ्गेनाङ्गं संसमकं कृणोतु ॥१॥

यथा पसस्तापादुरं वातेन स्थूलभं कृतम् ।

यावत्परस्वतः पसस्तावत्ते वर्धतां पसः ॥२॥

यावदङ्गीनं पारस्वतं हारस्तिनं गार्दभं च यत् ।

यावदश्वस्य वाजिनस्तावत्ते वर्धतां पसः ॥३॥

यथा । असितः । प्रथयते । वशान् । अनु । वर्षषि । कृष्वन् । असुरस्य । मायया ।
 एव । ते । शेषः । सहसा । अयम् । अर्कः । अङ्गेन । अङ्गम् । समसमकम् । कृणोतु ॥
 यथा । पसः । तापादुरम् । वातेन । स्थूलभम् । कृतम् ।
 यावत् । परस्वतः । पसः । तावत् । ते । वर्धताम् । पसः ॥ २ ॥

यावत् अङ्गीनम् । पारस्वतम् । हारस्तिनम् । गार्दभम् । च । यत् ।
 यावत् । अश्वस्य । वाजिनः । तावत् । ते । वर्धताम् । पसः ॥ ३ ॥

Agniḥ

VI.71.1 The food of various types, which I often eat, and the gold, horse, or cow, goat and sheep, whatever I have taken, may the adorable Lord, the offerer, make all that properly obtained.

VI.71.2 Whatever given or not given, gifted by the elders and approved by men, has come into my possession, and with which my heart is highly excited, may the Lord, the offerer, make all that properly obtained.

Viśvedevāḥ

VI.71.3 O enlightened ones, what food I eat falsely, and whatever I accumulate, whether giving or not giving in charities, with the greatness of the mighty Vaisvānara (benefactor of all), may that sweet food be propitious to me.

Śepaḥ - Arkah (herb)

VI.72.1 As a black snake (cobra) expands himself at will, making various forms by the tricks of the snake-charmer (asura), even so may this arka herb make your male organ corresponding to the female organ by its strength.

VI.72.2 Just as the male organ of tājādhara (an animal) becomes enlarged due to wind, so may your male organ become as large as that of the wild ass (parasvān).

VI.72.3 As large is the male organ of the wild ass, of the elephant, of the ass and as large as that of a hot horse, so large may your male organ become, fitting well the female organ.

(७३) विसर्जितमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्यायर्षा ऋषिः । मन्त्रोक्त्य देवताः । (१-३) प्रथमाद्वितीययोर्ऋषोर्बन्धोक्त्यः, (१) द्वितीयायाश्च त्रिष्टुप् छन्दसी ॥

एह यातु वरुणः सोमो अग्निर्वृहस्पतिर्वसुभिरेह यातु ।
 अस्य श्रियमुपसंयात सर्वं उग्रस्य चेत्तुः संमनसः सजाताः ॥१॥
 यो वः शुष्मो हृदयेष्वन्तराकूतिर्या वो मनसि प्रविष्टा ।
 तान्त्सीवयामि हविषा घृतेन मयि सजाता रमतिर्वो अस्तु ॥२॥
 इहैव स्तु माप याताध्यस्तपुषः परस्तादपथं वः कृणोतु ।
 वास्तोष्पतिरनु वो जोहवीतु मयि सजाता रमतिर्वो अस्तु ॥३॥

आ । इह । यातु । वरुणः । सोमः । अग्निः । बृहस्पतिः । वसुभिः । आ । इह । यातु ।
 अस्य । श्रियम् । उपसंयात । सर्वं । उग्रस्य । चेत्तुः । सम्मनसः । सज्जाताः ॥ १ ॥
 यः । वः । शुष्मः । हृदयेषु । अन्तः । आकूतिः । या । वः । मनसि । प्रविष्टा ।
 तान् । सीवयामि । हविषा । घृतेन । मयि । सज्जाताः । रमतिः । वः । अस्तु ॥ २ ॥
 इह । एव । स्तु । मा । अप । यात । अधि । अस्मत् । पुषा । परस्तात् । अपथम् । वः । कृणोतु ।
 वास्तोः । पतिः । अनु । वः । जोहवीतु । मयि । सज्जाताः । रमतिः । वः । अस्तु ॥ ३ ॥

(७४) वसुःसमर्जितमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्यायर्षा ऋषिः । (१-३) प्रथमाद्वितीययोर्ऋषोर्बन्धोक्त्यः, (१) द्वितीयायाश्च त्रिष्टुप् छन्दसी ॥

सं वः पृच्यन्तां तन्वः सं मनीसि समु व्रता ।
 सं वोयं ब्रह्मणस्पतिर्भगः सं वो अजीगमत् ॥१॥
 संज्ञपनं वो मनसोयो संज्ञपनं हृदः ।
 अथो भगस्य यच्छ्रान्तं तेन संज्ञपयामि वः ॥२॥
 यथादित्या वसुभिः संवभृवुर्मरुद्भिर्ग्रा अहणीयमानाः ।
 एवा त्रिणामन्नहणीयमान इमाञ्जनान्तंमनसस्त्वधीह ॥३॥

सम् । वः । पृच्यन्ताम् । तन्वः । सम् । मनीसि । सम् । कुं इति । व्रता ।
 सम् । वः । अयम् । ब्रह्मणः । पतिः । भगः । सम् । वः । अजीगमत् ॥१॥
 सम्ज्ञपनम् । वः । मनसः । अथो इति । सम्ज्ञपनम् । हृदः ।
 अथो इति । भगस्य । यत् । श्रान्तम् । तेन । सम्ज्ञपयामि । वः ॥ २ ॥
 यथा । आदित्याः । वसुभिः । सम्भृवुः । मरुद्भिः । उग्राः । अहणीयमानाः ।
 एव । त्रिजामन् । अहणीयमानः । इमान् । जनान् । सम्मनसः । कृधि । इह ॥ ३ ॥

Varuṇa and others

VI.73.1 May the venerable Lord come here; here the blissful Lord and the adorable Lord. May the Lord supreme come here with riches (vasus) O kinsmen, come all of you together, one-minded to the glory of this formidable and wise (leader).

VI.73.2 The vehemence, which your hearts have harboured, and the determination, which has entered your minds, I annul with purified butter and provisions (offerings); O kinsmen, in me let your affection rest.

VI.73.3 Do stay here. Do not go away from us. May the nourisher Lord make your way, which leads away from us, unfit for travel. May the master of house-hold recall you again and again. O kinsmen, in me let your affection rest.

Brahmaṇaspatiḥ etc.

VI.74.1 Let your bodies meet (unite) together, your minds and your actions (vows) be together. May this Lord of knowledge and the Lord of good fortune make you united.

VI.74.2 Let there be a common understanding of your minds and common understanding of your hearts. And then, what is weariness of your good fortune, with that I make you understand each other.

VI.74.3 Just as formidable and irrepressible ādityas (suns of twelve months) became united with the vasus (bestowers of wealth), so O irrepressible three-named Lord (fire), may you make these people here of one mind.

(७५) पञ्चसप्ततितमं सूक्तम्

(१-३) वृचस्यास्य सूक्तस्य कबन्ध कृषिः । इन्द्रो देवता । (१-२) प्रथमाद्वितीययो-
र्कैषोरनुष्टुप्, (३) तृतीयायाश्च षट्श्रुता अगती छन्दसी ॥

निरुमुं नुदु ओर्कसः सपन्नो यः पृतन्यति । नैर्वाध्येनि हविषेन्द्र एनं पराशरीत् ॥१॥
 परमां तं परावतमिन्द्रो नुदतु वृत्रहा । यतो न पुनरायति शश्वतीभ्यः समाभ्यः ॥२॥
 एतु तिस्रः परावत एतु पञ्च जनाँ अति
 एतु तिस्रोति रोचना यतो न पुनरायति शश्वतीभ्यः समाभ्यो यावत्सूर्यो असद्विवि ॥३॥

निः । अमुम् । नुदे । ओर्कसः । सुऽपत्नः । यः । पृतन्यति ।
 नैःऽवाध्येनि । हविषा । इन्द्रः । एतम् । परा । अशरीत् ॥ १ ॥

परमाम् । तम् । पराऽवतम् । इन्द्रः । नुदतु । वृत्रहा ।
 यतः । न । पुनः । आऽअयति । शश्वतीभ्यः । समाभ्यः ॥ २ ॥

एतु । तिस्रः । पराऽवतः । एतु । पञ्च । जनाँ । अति । एतु । तिस्रः । अति । रोचना ।
 यतः । न । पुनः । आऽअयति । शश्वतीभ्यः । समाभ्यः । यावत् । सूर्यः । असत् । दिवि ॥ ३ ॥

(७६) षट्सप्ततितमं सूक्तम्

(१-४) वतुकैचस्यास्य सूक्तस्य कबन्ध कृषिः । सान्तपनाभिर्देवता । (१-२, ४) प्रथमाद्वितीययो-
र्कैषोर्धनुष्यानुष्टुप्, (३) तृतीयायाश्च कङ्कम्नत्यनुष्टुप् छन्दसी ॥

य एनं परिषीदन्ति समदधति चक्षसे । संप्रेक्षो अमिर्जिह्वाभिरुदेतु हृदयादधि ॥१॥
 अग्नेः साँतपनस्याहमायुषे पदमा रभे । अद्वातिर्यस्य पश्यति धूममुच्यन्तमास्यतः ॥२॥

ये । एनम् । परिऽसीदन्ति । समऽआदधति । चक्षसे ।
 समऽप्रेक्षः । अग्निः । जिह्वाभिः । उत् । एतु । हृदयात् । अधि ॥ १ ॥

अग्नेः । सामऽतपनस्य । अहम् । आयुषे । पदम् । आ । रभे ।
 अद्वातिः । यस्य । पश्यति । धूमम् । उत्ऽयन्तम् । आस्यतः ॥ २ ॥

Indraḥ

VI.75.1 I throw that man out of house, the enemy, who assails us with a horde. May the resplendent army-chief put him to rout by stopping his supplies (haviṣā).

VI.75.2 May the resplendent army-chief, slayer of the evil, drive him away to the remotest distance, from where he may not return ever in years to come.

VI.75.3 Let him go beyond three remotest places; let him go beyond five races of mankind. Let him go beyond three shining lights, wherefrom he shall never come back, ever in years to come, as long as the sun is in the sky.

Sāntapana - Agniḥ

VI.76.1 Those who sit around him and who pile up fuel to see him - may the fire-divine blazing with flames, rise up from their heart.

VI.76.2 For a long life, I move up to the abode of the burning (heating) fire-divine, from whose mouth the wise sage sees the smoke rising up.

यो अस्य समिधं वेदं क्षत्रियेण समाहिताम् । नाभिहारे पुदं नि दधाति स मृत्यवे ॥३॥
नैनं घ्नन्ति पर्यायिणो न सुनौ अव गच्छति । अग्रेयः क्षत्रियो विद्वान्नाम गृह्णात्यायुषे ॥४॥

यः । अस्य । समऽधम् । वेदं । क्षत्रियेण । समऽआहिताम् ।
न । अभिऽहारे । पुदम् । नि । दधाति । सः । मृत्यवे ॥ ३ ॥
न । एनम् । घ्नन्ति । परिऽआयिनः । न । सुनान् । अव । गच्छति ।
अग्नेः । यः । क्षत्रियः । विद्वान् । नाम । गृह्णाति । आयुषे ॥४॥

(७७) सप्तसप्ततितमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्य कपम्भ क्षत्रिः । वातवेवा देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

अस्याह्यौरस्यात्पृथिव्यस्याद्विर्धमिदं जगत् ।
आस्थाने पर्वता अस्थु स्थान्यध्वी अतिष्ठिपम् ॥१॥
य उदानन्दं परायणं य उदानुष्यायनम् ।
आवर्तनं निवर्तनं यो गोपा अपि तं हुवे ॥२॥
जातवेदो नि वर्तय शतं ते सन्त्वावृतः ।
सहस्रं त उपावृतस्ताभिर्नः पुनरा कृधि ॥३॥

अस्यात् । द्यौः । अस्यात् । पृथिवा । अस्यात् । विधम् । इदम् । जगत् ।
आऽस्थाने । पर्वताः । अस्थुः । स्थान्मि । अश्वान् । अतिष्ठिपम् ॥ १ ॥
यः । उत्तऽआनन्दं । पराऽअयनम् । यः । उत्तऽआनन्दं । निऽअयनम् ।
आऽवर्तनम् । निऽवर्तनम् । यः । गोपाः । अपि । तम् । हुवे ॥ २ ॥
जातऽवेदः । नि । वर्तय । शतम् । ते । सन्तु । आऽवृतः ।
सहस्रम् । ते । उपऽआवृतः । ताभिः । नः । पुनः । आ । कृधि ॥ ३ ॥

VI.76.3 Whoever knows the fuel of this (fire-divine) piled up by a heroic prince - he never seats his foot on a dangerous spot that may lead to death.

VI.76.4 Those, who surround him, are unable to kill him; he does not go down before the lurking foes - he the heroic prince, who invokes the name of the fire-divine (adorable Lord) for the length of life.

Jātavedāh

VI.77.1 The sky stands firm (asthād); the earth stands firm; all this living world stands firm. The mountains stand firm in their proper place. I have made the swift-moving senses stand still in their stall.

VI.77.2 Who controls the ascending up, who controls the descent (descending) downwards, who controls coming and going back - Him, the protector of earth, I invoke.

VI.77.3 O knower of all, may you turn back. May there be a hundred of your coming and a thousand of your going back. With them, may you restore us to prosperity again.

(७८) महत्ततितमं सूक्तम्

(१-३) वृचम्यास्य सूक्तस्यायर्वा ऋषिः (१-२) वृचमाद्वितीययोर्कषोभ्यन्मृगाः

(३) कृतीयायाश्च त्वष्टा देवते । अगृह्य कृन्ः ॥

तेन भूतेन हविषायमा प्यायतां पुनः ।
 जायां यामस्मा आवाधुस्तां रसेनाभि वर्धताम् ॥१॥
 अभि वर्धतां पर्यसाभि राष्ट्रेण वर्धताम् ।
 रय्या सहस्रवर्चसेमौ स्तामनुपक्षितौ ॥२॥
 त्वष्टा जायामजनयत्त्वष्टास्यै त्वां पतिम् ।
 त्वष्टा सहस्रमार्यैषि दीर्घमायुः कृणोतु वाम् ॥३॥

तेन । भूतेन । हविषा । अयम् । आ । प्यायताम् । पुनः । जायाम् ।
 याम् । अस्मै । आऽअवाधुः । ताम् । रसेन । अभि । वर्धताम् ॥ १ ॥
 अभि । वर्धताम् । पर्यसा । अभि । राष्ट्रेण । वर्धताम् ।
 रय्या । सहस्रवर्चसा । इमौ । स्ताम् । अनुपक्षितौ ॥ २ ॥
 त्वष्टा । जायाम् । अजनयत् । त्वष्टा । अस्यै । त्वाम् । पतिम् ।
 त्वष्टा । सहस्रम् । आर्यैषि । दीर्घम् । आयुः । कृणोतु । वाम् ॥ ३ ॥

(७९) एकानाशीतितमं सूक्तम्

(१-३) वृचम्यास्य सूक्तस्यायर्वा ऋषिः । संस्फानो देवता । (१-२) वृचमाद्वितीययोर्कषोभ्यन्मृगाः

(३) कृतीयायाश्च त्रिपदा प्राजापत्या ऋषिणी उन्मृसी ॥

अयं नो नभसस्पतिः संस्फानो अभि रक्षतु । असमातिं गृहेषु नः ॥१॥
 त्वं नो नभसस्पत ऊर्जं गृहेषु धारय । आ पुष्टमेत्वा वसु ॥२॥
 देवं संस्फानं सहस्राणोपस्येशिषे ।
 तस्य नो रास्व तस्य नो धेहि तस्य ते भक्तिवांसः स्याम ॥३॥

अयम् । नः । नभसः । पतिः । समुऽस्फानः । अभि । रक्षतु । असमातिम् । गृहेषु । नः ।
 त्वम् । नः । नभसः । पते । ऊर्जम् । गृहेषु । धारय ।
 आ । पुष्टम् । ण्तु । आ । वसु ॥ २ ॥
 देवं । समुऽस्फानम् । सहस्रमुऽपोषस्य । ईशिषे । तस्य । नः । रास्व ।
 तस्य । नः । धेहि । तस्य । ते । भक्तिऽवांसः । स्याम ॥ ३ ॥

Candramāḥ

VI.78.1 With that sumptuous sacrificial offering, may this man thrive again. May he enrich with happiness the bride, whom they have brought for him.

VI.78.2 May he prosper with milk; may he prosper with princely power. May both these be exhaustless in riches with thousands of splendours.

Tvaṣṭṛ

VI.78.3 The universal architect has made the wife; the universal architect has created you to be her husband. May the universal architect bless you both with a long life, with a thousand lives.

Samṣphānam

VI.79.1 May this lord of clouds, grower of food-grains, protect well the unmeasurable wealth in our homes.

VI.79.2 O lord of clouds, may you maintain vigour (food-grains) in our homes. May the nourishment come to us and also the wealth.

VI.79.3 O Lord, grower of food-grains, you are master of a thousand nourishments. May you grant those to us. May you keep those with us. May we become sharers of that wealth of yours.

(८०) मशीकितम् मूलम्

(१-३) त्वस्यान्व त्वत्स्यावर्षा ऋषिः । वन्दमा देवता । (१) प्रथमर्षो अरिष्टनुप ।

(२) द्वितीयाया अनुपुप । (३) तृतीयायाश्च मस्तापवृत्तिरुज्ज्वलंति ॥

अन्तरिक्षेण पतति विश्वा भूतावचाकशत् ।

शुनो दिव्यस्य यन्महस्तेना ते हविषा विधेम ॥१॥

ये त्रयः कालकाञ्जा दिवि देवा इव श्रिताः ।

तान्तसर्वानह ऊतयेसा अरिष्टतातये ॥२॥

अप्सु ते जन्म दिवि ते सधस्य समुद्रे अन्तर्महिमा ते पृथिव्याम् ।

शुनो दिव्यस्य यन्महस्तेना ते हविषा विधेम ॥३॥

अन्तरिक्षेण पतति । विश्वा । भूता । अवऽचाकशत् ।

शुनः । दिव्यस्य । यत् । महः । तेन । ते । हविषा । विधेम ॥ १ ॥

ये । त्रयः । कालकाञ्जाः । दिवि । देवाऽइव । श्रिताः ।

तान् । सर्वान् । अह्ने । ऊतये । अस्मै । अरिष्टतातये ॥ २ ॥

अप्सु । ते । जन्म । दिवि । ते । सधस्यम् । समुद्रे । अन्तः । महिमा । ते । पृथिव्याम् ।

शुनः । दिव्यस्य । यत् । महः । तेन । ते । हविषा । विधेम ॥ ३ ॥

(८१) एकाशीकितम् मूलम्

(१-३) त्वस्यान्व त्वत्स्यावर्षा ऋषिः । मन्मोत्त आदित्यो वा देवता । अनुपुप उज्ज्वलः ॥

यन्तासि यच्छसे हस्तावप रक्षीसि सेधसि ।

प्रजां धनं च गृह्णानः परिहस्तो अभूवयम् ॥१॥

परिहस्तं वि धारय योनिं गर्भीय धातवे ।

मयीदि पुत्रमा धेहि तं त्वमा गमयागमे ॥२॥

यं परिहस्तमर्बिभरदितिः पुत्रकाम्या ।

त्वष्टा तमस्या आ बध्नायया पुत्रं जनादिति ॥३॥

यन्ता । असि । यच्छसे । हस्तौ । अप । रक्षीसि । सेधसि ।

प्रजाम् । धनम् । च । गृह्णानः । परिहस्तः । अभूत् । अयम् ॥ १ ॥

परिहस्त । वि । धारय । योनिम् । गर्भीय । धातवे । मयीदे ।

पुत्रम् । आ । धेहि । तम् । त्वम् । आ । गमय । आगमे ॥ २ ॥

यम् । परिहस्तम् । अर्बिभः । अदितिः । पुत्रकाम्या । त्वष्टा ।

तम् । अस्यै । आ । बध्नात् । यया । पुत्रम् । जनात् । इति ॥ ३ ॥

Candramāḥ : Moon

VI.80.1 He flies through the midspace watching over all the beings. What greatness (mahas) of (the) heavenly hound is there, with that oblation we adore you.

VI.80.2 The three kālakāṇjas (time-indicators), that stay in the sky like the bounties of Nature, all of them we invoke for protection and secure this man from harm.

VI.80.3 In waters is your birth, in the sky is your abode; in the ocean and on the earth is your majesty. What greatness or mahimā (mahas) of (the) your heavenly hound is there, with that oblation we adore you.

Ādityaḥ : the son of Aditi

VI.81.1 You are the controller. You keep both the hands under control. You drive injurious germs away. This bangle (parihasta) has been the receiver (bringer; harbinger) of progeny and wealth. (Parihasta= an ornament for wrist)

VI.81.2 O bangle, keep the womb in proper condition for holding the embryo. O wife, may you conceive a desired son and bring him forth in due course.

VI.81.3 The bangle, which was worn by aditi (the earth) with the desire of having a son - the universal architect has put the same on this woman, so that she may bear a son.

(८२) इयसीतितमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूतस्य भगः कविः । इन्द्रो देवता । मनुष्य छन्दः ॥

आगच्छत आगतस्य नाम गृह्णाम्यायतः ।
 इन्द्रस्य वृत्रघ्नो वन्वे वासवस्य शतक्रतोः ॥ १ ॥
 येन सूर्या सावित्रीमश्विनोऽहुतुः पथा ।
 तेन मामब्रवीद्भगो जायामा वहतादिति ॥ २ ॥
 यस्तेऽङ्गो वसुदानो बृहन्निन्द्र हिरण्ययः ।
 तेना जनीयते जायां मह्यं धेहि शचीपते ॥ ३ ॥

आगच्छतः । आगतस्य । नाम । गृह्णामि । आयतः ।
 इन्द्रस्य । वृत्रघ्नः । वन्वे । वासवस्य । शतक्रतोः ॥ १ ॥
 येन । सूर्याम् । सावित्रीम् । अश्विना । ऊहुतुः । पथा ।
 तेन । माम् । अब्रवीत् । भगः । जायाम् । आ । वहतात् । इति ॥ २ ॥
 यः । ते । अङ्गुशः । वसुदानः । बृहन् । इन्द्र । हिरण्ययः ।
 तेन । जनीयते । जायाम् । मह्यम् । धेहि । शचीपते ॥ ३ ॥

(८३) इयसीतितमं सूक्तम्

(१-४) वसुकेवस्यास्य सूक्तस्याङ्गिरा कविः । मन्त्रोक्त देवताः । (१-३) प्रथमादिवचन्यानुष्टुप् ।

(४) वसुण्यां ऋष्यशैकावसाना विषवा निषुदान्यनुष्टुप् छन्दसी ॥

अपचितः प्र पतत सुपर्णो वसुतेरिव ।
 सूर्यः कृणोतु मेषजं चन्द्रमा वोषोच्छतु ॥ १ ॥
 अन्येका श्येन्येका कृष्णेका रोहिणी द्वे ।
 सर्वासामग्रभं नामावीरघ्नीरपेतन ॥ २ ॥

अपचितः । प्र । पतत । सुपर्णः । वसुतेः इव । सूर्यः । कृणोतु ।
 मेषजम् । चन्द्रमा । वः । अप । उच्छतु ॥ १ ॥
 एनी । एका । श्येनी । एका । कृष्णा । एका । रोहिणी इति । द्वे इति । सर्वासाम् ।
 अग्रभम् । नाम । अवीरघ्नीः । अप । इतन् ॥ २ ॥

Indraḥ

VI.82.1 I call out the name of the resplendent one, the slayer of nescience, the lord of wealth, and performer of a hundred selfless deeds (satakratu) - who is arriving, has come and is approaching near. I like him.

VI.82.2 The Lord of good fortune has spoken to me; bring a wife by the same path, by which the twins divine have brought the maiden of marriageable age, the daughter of the impeller (house-holder).

VI.82.3 O resplendent Lord, with your great golden hook, which is bestower of wealth, may you bestow a wife on me, who seek a wife, O master of good action (śacīpati).

Sūrya etc. (the Sun)

VI.83.1 O malignant tumour (eruptious) (apacit), may you fly away like an eagle from its nest. May the sun provide a remedy and the moon dislodge you.

VI.83.2 One is spotted; one is white; one is black; and two are reddish. I have pronounced the names of all of you. May you go away, without injuring our heroes.

असूतिका रामायण्युपिचित्र पतिष्यति ।

ग्लौरितः प्र पतिष्यति स गलुन्तो नशिष्यति ॥३॥

वीहि स्वामाहुति जुषाणो मनसा स्वाहा मनसा यविद जुहोमि ॥४॥

असूतिका । रामायणी । अपुञ्चित् । प्र । पतिष्यति ।

ग्लौरितः । इतः । प्र । पतिष्यति । सः । गलुन्तः । नशिष्यति ॥ ३ ॥

वीहि । स्वाम् । आहुतिम् । जुषाणः । मनसा । स्वाहा । मनसा । यत् । इदम् । जुहोमि ॥४॥

(८५) चतुष्पत्तिर्न सक्तम्

(१-५) चतुष्पत्तिस्तस्य सक्तस्याङ्गिण ऋषिः । निर्गतिर्यता । (१) वचमर्थो भुरिष्यती, (२) द्वितीयाया-
क्षिपदार्थी इहती, (३) तृतीयाया वगती, (४) चतुष्पत्तिर्न भुरिष्यती इति ।

यस्यास्त आसनि घोरे जुहोम्येषां बुद्धानामवसर्जनाय कम् ।

भूमिरिति त्वामिप्रमन्वते जना निःश्रुतिरिति त्वाह परि वेद सर्वतः ॥१॥

भूते हविर्ष्मती भवेष्ट ते मागो यो अस्माहु

मुश्चमन्मूनेनसः स्वाहा ॥२॥

एवो प्वस्मिन्निर्गतेनेहा त्वमयस्मयान्वि चृता बन्धपाशान् ।

यमो मह्य पुनरित्वा ददाति तस्मै यमाय नमो अस्तु मृत्यवे ॥३॥

अयस्मये द्रुपदे वेधिष इहाभिहितो मृत्युमिये सहस्रम् ।

यमेन त्वं पितृभिः संविद्वान उत्तमं नाकमधि रोहयेमम् ॥४॥

यस्याः । ते । आसनि । घोरे । जुहोमि । एषाम् । बुद्धानाम् । अवसर्जनाय । कम् । भूमिः ।

इति । त्वा । अभिऽप्रमन्वते । जनाः । निःश्रुतिः । इति । त्वा । अहम् । परि । वेद । सर्वतः ॥ १ ॥

भूते । हविर्ष्मती । भव । एषः । ते । मागः । यः । अस्माहु ।

मुश्च । इमान् । अमून् । एनसः । स्वाहा ॥ २ ॥

एवो इति । सु । अस्मत् । निःश्रुते । अनेहा । त्वम् । अयस्मयान् । वि । चृत् । बन्धऽपाशान् ।

यमः । मह्यम् । पुनः । इत् । त्वाम् । ददाति । तस्मै । यमाय । नमः । अस्तु । मृत्यवे ॥ ३ ॥

अयस्मये । द्रुपदे । वेधिषे । इह । अभिऽहितः । मृत्युभिः । ये । सहस्रम् ।

यमेन । त्वम् । पितृभिः । समऽविद्वानः । उत्तमम् । नाकम् । अधि । रोहय । इमम् ॥४॥

VI.83.3 The malignant tumour, rooted in the veins, will fly away without producing another. The sceptic one will fly away and that morbid one will also vanish.

VI.83.4 O disease, may you flee away, heartily enjoying the oblation offered to you, which I heartily offer. Svāhā.

Nir-ṛti (Perdition)

VI.84.1 O you, in whose horrible mouth I sacrifice my happiness for the release of these bound ones - people consider you to be the earth but I know you thoroughly to be the distress (perdition) (Nir-ṛti).

VI.84.2 O (distress) present everywhere, may you accept our oblations. This is your share, which is within us. May you release these as well as those from the (bonds of) sin.

VI.84.3 O distress (perdition), not obstructing us, do loosen the iron-fetters (aṅkuṣa), that bind us fast. The controller (death) verily gives, O man, back to me. Our homage be to that controller, the death. (Also Rg. VI.63.2)

VI.84.4 May you bind a man to the iron-peg, then in this world, he stays surrounded with deaths, which are thousands, (O distress divine); may you, in accord with the controller and the elders, raise this man to the highest sorrowless worlds. (Also see Av. VI.63.3)

(८५) पञ्चाशीतितमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्यापरां ऋषिः । वनस्पतिर्वेयता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

वरुणो वारयाता अयं देवो वनस्पतिः ।
 यक्ष्मो यो अस्मिन्नाविष्टस्तमु देवा अवीवरन् ॥१॥
 इन्द्रस्य वचसा वयं मित्रस्य वरुणस्य च ।
 देवानां सर्वेषां वाचा यक्ष्मं ते वारयामहे ॥२॥
 यथा वृत्र इमा आपस्तस्तम्भं विश्वधा यतीः ।
 एवा ते अभिना यक्ष्मं वैश्वानरेण वारये ॥३॥

वरुणः । वारयाते । अयम् । देवः । वनस्पतिः ।
 यक्ष्मः । यः । अस्मिन् । आविष्टः । तम् । ऊं इति । देवाः । अवीवरन् ॥ १ ॥
 इन्द्रस्य । वचसा । वयम् । मित्रस्य । वरुणस्य । च ।
 देवानाम् । सर्वेषाम् । वाचा । यक्ष्मन् । ते । वारयामहे ॥ २ ॥
 यथा । वृत्रः । इमाः । आपः । तस्तम्भं । विश्वधा । यतीः ।
 एव । ते । अभिना । यक्ष्मम् । वैश्वानरेण । वारये ॥ ३ ॥

(८६) पञ्चाशीतितमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्यापरां ऋषिः । एकवृषो देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

वृषेन्द्रस्य वृषो दिवो वृषा पृथिव्या अयम् ।
 वृषा विश्वस्य भूतस्य त्वमेकवृषो भव ॥१॥
 समुद्र ईशे स्रवतामग्निः पृथिव्या वृशी ।
 चन्द्रमा नक्षत्राणामीशे त्वमेकवृषो भव ॥२॥
 सम्राडस्यसुराणां कुकुर्भनुष्याणिम ।
 देवानामर्धभागसि त्वमेकवृषो भव ॥३॥

वृषा । इन्द्रस्य । वृषा । दिवः । वृषा । पृथिव्याः । अयम् ।
 वृषा । विश्वस्य । भूतस्य । त्वम् । एकऽवृषः । भव ॥ १ ॥
 समुद्रः । ईशे । स्रवताम् । अग्निः । पृथिव्याः । वृशी ।
 चन्द्रमा । नक्षत्राणाम् । ईशे । त्वम् । एकऽवृषः । भव ॥ २ ॥
 सम्राट् । अग्निः । असुराणाम् । कुकुर्भ । मनुष्याणिम ।
 देवानाम् । अर्धभागः । अग्निः । त्वम् । एकऽवृषः । भव ॥ ३ ॥

Vanaspatih : A herb

VI.85.1 This divine fast-tree Varana (Varuṇa; *Creataeva roxburghii*) is a preventive remedy. May the enlightened ones cure the consumption that has entered this man.

VI.85.2 By the command of the replendent Lord, of the friendly Lord, of the venerable Lord, and with the speech of all the enlightend ones, we ward off your wasting disease.

VI.85.3 Just as the coverer (vṛta) stopped and stilled these waters, nourisher of all, so with the fire, the benefactor of all men, I ward off your wasting disease.

Eka - vṛṣaḥ

VI.86.1 This man is the power (vṛṣā) of the resplendent Lord, the power of the heaven, the power of the earth, the power of all the beings. May you be the one and only powerful lord.

VI.86.2 The ocean is the lord of the streams, the fire has the sway over land; the moon is lord of the stars. May you be the one and only powerful lord.

VI.86.3 You are the sovereign of the life-enjoyers and apex of men; you are the part-sharer of the enlightened ones. May you be the one and only powerful lord.

(८३) सप्ताशीतितमं सूक्तम्

(१-३) तृषस्यास्य सूक्तस्यापत्ता क्रविः । ध्रुवो देवता । भृगुर्गुणः ॥

आ त्वाहार्पमन्तरभूर्ध्रुवस्तिष्ठविचाचलत् ।
 विशस्त्वा सर्वा वाञ्छन्तु मा त्वद्वाष्ट्रमधि भ्रशत् ॥१॥
 इहेवैधि माप च्योष्टाः पर्वत इवाविचाचलत् ।
 इन्द्रेहैव ध्रुवस्तिष्ठेह राष्ट्रमु धारय ॥२॥
 इन्द्र एतमदीधरन्ध्रुवं ध्रुवेण हविषा ।
 तस्मै सोमो अधि ब्रवदयं च ब्रह्मणस्पतिः ॥३॥

आ । त्वा । अहार्पम् । अन्तः । अभुः । ध्रुवः । तिष्ठ । अविऽचाचलत् ।
 विशः । त्वा । सर्वाः । वाञ्छन्तु । मा । त्वत् । राष्ट्रम् । अधि । भ्रशत् ॥ १ ॥
 इह । एव । एधि । मा । अप । च्यांष्टाः । पर्वतऽइव । अविऽचाचलत् ।
 इन्द्रऽइव । इह । ध्रुवः । तिष्ठ । इह । राष्ट्रम् । ऊं इति । धारय ॥ २ ॥
 इन्द्रः । एतम् । अदीधरत् । ध्रुवम् । ध्रुवेण । हविषा ।
 तस्मै । सोमः । अधि । ब्रवत् । अयम् । च । ब्रह्मणः । पतिः ॥ ३ ॥

(८४) सप्ताशीतितमं सूक्तम्

(१-३) तृषस्यास्य सूक्तस्यापत्ता क्रविः । ध्रुवो देवता । (१-२) प्रथमाद्वितीययोर्कैबोर्गुणः । (३) तृतीयापाथ विदुर्गुणः ॥

ध्रुवा द्यौर्ध्रुवा पृथिवी ध्रुवं विश्वमिदं जगत् ।
 ध्रुवासः पर्वता इमे ध्रुवो राजा विशामयम् ॥१॥
 ध्रुवं ते राजा वरुणो ध्रुवं देवो बृहस्पतिः ।
 ध्रुवं तु इन्द्रश्चाग्निश्च राष्ट्रं धारयतां ध्रुवम् ॥२॥
 ध्रुवोच्युतः प्र मृणीहि शत्रूञ्छत्रयतोर्धरान्पादयस्व ।
 सर्वा दिशः समनसः सग्नीचीर्ध्रुवार्यते समितिः कल्पतामिह ॥३॥

ध्रुवा । द्यौः । ध्रुवा । पृथिवी । ध्रुवम् । विश्वम् । इदम् । जगत् ।
 ध्रुवासः । पर्वताः । इमे । ध्रुवः । राजा । विशाम् । अयम् ॥ १ ॥
 ध्रुवम् । ते । राजा । वरुणः । ध्रुवम् । देवः । बृहस्पतिः ।
 ध्रुवम् । ते । इन्द्रः । च । अग्निः । च । राष्ट्रम् । धारयताम् । ध्रुवम् ॥ २ ॥
 ध्रुवः । अच्युतः । प्र । मृणीहि । शत्रून् । शत्रुञ्छ्रयतः । अधरान् । पादयस्व । सर्वाः ।
 दिशः । समऽमनसः । सग्नीचीः । ध्रुवार्य । ते । समऽइतिः । कल्पताम् । इ ॥ ३ ॥

Dhruvah

VI.87.1 O king, I have brought you here. Now you have entered inside. May you remain here firm and unremovable. May all the subjects be like you. May Your kingship never fail. (Also Yv. XII.11)

VI.87.2 Remain ever here. Do not be removed. Stay here seadfast just like the resplendent Lord and sustain here the kingdom.

VI.87.3 The resplendent Lord sustains him steady with unfailing offerings (supplies). May the blissful Lord and the Lord supreme bless and favour him.

Dhruvah : Firm

VI.88.1 The sky is firm (dhruva); the earth is firm; and all this living world is firm. These mountains are firm and firm is this king of the people.

VI.88.2 May the sovereign venerable Lord be firm for you and the victorious (devaḥ) Lord supreme (Bṛhaspati) for you be firm. May the resplendent Lord and the adorable Lord keep your kingdom firm.

VI.88.3 Firm and unshaken slay your enemies. Put them down who behave like enemies. May all the regions be like-minded and accordant to you. May the war-council (assembly) enable you to remain firmly here.

(८९) एकोनवतितमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्यायर्वा ऋषिः । मन्त्रोत्तरं वेदता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

इदं यत्प्रेष्यः शिरो दत्तं सोमेन वृष्ण्यम् ।
 ततः परि प्रजतिन हार्दि ते शोच्यामसि ॥१॥
 शोच्यामसि ते हार्दि शोच्यामसि ते मनः ।
 वार्तं धुम इव सध्व्यङ् मामेवान्वन्तु ते मनः ॥२॥
 मह्यं त्वा मित्रावरुणौ मह्यं देवी सरस्वता ।
 मह्यं त्वा मध्यं भूम्या उभावन्तौ रमस्पताम् ॥३॥

इदम् । यत् । प्रेष्यः । शिरः । दत्तम् । सोमेन । वृष्ण्यम् ।
 ततः । परि । प्रजतिन । हार्दिम् । ते । शोच्यामसि ॥ १ ॥
 शोच्यामसि । ते । हार्दिम् । शोच्यामसि । ते । मनः ।
 वार्तम् । धुमः इव । सध्व्यङ् । माम् । एव । अनु । एतु । ते । मनः ॥२॥
 मह्यम् । त्वा । मित्रावरुणौ । मह्यम् । देवी । सरस्वती ।
 मह्यम् । त्वा । मध्यम् । भूम्याः । उभौ । अन्तौ । सम् । अस्यताम् ॥ ३ ॥

(९०) नवतितमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्यायर्वा ऋषिः । रुद्रो देवता । (१-२) प्रथमाद्वितीययोर्ऋषोरनुष्टुप् ।

(३) क्लीयायाध्वानीं मुरियुष्मिन् छन्दसी ॥

यां ते रुद्र इषुमास्यदङ्गेभ्यो हृदयाय च ।
 इदं तामद्य त्वह्यं विषूचीं वि बृहामसि ॥१॥
 यास्ते शतं धमनयोऽग्नान्यनु विष्टिताः ।
 तासां ते सर्वासां वयं निर्विषाणि ह्वयामसि ॥२॥
 नमस्ते रुद्रास्यते नमः प्रतिहितायै ।
 नमो विसृज्यमानायै नमो निषतितायै ॥३॥

याम् । ते । रुद्रः । इषुम् । आस्यत् । अङ्गेभ्यः । हृदयाय । च ।
 इदम् । ताम् । अद्य । त्वत् । वयम् । विषूचीम् । वि । बृहामसि ॥ १ ॥
 याः । ते । शतम् । धमनयः । अङ्गानि । अनु । विस्थिताः ।
 तासाम् । ते । सर्वासाम् । वयम् । निः । विषाणि । ह्वयामसि ॥ २ ॥
 नमः । ते । रुद्र । अस्यत । नमः । प्रतिहितायै ।
 नमः । विसृज्यमानायै । नमः । निषतितायै ॥ ३ ॥

As in the verses

VI.89.1 This is the invigorating head of the winner of love, which Soma, the medicinal herb, has bestowed with the vigour born out of it, we incite desire in your heart.

VI.89.2 We incite your heart, we incite your mind. May your mind follow me straight, as smoke follows the wind.

VI.89.3 May the Lord friendly and venerable give you to me; may the divine speech may give you to me. May the middle and both the ends of the earth unite you with me.

Rudrah

VI.90.1 The arrow, which the terrible punisher has shot at your limbs and at your heart, that we now draw backward from you.

VI.90.2 The hundreds arteries, that lie within your limbs, from all of them we draw the poison out.

VI.90.3 O terrible punisher, homage be to you when shooting; homage be to the arrow aimed at; homage be to the arrow leaving the bow-string; homage be to the arrow hitting (the target).

(९१) एकवचनितमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्य वृषभक्षिप्रा कृषिः । (१-३) प्रथमाद्वितीययोर्कृषोर्यक्ष्यनाशनम् ।

(१) कृषीपायाश्च भापो देवताः । मनुहुर् कृष्यः ॥

इमं यवमष्टायोगैः पञ्चयोगैर्भिरचर्क्युः ।
 तेना ते तन्वोऽरु रपोऽचीनमप व्यये ॥१॥
 न्यग्वातो वाति न्यक्तिपति सूर्यः ।
 नीचीनमध्या दुहे न्यभिभवतु ते रपः ॥२॥
 आप इहा उ मेष्जीरापो अमीव्वातनीः ।
 आपो विश्वस्य मेष्जीस्तास्ते कृष्वन्तु मेष्जम् ॥३॥

इमम् । यवम् । अष्टाऽयोगैः । पञ्चयोगैर्भिः । अचर्क्युः ।
 तेन । ते । तन्वः । रपः । अपाचीनम् । अप । व्यये ॥ १ ॥
 न्यक् । वानः । वाति । न्यक् । तपति । सूर्यः ।
 नीचीनम् । अध्या । दुहे । न्यक् । भवतु । ते । रपः ॥ २ ॥
 आपः । इत् । वै । ऊं इति । मेष्जीः । आपः । अमीव्वातनीः ।
 आपः । विश्वस्य । मेष्जीः । ताः । ते । कृष्वन्तु । मेष्जम् ॥ ३ ॥

(९२) द्विवचनितमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्याधर्षा कृषिः । वागी देवता । (१) प्रथमर्षो वगनी,

(२-३) द्वितीयाद्वितीययोश्च विदुर् कृष्वन्ती ॥

वार्तरहा भव वाजिन्युज्यमान इन्द्रस्य याहि प्रसवे मनोजवाः ।
 युञ्जन्तु त्वा मरुतो विश्ववेदस आ ते त्वष्टा पत्सु जवं दधातु ॥१॥
 जवसे अर्वन्निहितो गुहा यः श्येने वार्त उत योचरत्परीत्तः ।
 तेन त्वं वाजिन्बलवान्बलेनाजि जय समने पारयिष्णुः ॥२॥
 तनूष्टे वाजिन्तन्वं नयन्ती वाममस्मभ्यं धावन्तु शर्म तुभ्यम् ।
 अहुतो महो धरुणाय देवो दिवीवि ज्योतिः स्वमा मिमीयात् ॥३॥

वार्तरहाः । भव । वाजिन् । युज्यमानः । इन्द्रस्य । याहि । प्रऽसवे । मनऽजवाः ।
 युञ्जन्तु । त्वा । मरुतः । विश्ववेदसः । आ । ते । त्वष्टा । पत्सु । जवम् । दधातु ॥१॥
 जवः । ते । अर्वन् । निऽहितः । गुहा । यः । श्येने । वार्ते । उत । यः । अचरत् ।
 परीत्तः । तेन । त्वम् । वाजिन् । बलवान् । बलेन । आजिम् । जय । समने । पारयिष्णुः ॥
 तनूः । ते । वाजिन् । तन्वम् । नयन्ती । वामम् । अस्मभ्यम् । धावन्तु । शर्म । तुभ्यम् ।
 अहुतः । महः । धरुणाय । देवः । दिविऽईव । ज्योतिः । स्वम् । आ । मिमीयात् ॥

Eradication of Yakṣma or disease

VI.91.1 This barley, they have treated with a mixture of eight remedies (aṣṭā yogaiḥ), with a mixture of six remedies (ṣaḍayogebhiḥ). With this, I expel the disease from your body downwards.

VI.91.2 The wind blows downwards; downwards shines the sun; downwards the cow is milked; may your disease be expelled downwards.

Āpaḥ : Waters

VI.91.3 The waters certainly have the remedial properties; the waters are dispeller of disease. The waters cure all maladies; may they be the remedy for you.

Vājin (steed)

VI.92.1 O vājin, the steed, may you be as swift as wind, after having been harnessed (yuj), please go in Indra's impulse (prasava), with quickness of the mind. May the maruts (cloud-bearing winds) harness you. May the Supreme Architect, Tvaṣṭṛ, provide speed to your feet. (Also Yv. IX.8)

VI.92.2 O courser, speed has been put in your feet in secrecy, comparable to the speed of a hawk or of the wind. May you become strong with the strength; may your entire race be strong; may you rescue us during our struggles and strifes. (Also Yv. IX.9)

VI.92.3 O speedy courser, may your body, carrying the body (of the rider), being wealth for us and comfort for you. May the great simple-hearted Lord, make His light shine for the sustenance (of the world), like the light of the sky. (Also Ṛg. X.56.1)

(९१) विनर्वातितमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्य शान्तातिर्नमिः । (१-२) प्रथमाद्वितीययोर्कपो रुद्रः (३) कृतीयायाथ
विष्ये देवा देवताः । त्रिष्टुप् छन्दाः ॥

यमो मृत्युरंधमारो निर्ऋथो वृभुः शर्वोस्ता नीलशिखण्डः ।
 देवजनाः सेनयोत्तस्थिवांसस्ते अस्माकं परि वृञ्जन्तु वीरान् ॥१॥
 मनसा होमैर्हरसा धृतेन शर्वायास्त्र उत राज्ञे भुवारी ।
 नमस्येभ्यो नम एभ्यः कृणोम्यन्यत्रास्मदुघर्विषा नयन्तु ॥२॥
 त्रायध्वं नो अघर्विषाभ्यो वृधाद्विष्वे देवा मरुतो विश्ववेदसः ।
 अग्नीषोमा वरुणः पूतदक्षा वातापर्जन्ययोः सुमती स्याम ॥३॥

यमः । मृत्युः । अघऽनारः । निऽऽऋथः । वृभुः । शर्वः । अरता । नीलऽशिखण्डः ।
 देवऽजनाः । सेनया । उत्तस्थिऽवांसः । ते । अस्माकम् । परि । वृञ्जन्तु । वीरान् ॥ १ ॥
 मनसा । होमैः । हरसा । धृतेन । शर्वाय । अस्त्रे । उत । राज्ञे । भुवार्य । नमस्येभ्यः ।
 नमः । एभ्यः । कृणोमि । अन्यत्र । अस्मत् । अघऽर्विषाः । नयन्तु ॥ २ ॥
 त्रायध्वम् । नः । अघऽर्विषाभ्यः । वृधात् । विश्वे । देवाः । मरुतः । विश्वऽवेदसः ।
 अग्नीषोमा । वरुणः । पूतदक्षाः । वातापर्जन्ययोः । सुमती । स्याम ॥ ३ ॥

(९४) चतुर्नर्वातितमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्याथर्वाङ्गिरा ऋषिः । सरस्वती देवता । (१, ३) प्रथमा-
कृतीयायोर्कपोरुष्टुप्, (२) द्वितीयायाथ विष्णुगती छन्दसी ॥

सं वो मनीसि सं वृता समाकृतीर्नमामसि ।
 अमी ये विव्रता स्यन् तान्वः सं नमयामसि ॥१॥
 अहं गृभ्णामि मनसा मनीसि मम चित्तमनु चित्तेभिरेत ।
 मम वशेषु हृदयानि वः कृणोमि मम यातमनुवर्त्मानि एत ॥२॥
 ओते मे यावापृथिवी ओता देवी सरस्वती ।
 ओतौ म इन्द्रश्चामिभ्रुर्ध्यासेदं सरस्वति ॥३॥

सम् । वः । मनीसि । सम् । वृता । सम् । आऽकृतिः । नमामसि ।
 अमी इति । ये । विव्रताः । स्यन् । तान् । वः । सम् । नमयामसि ॥ १ ॥
 अहम् । गृभ्णामि । मनसा । मनीसि । मम । चित्तम् । अनु । चित्तेभिः । आ । इत् ।
 मम । वशेषु । हृदयानि । वः । कृणोमि । मम । यातम् । अनुऽवर्त्मानि । आ । इत् ॥ २ ॥
 ओते इत्याऽउते । मे । यावापृथिवी इति । आऽउता । देवी । सरस्वती ।
 आऽउतौ । मे । इन्द्रः । च । अग्निः । च । ऋष्यास्म । इदम् । सरस्वति ॥ ३ ॥

Yama and Others (see verses)

VI.93.1 The controller, the death, the slayer of sinners, the tormentor, the tawny-coloured, the tearer, the shooter, the blue-crested, and all the enlightened people, having risen up with invading army - may all of them leave our heroes unscathed.

VI.93.2 To the tearer and the shooter, and to their great promising (bhava) king, worthy of homage. I pay my homage to them all with thought, with offerings and with purified butter. May they turn the poisonous sinners (agha-viṣū) away from us.

VI.93.3 All the enlightened ones, brave soldiers knowing all, the Lord adorable and venerable, and the venerable Lord skilled in purifying, may they protect us from poisonous sinners and from murder (vadhād). May we be blessed with favour of the wind and the cloud.

Sarasvatī

VI.94.1 We mould together your minds, together your courses and designs. So far you have been of conflicting courses (vivratā), we make you bend them in harmony.

VI.94.2 I hold your minds with mine; come after my intent; I put your heats in my control. Please come behind me following my foot-prints, the bracks of my movement.

VI.94.3 Heaven and earth have worked in (otau) for me. The divine Sarasvatī has worked in for me. Both Indra and Agni pervade through and through in me. O goddess of enlightenment, may we attain all success here. (Also cf. Av. V.23.1).

(२५) पञ्चमवतितमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्य शृगक्षिप्रा कृषिः । वनस्सतिर्वेष्टता । मनुहुर् अन्तः ॥

अश्वत्थो देवसर्दनस्तृतीयस्यामितो द्विवि । तत्रामृतस्य चक्षुषं देवाः कुष्ठमवन्वत ॥ १ ॥
 हिरण्ययी नौरचरुहिरण्यबन्धना द्विवि । तत्रामृतस्य पुष्पं देवाः कुष्ठमवन्वत ॥ २ ॥
 गर्भो अस्योर्षधीनां गर्भो हिमवतामुत । गर्भो विश्वस्य भूतस्येमे मे अगदं कृधि ॥ ३ ॥

अश्वत्थः । देवऽसर्दनः । तृतीयस्याम् । इतः । द्विवि ।
 तत्र । अमृतस्य । चक्षुषम् । देवाः । कुष्ठम् । अवन्वत ॥ १ ॥
 हिरण्ययी । नौः । अचरत् । हिरण्यबन्धना । द्विवि ।
 तत्र । अमृतस्य । पुष्पम् । देवाः । कुष्ठम् । अवन्वत ॥ २ ॥
 गर्भः । असि । ओर्षधीनाम् । गर्भः । हिमवताम् । उत । गर्भः ।
 विश्वस्य । भूतस्य । इमम् । मे । अगदम् । कृधि ॥ ३ ॥

(२६) षण्मवतितमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्य शृगक्षिप्रा कृषिः । (१-२) षण्मादितीययोर्कचोर्वनस्सतिः । (३) कृतीयायाश्च सोमो देवते । (१-२) षण्मादितीययोर्मनुहुर् । (३) कृतीयायाश्च विपदा विपद्गायत्री ऋन्वसी ॥

या ओर्षधयः सोमराज्ञीर्वह्नीः शतर्विचक्षणाः ।
 बृहस्पतिप्रमृतास्ता नो मुञ्चन्वंहसः ॥ १ ॥
 मुञ्चन्तु मा शपथ्याद्दयो वरुण्यादित ।
 अयो यमस्य पङ्क्तीशाद्विश्वसादेवकित्त्रिषात् ॥ २ ॥

यच्चक्षुषा मनसा यच्च वाचोपास्मि जाग्रतो यत्स्वपन्तः ।
 सोमस्तानि स्वधया नः पुनातु ॥ ३ ॥

याः । ओर्षधयः । सोमराज्ञीः । बृह्नीः । शतर्विचक्षणाः ।
 बृहस्पतिप्रमृताः । ताः । नः । मुञ्चन्तु । अंहसः ॥ १ ॥
 मुञ्चन्तु । मा । शपथ्यात् । अयो इति । वरुण्यात् । उत ।
 अयो इति । यमस्य । पङ्क्तीशात् । विश्वस्मात् । देवऽकित्त्रिषात् ॥ २ ॥
 यत् । चक्षुषा । मनसा । यत् । च । वाचा । उपऽआस्मि । जाग्रतः । यत् । स्वपन्तः ।
 सोमः । तानि । स्वधया । नः । पुनातु ॥ ३ ॥

Vanaspati : Kuṣṭha herb

VI.95.1 The Aśvattha, the seat of gods in the third heaven from here (devasadana, tṛtīya), there the gods gain a victory over Kuṣṭha or leprosy; the victory is a sight of immortality. (Also see Av. V.4.3)

VI.95.2 A golden ship (hiraṇya mayī), of golden tackle (hiraṇya - bandhanā) roamed about in sky. There gods achieved victory on the Kuṣṭha (leprosy) - a flower of immortality (amṛtasya puṣpam)

VI.95.3 You are the womb of herbs, O kuṣṭha, a child of the snowy mountains, the youngest of all existence. May you be gracious enough to make this man free from disease for me. (cf. Av. V.25.7)

Vanaspatiḥ (herb)

VI.96.1 The herbs which are numerous are of a hundred appearances and among whom the Chief is Soma. May those, impelled (prescribed) by the Lord supreme, free us from the malady.

VI.96.2 May those (herbs) free me from the malady caused by angry words, and also from what is caused by maladjustment of water (varuṇyāt); then from the fetters of the controller (death) and also from all the sins committed against the bounties of Nature.

Soma

VI.96.3 Whether awake or asleep, whatever defect we have acquired through vision, mind or speech, may the blissful Lord (Soma plant) purify that with His power of sustenance

(९७) सप्तमपतितमं सूक्तम्

(१-२) दधत्वास्त्य सूतस्यायथा क्रपिः । (१, ३) प्रथमाद्वीथयोर्कोषोर्द्वेषा, (२) द्वितीयायाश्च मित्रावप्ली
देवताः । (१) प्रथमायाश्चिदुप, (२) द्वितीयाया वयती, (३) द्वितीयायाश्च भुरिभिरुप कृन्ति ॥

अभिभूर्यज्ञो अभिभूरभिरभिभूः सोमो अभिभूरिन्द्रः ।
अभ्यहं विश्वाः पृतना यथासान्येवा विधेमाग्निहोत्रा इदं हविः ॥१॥
स्वधास्तु मित्रावरुणा विपश्चिता प्रजावत्सर्धं मधुनेह पिन्वतम् ।
बाधेयां दूरं निश्चिंति पराचैः कृतं चिदेनः प्र सुसुक्तमस्मत् ॥२॥
इमं वीरमनु हर्षध्वमग्रमिन्द्रं सखायो अनु सं रभध्वम् ।
ग्रामजितं गोजितं वज्रवाहुं जयन्तमज्मं प्रमृणन्तमोर्जसा ॥३॥

अभिऽभूः । वृत्तः । अभिऽभूः । अग्निः । अभिऽभूः । सोमः । अभिऽभूः । इन्द्रः । अभि । अहम् ।
विद्वाः । पृतनाः । यथा । असांनि । एव । विधेम । अग्निऽहोत्राः । इदम् । हविः ॥ १ ॥

स्वधा । अस्तु । मित्रावरुणा । विपुऽचिता । प्रजावत् । क्षत्रम् । मधुना । इह । पिन्वतम् ।
बाधेयाम् । दूरम् । निऽर्क्षतिम् । पराचैः । कृतम् । चित् । एनः । प्र । मुमुक्तम् । अस्मत् ॥ २ ॥
इमम् । वीरम् । अनु । हर्षध्वम् । अग्रम् । इन्द्रम् । सखायः । अनु । सम् । रभध्वम् ।
ग्रामऽजितम् । गोऽजितम् । वज्रऽवाहुम् । जयन्तम् । अजम् । प्रऽमृणन्तम् । ओर्जसा ॥ ३ ॥

(९८) महनपतितमं सूक्तम्

(१-२) दधत्वास्त्य सूतस्यायथा क्रपिः । इन्द्रो देवता । (१, ३) प्रथमाद्वीथयोर्कोषोर्द्वेषा, (२)
(२) द्वितीयायाश्च वृधतीगर्मास्तारपक्षिस्तन्वती ॥

इन्द्रो जयाति न परा जयाता अधिराजो राजंसु राजयाते ।
चर्कृत्य ईद्व्यो वन्द्यश्चोपसर्धो नमस्यो भवेह ॥१॥
त्वमिन्द्राधिराजः श्रवस्युस्त्वं भूरभिमूर्तिर्जनानाम् ।
त्वं देवीर्विशं इमा वि राजायुष्मत्क्षत्रमजरं ते अस्तु ॥२॥

इन्द्रः । जयाति । न । परा । जयाते । अधिऽराजः । राजेऽसु । राजयाते ।
चर्कृत्यः । ईद्व्यः । वन्द्यः । च । उपऽसर्धः । नमस्यः । भव । इह ॥ १ ॥

त्वम् । इन्द्रः । अधिऽराजः । श्रवस्युः । त्वम् । भुः । अभिऽभूतिः । जनानाम् ।
त्वम् । देवीः । विशः । इमाः । वि । राज । आयुष्मत् । क्षत्रम् । अजरम् । ते । अस्तु ॥ २ ॥

Devāḥ

VI.97.1 The sacrifice is the conqueror; the adorable king is the conqueror; the Soma (the blissful herb) is the conqueror; the resplendent army Chief is the conqueror. We, the invokers of the adorable Lord, offer this oblation, so that I may conquer all the invading hordes.

Mitra - Varuṇa Pair

VI.97.2 O Lord friendly and venerable. O wise, may there be sustenance for us. May you pour on this man princely power with sweetness and with progeny. Drive the distress (perdition) far and far away. May you also free us from the sin (that we might have ever) committed.

Devāḥ

VI.97.3 Raise a shout of joy, O friends, following this mighty hero. Mobilize yourselves behind this resplendent one, the conqueror of villages, the conqueror of cows, wielder of the adamant weapon, victorious and the destroyer of enemy's force by his vehemence.

Indraḥ

VI.98.1 The resplendent one wins; he is never defeated; he shines as the overlord among kings. May you, O destroyer of enemy, be worthy of praise, homage, approach, and reverence here.

VI.98.2 O resplendent king, may you become the glorious overlord of kings; may you become winner of people. May you rule over these godly people. May your princely power be long-lasting and never decaying.

प्राच्या दिशस्त्वमिन्द्रासि राजोतोदीच्या दिशो वृत्रहञ्छुहोसि ।
यत्र यन्ति स्रोत्यास्तज्जितं ते दक्षिणतो वृषभ एषि हव्यः ॥३॥

प्राच्याः । दिशः । त्वम् । इन्द्र । असि । राजा । जित । उदीच्याः । दिशः । वृत्रहन् ।
शत्रुऽऽः । असि । यत्र । यन्ति । स्रोत्याः । तत् । जितम् । ते । दक्षिणतः । वृषभः ।
एषि । हव्यः ॥ ३ ॥

(२९) वषभशतितमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्यापरां प्रायः । (१-२) वषमादितीयपोरुहोस्त्रिन्द्रः । (१) कृतीयापाधेन्द्रः सोमः
सविता च देवताः । (१-२) वषमादितीयपोरनुहुत्, (३) कृतीयापाध भुवि हृती कृन्त्यती ॥

अभि त्वेन्द्र वरिमतः पुरा त्वांहुरणाहुवे ।
ह्वयाम्युग्रं चेतारं पुरुणामानमेकजम् ॥१॥
यो अथ सेन्यो वधो जिघांसन्न उदीरते ।
इन्द्रस्य तत्र बाहू समन्तं परि दद्याः ॥२॥
परि दद्या इन्द्रस्य बाहू समन्तं त्रातुस्त्रायतां नः ।
देवसवितुः सोमं राजन्सुमनसं मा कृणु स्वस्तये ॥३॥

अभि । त्वा । इन्द्र । वरिमतः । पुरा । त्वा । अंहुरणात् । हुवे ।
ह्वयामि । उग्रम् । चेतारम् । पुरुणामानम् । एकजम् ॥ १ ॥
यः । अथ । सेन्यः । वधः । जिघांसन् । नः । उद्वर्द्धते ।
इन्द्रस्य । तत्र । बाहू इति । समन्तम् । परि । दद्याः ॥ २ ॥
परि । दद्याः । इन्द्रस्य । बाहू इति । समन्तम् । त्रातुः । त्रायताम् । नः ।
देव । सवितुः । सोमं । राजन् । सुमनसम् । मा । कृणु । स्वस्तये ॥ ३ ॥

(१००) शततमं सूक्तम्

(१-४) वृषस्यास्य सूक्तस्य गुरुत्याहुभिः । वनस्तित्वेषता । मनुहुत् कृन्दः ॥

देवा अदुः सूर्यो अदादोरदात्पृथिव्यदात् ।
तिस्रः सरस्वतीरदुः सचित्ता विषदूषणम् ॥१॥

देवाः । अदुः । सूर्यः । अदात् । योः । अदात् । पृथिवी । अदात् ।
तिस्रः । सरस्वतीः । अदुः । सचित्ताः । विषदूषणम् ॥ १ ॥

VI.98.3 Of the eastern region, O resplendent one, you are the king; and of the northern region, O slayer of nescience, you are the destroyer of enemies. You have conquered all as far as the rivers go (in the west). Worthy of offerings and full of vigour, may you come from the southern region.

Indraḥ

VI.99.1 O resplendent Lord, due to your greatness, even before distress I call upon you; I call upon you, the formidable, the correcter, the one having many names and born alone.

VI.99.2 If murderous weapon of the army is raised up desirous of killing us today, then we encompass ourselves with the two arms of the resplendent Lord.

Indraḥ : Somah : Savitr

VI.99.3 We encompass ourselves with the two arms of the resplendent Lord, the saviour. May He save us. O impeller Lord, O blissful King, may you make me good-hearted for my well-being.

Vanaspatiḥ

VI.100.1 The bounties of Nature have given; the sun has given; the sky has given; the earth has given; and the three ladies, Idā, Bharti, and Sarasvatī in full accord have given this antidote to poison.

यद्दे॒वा उ॒पजी॒का आ॒सि॒ञ्च॒न्ध॒न्व॒न्यु॒द॒कम् ।
 तेन॑ दे॒वप्र॑सू॒तेने॒दं दू॒षय॑ता वि॒षम् ॥२॥
 अ॒सुरा॑णां दु॒हिता॒सि सा दे॒वाना॑म॒सि स्व॑सा ।
 दि॒वस्पृ॑थि॒व्याः संभू॑ता सा च॒क॒र्य॒रसं॑ वि॒षम् ॥३॥

यत् । वः । दे॒वाः । उ॒प॒ऽज॒जी॒काः । आ॒ऽअ॒सि॒ञ्च॒न् । ध॒न्व॒नि । उ॒द॒कम् ।
 तेन॑ । दे॒व॒ऽप्र॑सू॒तेन॑ । इ॒दम् । दू॒ष॒य॒त॒ । वि॒षम् ॥ २ ॥
 अ॒सुरा॑णाम् । दु॒हि॒ता । अ॒सि॒ । सा । दे॒वा॒ना॒म् । अ॒सि॒ । स्व॑सा ।
 दि॒वः । पृ॒थि॒व्याः । स॒म॒ऽभू॑ता । सा । च॒क॒र्य॒ । अ॒र॒सम् । वि॒षम् ॥ ३ ॥

(१०१) पक्षोत्तरसप्ततमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्यावर्षाङ्गिरा ऋषिः । ब्रह्मणस्पतिर्ब्रह्मता । अनुहुप् उन्वः ॥

आ वृ॒षाय॑स्व श्व॒सि॒हि॒ वर्ध॑स्व प्र॒थय॑स्व च ।
 य॒था॒ङ्गं॑ वर्ध॑तां शो॒प॒स्तेन॑ यो॒षित॑मि॒ज्जहि॑ ॥१॥
 येन॑ कृ॒शं वा॒जय॑न्ति येन॑ हि॒न्वा॒न्ति॒ आतु॑रम् ।
 तेना॒स्य ब्र॑ह्मणस्प॒ते धनु॑रि॒वा ता॑नया॒ पसः॑ ॥२॥
 आहं॑ त॒नोमि॑ ते॒ पसो॑ अधि॒ ज्यामि॑व॒ धन्व॑नि ।
 क्र॒म॒स्व॒शी इ॒व रो॒हित॑म॒न॒व॒ग्लाय॑ता॒ सदा॑ ॥३॥

आ । वृ॒ष॒ऽअ॒य॒स्व । श्व॒सि॒हि॒ । वर्ध॑स्व । प्र॒थ॒य॒स्व । च॒ ।
 य॒था॒ऽअ॒ङ्गम् । वर्ध॑ताम् । शो॒पः । तेन॑ । यो॒षि॒त॒म् । इ॒त् । ज॒हि॑ ॥१॥
 येन॑ । कृ॒शम् । वा॒ज॒य॒न्ति॒ । येन॑ । हि॒न्वा॒न्ति॒ । आ॒तु॒रम् ।
 तेन॑ । अ॒स्य । ब्र॒ह्म॒णः । प॒ते । धनुः॑ऽइ॒व । आ । ता॒न॒य॒ । प॒सः॑ ॥ २ ॥
 आ । अ॒हम् । त॒नो॒मि॒ । ते॒ । प॒सः॑ । अधि॑ । ज्याम्॑ऽइ॒व । ध॒न्व॒नि ।
 क्र॒म॒स्व । ऋ॒शोऽइ॒व । रो॒हि॒त॒म् । अ॒न॒व॒ऽग्लाय॑ता । सदा॑ ॥ ३ ॥

VI.100.2 O white ants (upajīkā), what water the bounties of Nature provide for you in the desert, with that, may you counter-act this poison.

VI.100.3 You are the daughter of life-savers (asura) and sister of the enlightened ones. You have sprung from sky and earth; as such, may you make the poison powerless.

Brahmaṇaspati

VI.101.1 Behave like a strong bull. Breathe in vitality. Grow and spread, so that your male organ be developed to the full. With that go to the woman confidently.

VI.101.2 With which they give new vigour to a lean and thin person, and with which they make a sick person strong and stout, with that, (treatment) O Lord of knowledge, may you make his male organ taut as a bow.

VI.101.3 I make your penis (member) taut like a bow-string on a bow; mount, as it were a stag, a doe, unrelaxingly always. (Also Av. IV.4.7)

(१०२) द्युतःशततमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्य वामवर्धिरिति । अश्विनी देवते । मयुङ्गु एन्द्रः ॥

यथायं वाहो अश्विना समैति सं च वर्तते ।

एवा मामभि ते मनः समेतु सं च वर्तताम् ॥१॥

आहं खिदामि ते मनो राजाश्वः पृष्टशमिव ।

रेष्मच्छिन्नं यथा तृणं मयि ते वेष्टतां मनः ॥२॥

आञ्जनस्य मदुर्घस्य कुष्ठस्य नलदस्य च ।

तुरो भगस्य हस्ताभ्यामनुरोधनमुद्वरे ॥३॥

यथा । अयम् । वाहः । अश्विना । समऽएति । सम् । च । वर्तते ।

एव । माम् । अभि । ते । मनः । समऽएतु । सम् । च । वर्तताम् ॥ १ ॥

आ । अहम् । खिदामि । ते । मनः । राजऽअश्वः । पृष्टशाम् । इव ।

रेष्मऽछिन्नम् । यथा । तृणम् । मयि । ते । वेष्टताम् । मनः ॥ २ ॥

आऽआञ्जनस्य । मदुर्घस्य । कुष्ठस्य । नलदस्य । च ।

तुरः । भगस्य । हस्ताभ्याम् । अनुऽरोधनम् । उत् । भरे ॥ ३ ॥

(१०३) द्युतःशततमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्योच्छोचन क्रविः । मन्त्रोक्त इन्द्राग्नी वा देवते । मयुङ्गु एन्द्रः ॥

सुदानं वो बृहस्पतिः सुदानं सविता कर्तु ।

सुदानं मित्रो अर्यमा सुदानं भगो अश्विना ॥१॥

सं परमान्तसमवमानयो सं द्यामि मध्यमान् ।

इन्द्रस्तान्पर्यहृदास्मा तानमे सं द्या त्वम् ॥२॥

अमी ये युधमायन्ति केतून्कृत्वार्नीकशः ।

इन्द्रस्तान्पर्यहृदास्मा तानमे सं द्या त्वम् ॥३॥

समऽदानम् । वः । बृहस्पतिः । समऽदानम् । सविता । कर्तु ।

समऽदानम् । मित्रः । अर्यमा । समऽदानम् । भगः । अश्विना ॥ १ ॥

सम् । परमान् । सम् । अवमान् । अयो इति । सम् । द्यामि । मध्यमान् ।

इन्द्रः । तान् । परिं । अहाः । दाम्ना । तान् । अग्ने । सम् । द्य । त्वम् ॥ २ ॥

अमी इति । ये । युधम् । आयन्ति । केतून् । कृत्वा । अनीकऽशः ।

इन्द्रः । तान् । परिं । अहाः । दाम्ना । तान् । अग्ने । सम् । द्य । त्वम् ॥ ३ ॥

Aśvin - Pair

- VI.102.1** O twins divine (aśvinau), just as this draught-horse comes to and moves along (with his mate), so (O maiden) may your mind come towards me and move along with me.
- VI.102.2** I draw your mind towards me (O maiden), just as a king-horse draws a riding mare to him. May your mind whirl around me like straw broken by the whirlwind.
- VI.102.3** With the hands Bhaga (good luck), I anoint your limbs with the ointment of antimony (āñjana), sugar-cane (madugha), kuṣṭha and spikenard (nalada or nard), a quick means of winning love.

Brhaspati etc.

- VI.103.1** May the Lord supreme bind you; may the impeller Lord bind you. May the friendly Lord and the Lord of justice bind; may the Lord of wealth and glory (bhaga) and the twins divine bind you fast.
- VI.103.2** I hereby bind the highest, the lowest and the middle-ones. The resplendent army chief has surrounded them; O adorable king, may you now fetter them.
- VI.103.3** They who come to battle raising banners in their battalions - them the resplendent army-chief has surrounded; O adorable king, may you now fetter them.

(१०४) पञ्चोत्तराशततमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्य प्रशोचन ऋषिः । मन्योक्ता इन्द्राग्नी वा देवते । भवदुष्टं छन्दः ॥

आ॒दानेन॑ सु॒दानेन॑भि॒त्राना॑ धाम॒सि ।
 अ॒पा॒ना ये चै॒षां प्रा॒णा अ॒सुना॑सु॒न्तसम॑च्छि॒दन् ॥१॥
 इ॒दमा॒दानम॑करं॒ तप॑सेन्द्रेण॒ संशित॑म् ।
 अ॒मित्रा॑ ये॒त्र नः॑ सन्ति॒ तान्म॑ आ॒द्या त्वम् ॥२॥
 ऐ॒ना॒न्यतामि॑न्द्राग्नी॒ सोमो॑ राजा॒ च मे॒दिनी॑ ।
 इन्द्रो॑ म॒रुत्वाना॑दानम॒मित्रे॑भ्यः कृ॒णोतु॑ नः ॥३॥

आ॒ऽदानेन॑ । सु॒ऽदानेन॑ । अ॒मित्रा॑न् । आ । धा॒म॒सि ।
 अ॒पा॒नाः । ये । च । ए॒षाम् । प्रा॒णाः । अ॒सुना॑ । अ॒सून् । सम् । अ॒च्छि॒दन् ॥ १ ॥
 इ॒दम् । आ॒ऽदानम् । अ॒क॒रम् । तप॑सा । इन्द्रेण॑ । सम॑ऽशितम् ।
 अ॒मित्राः । ये । अत्र॑ । नः । सन्ति॑ । तान् । अ॒ग्ने । आ । द्या॑ । त्वम् ॥ २ ॥
 आ । 'ए॒नान् । द्य॒ताम् । इन्द्रा॑ग्नी इति॑ । सोमः॑ । राजा॑ । च । मे॒दिनी॑ ।
 इन्द्रः॑ । म॒रुत्वान् । आ॒ऽदानम् । अ॒मित्रे॑भ्यः । कृ॒णोतु॑ । नः ॥ ३ ॥

(१०५) पञ्चोत्तराशततमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्योन्मोचन ऋषिः । कासा देवता । भवदुष्टं छन्दः ॥

यथा॑ मनो॒ मनस्के॒तैः परा॑प॒तत्याशु॑मत् ।
 ए॒वा त्वं का॒से प्र प॑त॒ मन॒सोनु॑ प्र॒वाय्य॑मि ॥१॥
 यथा॑ बा॒णः सु॒संशितः॑ परा॑प॒तत्याशु॑मत् ।
 ए॒वा त्वं का॒से प्र प॑त॒ पृथि॑व्या अनु॒संव॑र्तम् ॥२॥
 यथा॑ सूर्य॑स्य र॒श्मयः॑ परा॑प॒तत्याशु॑मत् ।
 ए॒वा त्वं का॒से प्र प॑त॒ समु॒द्रस्यानु॑ वि॒क्षर॑म् ॥३॥

यथा॑ । मनः॑ । मनः॒ऽके॒तैः । परा॑ऽप॒त॒ति । आ॒शु॒ऽमत् ।
 ए॒व । त्वम् । का॒से । प्र । प॒त॒ । मन॑स॒ । अनु॑ । प्र॒ऽवाय्य॑मि ॥ १ ॥
 यथा॑ । बा॒णः । सु॒ऽसंशितः॑ । परा॑ऽप॒त॒ति । आ॒शु॒ऽमत् ।
 ए॒व । त्वम् । का॒से । प्र । प॒त॒ । पृथि॑व्याः । अनु॑ । सम॑ऽव॒र्तम् ॥ २ ॥
 यथा॑ । सूर्य॑स्य । र॒श्मयः॑ । परा॑ऽप॒त॒न्ति । आ॒शु॒ऽमत् ।
 ए॒व । त्वम् । का॒से । प्र । प॒त॒ । समु॒द्रस्य॑ । अनु॑ । वि॒ऽक्षर॑म् ॥ ३ ॥

Indrāṇī : Soma : Indra

VI.104.1 With fetters and ropes we bind up our foes. In-breaths and out-breaths of them, I cut off their lives with life.

VI.104.2 I have made this fetter, sharpened by the resplendent army-chief, with much zeal. O adorable king, may you fetter our enemies, who are here.

VI.104.3 May the resplendent army-chief and the adorable king allied and the shining blissful Lord fetter them. May the resplendent army chief make fetters for our enemies.

Kāśā : Cough

VI.105.1 As the mind flies fast far away by the objects of thought, so, O cough, may you run away following the destination (flight) of mind.

VI.105.2 Just as a well-sharpened arrow flies fast far away, so, O cough, may you run away to the lowest end of the earth.

VI.105.3 Just as the rays of the sun fly fast far away, so O cough (kāśā), may run away to the depths of the ocean.

(१०१) षडुत्तरघाततमं सूक्तम्

(१-१) वृषस्यास्य सूक्तस्य प्रमोचनं ऋषिः । पूर्वोवासा देवता । अग्न्युप उन्दः ॥

आर्यने ते परायणे दूर्वा रोहन्तु पुष्पिणीः ।
 उत्सो वा तत्र जायतां हृदो वा पुण्डरीकवान् ॥१॥
 अपामिदं न्ययनं समुद्रस्य निवेशनम् ।
 मध्ये हृदस्य नो गृहाः पराचीना मुखा कृधि ॥२॥
 हिमस्य त्वा जरयुणा शाले परि व्ययामसि ।
 शीतहृदा हि नो भुवेमिष्कृणोतु भेषजम् ॥३॥

आऽअर्यने । ते । पराऽअर्यने । दूर्वाः । रोहन्तु । पुष्पिणीः ।
 उत्सः । वा । तत्र । जायताम् । हृदः । वा । पुण्डरीकवान् ॥ १ ॥
 अपाम् । इदम् । निऽअर्यनम् । समुद्रस्य । निऽवेशनम् ।
 मध्ये । हृदस्य । नः । गृहाः । पराचीना । मुखा । कृधि ॥ २ ॥
 हिमस्य । त्वा । जरयुणा । शाले । परि । व्ययामसि ।
 शीतऽहृदा । हि । नः । भुवः । अग्निः । कृणोतु । भेषजम् ॥ ३ ॥

(१०७) सप्तोत्तरघाततमं सूक्तम्

(१-४) षडुत्तरघातस्य सूक्तस्य सप्तोत्तरातिरिचिः । विश्वमिदेवता । अग्न्युप उन्दः ॥

विश्वजित्त्रायमाणार्थं मा परि देहि ।
 त्रायमाणे द्विषाच्च सर्वं नो रक्ष चतुष्पाद्यच्च नः स्वम् ॥१॥
 त्रायमाणे विश्वजिते मा परि देहि ।
 विश्वजिद्विषाच्च सर्वं नो रक्ष चतुष्पाद्यच्च नः स्वम् ॥२॥

विश्वऽजित् । त्रायमाणार्थं । मा । परि । देहि ।
 त्रायमाणे । द्विषात् । च । सर्वम् । नः । रक्ष । चतुऽषात् । यत् । च । नः । स्वम् ॥१॥
 त्रायमाणे । विश्वऽजिते । मा । परि । देहि ।
 विश्वऽजित् । द्विषात् । च । सर्वम् । नः । रक्ष । चतुऽषात् । यत् । च । नः । स्वम् ॥२॥

Dūrvā : Grass : Sāmā

VI.106.1 At your approach and at the exit, may the dūrvā (*Panicum dactylon*) grass grow with flowers. May there appear a fountain spring or a water pond with lotuses.

VI.106.2 Here is the course of flowing waters, here is the abode of flood. May our houses be situated in the midst of the lake. Make the doors facing each other.

VI.106.3 O house, we encompass you with a perishable foetal covering of snow (*himasya jarāyuṇā*). May you have cool ponds (*śīta-hrada*) for us. May the fire be a remedy (for cold).

Viśvajit : All-conquering

VI.107.1 O conqueror of all, entrust me to the rescuing power. O rescuing power (*trāya māṇe*), may you protect all our bipeds, and quadrupeds which are our wealth.

VI.107.2 O rescuing power, entrust me to the conqueror of all. O conqueror of all, may you protect all our bipeds, and quadrupeds which are our wealth.

विश्वजित्कल्याण्ये मा परि देहि
 कल्याणि द्विपाद्य सर्वे नो रक्ष चतुष्पाद्य नः स्वम् ॥३॥
 कल्याणि सर्वविदे मा परि देहि ।
 सर्वविद्भिपाद्य सर्वे नो रक्ष चतुष्पाद्य नः स्वम् ॥४॥

विश्वजित् । कल्याण्ये । मा । परि । देहि ।
 कल्याणि । द्विपात् । च । सर्वम् । नः । रक्ष । चतुःपात् । यत् । च । नः । स्वम् ॥३॥
 कल्याणि । सर्वविदे । मा । परि । देहि ।
 सर्वविद् । द्विपात् । च । सर्वम् । नः । रक्ष । चतुःपात् । यत् । च । नः । स्वम् ॥४॥

(१०८) अहोत्तरस्तत्तमं सूक्तम्

(१-५) अथर्वस्यास्य सूक्तस्य सौम्यं अग्निः । (१-४, ५) अथवाहितृषस्य अथर्व्या अथर्व मेधा, (५) चतुष्पाद्याद्विषते ।
 (१, ४-५) अथवाचतुष्पाद्यामीयाम्नुहुत्, (५) द्वितीयाया उरोहृत्ती, (५) कृतीयायाय अथर्व्याहृती अन्तांसि ॥

त्वं नो मेधे प्रथमा गोभिरश्वेभिरा गंहि ।
 त्वं सूर्यस्य रश्मिभित्त्वं नो असि यज्ञिया ॥१॥
 मेधामुहं प्रथमां ब्रह्मण्वतीं ब्रह्मजुतामृषिदुताम् ।
 प्रपीतां ब्रह्मचारिभिर्वैवानामवसे हुवे ॥२॥
 यां मेधाममवो विदुर्यां मेधामसुरा विदुः ।
 ऋषयो भद्रां मेधां यां विदुस्तां मन्या वेश्यामसि ॥३॥

त्वम् । नः । मेधे । प्रथमा । गोभिः । अश्वेभिः । आ । गृहि ।
 त्वम् । सूर्यस्य । रश्मिभिः । त्वम् । नः । असि । यज्ञिया ॥ १ ॥
 मेधाम् । अहम् । प्रथमाम् । ब्रह्मण्वतीम् । ब्रह्मजुताम् । ऋषिदुताम् ।
 प्रपीताम् । ब्रह्मचारिभिः । देवानाम् । अवसे । हुवे ॥ २ ॥
 याम् । मेधाम् । ऋभवः । विदुः । याम् । मेधाम् । असुराः । विदुः ।
 ऋषयः । भद्राम् । मेधाम् । याम् । विदुः । ताम् । मन्या । आ । वेश्यामसि ॥ ३ ॥

VI.107.3 O conqueror of all, entrust me to the virtuous power. O virtuous power, may you protect all bipeds, and quadrupeds which are our wealth.

VI.107.4 O virtuous Power, entrust me to Omniscient. O Omniscient, may you guard all our bipeds, and quadrupeds which are our wealth.

Medhā : Understanding

VI.108.1 O understanding (medhā), the most important, may you come to us with cows, with horses and with rays of the sun. You are adorable to us (useful for our sacrifices).

VI.108.2 I invoke the understanding (medhā) the foremost, full of knowledge, inspired by knowledge, praised by seers, and drank to their fill by the seekers of knowledge, for helping the enlightened ones.

VI.108.3 The understanding, which the technicians (ṛbhu) have acquired, the understanding, which the life-enjoyers (life-asuras) have acquired, and the benign understanding, which the seers have acquired, that may you induct into me.

यामृषयो भूतकृतो मेधां मेधाविनो विदुः ।
 तया मामग्य मेधयाग्ने मेधाविनै कृणु ॥४॥
 मेधां सायं मेधां प्रातर्मेधां मध्यन्दिनं परि ।
 मेधां सूर्यस्य रश्मिभिर्वचसा वेशयामहे ॥५॥

याम् । ऋषयः । भूतऽकृतः । मेधाम् । मेधाविनः । विदुः ।
 तया । माम् । अग्य । मेधया । अग्ने । मेधाविनम् । कृणु ॥ ४ ॥
 मेधाम् । सायम् । मेधाम् । प्रातः । मेधाम् । मध्यन्दिनम् । परि ।
 मेधाम् । सूर्यस्य । रश्मिभिः । वचसा । आ । वेशयामहे ॥ ५ ॥

(१०९) नयोत्तरघाततमं सूक्तम्

(१-३) वषत्स्यास्य सूक्तस्यायथा ऋषिः । पिप्पली भेषजमाहुर्वा देवता । भतुष्टु ऽण्यः ॥

पिप्पली क्षिप्तभेषज्युः तातिविद्धभेषजी ।
 तां देवाः समकल्पयन्नि यं जीवित्वा अलम् ॥१॥
 पिप्पल्युः समवदन्तायतीर्जननादधि ।
 यं जीवमश्नवामहे न स रिष्याति पूरुषः ॥२॥
 असुरास्त्वा न्युखिनन्देवास्त्वोदवपन्पुनः ।
 वातीकृतस्य भेषजीमथो क्षिप्तस्य भेषजीम् ॥३॥

पिप्पली । क्षिप्तऽभेषजी । उत । अतिविद्धऽभेषजी ।
 ताम् । देवाः । सम् । अकल्पयन् । इयम् । जीवित्वै । अलम् ॥१॥
 पिप्पल्युः । सम् । अवदन्त । आऽयतीः । जर्जनात् । अधि ।
 यम् । जीवम् । अश्नवामहे । न । सः । रिष्याति । पूरुषः ॥२॥
 असुराः । त्वा । नि । अखनन् । देवाः । त्वा । उत् । अवपन् । पुनः ।
 वातीकृतस्य । भेषजीम् । अथो इति । क्षिप्तस्य । भेषजीम् ॥ ३ ॥

Agni

VI.108.4 The understanding, which the wise seers, the creators of beings, have acquired, with that, O adorable Lord, may you make wise today.

Medhā

VI.108.5 The understanding in the evening, the understanding in the morning, the understanding throughout the noon, the understanding with the rays of the sun and with the speech we induct into ourselves.

Pippalī

VI.109.1 The pippalī (berry, the fruit of *Aśvattha*) is a remedy for mental diseases and a thorough cure. This the enlightened ones have prepared. This is sufficient to keep a patient alive.

VI.109.2 Coming out of their birth-place, the pippalis said to each other: "The man, whom we reach living, will not suffer any harm".

VI.109.3 The life-savers (enjoyers) buried you in. Then the enlightened ones dug you out again - you who are the remedy for nervous diseases and the remedy of mental disturbance.

(११०) दशोत्तरपाततमं सूक्तम्

(१-४) वृषस्यास्य सूक्तस्यायर्षा कविः । अस्मिन्वेता । (१) प्रथमर्षः पङ्क्तिः, (२-३) द्वितीयाद्वितीययोश्च विदुषः छन्त्सी ।

प्र॒नो हि कमी॒ड्यो अ॒ध्वरेषु॑ सु॒नाच्च॑ हो॒ता न॒व्यश्च॑ स॒स्ति ।
 स्वां च॒म्रे त॒न्व॑ पि॒प्रार्य॑स्वा॒स्मभ्य॑ च॒ सौभ॑ग॒मा य॑ज॒स्व ॥१॥
 ज्येष्ठ॑भ्यां जा॒तो वि॒चृतो॑र्य॒मस्य॑ मूल॒वर्ह॑णात्परि॒ पाहो॑नम् ।
 अत्ये॑नं ने॒षडु॑रि॒तानि॑ वि॒श्वा दी॒र्घायु॑त्वाय॒ शत॑शार॒दाय ॥२॥
 व्या॒घ्रेह्य॑जनि॒ष्ट वी॒रो न॑क्ष॒त्रजा॑ जा॒र्यमा॑नः सु॒वीरः॑ ।
 स मा व॑धीत्पि॒तरं॑ वर्ध॑मानो मा मा॒तरं॑ प्र मि॒नीज॑नि॒त्रीम् ॥३॥

प्रानः । हि । कम् । ईड्यः । अध्वरेषु । सुनात् । च । होता । नव्यः । च । सस्ति ।
 स्वाम् । च । अग्ने । तन्वम् । पिप्रार्यस्व । अस्मभ्यम् । च । सौभगम् । आ । यजस्व ॥ १ ॥
 ज्येष्ठभ्याम् । जातः । विचृतोः । यमस्य । मूलवर्हणात् । परि । पाहि । एनम् ।
 अति । एनम् । नेषत् । दुःशतानि । विश्वा । दीर्घायुत्वाय । शतशारदाय ॥ २ ॥
 व्याघ्रे । अहि । अजनिष्ट । वीरः । नक्षत्रजाः । जार्यमानः । सुवीरः ।
 सः । मा । वधीत् । पितरम् । वर्धमानः । मा । मातरम् । प्र । मिनीत् । जनित्रीम् ॥ ३ ॥

(१११) एकदशोत्तरपाततमं सूक्तम्

(१-४) ऋतुर्गन्धस्यास्य सूक्तस्यायर्षा कविः । अस्मिन्वेता । (१) प्रथमर्षः पण्डितुष्विदुषः,

(१-४) द्वितीयाद्वितीयस्य ऋतुष्विदुषः छन्त्सी ।

इ॒मं मे॑ अ॒ग्ने पु॒रुष॑ सु॒मुग्ध्य॑यं यो ब॒द्धः सु॒यतो॑ लाल॒पोति॑ ।
 अ॒तोधि॑ ते कृ॒णव॑द्वा॒गधे॑र्यं य॒दानु॑न्मदितो॒सति॑ ॥१॥
 अ॒ग्निष्टे॑ नि श॒मय॑तु यदि॑ ते म॒न उ॒च्यु॑तम् ।
 कृ॒णोमि॑ वि॒द्वान्मे॒षुजं॑ य॒यानु॑न्मदितो॒ससि॑ ॥२॥

इमम् । मे । अग्ने । पुरुषम् । मुमुग्धि । अयम् । यः । बद्धः । सुयतः । लालपोति ।
 अतः । अधि । ते । कृणवत् । भागधेयम् । यदा । अनुत्स्मदितः । असति ॥ १ ॥
 अग्निः । ते । नि । शमयतु । यदि । ते । मनः । उत्स्युतम् ।
 कृणोमि । विद्वान् । मेघजम् । यथा । अनुत्स्मदितः । अससि ॥ २ ॥

Agniḥ

VI.110.1 O you are the ancient one, joy incarnate, praise-worthy, you are present at the sacrifices as the priest of old and modern times. O fire-divine, may you swell yourself (with our offerings) and bestow good fortune on us.

VI.110.2 He is born in the killer of the eldest (jyeṣṭhaḥ ghanyām) to the two slayers (vicṛtoḥ) of the controller (death); may protect him well from the uprooter. May you conduct him past all the calamities to the long life of a hundred autumns.

VI.110.3 This son is born on a tiger-day (vyāghre'hnya). He is born at an auspicious moment. He is very brave from the very birth. Growing up, may he not slay his father; may he not injure his mother who gave birth to him.

Agniḥ

VI.111.1 O adorable Lord, may you free from disease this man of mine, who tied down and well-restrained talks deliciously. For this reason, let him make share of offerings for you, so that he may be cured (freed from) of his mania. (ānunmadito'sati)

VI.111.2 If your mind goes out of control, may the adorable Lord soothe it. Knowing full well, I prepare a medicine, so that you may be (freed from) cured of your mania.

देवैः सादुन्मदितमुन्मत्तं रक्षसस्पर्शि ।
 कृणोमि विद्वान्भेषजं यदानुन्मदितोसंति ॥३॥
 पुनस्त्वा दुरप्सरसः पुनरिन्द्रः पुनर्भगः ।
 पुनस्त्वा दुर्विश्वे देवा ययानुन्मदितोसंति ॥४॥

देवऽएनसात् । उत्ऽमदितम् । उत्ऽमत्तम् । रक्षसः । परि ।
 कृणोमि । विद्वान् । भेषजम् । यदा । अनुत्ऽमदितः । असंति ॥ ३ ॥
 पुनः । त्वा । दुः । अप्सरसः । पुनः । इन्द्रः । पुनः । भगः ।
 पुनः । त्वा । दुः । विश्वे । देवाः । यया । अनुत्ऽमदितः । असंति ॥ ४ ॥

(११२) द्वापशोत्तरसातमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सृष्ट्यायार्वां कृषि । अग्निर्वेत्ता । विदुर् अन्तः ।

मा ज्येष्ठ वधीदुयार्गम् एषां मूलबर्हणात्पारि पाषेणम् ।
 स ग्राह्याः पाशान्वि चृत प्रजानन्तुर्म्यं देवा अनु जानन्तु विश्वे ॥१॥
 उन्मृष्ट पाशांस्त्वमम एषां त्रयस्त्रिभिरुत्सिता येभिरासन् ।
 स ग्राह्याः पाशान्वि चृत प्रजानन्पितापुत्रौ मातरं सृष्ट सर्वांन् ॥२॥
 येभिः पाशैः परिचितो विबुधोऽङ्गे अङ्गे आपित उत्सितम् ।
 वि ते सुच्यन्तां विमुचो हि सन्ति भ्रूणानि पूषन्नुत्तानि मृक्च ॥३॥

मा । ज्येष्ठम् । वधीत् । अयम् । अग्ने । एषाम् । मूलऽबर्हणात् । परि । पाशैः । एनम् ।
 सः । ग्राह्याः । पाशान् । वि । चृत । प्रऽजानन् । तुर्म्यम् । देवाः । अनु । जानन्तु । विश्वे ॥ १ ॥
 उत् । मुञ्च । पाशान् । त्वम् । अग्ने । एषाम् । त्रयः । त्रिऽभिः । उत्सिताः । येभिः । आसन् ।
 सः । ग्राह्याः । पाशान् । वि । चृत । प्रऽजानन् । पितापुत्रौ । मातरम् । मुञ्च । सर्वांन् ॥ २ ॥
 येभिः । पाशैः । परिऽचितः । विबुधः । अङ्गेऽङ्गे । आपितः । उत्सितः । च ।
 वि । ते । सुच्यन्ताम् । विमुचः । हि । सन्ति । भ्रूणऽग्नि । पूषन् । दुऽऽत्तानि । मृक्च ॥ ३ ॥

VI.111.3 If his mania is due to the fault pertaining to the enlightened ones, or he is mad due to the fault pertaining to the germs, knowing full well, I prepare a medicine, so that he may be cured (freed from) of his mania.

VI.111.4 The powers contained in water have given you back again; the adorable Lord, and the Lord of good fortune have given you back again; all the bounties of Nature have given you back again, so that you may be cured (freed from) of your mania.

Agniḥ

VI.112.1 May this man not murder his eldest, O fire-divine; protect him well from total uprooting. As such, may you, knowing full well, rend the nooses (pāśān), asunder. May all the enlightened ones approve your action.

VI.112.2 O fire-divine, may you unfasten their nooses, with three of which those three are tied down. As such, may you, knowing full well, rend the nooses of the rheumatism asunder and free all of them, the father, the son and the mother.

VI.112.3 With what nooses, a married man, having an elder brother unmarried, stays bound, tied up and secured each and every limb, may those nooses of you be unfastened, because there are releasers, O nourisher, may you remove the defects that destroy the embryo.

(११३) प्रयोदशोत्तरघाततमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्यायथा ऋषिः । पूषा देवता । (१-२) प्रथमाद्वितीययोर्कचोस्त्रिपुर . (३) द्वितीयायाश्च पश्चिद्विष्णोरी

त्रिते देवा अमृजतेतदेनस्त्रित एनन्मनुष्येषु ममृजे ।
 ततो यदि त्वा ग्राहिरानशे तां ते देवा ब्रह्मणा नाशयन्तु ॥१॥
 मरीचीर्धुमान्प्र विशानुं पाप्मन्नुदाराण्च्छेत् वा नीहारान् ।
 नदीनां फेनां अनु तान्वि नश्य भ्रूणान्नि पूषन्दुरितानि मृक्ष्व ॥२॥
 द्वादशधा निहितं त्रितस्यापमृष्टं मनुष्येनसानि ।
 ततो यदि त्वा ग्राहिरानशे तां ते देवा ब्रह्मणा नाशयन्तु ॥३॥

त्रिते । देवाः । अमृजत । एतत् । एनः । त्रितः । एनत् । मनुष्येषु । ममृजे ।
 ततः । यदि । त्वा । ग्राहिः । आनशे । ताम् । ते । देवाः । ब्रह्मणा । नाशयन्तु ॥ १ ॥
 मरीचीः । धुमान् । प्र । विश । अनु । पाप्मन् । उदऽआरान् । गच्छ । उत । वा । नीहारान् ।
 नदीनाम् । फेनान् । अनु । तान् । वि । नश्य । भ्रूणान्नि । पुषन् । दुऽइतानि । मृक्ष्व ॥२॥
 द्वादशऽधा । निऽहितम् । त्रितस्य । अपमृष्टम् । मनुष्येऽनसानि ।
 ततः । यदि । त्वा । ग्राहिः । आनशे । ताम् । ते । देवाः । ब्रह्मणा । नाशयन्तु ॥ ३ ॥

(११४) चतुर्दशोत्तरघाततमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । विश्वे देवा देवताः । भवदुष्टं वृषः ॥

यदेवा देवहेडनं देवासश्चक्रुमा वयम् ।
 आदित्यास्तस्मान्नो यूयमृतस्यतेन मुञ्चत ॥१॥
 ऋतस्यतेनादित्या यजत्रा मुञ्चतेह नः ।
 यज्ञं यद्यज्ञवाहसः शिक्षन्ते नोपशेकिम ॥२॥
 मेदस्वता यजमानाः सुचाज्यानि जुह्वतः ।
 अक्रामा विश्वे वो देवाः शिक्षन्ते नोप शेकिम ॥३॥

यत् । देवाः । देवऽहेडनम् । देवासः । चक्रुम । वयम् ।
 आदित्याः । तस्मात् । नः । यूयम् । ऋतस्य । ऋतेन । मुञ्चत ॥ १ ॥
 ऋतस्य । ऋतेन । आदित्याः । यजत्रा । मुञ्चत । इह । नः ।
 यज्ञम् । यत् । यज्ञऽवाहसः । शिक्षन्ते । न । उपऽशेकिम ॥ २ ॥
 मेदस्वता । यजमानाः । सुचा । आज्यानि । जुह्वतः ।
 अक्रामाः । विश्वे । वः । देवाः । शिक्षन्ते । न । उप । शेकिम ॥ ३ ॥

Pūṣan

VI.113.1 The enlightened ones wiped off this sin and laid it on the mind (trita); the trita (mind) wiped it off and laid it on man. If due to that, any disease has seized you, may the enlightened ones, with their knowledge, make that vanish from you.

VI.113.2 O evil, go and enter into sun's-ray, or into smokes, or into vapours or into fogs. May you vanish into those foams of rivers. O nourisher, may you remove the defects that destroy the embryo.

VI.113.3 The sin wiped off the mind (trita) and laid on men is kept in twelve forms (places). If due to that any disease has seized you, may the enlightened ones, with their knowledge, make that vanish from you.

Viśvedevāḥ

VI.114.1 O enlightened ones, whatever disregard, we, being ourselves enlightened, have shown to you, from that, O old sages (āḍityas), may you absolve us with the eternal law of the sacrifice.

VI.114.2 O old sages, worthy of worship, may you absolve us with the eternal law of the sacrifice from the guilt, due to which, O performers of sacrifices, we, desirous of performing sacrifices, have been unable to do so.

VI.114.3 Performing sacrifice with what is rich in fat, and pouring purified sacrificial butter (ājya) with the spoon, without desire, to you, O all gods, i.e., the enlightened ones, we have been unable to do so; (therefore may you absolve us from that guilt).

(११५) यजुषोत्तरप्रातस्तमं सूक्तम्

(१-३) यजुषोत्तरप्रातस्तमं सूक्तम् । विधे देवा देवताः । यजुषः ॥

यद्विद्वांसो यदविद्वांस एनांसि चक्रुः । वयम् ।

यूयं नस्तस्मान्मुञ्चत विश्वे देवाः सजोषसः ॥१॥

यदि जाग्रद्यदि स्वप्नेन एनस्योक्तम् ।

भूतं मा तस्माद्भूयं च द्रुपदादिव मुञ्चताम् ॥२॥

द्रुपदादिव मुमुक्षानः स्विन्नः स्नात्वा मलादिव ।

पुतं पवित्रेणैवाज्यं विश्वे शुम्भन्तु मेनसः ॥३॥

यत् । विद्वांसः । यत् । अविद्वांसः । एनांसि । चक्रुः । वयम् ।

ययम् । नः । तस्मात् । मुञ्चत । विश्वे । देवाः । सजोषसः ॥ १ ॥

यदि । जाग्रत् । यदि । स्वप्न । एनः । एनस्यः । अक्तम् ।

भूतम् । मा । तस्मात् । भूयम् । च । द्रुपदात् । द्रुपदात् । मुञ्चताम् ॥ २ ॥

द्रुपदात् । द्रुपदात् । मुमुक्षानः । स्विन्नः । स्नात्वा । मलात् । द्रुपदात् ।

पुतम् । पवित्रेणैव । आज्यम् । विश्वे । शुम्भन्तु । मा । एनसः ॥ ३ ॥

(११६) यजुषोत्तरप्रातस्तमं सूक्तम्

(१-३) यजुषोत्तरप्रातस्तमं सूक्तम् । विधे देवा देवताः । (१, ३) यजुषः-

प्रातस्तमं सूक्तम् । (२) द्वितीयाध्यायः यजुषः ॥

ययामं चक्रुर्निखनन्तो अग्रे कार्षीवणा अन्नविदो न विद्या ।

वैवस्वते राजनि तक्षुहोम्यथ यज्ञियं मधुमदस्तु नोन्नम् ॥१॥

वैवस्वतः कृणवद्भागधेयं मधुभागो मधुना सं सृजाति ।

मातुर्यदेन इषितं न आगन्पदा पितापरादो जिह्वाडे ॥२॥

यदीदं मातुर्यदि वा पितुर्नः परि भ्रातुः पुत्राश्चेतस एन आगन् ।

यवन्तो अस्मान्पितरः सचन्ते तेषां सर्वेषां शिवो अस्तु मन्युः ॥३॥

यत् । ययामम् । चक्रुः । निखनन्तः । अग्रे । कार्षीवणाः । अन्नविदः । न । विद्या ।

वैवस्वते । राजनि । तत् । तक्षुहोमि । अथ । यज्ञियम् । मधुमदम् । अस्तु । नः । अन्नम् ॥ १ ॥

वैवस्वतः । कृणवत् । भागधेयम् । मधुभागः । मधुना । सम् । सृजाति । मातुः । यत् ।

एनः । इषितम् । नः । आगन् । यत् । वा । पिता । अपराद्धः । जिह्वाडे ॥ २ ॥

यदि । इदम् । मातुः । यदि । वा । पितुः । नः । परि । भ्रातुः । पुत्रात् । चेतसः । एनः । आगन् ।

यवन्तः । अस्मान् । पितरः । सचन्ते । तेषाम् । सर्वेषाम् । शिवः । अस्तु । मन्युः ॥ ३ ॥

Viśvedevāḥ

VI.115.1 Knowing or unknowing, whatever sins we have committed, O all the enlightened ones, may you free us from that with friendly unanimity.

VI.115.2 If awake, or asleep, I the sinful commit any sin, may the beings that are and that would be, free me from that just as from a stake.

VI.115.3 Like one being freed from the stake, or like a sweating person being freed from filth after a bath, or like melted butter strained with a strainer (pavitreṇa pūtam), may all purge me from sin.

Vivasvān

VI.116.1 What rule the farm-labourers, in days of old, made while ploughing the earth, like those who acquire food with their knowledge, that I offer to the king, the rehabilitator; now may our food be sweet and fit for sacrifice.

VI.116.2 The rehabilitator, the mead-enjoyer, while making share, combines with sweetness the sin, which has come to us from our mother, or what our wronged father has sent in anger.

VI.116.3 If this sin has come from the thinking of our mother, or of the father, or of the brother, or of the son, then, may the righteous anger of all the elders, who visit us, be propitious to us. (śivāḥ astu manyuh).

(११०) सतत्सोत्तरातमं सूक्तम्

(१-१) एषस्यास्य सूक्तस्य कीदृशः कविः । अभिर्वेत्ता । विदुर्धम् ॥

अपमित्यमप्रतीत्तं यदस्मि यमस्य येन बलिना चरामि ।
 इदं तदग्ने अनूणो भवामि त्वं पाशान्विचृतं वेत्थ सर्वान् ॥१॥
 इहैव सन्तः प्रति दद्य एनज्जीवा जीवेभ्यो नि हराम एनत् ।
 अपमित्य धान्यं यजुघसाहमिदं तदग्ने अनूणो भवामि ॥२॥
 अनूणा अस्मिन्नूणाः परस्मिन्तृतीये लोके अनूणाः स्याम ।
 ये देवयानाः पितृयानाश्च लोकाः सर्वान्पयो अनूणा आ क्षियेम ॥३॥

अपमित्यम् । अप्रतीत्तम् । यत् । अस्मि । यमस्य । येन । बलिना । चरामि ।
 इदम् । तत् । अग्ने । अनूणः । भवामि । त्वम् । पाशान् । विऽचृतम् । वेत्थ । सर्वान् ॥१॥
 इह । एव । सन्तः । प्रति । दद्यः । एनत् । जीवाः । जीवेभ्यः । नि । हरामः । एनत्
 अपमित्यं । धान्यम् । यत् । यजुघसं । अहम् । इदम् । तत् । अग्ने । अनूणः । भवामि ॥
 अनूणाः । अस्मिन् । अनूणाः । परस्मिन् । तृतीये । लोके । अनूणाः । स्याम ।
 ये । देवयानाः । पितृयानाः । च । लोकाः । सर्वान् । पयोः । अनूणाः । आ । क्षियेम ॥३॥

(११०) सतत्सोत्तरातमं सूक्तम्

(१-१) एषस्यास्य सूक्तस्य कीदृशः कविः । अभिर्वेत्ता । विदुर्धम् ॥

यस्तस्ताभ्यां चक्रुः किल्बिषाण्यक्षाणां गन्तुमुपलिप्समानाः ।
 उग्रंपश्ये उग्रजितौ तदुद्याप्सरसावनुं दत्तामृणं नः ॥१॥
 उग्रंपश्ये राष्ट्रभृत्किल्बिषाणि यदक्षवृत्तमनुं दत्तं न एतत् ।
 ऋणाहो नर्णमेत्सीमानो यमस्य लोके अधिरक्षुरायत् ॥२॥
 यस्यां ऋणं यस्य जायामुपैमि यं याचमानो अभ्येमि देवाः ।
 ते वाचं वादिषुर्मोत्तरां मदेवपत्नी अप्सरसावधीतम् ॥३॥

यत् । हस्ताभ्याम् । चक्रुः । किल्बिषाणि । अक्षाणाम् । गन्तुम् । उपलिप्समानाः ।
 उग्रंपश्ये इत्युग्रमऽपश्ये । उग्रजितौ । तत् । अद्य । अप्सरसौ । अनुं । दत्ताम् । ऋणम् । नः ॥१॥
 उग्रंपश्ये इत्युग्रमऽपश्ये । राष्ट्रभृत् । किल्बिषाणि । यत् । अक्षवृत्तम् । अनुं । दत्तम् । नः ।
 एतत् । ऋणात् । नः । न । ऋणम् । एत्सीमानः । यमस्य । लोके । अधिरक्षुः । आ । अयत् ॥२॥
 यस्मै । ऋणम् । यस्य । जायाम् । उपऽप्रेमि । यम् । याचमानः । अभ्येमि । देवाः । ते ।
 वाचम् । वादिषुः । मा' । उत्तराम् । मत् । देवपत्नी इति देवऽपत्नी । अप्सरसौ । अधि । इत्तम् ॥३॥

Agniḥ

- VI.117.1** A borrowed loan and not payed back yet, that am I, who move about bound by the mighty controller. O adorable Lord, now may I be free from that debt (anṛ no bhavāmi). You know how to unfasten all the nooses.
- VI.117.2** While living here, we pay back this debt alive, we repay it to the living ones. What gains I have consumed having borrowed, from that debt, O adorable Lord, now I become free.
- VI.117.3** From debt in this world, free from debt in the yonder world, and free from debt may we be in the third world. What abodes are visited by the enlightened ones and by the elders, may we reach them all free from debt.

Agniḥ

- VI.118.1** Desirous of enjoying (obtaining) the objects of our senses, whatever sins we have committed with both our hands, may the two-watchers of our actions, fiercely-seeing and fiercely-conquering, forgive our that lapse today.
- VI.118.2** O fiercely-seeing and O sustainer of kingdom, what sins we commit with our sense-organs, may you two forgive us for that. May the creditor, demanding repayment of his debt from the debtor, not come to us, with a rope in the realm of the controller (death).
- VI.118.3** From whom I have borrowed; whose wife I approach for help; to whom I go begging for money, O enlightened ones, may they not speak disparingly to me. O you two watchers of our actions, you spouses of the enlightened ones, may you keep this in mind.

(११९) एकोनविंशत्युत्तरप्राततमं सूक्तम्

(१-३) वषस्यास्य सुकृत्य कौशिक क्रपिः । अग्निदेवता । भिदुर् अन्तरः ॥

यददीव्यमृणमहं कृणोम्यदास्यन्नम उत सैगृणामि ।
 वैश्वानरो नो अधिषा वसिष्ठ उदिर्नयाति सुकृतस्य लोकम् ॥१॥
 वैश्वानराय प्रति वेदयामि यदृणं सैगुरो देवतासु ।
 स एतान्पाशान्विचूर्त वेद सर्वाण्यं पृथेन सह सं भवेम ॥२॥
 वैश्वानरः पविता मा पुनातु यत्सैगुरमग्निधावाम्याशाम् ।
 अनाजानन्मनसा यार्चमानो यत्तत्रैनो अप तत्सुवामि ॥३॥

यत् । अदीव्यन् । कृणम् । अहम् । कृणोमि । अदास्यन् । अग्ने । उत । समृगृणामि ।
 वैश्वानरः । नः । अधिष्ठाः । वसिष्ठः । उत् । इत् । नयाति । सुकृतस्य । लोकम् ॥ १ ॥
 वैश्वानराय । प्रति । वेदयामि । यदि । कृणम् । समृगृणः । देवतासु ।
 सः । एतान् । पाशान् । विऽचूर्तम् । वेद । सर्वान् । अयं । पृथेन । सह । सम् । भवेम ॥२॥
 वैश्वानरः । पविता । मा । पुनातु । यत् । समृगृणम् । अभिऽधावामि । आऽशाम् ।
 अनाजानन् । मनसा । यार्चमानः । यत् । तत्र । एनः । अप । तत् । सुवामि ॥ ३ ॥

(१२०) विंशत्युत्तरप्राततमं सूक्तम्

(१-३) वषस्यास्य सुकृत्य कौशिक क्रपिः । मन्त्रोक्त्य देवताः । (१) वषमर्षो वषती,

(२) द्वितीयायाः वङ्किः, (३) तृतीयायाः भिदुर् अन्तरः ॥

यदन्तरिक्षं पृथिवीमुत द्यां यन्मातरं पितरं वा जिहिंसिम ।
 अयं तस्माद्गार्हपत्यो नो अभिरुदिर्नयाति सुकृतस्य लोकम् ॥१॥
 भूमिर्मातादितिनो जनित्रं भ्रातान्तरिक्षमभिऽशस्त्या नः ।
 द्यौर्नः पिता पित्र्याच्छं भवाति जामिमृत्वा मारं पत्ति लोकम् ॥२॥
 यत्रा सुहार्दः सुकृतो मदन्ति विहाय रोगं तन्वः स्वायाः ।
 अश्लोणा अङ्गैरहुताः स्वर्गे तत्र पश्येम पितरौ च पुत्रान् ॥३॥

यत् । अन्तरिक्षम् । पृथिवीम् । उत । द्याम् । यत् । मातरम् । पितरम् । वा । जिहिंसिम ।
 अयम् । तस्मात् । गार्हपत्यः । नः । अग्निः । उत् । इत् । नयाति । सुकृतस्य । लोकम् ॥
 भूमिः । माता । अदितिः । नः । जनित्रम् । भ्राता । अन्तरिक्षम् । अभिऽशस्त्या । नः ।
 द्यौः । नः । पिता । पित्र्यात् । शम् । भवाति । जामिम् । मृत्वा । मा । मारं । पत्ति । लोकम् ॥
 यत्र । सुहार्दः । सुकृतः । मदन्ति । विहाय । रोगम् । तन्वः । स्वायाः ।
 अश्लोणाः । अङ्गैः । अहुताः । स्वर्गो । तत्र । पश्येम । पितरौ । च । पुत्रान् ॥ ३ ॥

Vaiśvānaro'gniḥ

VI.119.1 If I incur debt without gambling, and O adorable Lord, if I promise without intending to pay, may the benefactor of all men, the rehabilitator, the overlord, lead us up to the world of virtues.

VI.119.2 I declare to the benefactor of all men the debt, which I have promised to repay to the enlightened ones. He knows how to unfasten all these nooses. Then may we be united with the ripened fruit of our actions.

VI.119.3 May the purifier benefactor of all men purify me. If I go against the promise and the expectation, without knowing the reality, begging with my mind for material gains; what sin is therein, that I dispel.

Antarikṣa etc (As per verses)

VI.120.1 What violence we have perpetrated on the midspace, on the earth, or even on the sky, or on our mother, or on our father, facing us from that guilt, may this house-hold fire lead us up to the land of virtuous.

VI.120.2 The indivisible earth is our mother, who gave us birth; the midspace is our brother, who protects us from ill fame; the sky is our father who saves us from paternal guilt. Having gone to relatives (for help), may I not fall down from the esteem of the people.

VI.120.3 Where the virtuous ones live in friendly happiness, leaving behind the diseases of their bodies, undeformed in limbs and free from lameness - there in the heaven, may we see our parents as well as our children.

(१२१) एकविंशत्युत्तरपाततमं सूक्तम्

(१-४) यदुर्गस्यस्यास्य सूक्तस्य कौशिक ऋषिः । मन्त्रोक्त देवताः । (१-२) प्रथमा-
द्वितीययोर्कौशिकिपुत्र, (१-४) तृतीयापतुष्वोभापुत्र उन्वसी ॥

विषाणा पाशान्वि व्याध्युस्मद्य उत्तमा अधमा वारुणा ये ।
 दुष्वभ्यं दुरितं नि प्वास्मदथ गच्छेम सुकृतस्य लोकम् ॥१॥
 यद्वारुणि बध्यसे यच्च रज्ज्वां यद्भूम्यां बध्यसे यच्च वाचा ।
 अयं तस्माद्गार्हपत्यो नो अमिरुदिभ्रयाति सुकृतस्य लोकम् ॥२॥
 उदगातां भगवती विचृतौ नाम तारके ।
 प्रेहामृतस्य यच्छतां प्रेतु बद्धकमोर्चनम् ॥३॥
 वि जिहीष्व लोकं कृणु बन्धान्मुञ्चासि बद्धकम् ।
 योन्या इव प्रच्युतो गर्भः पृथः सर्वो अनु क्षिय ॥४॥

विऽसाना । पाशान् । वि । स्य । अधि । अस्मत् । ये । उत्तमाः । अधमाः । वारुणाः । ये ।
 दुऽस्वभ्यम् । दुऽदुतम् । निः । स्व । अस्मत् । अयं । गच्छेम । सुऽकृतस्य । लोकम् ॥ १ ॥
 यत् । दारुणि । बध्यसे । यत् । च । रज्ज्वाम् । यत् । भूम्याम् । बध्यसे । यत् । च । वाचा ।
 अयम् । तस्मात् । गार्हपत्यः । नः । अग्निः । उत् । इत् । नृयाति । सुऽकृतस्य । लोकम् ॥२॥
 उत् । अगाताम् । भगवती इति भगवती । विऽचृतौ । नाम । तारके इति ।
 प्र । इह । अमृतस्य । यच्छताम् । प्र । एतु । बद्धकमोर्चनम् ॥ ३ ॥
 वि । जिहीष्व । लोकम् । कृणु । बन्धात् । मुञ्चासि । बद्धकम् ।
 योन्याऽइव । प्रऽच्युतः । गर्भः । पृथः । सर्वान् । अनु । क्षिय ॥ ४ ॥

(१२२) द्वाविंशत्युत्तरपाततमं सूक्तम्

(१-४) यदुर्गस्यस्यास्य सूक्तस्य ऋग्वेदः । विश्वकर्मा देवता । (१-२) प्रथमाद्विदुषस्य विदुषः,
(४-४) यदुर्गस्यस्यास्य सूक्तस्य ऋग्वेदः । विश्वकर्मा देवता । (१-२) प्रथमाद्विदुषस्य विदुषः,
(४-४) यदुर्गस्यस्यास्य सूक्तस्य ऋग्वेदः । विश्वकर्मा देवता । (१-२) प्रथमाद्विदुषस्य विदुषः,

एतं भागं परि ददामि विद्वान्विश्वकर्मन्प्रथमजा ऋतस्य ।
 अस्माभिर्दत्तं जुरसः पुरस्तादच्छिन्नं तन्नुमनु सं तरेम ॥१॥

एतम् । भागम् । परि । ददामि । विद्वान् । विश्वऽकर्मन् । प्रथमऽजाः । ऋतस्य ।
 अस्माभिः । दत्तम् । जुरसः । पुरस्तात् । अच्छिन्नम् । तन्नुम् । अनु । सम । तरेम ॥

Agni etc, (as per verses)

VI.121.1 Unfastening the fetters, that are the highest and lowest, of the venerable Lord, may you take off those from us. May you remove the evil of frightening dreams from us. And then, may we go to the land of the virtuous.

VI.121.2 If you are bound to a log, or with a rope; if you are bound under-ground, or with the speech-freeing us from that, may this house-hold fire lead us up to the land of the virtuous.

VI.121.3 Two stars, releasers (vicṛtau) be their name, glorious and prosperous ones, have risen up. May they bestow immortality here; may the releaser of the bound ones come quickly.

VI.121.4 Move on. Make place. Release the bound one from bonds. Like a new-born, having emerged from the womb, may you follow all the ways (you like).

Viśvakarmā

VI.122.1 O Lord of all actions (universal architect), (knowing that) you are the first ordainer of the eternal law, I offer this portion (of mine) to you. Beyond old age, may we go across following the unbroken line of what we have given.

तुतं तन्नुमन्वेकं तरन्ति येषां दत्तं पित्र्यमार्यनेन ।
 अबन्ध्वेकं ददतः प्रयच्छन्तो दातुं चेच्छिष्यान्तस्त्वं स्वर्ग एव ॥२॥
 अन्वारभेयामनुसंभेयामेतं लोकं श्रद्धाघाताः सचन्ते ।
 यद्वा पुनं परिर्विष्टमग्नी तस्य गुप्तये दंपती सं श्रयेयाम् ॥३॥
 यद्वा यन्तं मनसा बृहन्तमन्वारोहामि तर्पसा सयौनिः ।
 उपहृता अग्ने जरसः पुरस्तात्तृतीये नाकैः सधमादं मदेम ॥४॥
 शुद्धाः पूता योषितो यज्ञिया इमा ब्रह्मणा हस्तेषु प्रपूयस्तादयामि ।
 यत्काम इदमभिषिञ्चामि वोहमिन्द्रो मरुत्वान्तस्त्वं ददातु तन्मे ॥५॥

तुतम् । तन्तुम् । अनु । एकै । तरन्ति । येषाम् । दत्तम् । पित्र्यम् । आऽअर्यनेन ।
 अबन्धु । एकै । ददतः । प्रयच्छन्तः । दातुम् । च । इत् । शिष्यान् । सः । स्वः । आः । एव ॥
 अनुऽआरभेयाम् । अनुऽअसंभेयाम् । एतम् । लोकम् । श्रुत्ऽदधनाः । सचन्ते । यत् । वाम् ।
 पुनम् । परिर्विष्टम् । अग्नी । तस्य । गुप्तये । दंपती इति दम्ऽपती । सम् । श्रयेयाम् ॥
 यज्ञम् । यन्तम् । मनसा । बृहन्तम् । अनुऽआरोहामि । तर्पसा । सऽयौनिः ।
 उपहृताः । अग्ने । जरसः । पुरस्तात् । तृतीये । नाकैः । सधमादम् । मदेम ॥ ४ ॥
 शुद्धाः । पूताः । योषितः । यज्ञियाः । इमाः । ब्रह्मणाम् । हस्तेषु । प्रऽपूयक् । सादयामि ।
 यत्ऽकामः । इदम् । अभिऽसिञ्चामि । वः । अहम् । इन्द्रः । मरुत्वान् । सः । ददातु ।
 तत् । मे ॥ ५ ॥

(१२१) ययोर्विष्ठापुलप्यातमं सुकम्

(१-५) ययोर्विष्ठापुलप्यातमं सुकम् । यिषे देवा देवताः । (१-२, ५) ययोर्विष्ठापुलप्यातमं सुकम् ।

(१) तृतीयाया विषदा साम्यगुहुर, (५) यत्तुर्व्यावैष्यत्तमा विषदा साम्यगुहुर इत्यन्ति ।

पुतं संधस्याः परि वो ददामि यं शैवधिमवावहात्तवेदाः ।

अन्वागन्ता यजमानः स्वस्ति ते स्म जानीत परमे व्योमिन् ॥१॥

एतम् । सधऽस्याः । परि । वः । ददामि । यम् । शैवऽधिम् । आऽवहात् । जातऽवेदाः ।
 अनुऽआगन्ता । यजमानः । स्वस्ति । तम् । स्म । जानीत । परमे । विऽओमन् ॥ १ ॥

VI.122.2 Some person, whose ancestral debt is repaid by coming generation, go across following the extended line. Some others, having no kins, repay the debt to the creditors, if they are able to do so. That is verily the heaven.

VI.122.3 O both of you, start to accomplish it; make determined effort to accomplish it. Those having unflinching faith attain this abode of happiness. Whatever ripe offerings you have made in fire of sacrifice, may both, the husband and wife, stand united to guard them with care.

VI.122.4 Following the great sacrifice, which is going to the enlightened ones, I of the same origin, ascend to the heaven with will and fervor. O adorable Lord, beyond old age, having been called up, may we live in happiness jointly in the third sorrowless world.

VI.122.5 These are pure, pious, and holy women. I place them singly in the hands of the pious learned persons. With what desire I pour this libation for you; may he, the resplendent Lord with cloud-bearing winds, grant that to me.

Viśvedevāḥ

VI.123.1 You, who are present, to you I offer these entire riches, brought to us by Jātavedā, one who knows all that is born. The sacrificer is sure to follow. May you receive him in heaven. (Also Yv. XVIII.59)

जानीत स्मै न परमे व्योमिन्देवाः सधस्या विद लोकमत्र ।
 अनुवागन्ता यजमानः स्वस्तीष्टापूर्तं स्म कृणुताविरस्ये ॥२॥
 देवाः पितरः पितरो देवाः । यो अस्मि सो अस्मि ॥३॥
 स पचामि स ददामि स यजे स दत्तान्मा युषम् ॥४॥
 नाके राजन्प्रति तिष्ठ तत्रैतत्प्रति तिष्ठतु ।
 विद्धि पूर्तस्य नो राजन्तस देव सुमना भव ॥५॥

जानीत । स्म । ए॒न॒म् । प॒र॒मे । वि॒ऽओ॒ग॒न् । दे॒वाः । स॒ध॒ऽस॒याः । वि॒द । लो॒क॒म् । अ॒त्र ।
 अ॒नु॒ऽवा॒ग॒न्ता । य॒ज॒मा॒नः । स्व॒स्ति । इ॒ष्टा॒पु॒र्त॒म् । स्म । कृ॒णु॒त । आ॒विः । अ॒स्यै ॥ २ ॥
 दे॒वाः । पि॒तरः । पि॒तरः । दे॒वाः । यः । अ॒स्मि । सः । अ॒स्मि ॥ ३ ॥
 सः । प॒चा॒मि । सः । द॒दा॒मि । सः । य॒जे । सः । द॒त्ता॒त् । मा । यु॒ष॒म् ॥ ४ ॥
 ना॒के । रा॒ज॒न् । प्र॒ति । ति॒ष्ठ । त॒त्र । ए॒त॒त् । प्र॒ति । ति॒ष्ठ॒तु ।
 वि॒द्धि । पु॒र्त॒स्य । नः । रा॒ज॒न् । सः । दे॒व । सु॒ऽस॒म॒नाः । भ॒व ॥ ५ ॥

(१२४) ऋषिर्वातुत्तरस्ततमं सूक्तम्

(१-१) इषस्यास्य सूक्तस्याधर्वा ऋषिः । मनोऽस्य दिव्या भापो वा देवताः । त्रिष्टुप् छन्दः ॥

दिवो नु मां बृहतो अन्तरिक्षादुपां स्तोको अभ्युपमग्नसेन ।
 समिन्द्रियेण पर्यसाहर्मभे छन्दोभिर्यज्ञैः सुकृतां कृतेन ॥१॥
 यदि वृक्षादभ्युपमत्फलं तद्यद्यन्तरिक्षात्स उ वायुदेव ।
 यत्रास्पृक्षत्तन्वोऽङ्गु यच्च वासस आपो नुदन्तु निर्ऋति पराचैः ॥२॥

दि॒वः । नु । मा॒म् । बृ॒ह॒तः । अ॒न्त॒रि॒क्षा॒त् । अ॒पा॒म् । स्तो॒कः । अ॒भि । अ॒प॒म॒त् । र॒से॒न ।
 स॒म् । इ॒न्द्रि॒ये॒ण । प॒र्य॒सा॒ह॒र्म॒भे । अ॒ग्ने । छ॒न्दः॒ऽभिः । य॒ज्ञैः । सु॒कृ॒ता॒म् । कृ॒ते॒न ॥ १ ॥
 य॒दि । वृ॒क्षा॒त् । अ॒भि॒ऽअ॒प॒म॒त् । फ॒ल॒म् । त॒त् । य॒दि । अ॒न्त॒रि॒क्षा॒त् । सः । उं । इ॒ति । वा॒युः । ए॒व ।
 य॒त्र । अ॒स्पृ॒क्ष॒त् । त॒न्वुः । य॒त् । च । वा॒स॒सः । आ॒पः । नु॒द॒न्तु । निः॒ऽऋ॒ति॒म् । प॒रा॒चैः ॥२॥

VI.123.2 Do you recognize him in the highest heaven (parama vyoman). Of course, you know people here in the present society. One who is engaged in sacrifice shall have peace; lead him to the joy that comes from good actions.

VI.123.3 The enlightened ones are the elders, and the elders the enlightened ones. What I am, I am.

VI.123.4 The same I cook; the same I give; the same I perform the sacrifice (worship): may the same I never be parted from the fruit of what I have given.

VI.123.5 Stay in the sorrowless world, O king: may this (sacrifice also) stay there. May you know of the offerings we have given, O king. O Lord, as such may you be friendly towards us.

Divyāḥ Āpaḥ

VI.124.1 From the vast sky, or from the midspace; a drop of water with pleasure fall upon me. O adorable Lord, may I be united with power of my sense-organs, with milk, with praises, with sacrifices and with the fruit of pious deeds.

VI.124.2 If it falls from a tree, it is a fruit; if from the midspace, then it is surely the wind only. Where it touches a part of the body or of clothing, from there may the waters dispel distress (perdition) away from us.

अभ्यञ्जनं सुरभि सा समृद्धिर्हिरण्यं वर्चस्तदं पुत्रिममेव ।
सर्वी पवित्रा वितताप्युसत्तन्मा तारीमिश्रैतिमो अरातिः ॥३॥

अभिऽअञ्जनम् । सुरभि । सा । समृद्धिः । हिरण्यम् । वर्चः । तत् । कुं इति । पुत्रिमम् । एव ।
सर्वी । पवित्रा । विस्तृता । अर्धे । अस्मत् । तत् । मा । तारीत् । निऽश्चतिः । मो इति । अरातिः ॥३॥

(१२५) पञ्चविंशत्युत्तराततमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्यापरां कृषिः । वनस्पतिर्वेत्ता । (१, ३) वृषमा-
क्षीयपोकपोक्षिदुर्, (२) क्षीयापाथ धगती छन्दसी ।

वनस्पते वीडुक्षो हि भूया अस्मत्सखा प्रतरणः सुवीरः ।
गोभिः संनद्धो असि वीडयस्वास्थाता ते जयतु जेत्वानि ॥१॥
दिवस्पृथिव्याः पर्योजं उद्धृतं वनस्पतिभ्यः पर्याभृतं सहः ।
अपामोष्मानं परि गोभिरावृतमिन्द्रस्य वज्रं हविषा रथं यज ॥२॥
इन्द्रस्योर्जो मरुतामनीकं मित्रस्य गर्भो वरुणस्य नाभिः ।
स इमां नो हव्यदाति जुषाणो देव रथ प्रति हव्या गृभाय ॥३॥

वनस्पते । वीडुऽअङ्गः । हि । भूयाः । अस्मत्सखा । प्रतरणः । सुवीरः ।
गोभिः । समृद्धः । असि । वीडयस्व । आऽस्थाता । ते । जयतु । जेत्वानि ॥ १ ॥
दिवः । पृथिव्याः । परि । ओजः । उद्धृतम् । वनस्पतिभ्यः । परि । आऽभृतम् । सहः ।
अपाम् । ओष्मानम् । परि । गोभिः । आऽवृतम् । इन्द्रस्य । वज्रम् । हविषा । रथम् । यज ॥ २ ॥
इन्द्रस्य । ओजः । मरुताम् । अनीकम् । मित्रस्य । गर्भः । वरुणस्य । नाभिः ।
सः । इमाम् । नः । हव्यदातिम् । जुषाणः । देव । रथ । प्रति । हव्या । गृभाय ॥ ३ ॥

(१२६) पञ्चविंशत्युत्तराततमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्यापरां कृषिः । वनस्पत्युन्मुगिर्वेत्ता । (१-३) वृषमाक्षीयपोकपोक्षिदुर्, (२) क्षीयापाथ पुरोहृतीभिरावृतं विदुर् छन्दसी ।

उप श्वासय पृथिवीमुत द्यां पुरुत्रा ते वन्वतां विष्ठितं जगत् ।
स दुन्दुभे सज्जुरिन्द्रेण देवैर्दुरादवीयो अप सेध शत्रून् ॥१॥

उप । श्वासय । पृथिवीम् । उत । द्याम् । पुरुत्रा । ते । वन्वताम् । विऽस्थितम् । जगत् ।
सः । दुन्दुभे । सज्जुः । इन्द्रेण । देवैः । दुरात् । दवीयः । अप । सेध । शत्रून् ॥ १ ॥

VI.124.3 O sweet-smelling ointment, the prosperity, the gold, the splendour, all that is surely purifying. All the purifiers are spread over us. Therefore, may the distress (perdition) never overwhelm us, nor the niggardness (arāti).

Vanaspatih (herb)

VI.125.1 May the chariot made of strong wood be wholesome; may it be our friend; our protector, and manned by brave men. May it show forth its strength, compact with the straps of leather and let its rider be victorious in the battle. (Also Rg. VI.47.26)

VI.125.2 Show full respect to the chariot replete with synthesis of basic elements of heaven and earth - the divine extracted essence of the forest wood. It possesses the velocity of waters, and is encompassed with the cow-hide and the thunderbolt. (Also Rg. VI.47.27)

VI.125.3 O all pervading Lord of the celestial chariot, your vehicle is as powerful as the bolt of justice of the resplendent Lord. It is the precursor of vital principles, and is as vast as our ocean. It is bright as sunrays. May you accept it offered with prayers and oblations. (Also Rg. VI.47.28)

Dundubhiḥ - Drum

VI.126.1 O war drums, fill with your thumping sound the earth and heaven. Let all things, movable or stationary be aware of it. May you associated with the resplendent Lord and Nature's forces drive all malign elements far from us. (Also Rg. VI.47.29)

आ कन्द्य बलमोजो न आ धा अभि एन दुरिता वाधमानः ।
 अप सेध दुन्दुभे दुच्छनामित इन्द्रस्य मुष्टिरसि वीढ्यस्व ॥२॥
 प्राम् जयामीडुमे जयन्तु केतुमर्दुमिवीवदीतु ।
 समश्वपर्णाः पतन्तु नो नरोस्माकमिन्द्र रथिनो जयन्तु ॥३॥

आ । कन्द्य । बलम् । ओजः । नः । आ । धाः । अभि । स्तुन । दुःऽता । वाधमानः ।
 अप । सेध । दुन्दुभे । दुच्छनाम् । इतः । इन्द्रस्य । मुष्टिः । असि । वीढ्यस्व ॥ २ ॥
 प्र । अम् । जय । अभि । इमे । जयन्तु । केतुऽमत् । दुन्दुभिः । वावदीतु ।
 सम । अश्वऽपर्णाः । पतन्तु । नः । नरः । अस्माकम् । इन्द्र । रथिनः । जयन्तु ॥ ३ ॥

(१२७) सप्तविंशत्युत्तरातमं सूक्तम्

(१-१) वृषस्यास्य सूक्तस्य दृग्गक्षिण ऋषिः । वनस्पतिर्वक्ष्मणास्य वा देवता । (१-२) वषयाद्वितीययो-
 र्ऋषोरुद्गुप् । (१) क्लीयावाध प्रयसामा वदूरा वगती वृक्षसी ॥

विद्वधस्य बलासस्य लोहितस्य वनस्पते ।
 विसर्पकस्योषधे मोच्छिषः पिशितं चन ॥१॥
 यौ ते बलास तिष्ठतः कक्षे मुष्कावपश्रितौ ।
 वेदाहं तस्य मेषजं चीपुद्रुरभिचक्षणम् ॥२॥
 यो अङ्गयो यः कर्ण्यो यो अक्ष्योर्विसर्पकः ।
 वि वृहामो विसर्पकं विद्वधं हृदयालयम् ॥
 परा तमज्ञातं यक्ष्ममधराक्षं सुवामसि ॥३॥

विऽद्वधस्य । बलासस्य । लोहितस्य । वनस्पते ।
 विऽसर्पकस्य । ओषधे । मा । उत् । शिषः । पिशितम् । चन ॥ १ ॥
 यौ । ते । बलास । तिष्ठतः । कक्षे । मुष्कौ । अपऽश्रितौ ।
 वेद । अहम् । तस्य । मेषजम् । चीपुद्रुः । अभिऽचक्षणम् ॥ २ ॥
 यः । अङ्गयः । यः । कर्ण्यः । यः । अक्ष्योः । विऽसर्पकः । वि । वृहामः । विऽसर्पकम् । विऽद्वधम् ।
 हृदयऽआलयम् । परा । तम् । अज्ञातम् । यक्ष्मम् । अधराक्षम् । सुवामसि ॥ ३ ॥

VI.126.2 May (O drum) you sound loud and animate our vigour and enthusiasm. May you thunder aloud and scare away malignant powers. Please repel, O drum, those who take delight in harrning us. You, being the first of the divines, show your firmness. (Also Rg. VI.47.30)

VI.126.3 O resplendent Lord, the drum sounds repeatedly as a signal. May you recover the lost cattle of wisdom and bring it back here. Our leaders mounted (winged with horses), as if, on speedy fly together. Let our car-borne fighting faculties against vice and nescience be triumphant. (Also Rg. VI.47.31)

Vanaspatiḥ (herb)

VI.127.1 O lord of the forest, O herb, may you not leave even a (trace, particle remaining of the cold abcess, the wasting disease, haemorrhage and the herpes.

VI.127.2 O wasting disease, the two swelling of glands, which have sprung in your armpits - of those I know the remedy. Cīpudru is a sure cure for that.

VI.127.3 The penetrating disease, pertaining to limbs, or pertaining to ears, or pertaining to eyes - that penetrating disease we drive out, as well as the haemorrhage (vidradham), and the heart-trouble (hrdayāmayam). We force that unknown consumption downwards far away.

(१२८) अष्टाविंशत्युत्तरप्राततमं सूक्तम्

(१-४) षष्ठ्यस्यास्य सूक्तस्याथर्वाङ्गिरा ऋषिः । सोमः शकधूमश्च देवते । अनुष्टुप् छन्दः ॥

शकधूमं नक्षत्राणि यद्राजानमकुर्वत ।
 भद्राहमस्मै प्रायच्छन्निदं राष्ट्रमसादिति ॥१॥
 भद्राहं नो मध्यन्दिने भद्राहं सायमस्तु नः ।
 भद्राहं नो अह्नां प्राता रात्री भद्राहमस्तु नः ॥२॥
 अहोरात्राभ्यां नक्षत्रेभ्यः सूर्याचन्द्रमसाभ्याम् ।
 भद्राहमस्मभ्यं राजञ्छकधूम त्वं कृधि ॥३॥
 यो नो भद्राहमकरः सायं नक्तमथो दिवा ।
 तस्मै ते नक्षत्रराज शकधूम सदा नमः ॥४॥

शकऽधूमम् । नक्षत्राणि । यत् । राजानम् । अकुर्वत ।
 भद्रऽअहम् । अस्मै । प्र । अयच्छन् । इदम् । राष्ट्रम् । असात् । इति ॥ १ ॥
 भद्रऽअहम् । नः । मध्यन्दिने । भद्रऽअहम् । सायम् । अस्तु । नः ।
 भद्रऽअहम् । नः । अह्नाम् । प्रातः । रात्री । भद्रऽअहम् । अस्तु । नः ॥ २ ॥
 अहोरात्राभ्याम् । नक्षत्रेभ्यः । सूर्याचन्द्रमसाभ्याम् ।
 भद्रऽअहम् । अस्मभ्यम् । राजन् । शकऽधूम । त्वम् । कृधि ॥ ३ ॥
 यः । नः । भद्रऽअहम् । अकरः । सायम् । नक्तम् । अथो इति । दिवा ।
 तस्मै । ते । नक्षत्रराज । शकऽधूम । सदा । नमः ॥ ४ ॥

(१२९) एकविंशत्युत्तरप्राततमं सूक्तम्

(१-३) षष्ठ्यस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । भगो देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

भगेन मा शांशपेन साकमिन्द्रेण मेदिना ।
 कृणोमि भगिनं मापं द्रान्त्वरतयः ॥१॥

भगेन । मा । शांशपेन । साकम् । इन्द्रेण । मेदिना ।
 कृणोमि । भगिनम् । मा । अप । द्रान्तु । अरातयः ॥ १ ॥

Śaka dhūmaḥ - Cow dung smoke - Somaḥ

- VI.128.1** When the stars (nakṣatrāṇi) made the cow-dung-smoke (śaka-dhūmam) the king (of weather forecasting), they gave an auspicious day to it, so that will be his domain (rāstra).
- VI.128.2** May it be a good day for us at noon (madhyandine); may it be a good day for us in the evening; may it be a good day for us in the morning of the days; and may it be a good day for us at nights.
- VI.128.3** O shining cow-dung-smoke, (śaka dhūma), may you make a good day for day and night, for constellations, for sun and moon, and good day for us.
- VI.128.4** To you, O cow-dung-smoke, the king of the stars, who make good day for us in the evening, at night and in the day, we always bow in reverence.

Bhagaḥ

- VI.129.1** With the magnificence of the Sīsama or Sisu (śāṅśapa) (Dalbergia sisu) tree, in company of the friendly resplendent one, I make myself magnificent. May the enemies not paying our dues run away helter-skelter.

येन वृक्षां अभ्यभवो भगेन वर्चसा सह ।
 तेन मा भगिर्न कृष्वप द्रान्त्वरातयः ॥२॥
 यो अन्धो यः पुनःसरो भगो वृक्षेष्वहितः ।
 तेन मा भगिर्न कृष्वप द्रान्त्वरातयः ॥३॥

येन । वृक्षान् । अभिऽअभवः । भगेन । वर्चसा । सह ।
 तेन । मा । भगिर्नम् । कृष्व । अप । द्रान्तु । अरातयः ॥ २ ॥
 यः । अन्धः । यः । पुनःऽसरः । भगः । वृक्षेषु । आऽहितः ।
 तेन । मा । भगिर्नम् । कृष्व । अप । द्रान्तु । अरातयः ॥ ३ ॥

(१५०) विद्यापुत्ररासतमं सूक्तम्

(१-५) षतुर्गणस्यास्य सूक्तस्यायर्वा ऋचिः । स्मरो देवता । (१) प्रथमर्चो विद्या पुरस्ताद्वहती,
 (२-५) द्वितीयादित्यस्य षतुर्गुणं ऋचिः ॥

रथजितां राथजितेयीनामप्सरसामयं स्मरः ।
 देवाः प्र हिणुत स्मरमसौ मामनु शोचतु ॥१॥
 असौ मे स्मरतादिति प्रियो मे स्मरतादिति ।
 देवाः प्र हिणुत स्मरमसौ मामनु शोचतु ॥२॥
 यथा मम स्मरादसौ नासुष्याहं कदा चन ।
 देवाः प्र हिणुत स्मरमसौ मामनु शोचतु ॥३॥
 उन्मादयत मरुत उदन्तरिक्ष मादय ।
 अग्न उन्मादया त्वमसौ मामनु शोचतु ॥४॥

रथऽजिताम् । राथऽजितेयीनाम् । अप्सरसाम् । अयम् । स्मरः ।
 देवाः । प्र । हिणुत । स्मरम् । असौ । माम् । अनु । शोचतु । १ ॥
 असौ । मे । स्मरतात् । इति । प्रियः । मे । स्मरतात् । इति ।
 देवाः । प्र । हिणुत । स्मरम् । असौ । माम् । अनु । शोचतु ॥ २ ॥
 यथा । मम । स्मरात् । असौ । न । अमुष्य । अहम् । कदा । चन ।
 देवाः । प्र । हिणुत । स्मरम् । असौ । माम् । अनु । शोचतु ॥ ३ ॥
 उत् । मादयत । मरुतः । उत् । अन्तरिक्ष । मादय ।
 अग्ने । उत् । मादय । त्वम् । असौ । माम् । अनु । शोचतु ॥ ४ ॥

VI.129.2 With what magnificence and splendour you have surpassed the trees, by that may you make me magnificent. May the enemies, not paying our dues, run away helter-skelter.

VI.129.3 With that blinding and recurring magnificence, which has been laid in the trees, may you make me magnificent. May enemies, not paying our dues, run away helter-skelter.

Smarah : Love and Passion

VI.130.1 This is the passionate love of the apsaras (beauties) chariot-winning and belonging to the chariot-winners. O bounties of Nature, send forth the passionate love. Let so and so wait for me (asau māmanu śocatu.)

VI.130.2 So that may so and so (asau) remember me; so that my beloved remember me; O bounties of Nature, send forth the passionate love. Let so and so wait for me.

VI.130.3 So that may so and so remember me and may I never remember so and so, O bounties of Nature, send forth the passionate love. Let so and so wait for me.

VI.130.4 O cloud-bearing winds, make him crazy; make him crazy. O midspace. O fire divine, may you make him crazy. Let him wait for me.

(१११) यजुर्मिषादुत्तरागतम् सूक्तम्

(१-४) यजुस्त्वात्स सूक्तस्यायर्षा क्रयिः । स्मरो देवता । अयुष्टुर् ऽप्या ॥

नि शीर्षतो नि पत्तत आध्योऽ नि तिरामि ते ।

देवाः प्र हिणुत स्मरमसौ मामनु शोचतु ॥१॥

अनुमतेन्विदं मन्यस्वाकृते समिदं नमः ।

देवाः प्र हिणुत स्मरमसौ मामनु शोचतु ॥२॥

यदावसि त्रियोजनं पञ्चयोजनमाश्विनम् ।

ततस्त्वं पुनरायसि पुत्राणी नो असः पिता ॥३॥

नि । शीर्षतः । नि । पत्ततः । आध्योऽ । नि । तिरामि । ते ।

देवाः । प्र । हिणुत । स्मरम् । असौ । माम् । अनु । शोचतु ॥ १ ॥

अनुमते । अनु । इदम् । मन्यस्व । आकृते । सम् । इदम् । नमः ।

देवाः । प्र । हिणुत । स्मरम् । असौ । माम् । अनु । शोचतु ॥ २ ॥

यत् । धावसि । त्रियोजनम् । पञ्चयोजनम् । आश्विनम् ।

ततः । त्वम् । पुनः । आश्वयसि । पुत्राणाम् । नः । असः । पिता ॥ ३ ॥

(११२) यजुर्मिषादुत्तरागतम् सूक्तम्

(१-५) यजुस्त्वात्स सूक्तस्यायर्षा क्रयिः । स्मरो देवता । (१) यजुर्मिषादुत्तरागतम्, (२, ४) द्वितीयाप्युक्त्या

विपद् यदावसि, (३) तृतीयाया अयिष्टुर्, (५) यजुस्त्वात्स सूक्तस्यायर्षा क्रयिः ॥

यं देवाः स्मरमसिञ्चन्त्स्वः शोशुचानं सहाय्या । तं तं तपाभि वरुणस्य धर्मेणा ॥१॥

यं विश्वे देवाः स्मरमसिञ्चन्त्स्वः शोशुचानं सहाय्या ।

तं तं तपाभि वरुणस्य धर्मेणा ॥२॥

यमिन्द्राणी स्मरमसिञ्चन्त्स्वः शोशुचानं सहाय्या ।

तं तं तपाभि वरुणस्य धर्मेणा ॥३॥

यम् । देवाः । स्मरम् । अस्मिञ्चन् । अप्सु । अन्तः । शोशुचानम् । सह । आय्या ।

तम् । ते । तपाभि । वरुणस्य । धर्मेणा ॥ १ ॥

यम् । विश्वे । देवाः । स्मरम् । अस्मिञ्चन् । अप्सु । अन्तः । शोशुचानम् । सह ।

आय्या । तम् । ते । तपाभि । वरुणस्य । धर्मेणा ॥ २ ॥

यम् । इन्द्राणी । स्मरम् । अस्मिञ्चन् । अप्सु । अन्तः । शोशुचानम् । सह । आय्या ।

तम् । ते । तपाभि । वरुणस्य । धर्मेणा ॥ ३ ॥

Smara : Passion and Love

VI.131.1 Out of your head, out of your feet, I draw away your pangs of love. O bounties of Nature, send forth passionate Love. May that man burn with desire for me.

VI.131.2 May you assent to this (my wish) O assent divine (anumati); O determination, may you bend this together. O bounties of Nature, send forth passionate Love. May that man burn with desire for me.

VI.131.3 Even if you run away three leagues, or even five leagues, one day's journey of a horse, from there (tatah) you shall come back and shall be the father of our sons. (putrāṇām pitā).

Smara : Passionate Love

VI.132.1 The passionate love, which the bounties of Nature have poured into waters (i.e., semen), burning friendly and accompanied by pains of longing - that I heat up for you, according to the law of the venerable Lord (Law-maker).

VI.132.2 The passionate love, which all the bounties of Nature have poured into waters (i.e., semen), burning fiercely and accompanied by pains of longing - that I heat up for you, according to the law of the venerable Lord (Law-maker).

VI.132.3 The passionate love, which the power of the resplendent Lord (Indrāṇī) has poured into waters (i.e., semen), burning fiercely and accompanied by pains of longing - that I heat up for you, according to the law of the venerable Lord (Law-maker).

यमिन्द्राग्नी स्मरमसिञ्चतामप्स्वः॑न्तः शोशुचानं सहाध्या ।

तं ते तपामि वरुणस्य धर्मेणा ॥४॥

यं मित्रावरुणौ स्मरमसिञ्चतामप्स्वः॑न्तः शोशुचानं सहाध्या ।

तं ते तपामि वरुणस्य धर्मेणा ॥५॥

यम् । इन्द्राग्नी इति । स्मरम् । असिञ्चताम् । अप्सु । अन्तः । शोशुचानम् । सह ।
आध्या । तम् । ते । तपामि । वरुणस्य । धर्मेणा ॥ ४ ॥

यम् । मित्रावरुणौ । स्मरम् । असिञ्चताम् । अप्सु । अन्तः । शोशुचानम् । सह ।
आध्या । तम् । ते । तपामि । वरुणस्य । धर्मेणा ॥ ५ ॥

(१११) अथर्वसामवेदस्य तन्म

(१-५) यजुर्वेदास्य सूक्तस्यागस्य कवि । मेखला देवता । (१) यजुर्वेदो मुरिकिन्दुर्, (२, ५)

द्वितीयाप्यग्न्योरुद्गुर्, (३) क्लीवापासिद्गुर्, (४) ऋग्वेदाय वगती कर्त्तुमिति ॥

य इमां देवो मेखलामाबन्धु यः सन्नाह य उ नो युयोज ।

यस्य देवस्य प्रशिषा चरामः स पारमिच्छात्स उ नो वि मुञ्चात् ॥१॥

आहुतास्यभिहुत ऋषीणामस्यायुधम् ।

पूर्वा व्रतस्य प्राश्नती वीरघ्नी भव मेखले ॥२॥

मृत्योरहं ब्रह्मचारी यदसि निर्याचन्भुतात्पुरुषं यमाय ।

तमहं ब्रह्मणा तपसा श्रमेणानयैन् मेखलया सिनामि ॥३॥

यः । इमां । देवः । मेखलाम् । आबन्धु । यः । सन्नाहाह । यः । ऊं इति । नः ।

युयोज । यस्य । देवस्य । प्रशिषा । चरामः । सः । पारम् । इच्छात् । सः । ऊं इति ।

नः । वि । मुञ्चात् ॥ १ ॥

आहुता । असि । अभिहुता । ऋषीणाम् । असि । आयुधम् ।

पूर्वा । व्रतस्य । प्रश्नती । वीरघ्नी । भव । मेखले ॥ २ ॥

मृत्योः । अहम् । ब्रह्मचारी । यत् । असि । निर्याचन् । भुतात् । पुरुषम् । यमाय ।

तम् । अहम् । ब्रह्मणा । तपसा । श्रमेण । अनया । एनम् । मेखलया । सिनामि ॥ ३ ॥

VI.132.4 The passionate love, which the Lord resplendent and adorable, has poured into waters (i.e., semen), burning fiercely and accompanied by pains of longing - that I heat up for you, according to the law of the venerable Lord (Law-maker).

VI.132.5 The passionate love, which the Lord friendly and venerable, has poured into waters (i.e., semen), burning fiercely and accompanied by pains of longing - that I heat up for you, according to the law of the venerable Lord (Law-maker).

Mekhalā : Belt or Girdle

VI.133.1 The enlightened one, who has bound this (belt or girdle), who has fastened it tight, who has deployed us, at whose direction we move up, may he wish us to reach our goal (the other shore); may he free us from it as well.

VI.133.2 You are offered; you are praised. You are the weapon of the seers. Having achieved success in the work undertaken previously, may you, O belt, be the slayer of the heroes (among our enemies).

VI.133.3 I, who am the disciple of death, begging from people, a man for the controller (death). That man I bind fast to knowledge, to austerity, and to hard labour with this belt.

श्रद्धायां दुहिता तपसोधि जाता स्वस ऋषीणां भूतकृतां बभूव ।
सा नो मेखले मतिमा धेहि मेधामथो नो धेहि तप इन्द्रियं च ॥४॥

यां त्वा पूर्वे भूतकृत ऋषयः परिवेधिरे ।
सा त्वं परि प्वजस्व मां दीर्घायुत्वाय मेखले ॥५॥

श्रद्धायाः । दुहिता । तपसः । अर्थि । जाता । स्वसा । ऋषीणाम् । भूतऽकृताम् । बभूव ।
सा । नः । मेखले । मतिम् । आ । धेहि । मेधाम् । अथो इति । नः । धेहि । तपः । इन्द्रियम् । च ॥
याम् । त्वा । पूर्वे । भूतऽकृतः । ऋषयः । परिवेधिरे ।
सा । त्वम् । परि । स्वजस्व । माम् । दीर्घायुत्वाय । मेखले ॥ ५ ॥

(१३४) ऋषिणापुत्रपातयं सूक्तम्

(१-३) वृक्षस्यास्य सूक्तस्य शुक्र ऋषिः । वज्रो देवता । (१) प्रथमर्चः षण्णवुर् विदुः ।

(२) द्वितीयाया भुरिक्विपदा गायत्री, (३) तृतीयायाश्चातुष्टुः ऊर्गसि ॥

अयं वज्रस्तर्पयतामृतस्यावांस्य राष्ट्रमयं हन्तु जीवितम् ।
शृणातु ग्रीवाः प्र शृणातुष्णिहा वृत्रस्येव शचीपतिः ॥१॥
अधरोधर उत्तरेभ्यो गुढः पृथिव्या मोत्सपत् ।
वज्रेणावहतः शयाम् ॥२॥
यो जिनाति तमन्विच्छ यो जिनाति तमिजहि ।
जिनतो वज्र त्वं सीमन्तमन्वश्चमनु पातय ॥३॥

अयम् । वज्रः । तर्पयताम् । ऋतस्यै । अवं । अस्य । राष्ट्रम् । अपं । हन्तु ।
जीवितम् । शृणातु । ग्रीवाः । प्र । शृणातु । उष्णिहाः । वृत्रस्येव । शचीऽपतिः ॥
अधरऽअधरः । उत्तरेभ्यः । गुढः । पृथिव्याः । मा । उत् । सूपत् ।
वज्रेण । अवहत् । शयाम् ॥ २ ॥

यः । जिनाति । तम् । अनु । इच्छ । यः । जिनाति । तम् । इत् । जिहि ।
जिनतः । वज्र । त्वम् । सीमन्तम् । अन्वश्चम् । अनु । पातय ॥ ३ ॥

VI.133.4 You are the daughter of faith (śraddhāyā duhitā), born of austerity; you have become the sister of seers, the creators of beings. As such, O girdle (mekhalā), may you bestow on us thought and wisdom and then bless us with understanding, fervor and stamina.

VI.133.5 O you girdle (mekhalā), whom the ancient seers, the creators of beings, girdled around them, may you, the same, embrace me for a long life.

Vajra : A lamantine Bolt

VI.134.1 May this thunder-bolt support the right. May this over-throw his (enemy's) kingdom, and take away his life. May this tear the necks and tear the napes, as the Lord of actions tears those of the nescience.

VI.134.2 Lower and lower than his superiors, may he go underground. May he not rise on the earth. Smitten with thunder-bolt, may he lie down.

VI.134.3 May you seek him out who causes harm. May you strike him dead who causes harm. Whoever cause harm, O thunder-bolt, may you make his head to fall down straight away.

(१३५) पञ्चविंशदुत्तराक्षततमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्य शुक्र ऋषिः । वज्रो देवता । मनुहुप् ऋन्ः ॥

यद्भ्रामि बलं कुर्व इत्थं वज्रमा ददे ।
 स्कन्धानमुष्यं श्वातर्यन्वृत्रस्यैव शचीपतिः ॥१॥
 यत्पिबामि सं पिबामि समुद्र इव संपिबः ।
 प्राणानमुष्यं संपाय सं पिबामो अमुं वयम् ॥२॥
 यद्विरामि सं गिरामि समुद्र इव संगिरः ।
 प्राणानमुष्यं संगीर्य सं गिरामो अमुं वयम् ॥३॥

यत् । अ॒भ्रामि॑ । ब॒लम् । कु॒र्वे । इ॒त्थम् । व॒ज्रम् । आ । द॒दे ।
 स्क॒न्धा॒न् । अ॒मुष्य॑ । श्वा॒त॒र्य॒न् । वृ॒त्र॒स्यै॒व । श॒ची॒ऽप॒तिः ॥ १ ॥
 यत् । पि॒बामि॑ । स॒म् । पि॒बामि॑ । स॒मु॒द्रः॒ऽइ॒व । स॒म्॒ऽपि॒बः ।
 प्रा॒णा॒न् । अ॒मुष्य॑ । स॒म्॒ऽपा॒य॑ । स॒म् । पि॒बामः॑ । अ॒मुम् । व॒यम् ॥ २ ॥
 यत् । गि॒रामि॑ । स॒म् । गि॒रामि॑ । स॒मु॒द्रः॒ऽइ॒व । स॒म्॒ऽगि॒रः ।
 प्रा॒णा॒न् । अ॒मुष्य॑ । स॒म्॒ऽगी॒र्य॑ । स॒म् । गि॒रामः॑ । अ॒मुम् । व॒यम् ॥ ३ ॥

(१३६) षड्विंशदुत्तराक्षततमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्य भीतहन्त्य ऋषिः । नितबीधनस्पतिर्देवता । (१, ३) प्रथमादृतीययोर्ऋचोः
 मनुहुप्, (२) द्वितीयापाथैकावसाना द्विपदा साध्वी हृष्टती ऋन्वसी ॥

देवी देव्यामधि जाता पृथिव्यामस्योषधे ।
 तां त्वा नितन्नि केशोभ्यो दंहणाय खनामसि ॥१॥
 दंहं प्रजाञ्जनयाजाताजातानु वर्षीयसस्कृधि ॥२॥
 यस्ते केशोवपद्यते समूलो यश्च वृश्चते ।
 इदं तं विश्वभेषज्यामि पिञ्चामि वीरुधा ॥३॥

दे॒वी । दे॒व्या॒म् । अ॒धि । जा॒ता । पृ॒थि॒व्या॒म् । अ॒सि॑ । ओ॒ष॒धे॒ ।
 ता॒म् । त्वा॒ । नि॒त॒न्नि॑ । के॒शो॒भ्यः॑ । दं॒ह॒णाय॑ । ख॒ना॒म॒सि॑ ॥ १ ॥
 दं॒हं । प्र॒जा॒न् । ज॒न॒य॑ । अ॒जा॒ता॒न् । जा॒ता॒न् । ऊं इति॑ । व॒र्षी॒य॒सः॑ । कृ॒धि॑ ॥ २ ॥
 यः । ते॒ । के॒शः॑ । अ॒व॒ऽप॒द्य॒ते॒ । स॒ऽमू॒लः॑ । यः । नृ॒ । वृ॒श्च॒ते॒ ।
 इ॒दम् । तम् । वि॒श्व॒भे॒ष॒ज्या॑ । अ॒भि॑ । सि॒ञ्चामि॑ । वी॒रु॒धा॑ ॥ ३ ॥

Vajra : Bolt

- VI.135.1** What I eat (aśnāmi) , may I turn that into strength, and may I take up the adamantine weapon, cleaving the shoulders of such and such person, like the Lord of actions those of the nescience (vṛtra).
- VI.135.2** What I drink (pibāmi), I drink completely, drink to the finish like ocean. Drinking up the life of such and such (amuṣya) person, may we drink such and such person to the finish.
- VI.135.3** What I swallow (girāmi), I swallow to the finish, swallow to the finish like ocean. Swallowing up the life of such and such person, may we swallow such and such person to the finish.

Nitatni Vanaspati - herb

- VI.136.1** O medicinal herb, you are divine and are grown on the divine earth. As such, O herb spreading downwards, we dig you up for strengthening the hair (keśebhyo dr̥hanāya) (Nitatni : spreading down-wards)
- VI.136.2** Make old hair firm; make new ones spring out, which are yet unborn; make longer the already growing ones.
- VI.136.3** Your hair, which falls off, or is torn with its root—that I wet with (the sap of) this plant, a cure-all remedy (panecea). (visva-bheṣajyā).

(१३७) समभिषादुत्तरघाततमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्य वीतहव्यः ऋषिः । नितस्त्रीवनस्पतिर्देवता । अनुहुन् छन्दः ॥

यां जमदग्निरखनदुहित्रे केशवर्धनीम् ।
 तां वीतहव्य आभरदसितस्य गृहेभ्यः ॥१॥
 अभीशुना मेयां आसन्व्यामेनानुमेयाः ।
 केशा नडा इव वर्धन्तां शीर्ष्णस्ते असिताः परि ॥२॥
 दृंह मूलमाग्रं यच्छ वि मध्यं यामयौषधे ।
 केशा नडा इव वर्धन्तां शीर्ष्णस्ते असिताः परि ॥३॥

याम् । जमत्ऽअग्निः । अखनत् । दुहित्रे । केशऽवर्धनीम् ।
 ताम् । वीतहव्यः । आ । अभरत् । असितस्य । गृहेभ्यः ॥ १ ॥
 अभीशुना । मेयाः । आसन् । विऽआमेन । अनुऽमेयाः ।
 केशाः । नडाऽइव । वर्धन्ताम् । शीर्ष्णः । ते । असिताः । परि ॥ २ ॥
 दृंह । मूलम् । आ । अग्रम् । यच्छ । वि । मध्यम् । यमय । ओषधे ।
 केशाः । नडाऽइव । वर्धन्ताम् । शीर्ष्णः । ते । असिताः । परि ॥ ३ ॥

(१३८) अष्टात्रिंशदुत्तरघाततमं सूक्तम्

(१-५) पञ्चर्षस्यास्य सूक्तस्यापर्वा ऋषिः । नितस्त्रीवनस्पतिर्देवता । (१-२, ४-५) प्रथमाद्वितीया-
 चतुर्थीपञ्चमीनाष्टयामनुहुन्, (३) तृतीयायाश्च पञ्चापङ्क्तिस्तन्दती ॥

त्वं वीरुधां श्रेष्ठतमाभिश्चुतास्यौषधे । इमं मे अद्य पूरुषं क्लीबमोपशिनं कृधि ॥१॥
 क्लीवं कृष्योपशिनमथो कुरीरिणं कृधि । अथास्येन्द्रो ग्रावभ्यामुभे भिनत्वाण्ड्यौ ॥२॥

त्वम् । वीरुधाम् । श्रेष्ठतमा । अभिऽश्चुता । अस्ति । ओषधे ।
 इमम् । मे । अद्य । पूरुषम् । क्लीबम् । ओपशिनम् । कृधि ॥ १ ॥
 क्लीबम् । कृधि । ओपशिनम् । अथो इति । कुरीरिणम् । कृधि ।
 अथ । अस्य । इन्द्रः । ग्रावऽभ्याम् । उभे इति । भिनत्त । आण्ड्यौ ॥ २ ॥

Nitatni Vanaspati (spreading down ward)

VI.137.1 The hair-lengthening herb, which the sage of burning fires (jamadagni) digs up for her daughter's locks grow long, that the sage of exhausted supplies teares for the homes of the white-haired (asitāḥ) one.

VI.137.2 The hair, that used to be measured with finger, became so long as to be measured with stretched out arms. May black hair spring all over your head and grow like reeds.

VI.137.3 May you, O herb, make firm the root; prolong the ends; and stretch the middle portion. May black hair spring all over your head and grow like reeds.

Vanaspati (herb)

VI.138.1 O herb, you are the best and well renowned of all the plants. May you make this man of mine impotent and female today.

VI.138.2 May you make him impotent and eunuch and female; then make him wearing a woman's head-dress (kurīṇam) - may the resplendent one crush both of his testicles (āṇḍyau) with two pressing-stones (grāva-bhyām)

ह्रीव ह्रीव त्वाकरं वध्रे वध्रि त्वाकरमरसारसं त्वाकरम् ।
कुरीरमस्य शीर्षणि कुम्बं चाधिनिदध्मसि ॥३॥

ये ते नाड्यौ देवकृते ययोस्तिष्ठति वृष्यम् ।
ते ते भिनक्षि शर्म्यामुष्या अधि मुष्कयोः ॥४॥
यथा नडं कशिपुति स्त्रियो भिन्दन्त्यश्मना ।
एवा भिनक्षि ते शोषोमुष्या अधि मुष्कयोः ॥५॥

कलीव । कलीवम् । त्वा । अकरम् । वध्रे । वध्रिम् । त्वा । अकरम् । अरस । अरसम् । त्वा । अकरम् ।
कुरीरम् । अस्य । शीर्षणि । कुम्बम् । च । अधिऽनिदध्मसि ॥ ३ ॥

ये इति । ते । नाड्यौ । देवकृते इति देवऽकृते । ययोः । तिष्ठति । वृष्यम् ।
ते इति । ते । भिनक्षि । शर्म्या । अमुष्याः । अधि । मुष्कयोः ॥ ४ ॥
यथा । नडम् । कशिपुने । स्त्रियः । भिन्दन्ति । अश्मना ।
एव । भिनक्षि । ते । शोषः । अमुष्याः । अधि । मुष्कयोः ॥ ५ ॥

(१३९) एकोनषत्वारिंशदुत्तरातमं सूत्रम्

(१-९) पञ्चमस्थास्य सूत्रस्यापरां क्रिः । वनस्पतिर्विषता । (१) प्रथमपञ्चम्यपसना
पद्मा विराडुगती, (१-५) द्वितीयादिषतसुनावाऽनुपु ऊन्वली ॥

न्युत्तिका रुरोहिथ सुभगंकरणी मर्म । शतं तव प्रतानास्त्रयस्त्रिंशतानाः ।

तया सहस्रपुण्या हृदयं शोषयामि ते ॥१॥

शुष्यतु मयि ते हृदयमयो शुष्यत्वात्स्यम् ।

अथो नि शुष्य मां कामेनाथो शुष्कास्या चर ॥२॥

निऽउत्तिका । रुरोहिथ । सुभगंकरणी । मर्म । शतम् । तव । प्रऽतानाः । त्रयःऽत्रिंशत् ।

निऽतानाः । तया । सहस्रऽपुण्या । हृदयम् । शोषयामि । ते ॥ १ ॥

शुष्यतु । मयि । ते । हृदयम् । अथो इति । शुष्यतु । आत्स्यम् ।

अथो इति । नि । शुष्य । माम् । कामेन । अथो इति । शुष्काऽआस्या । चर ॥ २ ॥

VI.138.3 O impotent, I have made you impotent. O eunuch (vadhri), I have made you eunuch. O semenless, I have made you semenless. We put a woman's head-dress (kurīṇam) on his head and the hair-ornament (kumbam) also.

VI.138.4 Your two vessels (nāḍyau) made by the bounties of Nature (devakṛte), and in which the semen (vṛṣṇyam) lies - crush those both of yours, placed just above the two testicles, on this stone with this stick. (śamyayā amuṣyā)

VI.138.5 Just as women-folk crash a reed with a stone for making a mat, even so I crush your male organ (śepaḥ), placed just above the two testicles (muṣkayoḥ) on this stone with this stick.

Vanaspati (herb)

VI.139.1 O herb, dispeller of misfortune and bestower of good fortune on me, you have grown up here. A hundred are your out-stretching branches and thirty-three down-stretching tendencies. With such a herb of a thousand leaves, I make your heart parch.

VI.139.2 May your heart parch for me; then may your mouth be dry. Then making me parched with passion, may you go about dry-mouthed.

सुवननी समुष्पला बभ्रु कल्याणि सं नुद ।
 अमूं च मां च सं नुद समानं हृदयं कृधि ॥३॥
 यषोदकमर्पपुषोपशुष्यत्यास्यमि ।
 एवा नि शुष्य मां कामेनाथो शुष्कास्या चर ॥४॥
 यथा नकुलो विच्छिद्य संदधात्यहि पुनः ।
 एवा कामस्य विच्छिन्नं सं धेहि वीर्यावति ॥५॥

सुमऽवननी । सुमऽउष्पला । बभ्रु । कल्याणि । सम् । नुद । अमूम् ।
 च । माम् । च । सम् । नुद । समानम् । हृदयम् । कृधि ॥ ३ ॥
 यषा । उदकम् । अर्पपुषः । अपशुष्यति । आस्यमि ।
 एव । नि । शुष्य । माम् । कामेन । अथो इति । शुष्कास्या । चर ॥ ४ ॥
 यथा । नकुलः । विच्छिद्य । समुदधाति । अहिम् । पुनः ।
 एव । कामस्य । विच्छिन्नम् । सम् । धेहि । वीर्यावति ॥ ५ ॥

(१४०) अन्तरिक्षादुत्पत्तयाम् सूक्तम्

(१-३) एषस्यास्य सूक्तस्यापरां क्रमः । ब्रह्मणस्पतिर्दत्ता वा वेदताः । (१) यषमर्ष उरोहृत्पती,

(२) द्वितीयाया उपरिहृत्पतीति पत्नी विदुः, (३) द्वितीयाया अन्तरिक्षादुत्पत्तिरिति ।

यौ व्याघ्राववरूढौ जिघत्सतः पितरं मातरं च ।

तौ दन्तौ ब्रह्मणस्पते शिवौ कृणु जातवेदः ॥१॥

ब्रीहिमत्तं यवमत्तमथो मापुमथो तिलम् ।

एष वा भागो निहितोरन्नधेयाय दन्तौ मा हिंसिष्टं पितरं मातरं च ॥२॥

उपहृतौ सुयुजौ स्योनौ दन्तौ सुमङ्गलौ ।

अन्यत्र वां घोरं तन्वः परंतु दन्तौ मा हिंसिष्टं पितरं मातरं च ॥३॥

यौ । व्याघ्रौ । अवऽरूढौ । जिघत्सतः । पितरम् । मातरम् । च ।

तौ । दन्तौ । ब्रह्मणः । पते । शिवौ । कृणु । जातवेदः ॥ १ ॥

ब्रीहिम् । अत्तम् । यवम् । अत्तम् । अपो इति । मर्षम् । अथो इति । तिलम् । एषः । वाम् ।

भागः । निहितः । रत्नऽधेयाय । दन्तौ । मा । हिंसिष्टम् । पितरम् । मातरम् । च ॥ २ ॥

उपहृतौ । सुयुजौ । स्योनौ । दन्तौ । सुमङ्गलौ ।

अन्यत्र । वाम् । घोरम् । तन्वः । परा । एतु । दन्तौ । मा । हिंसिष्टम् । पितरम् । मातरम् । च ॥ ३ ॥

VI.139.3 O brown-coloured, beautiful herb, you are a reconciler. May you urge her to meet; may you urge me to meet you make our hearts alike. (samānam hṛdayam kṛdhi)

VI.139.4 Just as the mouth of a man, not drinking water, gets parched making me parched with passion, may you go about mouthed.

VI.139.5 Just as a mongoose, having cut a snake into pieces, put together again, so, O powerful herb, may you join together severed passionate love.

Brahmanaspatih

VI.140.1 The two tiger-like teeth protruding downwards, that desire to the father and the mother - those two teeth, O Lord of knowledge, O knower of all, may you make benign.

VI.140.2 May you eat rice (vrīhi); may you eat barley (yava), also black beans (māsa) and sesamum (tila). This is the share allotted both of you for happy result. O you two teeth (danta), may you not injure the father and the mother.

VI.140.3 Praise be to the two teeth, friendly, bringing happiness and very propitious. May the ferocity of your selves go away else where. May you not, O teeth, injure the father and the mother.

(१४१) एकचत्वारिंशदुत्तराततमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्य विश्वामित्र ऋषिः । मन्त्रिनी देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

वायुरेनाः समाकर्त्तृत्वा पोषाय ध्रियताम् ।
 इन्द्रं आभ्यो अधि ब्रवद्भुद्रो भुञ्जे चिकित्सतु ॥१॥
 लोहितेन स्वधितिना मिथुनं कर्णयोः कृधि ।
 अर्कतार्मभिना लक्ष्म तदस्तु प्रजया बहु ॥२॥
 यथा चक्रुर्देवासुरा यथा मनुष्याऽऽतु ।
 एवा सहस्रपोषाय कृणुतं लक्ष्माभिना ॥३॥

वायुः । एनाः । समऽआकर्त्तृ । त्वष्टा । पोषाय । ध्रियताम् ।
 इन्द्रः । आभ्यः । अधि । ब्रवत् । रुद्रः । भुञ्जे । चिकित्सतु ॥ १ ॥
 लोहितेन । स्वऽधितिना । मिथुनम् । कर्णयोः । कृधि ।
 अर्कतार्म । अश्विनां । लक्ष्म । तत् । अस्तु । प्रऽजया । बहु ॥ २ ॥
 यथा । चक्रुः । देवऽअसुराः । यथा । मनुष्याऽऽतु ।
 एव । सहस्रऽपोषाय । कृणुतम् । लक्ष्म । अश्विना ॥ ३ ॥

(१४२) द्विचत्वारिंशदुत्तराततमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्य विश्वामित्र ऋषिः । वायुदेवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

उच्छ्रयस्व बहुर्भवे स्वेन महसा यव ।
 मृणीहि विश्वा पात्राणि मा त्वां दिव्याशनिर्वधीत् ॥१॥
 आभृण्वन्तं यवं देवं यत्र त्वाच्छ्रावदामसि ।
 तदुच्छ्रयस्व द्यौरिव समुद्र ईवैध्यक्षितः ॥२॥
 अक्षितास्त उपसदोक्षिताः सन्तु राशयः ।
 पूणन्तो अक्षिताः सन्त्वत्तारः सन्त्वक्षिताः ॥३॥

उत् । श्रयस्व । बहुः । भव । स्वेन । महसा । यव ।
 मृणीहि । विश्वा । पात्राणि । मा । त्वा । दिव्या । अशनिः । वधीत् ॥ १ ॥
 आऽभृण्वन्तम् । यवम् । देवम् । यत्र । त्वा । अच्छ्रावदामसि ।
 तत् । उत् । श्रयस्व । द्यौऽईव । समुद्रऽईव । एधि । अक्षितः ॥ २ ॥
 अक्षिताः । ते । उपऽसदः । अक्षिताः । सन्तु । राशयः ।
 पूणन्तः । अक्षिताः । सन्तु । अत्तारः । सन्तु । अक्षिताः ॥ ३ ॥

॥ इति षष्ठं काण्डम् ॥

[षष्ठकाण्डे सूक्तानि १४२, क्रमाः ४५४]

Aśvin - Pair

- VI.141.1** May the cosmic wind collect them (samākarat) (group - may the universal architect look after their nourishment; may the resplendent Lord bless and encourage them; may the Lord of cures (Rudra) treat them (cikitsatu), so that they may multiply.
- VI.141.2** With a red blade make a pair of marks on their both the thighs. May the twins divine (physicians and surgeons) make the marks. May that make them multiply with progeny (to large numbers).
- VI.141.3** Such marks, as the enlightened ones and the life-savers have been making, and as the men also make, so, O twins divine, you make the mark, so that these may multiply into thousands.

Vāyu

- VI.142.1** Grow high, O barley; become plentiful with your good qualities (own vitality). May you fill all (our) containers. May the celestial thunder-bolt not kill you.
- VI.142.2** Where we praise you, the divine barley, that listens to us, may you grow up just like heaven, like the ocean, may you be inexhaustible.
- VI.142.3** May inexhaustible be your servings (upasadas); may inexhaustible be your gathered heaps. May inexhaustible be your bestowers, may inexhaustible be the partakers.

Here ends Kāṇḍa VI
Hymns 142 ; Verses 454